

ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΟ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ
Το Σχολείο της Συμπερίληψης
Πραγματικότητα και Προοπτικές

6 & 7 Νοεμβρίου 2020

ΒΙΒΛΙΟ ΠΕΡΙΛΗΨΕΩΝ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

Μαρία Δερέκα

Νικόλαος Καρπούζης

Μαρία Τσούτσουβα

3^ο ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Αττικής

Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής

Δ.Π.Μ.Σ. «Παιδαγωγική μέσω Καινοτόμων Τεχνολογιών και Βιοϊατρικών Προσεγγίσεων»

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Οργανωτική Επιτροπή	17
Επιστημονική Επιτροπή	19
IT & Τεχνική Υποστήριξη	21
Προλογικό Σημείωμα	23

ΚΕΝΤΡΙΚΕΣ ΟΜΙΛΙΕΣ

ΕΜΕΙΣ που Synergaζόμαστε. Ένα δημιουργικό πρόγραμμα εικαστικής συμπερίληψης και σχολικής ένταξης	25
Ευσταθία Παπαγεωργίου	
Ο ρόλος της ηγεσίας στην προώθηση της συμπεριληπτικής εκπαίδευσης	26
Παναγιώτης Αγγελίδης	
Η Συμπερίληψη νοούμενη ως Κοινωνική Επιλογή υπό το Πρίσμα της Γενικής Θεωρίας Συστημάτων	26
Αγγελική Γενά	
Συμπερίληψη ή αποκλεισμός: προβληματισμοί, ερωτήματα και προτάσεις για την εκπαίδευση των παιδιών προσφύγων	27
Αλεξάνδρα Ανδρούσου	
Η αναγκαιότητα νέων παιδαγωγικών και θεσμικών προσεγγίσεων στις σύγχρονες πολυπολιτισμικές κοινωνίες	27
Χρήστος Παρθένης	

ΣΥΜΠΟΣΙΑ

Αναγνώριση - Διαχείριση - Υποστήριξη ανηλικών θυμάτων ενδοοικογενειακής βίας, όπως αυτή μπορεί να εμφανιστεί στο σχολικό πλαίσιο	29
Γιώργος Νικολαΐδης, Ανθή Βασιλακοπούλου, Μαρία Ψαρράκου	
Ιχνηλατώντας τεχνικές συμπερίληψης	31
Αναστάσιος Ασβεστάς, Μαρία Δερέκα, Μαρία Κελαϊδίτου, Ζωή Κρόκου, Μαρία Τσούτσουβα	

ΠΡΟΦΟΡΙΚΕΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ**Παιδαγωγική της συμπερίληψης – Θεωρητικές και ερευνητικές προσεγγίσεις**

- Αντιλήψεις εκπαιδευτικών του Δημοτικού Σχολείου για τη συμπεριληπτική εκπαίδευση35**
Ιγνάτιος Καράμηνας, Ιωάννης Κουφόπουλος, Φανή Τσιαμπάση
- Ανεστραμμένη τάξη και συμπερίληψη στην εξ αποστάσεως Εκπαίδευση.....36**
Δήμητρα Μακρή
- Προτάσεις για αλλαγή της ελληνικής εκπαιδευτικής πολιτικής στα πλαίσια της συμπεριληπτικής εκπαίδευσης36**
Ιωάννα Μπακιρτζή
- Ενταξιακή – συμπεριληπτική αγωγή και Αειφορία
Inclusive education and education towards sustainability and thoroughness37**
Δημήτριος Σεμιτέκος, Άννα Γεωργακοπούλου
- Συμπεριληπτική Εκπαίδευση: Παίρνοντας τον πλάγιο δρόμο για να φτάσουμε στον κεντρικό (μετάβαση από το σχολείο της επίδοσης στο σχολείο της επίτευξης)37**
Μαρία Σταματάκη
- Η πρόκληση της συμπερίληψης του αυτιστικού παιδιού στη σύγχρονη σχολική κοινότητα38**
Νικόλαος Σουτόπουλος, Νικόλαος Γεωργίτσας
- Οι απόψεις των παιδαγωγών σχετικά με την ευαισθητοποίηση και την αποδοχή της διαφορετικότητας στην προσχολική αγωγή39**
Παρασκευή Φώτη, Ευφροσύνη Μαυρομάτη

Προγράμματα Σπουδών στο πλαίσιο της συμπερίληψης

- Το Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών και τα σχολικά εγχειρίδια του μαθήματος της Οικιακής Οικονομίας ως μοχλός της συμπερίληψης στο Γυμνάσιο.....39**
Γεώργιος Καδιγιαννόπουλος
- «Μαθητής για μια μέρα» (shadowing): Σε τι βαθμό το αναλυτικό μας πρόγραμμα ανταποκρίνεται στις ανάγκες των υψηλόβαθμων μαθητών;40**
Αλεξάνδρα Χ. Κουλουμπαρίτση
- Εφαρμογή του Teacher Qualification Development Program στα πλαίσια της συμπερίληψης41**
Ιωάννης Μακρής

Στρατηγικές, Μέθοδοι και Τεχνικές στο πλαίσιο της συμπερίληψης

Τα Σχέδια δράσης ως παράμετρος διαμόρφωσης της αυτοαντίληψης των ενηλίκων εκπαιδευομένων και εργαλείο συμπερίληψης. Η περίπτωση του Σχολείου Δεύτερης Ευκαιρίας Νάουσας	41
Αικατερίνη Γρέζιου, Αθανασία Δακοπούλου	
Συνεργατικές Πρακτικές στο Σχολείο της Συμπερίληψης	42
Δημήτρης Ζησιμόπουλος, Βασιλική Κωσταρέλη	
Persona Dolls - Μια μεθοδολογία για την προσέγγιση της Διαφορετικότητας στο Ελληνικό Νηπιαγωγείο	43
Κατερίνα Καζέλα	
Το Μαθητικό Ραδιόφωνο «από τα παιδιά για τα παιδιά» ως μέθοδος και τεχνική στο πλαίσιο της συμπερίληψης	43
Νικόλαος Καμήλος	
Συνοδοιπόροι στο ταξίδι της ζωής και της μάθησης: Μια πρόταση επιμορφωτικής δράσης για εκπαιδευτικούς που διδάσκουν σε τάξεις με πρόσφυγες μαθητές	44
Ιγνάτιος Καράμηνας	
Απόψεις εκπαιδευτικών για τη διδακτική αξιοποίηση του χιούμορ στο συμπεριληπτικό σχολείο	45
Παναγιώτης Κοντογιάννης, Ζωή Κρόκου	
Η Εφαρμογή της Διαφοροποιημένης Διδασκαλίας στο πλαίσιο της εκμάθησης της Ελληνικής ως Δεύτερης/ Ξένης γλώσσας σε συνάρτηση με την περίπτωση των αλλόγλωσσων παιδιών με Μαθησιακές Δυσκολίες	45
Μαρία Κορατζοπούλου	
Οι επιστημονικές πρακτικές για την εκπαίδευση των μαθητών στις Φυσικές Επιστήμες	46
Ζωή Κρόκου, Στυλιανή Μάμιδα, Θεώνη Τριανταφυλλίδη	
Εκπαίδευση παιδιών προσφύγων/μεταναστών στο Γυμνάσιο: ολιστική εκπαιδευτική προσέγγιση, αναγκαιότητες, δυνατότητες, περιορισμοί	47
Χαράλαμπος Λόντος	
Μία ευχή για την ειρήνη: Ένα παράδειγμα στην αρχαία ελληνική γλώσσα της Γ' Γυμνασίου	47
Ευαγγελία Μάγγου	
Οι αντιλήψεις των μαθητών για το φαινόμενο της εξάτμισης	48
Στυλιανή Μάμιδα, Θεώνη Τριανταφυλλίδη	

Η Διαφοροποίηση της Διδασκαλίας ως αίτημα και σύνθημα στα σχολεία της Συμπερίληψης	49
Αρχοντία Μαντζαρίδου	
Ο ρόλος του εκπαιδευτικού σ' ένα «σχολείο για όλους»	49
Ευθυμία Μερτίκα	
Σχεδιασμός για τη συμπερίληψη των παιδιών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες	50
Κωνσταντίνος Μιχαηλίδης	
Διαφορετικότητα στη γενική τάξη-αρχή σχολικής χρονιάς. Πώς διακρίνω, κατατάσσω μαθησιακές ιδιαιτερότητες και σχεδιάζω παρέμβαση με σκοπό την ένταξη στις πρώτες τάξεις	51
Θεοδώρα Μουρμούρη	
Εφικτή συμπερίληψη και εσωτερικός κανονισμός λειτουργίας της σχολικής μονάδας	51
Νικόλαος Μποζίνης, Μαγδαληνή Κοκκαλιάρη	
Η συμβολή της κοινωνικής-συναισθηματικής μάθησης στην ανάπτυξη της συμπεριληπτικής εκπαίδευσης	52
Ελένη Παπαμιχαλάκη	
Διδασκαλία των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων στην εκπαίδευση: Απόψεις εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης	53
Άγγελος Σούλας	
Από την εικόνα στον λόγο. Οι εικαστικές τέχνες ως αφορμή δημιουργικής γραφής για μαθητές με Μαθησιακές Δυσκολίες	53
Ανανίας Τοζακίδης	
Οδηγός Επιβίωσης Ψηφιακών Μεταναστών	54
Μιχαήλ Φιλιογλου, Νικόλαος Τζιμόπουλος	
<hr/>	
Ο ρόλος της Ηγεσίας και της εκπαιδευτικής πολιτικής στην προαγωγή της συμπερίληψης	
Τα εμπόδια που συναντούν οι εκπαιδευτικοί στην εφαρμογή της συμπερίληψης και ο ρόλος του διευθυντή / προϊσταμένου στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση	55
Φωτεινή Κοντοπούλου, Αλεξάνδρα Χαϊδή, Βαίια Μαγκούτα	
Ο ρόλος της Ηγεσίας στην ανάπτυξη και την προώθηση Πρακτικών Συμπεριληπτικής Εκπαίδευσης στο Σύγχρονο σχολείο	56
Αλεξάνδρα Κούση	
Απόψεις Εκπαιδευτικών για τον Ρόλο της Ηγεσίας στην Προαγωγή της Συμπερίληψης	56
Πέννυ Κριλή	

Μετασχηματίζοντας τη σχολική ηγεσία σε συμπεριληπτική ηγεσία: Σύγχρονες προκλήσεις, μορφές ηγεσίας και κοινωνική δικαιοσύνη	57
Αικατερίνη Λαρεντζάκη	

Διοίκηση Σχολικών Μονάδων και προώθηση της συμπερίληψης σε μαθητές με εκπαιδευτικές ανάγκες και αναπηρίες: Καλές πρακτικές εφαρμογής	58
Αντωνία Πατσάη, Ζανέττα Πατσάη, Ελένη Μαγαλιού	

Η σχολική ηγεσία ως παράγοντας διαμόρφωσης ενός Σχολείου για Όλους	58
Φανή Τσιαμπάση, Κωνσταντίνος Κωτσιαρίδης	

Ο ρόλος των υποστηρικτικών φορέων και δομών στην προαγωγή της συμπερίληψης

Ο ρόλος των Δ.Υ.Ε.Π. στη συμπεριληπτική εκπαίδευση	59
Βασίλειος Γεωργιάδης	

ΠΕ.Κ.Ε.Σ. και συμπερίληψη σε κλάδους εκπαιδευτικών	60
Κωνσταντίνος Καφετζόπουλος, Κωνσταντίνος Μάλαμας	

Εμπειρίες και προτάσεις από τη λειτουργία Τάξεων Υποδοχής των Ζωνών Εκπαιδευτικής Προτεραιότητας	60
Αθανάσιος Μαλέτσκος, Φώτιος Ζυγούρης	

Διεπιστημονική συνεργασία στο σχολείο της συμπερίληψης – Ο υποστηρικτικός ρόλος του Κ.Ε.Σ.Υ.	61
Ιωάννης Μπουσδούνης	

Η συμβολή των Κέντρων Εκπαιδευτικής Συμβουλευτικής Υποστήριξης (Κ.Ε.Σ.Υ.) στην προώθηση της συμπεριληπτικής εκπαίδευσης	62
Ελένη Τρίγκα	

Πρακτικές συμπερίληψης στην Προσχολική Εκπαίδευση

Η συνέχεια της γωνιάς του βιβλίου από το νηπιαγωγείο στο δημοτικό σχολείο – εκπαιδευτικές πρακτικές συμπερίληψης	63
Αγαπούλα Ευθυμιοπούλου, Γεωργία Ρογάρη, Παναγιώτα Φεγγερού	

Οι διαφοροποιημένοι διαπολιτισμικοί διδακτικοί σχεδιασμοί ως μέσο της συμπερίληψης στο Νηπιαγωγείο	63
Μαρία Καραβίδα, Βασίλειος Παππάς	

Ανακαλύπτουμε, Ονειρευόμαστε, Σχεδιάζουμε και Πραγματώνουμε μια τάξη αποδοχής: Εφαρμογές στην Προσχολική Εκπαίδευση	64
Μαρία Κοτσαμπάσογλου, Βασιλική Σιαμαντά	

Πλαίσια Προσχολικής Αγωγής και Συμπερίληψη Παιδιών Μεταναστών: «Δεν υπάρχει πρόβλημα, δε διαφέρουν από τα άλλα παιδιά»65 Όλγα Λιάγκου
Εφαρμογή της μεθοδολογίας των persona dolls σε τάξη Νηπιαγωγείου το σχ. Έτος 2017-1865 Γεωργία Παπαθανασίου
Διδακτικές εφαρμογές της έννοιας του χρόνου στην προσχολική εκπαίδευση66 Ελένη Ρίζου, Ελένη Μουσένα
Η συμπερίληψη στην προσχολική εκπαίδευση με έμφαση στα δικαιώματα των παιδιών – διερεύνηση των απόψεων των παιδαγωγών67 Παγόνα Ξανθή Ψαθοπούλου
Συμπερίληψη στην προσχολική εκπαίδευση μέσω της χρήσης τουρκικών λαϊκών παραμυθιών68 Παγόνα Ξανθή Ψαθοπούλου, Μαρία- Άννα Μπαλή

Πρακτικές συμπερίληψης στο Δημοτικό Σχολείο

Διαφοροποίηση της διδασκαλίας για μαθητές με αναπηρία όρασης68 Ηλίας Ανδρόγιαννης
2020: Ο θεσμός της Π.Στ.-Συνεκπαίδευσης69 Ατταλιώτου Κυριακούλα
Χειραπτικά υλικά και διαφοροποίηση της διδασκαλίας των μαθηματικών. Αντιλήψεις των εκπαιδευτικών για τη χρήση τους70 Ευθύμιος Γκούμας
Διαφοροποίηση της διδασκαλίας γλωσσικού μαθήματος: Διδακτική προσέγγιση της ενότητας «Πολιτείες ντυμένες στα λευκά», Γ' τάξη (δημοτικό)70 Αικατερίνη Καλύβα
Αξιοποίηση της ψηφιακής πλατφόρμας e-me για τη συμπεριληπτική εκπαίδευση των Κινητικών και Γνωστικών Δεξιοτήτων των μαθητών στο άθλημα της Πετοσφαίρισης στο μάθημα της Φυσικής Αγωγής71 Αναστασία Μάγκου, Ελένη Ζέτου
Στρατηγικές Διδασκαλίας που ευνοούν την αλληλεπίδραση μεταξύ συνομηλίκων72 Γεώργιος Μητρόπουλος, Γεωργία Μπαβέλη
«Μα κυρία, τα αγόρια δεν κλαίνουν»: καταπολεμώντας τα έμφυλα στερεότυπα στο πλαίσιο της τάξης73 Παρασκευή Μπαρμπούτση

Η ενσωμάτωση των μαθητών με προβλήματα ακοής στο πλαίσιο του δημοτικού σχολείου και η ανάπτυξη κοινωνικών σχέσεων μεταξύ αυτών και των συμμαθητών τους	73
Αγγελική Μυλωνά	
Ανάπτυξη εκτελεστικών λειτουργιών στο Δημοτικό Σχολείο	74
Όλγα Νικολάου	
Το κοινωνικό προφίλ μαθητών με Διαταραχή Αυτιστικού Φάσματος: Εκπαιδευτικές πρακτικές στο γενικό σχολείο	75
Φίλιππος Παπάζης	
Ένταξη και Συμπερίληψη συναντούν τη Διαφορετικότητα στο ελληνικό σχολείο	75
Βασιλική Πασχαλιώρη, Ευγενία Βαρρά , Μαρούλα Μαρκουϊζου	
Η αξιοποίηση της θεωρίας των Πολλαπλών Ευφυϊών για τη διαφοροποιημένη εξ αποστάσεως διδασκαλία χαρισματικών παιδιών	76
Γεωργία Ρογάρη, Ευαγγελία Μανούσου	
Το θέατρο, η διδασκαλία και η εκμάθηση των ξένων γλωσσών: μια διδακτική προσέγγιση για ένα συμπεριληπτικό σχολείο	77
Φωτεινή Ψαθά, Αγγελική Παπαδοπούλου	
Πρακτικές συμπερίληψης στο Γυμνάσιο-Λύκειο	
Πρακτικές συμπερίληψης στην εκπαίδευση παιδιών προσφύγων στο Γυμνάσιο και στο Λύκειο. Ο ρόλος του θετικού σχολικού κλίματος	77
Χριστίνα Αραμπατζή	
Σχολικός κανονισμός. Ιστορικές - Συγκριτικές θεωρήσεις	78
Κώστας Θεριανός	
Όμιλος «Δεξιότητες επικοινωνίας»: Μια προσπάθεια προσέγγισης του σχολείου συμπερίληψης	78
Σταματία Πασχαλιώρη, Αναστασία Κλημεντιώτη, Ιάκωβος Βαφειάδης	
Η παγκόσμια γλώσσα των φυσικών επιστημών ως εκπαιδευτικό εργαλείο συμπερίληψης	79
Παναγιώτης Πεφάνης	
Παιδική –εφηβική Λογοτεχνία, στο πλαίσιο της Μετάβασης και της Συμπερίληψης: Διδακτικός σχεδιασμός για τους Ελεύθερους Πολιορκημένους του Διονύσιου Σολωμού, με αφορμή την Επέτειο των 200 χρόνων από την έναρξη της Ελληνικής Επανάστασης του 1821	80
Ιωάννα Ραμουτσάκη, Σωτηρία Μαρτίνου	

Η συμβολή της Δημιουργικής Γραφής στην εφαρμογή συμπεριληπτικών παιδαγωγικών αρχών στην πράξη της διδασκαλίας	80
Μαρία Σταματάκη	

Η συμβολή των Τεχνών στο πλαίσιο της συμπερίληψης

Ασχημόπαπο ή Μικρός Κύκνος; Ένας Σχεδιασμός Εκπαιδευτικού Δράματος για το Νηπιαγωγείο	81
Μαρία Βουβούση	
Η μεθοδολογία της κούκλας Persona doll και η εφαρμογή της στη σχολική τάξη στα πλαίσια της παιδαγωγικής της συμπερίληψης. Βιωματική προσέγγιση	82
Αθανασία Μίχα	
Η αξιοποίηση έργων τέχνης στο πλαίσιο της συμπερίληψης	83
Ιωσήφ Φραγκούλης, Στέφανος Αρμακόλας, Θεοδώρα Παπαγεωργίου	
Η Αρχιτεκτονική ως Τέχνη και η συμβολή της στην Εκπαίδευση της Συμπερίληψης	83
Πέτρος Χρήστου	

Η συμβολή των Τ.Π.Ε. στο πλαίσιο της συμπερίληψης

Βοηθητικό υλικό για την ορθογραφική και γραμματική ετοιμότητα τυφλών μαθητών Α' και Β' τάξης Δημοτικού που φοιτούν σε γενικό σχολείο	84
Αρετή Γαλάνη	
Κινητές Εφαρμογές για τη Διδασκαλία της Ελληνικής ως Δεύτερης Γλώσσας στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση	85
Άννα Δημητριάδου	
Μια δυναμική τάξη για όλους	85
Ελένη Κιούση	
Χρήση Επαυξητικής και Εναλλακτικής Επικοινωνίας και Υποστηρικτικής Τεχνολογίας σε παιδιά με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στο πλαίσιο της Συμπεριληπτικής Εκπαίδευσης	86
Αλεξάνδρα Κούση	
Οι Τ.Π.Ε. υπό τη διαμεσολαβητική, εξισωτική και συμπεριληπτική τους διάσταση. Αμ' έπος αμ' έργον	87
Αλέξιος Μαστρογιάννης	
Τα υπομοντέλα εσωτερικής και εξωτερικής ανεστραμμένης τάξης (In-class & Out-Class Flipped Learning) και η τεχνολογική υποστήριξή τους στο σχολείο της συμπερίληψης	87
Σπυρίδων Παπαδάκης	

«Σερφάρουμε με ασφάλεια στην e-me»: μια εκπαιδευτική δράση από μαθητές/τριες για τη συν- εκπαίδευση όλων των μελών της σχολικής κοινότητας88
Αγγελική Πολίτη, Κώστας Μάλαμας, Δημήτριος Κρητικός, Μαρίνα Κάτσικα

Επαγγελματική Εκπαίδευση και παιδαγωγική της συμπερίληψης

Από τη συνεργασία στη συμπερίληψη: Το παράδειγμα της Εναλλακτικής Ενισχυτικής Διδασκαλίας στο Μ.Ν.Α.Ε.89
Μαγδαληνή Κοκκαλιάρη

Η εργαστηριακή κατανομή των μαθητών στην Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση ως μελέτη και εφαρμογή της παιδαγωγικής της συμπερίληψης89
Δημήτριος Κοτσιφάκος

Επαγγελματική εκπαίδευση και ενδυνάμωση του ρόλου των εκπαιδευτικών για την αποτελεσματική επικοινωνία με τις οικογένειες των μαθητών/τριών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες90
Αικατερίνη Λαρεντζάκη

Ο θεσμός του Συμβούλου Καθηγητή στα ΕΠΑ.Λ.91
Κωνσταντίνος Μάλαμας, Δήμητρα-Ευτέρπη Σωτηροπούλου

Διερεύνηση αντιλήψεων και στάσεων για παράγοντες που συμβάλουν στη σχολική αποτυχία, χρήσιμη για την επίτευξη του επαγγελματικού σχολείου της συμπερίληψης92
Χάρης Ορφανός

Ο ρόλος της συμβουλευτικής στο πλαίσιο της συμπερίληψης

Η ψυχική ανθεκτικότητα των εφήβων και ο ρόλος της συμβουλευτικής92
Ελένη Αντωνίου

Αμερόληπτη συμβουλευτική σταδιοδρομίας, προσβάσιμη σε όλους. Εργαλεία δεοντολογίας και διαφάνειας προσόντων του Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π.93
Δημήτρης Γαϊτάνης

Ο ρόλος της Συμβουλευτικής στο πλαίσιο της Συμπερίληψης94
Στυλιανή Ζαμπετάκη

Η σχολική και κοινωνική ενσωμάτωση των κωφών παιδιών. Ο ρόλος του σχολικού και κοινωνικού περιβάλλοντος94
Μαρία Κουλού, Νικολέττα Κουλού

Απόψεις μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες για τη συμβουλευτική ως μέσο υποστήριξης στη διαχείριση των προβλημάτων τους95
Μιχαήλ Μαγειρίας

Η Συναισθηματική Νοημοσύνη στο Σχολείο της «Συμπερίληψης»	95
Μαρούλα Παπαευσταθίου	

Επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών στην παιδαγωγική της συμπερίληψης

Παιδική Λογοτεχνία, Τέχνη και συμπεριληπτική Παιδαγωγική: Ενδεικτική μελέτη περίπτωσης για την παιδαγωγική διαχείριση πολυπολιτισμικού περιβάλλοντος με αξιοποίηση της μετασχηματίζουσας μάθησης, των τεχνικών παρατήρησης έργων Τέχνης (Artful Thinking και Perkins) και της δυναμικής της ομάδας	96
Ιωάννα Ραμουτσάκη	

Μαθηματικά για όλους στην Ε΄ Δημοτικού: Από τη Δευτεροβάθμια στην Πρωτοβάθμια	97
Μαγδαληνή Κοκκαλιάρη, Ελένη Λυμπεροπούλου	

Διαπολιτισμική εκπαίδευση και πρακτικές συμπερίληψης

Η αξιοποίηση ενός διαπολιτισμικού διδακτικού σεναρίου στην προσπάθεια συμπερίληψης των ατόμων με ειδικές ανάγκες	97
Γεώργιος Καδιγιαννόπουλος	

Θεωρητικές και εφαρμοσμένες προσεγγίσεις για τα μοντέλα διαχείρισης της πολυπολιτισμικότητας. Η περίπτωση της Ελλάδας	98
Νικόλαος Καρπούζης	

Η χρήση των Τ.Π.Ε. για την αποδυνάμωση των κοινωνικών στερεοτύπων και την ενδυνάμωση της συμπερίληψης. Διδακτική παρέμβαση οκτώ (8) μαθημάτων, με τη χρήση πολυμεσικού περιβάλλοντος, για την άμβλυνση των κοινωνικών στερεοτύπων	99
Ιωάννης Κουφόπουλος, Γεωργία Μούκα	

Η αξιοποίηση βιωματικών μεθόδων στο πλαίσιο μιας έρευνας δράσης για τη συνεχή επιμόρφωση εκπαιδευτικών Ζ.Ε.Π. και Δ.Υ.Ε.Π. στην Ανατολική Αττική	99
Ευαγγελία Μανούσου, Βασιλική Παπαδοπούλου, Βασίλης Χαρίτος	

Προσχολική Αγωγή και Συμπερίληψη- Στάσεις και αντιλήψεις παιδαγωγών προσχολικής ηλικίας	100
Ελένη Μουσένα, Παναγιώτα Λαφαζάνη	

Το Σχολείο της Συμπερίληψης: Πραγματικότητα και Προοπτικές	101
Αθανάσιος Μπότας, Ιωάννα Φλώρου	

Εκπαιδευτική πολιτική για την ένταξη των προσφύγων/μεταναστών μαθητών (2015-2019) στο πλαίσιο των συμπεριληπτικών προσεγγίσεων: Διαπιστώσεις, προβληματισμοί και προτάσεις	102
Κωνσταντίνος Παπαχρήστος	

Ρατσισμός ξеноφοβία, στερεότυπα, προκατάληψη και σχολική βία /εκφοβισμός. Μέτρα και παρεμβάσεις	102
Κωνσταντίνος Παπαχρήστος, Παρασκευή Παγώνη	
Συγκρούσεις και αλληλεπιδράσεις ανάμεσα στη Δύση και την Ανατολή: από το «τότε» στο «σήμερα»	103
Λάμπρος Πόλκας	
Η συμπεριληπτική και διαπολιτισμική διάσταση των καινοτόμων προγραμμάτων- Role Models: ένα παράδειγμα δράσης και παρέμβασης	104
Μαρία Πρατσίνη	
Ένα διαπολιτισμικό σχέδιο μαθήματος στην Ιστορία της Μουσικής	104
Θεοδώρα Τσιμπούρη	
Η Διδασκαλία της Ελληνικής ως Δεύτερης ή Ξένης Γλώσσας εξ αποστάσεως σε Τάξεις Μαθητών-Προσφύγων (Δ.Υ.Ε.Π.-Ζ.Ε.Π.)	105
Δημοσθένης Χατζηλέεκας	
Συνεργασία σχολείου - οικογένειας. Συμβουλευτικές παρεμβάσεις	
<hr/>	
Έλεγχος επιθετικότητας, κατά φύλο και ηλικία, στο σχολείο χρήσιμος στην συμβουλευτική παρέμβαση στο πλαίσιο συνεργασίας σχολείου και οικογένειας	106
Κωνσταντίνος Δημουλάς, Ευριπίδης Δημουλάς, Έλλη Βέλλιου, Στυλιανή Θηβαίου	
Διαχρονική εξέταση συναισθηματικής έκφρασης χρήσιμη στη συμβουλευτική παρέμβαση στο πλαίσιο συνεργασίας σχολείου και οικογένειας	107
Κωνσταντίνος Δημουλάς, Ευριπίδης Δημουλάς, Έλλη Βέλλιου, Στυλιανή Θηβαίου	
Ο συμβουλευτικός ρόλος του εκπαιδευτικού. Παράγοντας ενδυνάμωσης και αποτελεσματικής επικοινωνίας	108
Δέσποινα Κωνσταντοπούλου	
Η διασφάλιση ομαλών μεταβάσεων ως βασική συμπεριληπτική πρακτική	108
Βασίλειος Κωτούλας	
Η συνεργασία σχολείου - οικογένειας ως καταλυτικός πυλώνας της υγιούς ανάπτυξης του παιδιού	109
Αριστόβουλος Ραχιώτης	
Τρόποι επίτευξης της γονεϊκής εμπλοκής: ο ρόλος των Νέων Τεχνολογιών	110
Ξανθίππη Φουλίδη	
Συνεργασία Σχολείου-Οικογένειας: δημιουργία ενός νέου θεσμού	110
Αθανασία Χρονοπούλου, Ιωάννης Σολάρης	

Υγεία και ποιότητα ζωής των μαθητών στο πλαίσιο της συμπερίληψης

Γνώσεις και στάσεις εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης για την αντιμετώπιση του Σακχαρώδη Διαβήτη τύπου 1 στο σχολείο111
Αγλαΐα Σταμπολτζή, Μαγιούλα Παλαιογιάννη, Σοφία Συρίγου

Αντιλήψεις Εκπαιδευτικών για τα σχολικά ατυχήματα και το ρόλο του Σχολικού Νοσηλευτή111
Αναστασία Στατήρη, Αγλαΐα Σταμπολτζή

Διαστάσεις του σχολικού εκφοβισμού στο πλαίσιο του σχολείου της συμπερίληψης - Η πρόσληψη των εκπαιδευτικών112
Μαρίνος Παρασκευόπουλος, Αγγελική Μπίλια, Πηνελόπη Παρασκευοπούλου, Άννα Παρασκευοπούλου

Ευάλωτες κοινωνικές ομάδες (Ρομά, παλιννοστούντες, πρόσφυγες κ.ά.) και παιδαγωγική της συμπερίληψης

Παρεμβάσεις συμπερίληψης στην αγωγή σταδιοδρομίας για την Κοινωνικά Ευάλωτη Ομάδα των μαθητών ΑμεΑ με νοητική υστέρηση113
Ελένη Αντωνίου

Δ-ROM-ολογώντας τη συμπερίληψη στο 2^ο Γυμνάσιο Αγίας Βαρβάρας: Οδηγός καλών πρακτικών114
Διονύσιος Βυθούλκας

Η αξιοποίηση του μύθου στη συμπερίληψη των παιδιών Ρομά στην εκπαίδευση. Μελέτη περίπτωσης114
Λαμπρινή Γκουτρομίχου, Παγώνα Ξανθή Ψαθοπούλου

Μετανάστευση και πολιτικές συμπερίληψης: από την ανοχή στον αποκλεισμό;.....115
Παρασκευή Ελευθερίου

Η συμπερίληψη των Ευάλωτων Κοινωνικών Ομάδων σε σχολικές μονάδες της Π.Δ.Ε. Δυτικής Μακεδονίας116
Γεώργιος Καδιγιαννόπουλος

Διδακτικές προσεγγίσεις πολυτροπικών Μαθηματικών σε πολυπολιτισμικές τάξεις της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης με μαθητές πρόσφυγες/μετανάστες.....116
Γεώργιος Κόσυβας

Οι θετικές διακρίσεις και η συμπερίληψη στο σχολείο117
Νικόλαος Μποζίνης

Η υλοποίηση εργαστηρίων διαπολιτισμικής συμβουλευτικής σε παιδιά της κυρίαρχης ομάδας, στο πλαίσιο της συμπερίληψης παιδιών προσφύγων118
Τριανταφυλλιά Νικολούδη

Από τη συνεργασία στη συμπερίληψη: η εκπαίδευση των προσφυγόπουλων.....119
 Ασημίνα Ροκκά, Παναγιώτα Αμανατίδου

Συμπερίληψη και τεχνολογία119
 Ισμήνη Σακελλαροπούλου

**Διερεύνηση των Στάσεων και των Αντιλήψεων των Εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας
 Εκπαίδευσης σχετικά με την Εκπαίδευση και την Κοινωνική Ένταξη των Παιδιών
 Προσφύγων.....**120
 Ιωσήφ Φραγκούλης, Μυρτώ Γεωργία Γραμμένου

Ένα σχολείο ... μια αγκαλιά για όλους120
 Παρασκευή Φώτη

Αριστεία και συμπερίληψη: Συμβατότητες και α-συμβατότητες

Χαρισματικότητα και Συνεκπαίδευση στην πρώτη σχολική ηλικία.....121
 Ιωάννα- Σταματίνα Παναγιωτακοπούλου, Άρτεμις Γιώτσα

ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Πρόεδρος

Καράμνης Ιγνάτιος, Σ.Ε.Ε. κλ. ΠΕ70, Οργανωτικός Συντονιστής 3^{ου} Π.Ε.ΚΕ.Σ. Αττικής

Μέλη

Αλεξανδρής Ευθύμιος, Διευθυντής Δ.Ε. Γ' Αθήνας

Αλεξόπουλος Αθανάσιος, πρ. Διευθυντής Δ. Ε. Γ' Αθήνας

Ασβεστάς Αναστάσιος, Σ.Ε.Ε. κλ. ΠΕ70, 3^ο Π.Ε.ΚΕ.Σ. Αττικής

Βαμβακερός Ξενοφών, πρ. Διευθυντής Δ. Ε. Δυτικής Αττικής

Δερέκα Μαρία, Σ.Ε.Ε. Ειδικής Αγωγής και Ενταξιακής Εκπαίδευσης, 3^ο Π.Ε.ΚΕ.Σ. Αττικής

Καζέλα Αικατερίνη, Σ.Ε.Ε. κλ. ΠΕ60, 3^ο Π.Ε.ΚΕ.Σ. Αττικής

Κάππος Ιωάννης, Διευθυντής Π.Ε. Δυτικής Αττικής

Καρπούζης Νικόλαος, Σ.Ε.Ε. κλ. ΠΕ70, 3^ο Π.Ε.ΚΕ.Σ. Αττικής

Κατσούλης Στέλιος, Υποψήφιος Διδάκτορας ΠΑ.Δ.Α.

Κελαϊδίτου Μαρία, Σ.Ε.Ε. Εκπαίδευσης για την Αειφορία, 3^ο Π.Ε.ΚΕ.Σ. Αττικής

Κοκκαλιάρη Μαγδαληνή, Σ.Ε.Ε. κλ. ΠΕ03, 3^ο Π.Ε.ΚΕ.Σ. Αττικής

Κουφόπουλος Ιωάννης, Σ.Ε.Ε. κλ. ΠΕ70, 3^ο Π.Ε.ΚΕ.Σ. Αττικής

Κριεμπάρδης Αναστάσιος, Αναπληρωτής Καθηγητής ΠΑ.Δ.Α.

Κρόκου Ζωή, Σ.Ε.Ε. κλ. ΠΕ70, 3^ο Π.Ε.ΚΕ.Σ. Αττικής

Λάλου Παναγιώτα, Ακαδημαϊκή Υπότροφος ΠΑ.Δ.Α.

Μακρή Δήμητρα, Σ.Ε.Ε. κλ. ΠΕ80, 2^ο Π.Ε.ΚΕ.Σ. Αττικής

Μάλαμας Κων/νος, Σ.Ε.Ε. κλ. ΠΕ86, 3^ο Π.Ε.ΚΕ.Σ. Αττικής

Μποζίνης Νικόλαος, Σ.Ε.Ε. κλ. ΠΕ02, 3^ο Π.Ε.ΚΕ.Σ. Αττικής

Μπουλάκη Αρχόντω, Σ.Ε.Ε. κλ. ΠΕ81, 2^ο Π.Ε.ΚΕ.Σ. Αττικής

Νικολόπουλος Αθανάσιος, Διευθυντής Δ.Ε. Δυτικής Αττικής

Παπαδημητρίου Μαρία, Διευθύντρια Π.Ε. Γ' Αθήνας

Παπακωνσταντίνου Σπυρίδων, Εξωτερικός Συνεργάτης Δ.Π.Μ.Σ. «Παιδαγωγική μέσω Καινοτόμων Τεχνολογιών & Βιοϊατρικών Προσεγγίσεων»

Ρούσσης Αθανάσιος, Διοικητικός Υπάλληλος ΠΑ.Δ.Α.

Σακκά Βασιλική, πρ. Σ.Ε.Ε. κλ. ΠΕ02, 3^ο Π.Ε.ΚΕ.Σ. Αττικής

Σπύρου Παναγιώτης, πρ. Διευθυντής Π. Ε. Δυτικής Αττικής

Στάμος Αδάμ, πρ. Διευθυντής Π. Ε. Γ' Αθήνας

Τσιαμπάση Φανή, Σ.Ε.Ε. κλ. ΠΕ70, 3^ο Π.Ε.ΚΕ.Σ. Αττικής

Τσούτσουβα Μαρία, Σ.Ε.Ε. κλ. ΠΕ70, 3^ο Π.Ε.ΚΕ.Σ. Αττικής

Φώτη Παρασκευή, Σ.Ε.Ε. κλ. ΠΕ60, 3^ο Π.Ε.ΚΕ.Σ. Αττικής

Χύτας Κωνσταντίνος, Υποψήφιος Διδάκτορας ΠΑ.Δ.Α.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Πρόεδρος

Παπαγεωργίου Ευσταθία, Αντιπρύτανης Ακαδημαϊκών Υποθέσεων και Φοιτητικής Μέριμνας, ΠΑ.Δ.Α.

Μέλη

Αγγελίδης Παναγιώτης, Καθηγητής, Αντιπρύτανης Ακαδημαϊκών Υποθέσεων, Πανεπιστήμιο Λευκωσίας

Ανδρέου Ελένη, Σ.Ε.Ε. κλ. ΠΕ79, 3^ο ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Αττικής

Ανδρούσου Αλεξάνδρα, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια, Τ.Ε.Α.Π.Η., Ε.Κ.Π.Α.

Ασβεστάς Αναστάσιος, Σ.Ε.Ε. κλ. ΠΕ70, 3^ο ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Αττικής

Βάλβης Εμμανουήλ, Σ.Ε.Ε. κλ. ΠΕ03, 3^ο ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Αττικής

Βενέτης Σταμάτης, Προϊστάμενος Κ.Ε.Σ.Υ. Δυτικής Αττικής

Βουβούση Μαρία, Σ.Ε.Ε. κλ. ΠΕ60, 3^ο ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Αττικής

Γενά Αγγελική, Καθηγήτρια, Παιδαγωγικό Τμήμα Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, Ε.Κ.Π.Α.

Γώγου Λέλα, Καθηγήτρια, Τμήμα Αγωγής και Φροντίδας στην Πρώιμη Παιδική Ηλικία, ΠΑ.Δ.Α.

Δελή Ερμιόνη, Ε.ΔΙ.Π., Ανώτατη Σχολή Καλών Τεχνών

Δερέκα Μαρία, Σ.Ε.Ε. Ειδικής Αγωγής & Ενταξιακής Εκπαίδευσης, 3^ο ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Αττικής

Ζωγόπουλος Ευστάθιος, Σ.Ε.Ε. κλ. ΠΕ82, 1^ο ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Αττικής

Καζέλα Κατερίνα, Σ.Ε.Ε. κλ. ΠΕ60, 3^ο ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Αττικής

Καράμηνas Ιγνάτιος, Σ.Ε.Ε. κλ. ΠΕ70, Οργανωτικός Συντονιστής 3^{ου} ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Αττικής

Καρπούζης Νικόλαος, Σ.Ε.Ε. κλ. ΠΕ70, 3^ο ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Αττικής

Κασιμάτη Αικατερίνη, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια, Παιδαγωγικό Τμήμα, Α.Σ.ΠΑΙ.Τ.Ε.

Καφετζόπουλος Κωνσταντίνος, Σ.Ε.Ε. κλ. ΠΕ04, 3^ο ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Αττικής

Κοκκαλιάρη Μαγδαληνή, Σ.Ε.Ε. κλ. ΠΕ03, 3^ο ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Αττικής

Κόσσυβας Γεώργιος, Περιφερειακός Διευθυντής Π.Ε. & Δ.Ε. Αττικής

Κουλουμπαρίση Αλεξάνδρα, Επίτιμη Σύμβουλος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

Κουνενού Καλλιόπη, Καθηγήτρια, Παιδαγωγικό Τμήμα, Α.Σ.ΠΑΙ.Τ.Ε.

- Κουρμούση Ντίνα**, Ε.Δι.Π., Παιδαγωγικό Τμήμα, Α.Σ.ΠΑΙ.Τ.Ε.
- Κουφόπουλος Ιωάννης**, Σ.Ε.Ε. κλ. ΠΕ70, 3^ο ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Αττικής
- Κριεμπάρδης Αναστάσιος**, Αναπληρωτής Καθηγητής, Τμήμα Βιοϊατρικών Επιστημών, ΠΑ.Δ.Α.
- Κρόκου Ζωή**, Σ.Ε.Ε. κλ. ΠΕ70, 3^ο ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Αττικής
- Μαϊστρέλλης Ευστράτιος**, Σ.Ε.Ε. κλ. ΠΕ02, 3^ο ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Αττικής
- Μακρή Δήμητρα**, Σ.Ε.Ε. κλ. ΠΕ80, 2^ο ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Αττικής
- Μάλαμας Κωνσταντίνος**, Σ.Ε.Ε. κλ. ΠΕ86, 3^ο ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Αττικής
- Μανωλοπούλου-Σέργη Ελένη**, πρ. Σ.Ε.Ε. κλ. ΠΕ06, 3^ο ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Αττικής
- Μουντρίδου Μαρία**, Επίκουρη Καθηγήτρια, Παιδαγωγικό Τμήμα, Α.Σ.ΠΑΙ.Τ.Ε.
- Μουσένα Ελένη**, Επίκουρη Καθηγήτρια, Τμήμα Αγωγής και Φροντίδας στην Πρώιμη Παιδική Ηλικία, ΠΑ.Δ.Α.
- Μποέμη Νάγια**, Σ.Ε.Ε. κλ. ΠΕ91, 6^ο ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Αττικής
- Μποζίνης Νικόλαος**, Σ.Ε.Ε. κλ. ΠΕ02, 3^ο ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Αττικής
- Μπουλάκη Αρχόντω**, Σ.Ε.Ε. κλ. ΠΕ81, 2^ο ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Αττικής
- Μπουσδούνης Ιωάννης**, Προϊστάμενος 2^{ου} Κ.Ε.Σ.Υ. Γ' Αθήνας
- Ορφανός Χάρις**, Σ.Ε.Ε. κλ. ΠΕ83, 3^ο ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Αττικής
- Παρασκευόπουλος Μαρίνος**, Σ.Ε.Ε. κλ. ΠΕ70, 3^ο ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Αττικής
- Παρθένης Χρήστος**, Επίκουρος Καθηγητής, Παιδαγωγικό Τμήμα Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, Ε.Κ.Π.Α.
- Πυρπυρής Παναγιώτης**, Σ.Ε.Ε. κλ. ΠΕ02, 3^ο ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Αττικής
- Σακκά Βασιλική**, πρ. Σ.Ε.Ε. κλ. ΠΕ02, 3^ο ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Αττικής
- Σιδηροπούλου – Κανέλλου Τρυφαινή**, Καθηγήτρια, Τμήμα Αγωγής και Φροντίδας στην Πρώιμη Παιδική Ηλικία, ΠΑ.Δ.Α.
- Στεφανίδης Κωνσταντίνος**, Σ.Ε.Ε. κλ. ΠΕ04, 3^ο ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Αττικής
- Σωτηροπούλου Δήμητρα**, Σ.Ε.Ε. κλ. ΠΕ88, 3^ο ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Αττικής
- Τάμπαλης Κωνσταντίνος**, Σ.Ε.Ε. κλ. ΠΕ11, 3^ο ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Αττικής
- Τρίγκα Ελένη**, Προϊσταμένη 1^{ου} Κ.Ε.Σ.Υ. Γ' Αθήνας
- Τσιαμπάση Φανή**, Σ.Ε.Ε. κλ. ΠΕ70, 3^ο ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Αττικής
- Τσουτσοβα Μαρία**, Σ.Ε.Ε. ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Αττικής
- Φραγκούλης Ιωσήφ**, Αναπληρωτής Καθηγητής, Παιδαγωγικό Τμήμα, Α.Σ.ΠΑΙ.Τ.Ε.
- Φώτη Παρασκευή**, Σ.Ε.Ε. κλ. ΠΕ60, 3^ο ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Αττικής
- Χονδρογιάννης Ελευθέριος**, Σ.Ε.Ε. κλ. ΠΕ84, 4^ο ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Αττικής

IT & ΤΕΧΝΙΚΗ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ

Κατσούλης Στέλιος, Υποψήφιος Διδάκτορας ΠΑ.Δ.Α.

Κουφόπουλος Ιωάννης, Σ.Ε.Ε. κλ. ΠΕ70, 3^ο Π.Ε.ΚΕ.Σ. Αττικής

Μάλαμας Κων/νος, Σ.Ε.Ε. κλ. ΠΕ86, 3^ο Π.Ε.ΚΕ.Σ. Αττικής

Τσίμαρης Ιωάννης, Μεταπτυχιακός Φοιτητής ΠΑ.Δ.Α.

Χύτας Κωνσταντίνος, Υποψήφιος Διδάκτορας ΠΑ.Δ.Α.

ΠΡΟΛΟΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Η ετερότητα –φυλετική, πολιτισμική, θρησκευτική, γλωσσική, νοητική αλλά και φυσικής κατάστασης– αποτελεί συστατικό στοιχείο της σύγχρονης σχολικής πραγματικότητας. Παράλληλα, η πρόσβαση στην εκπαίδευση όλων ανεξαιρέτως των παιδιών και οι ίσες ευκαιρίες μάθησης συνιστούν αδιαμφισβήτητα δικαιώματα, τα οποία γίνονται σεβαστά σε ένα συμπεριληπτικό σχολείο.

Οι εκπαιδευτικοί θεωρούνται ως ένας από τους πλέον βασικούς παράγοντες διαμόρφωσης συμπεριληπτικής κουλτούρας στο σχολείο, καθώς είναι εκείνοι/ες που εφαρμόζουν (ή μη) παιδαγωγικές συμπεριλήψης στην τάξη τους.

Στοχεύοντας τόσο στον εμπλουτισμό του επιστημονικού διαλόγου για το θέμα της συμπεριλήψης όλων των μαθητών/τριών όσο και στη διάχυση αποτελεσματικών συμπεριληπτικών πρακτικών, αξιοποιήσιμων από τους/ις εκπαιδευτικούς στην καθημερινή εκπαιδευτική πράξη, το 3ο ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Αττικής σε συνεργασία με το Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής (Διιδρυματικό Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών: «Παιδαγωγική μέσω Καινοτόμων Τεχνολογιών και Βιοιατρικών Προσεγγίσεων») διοργανώνουμε το Συνέδριο «*Το Σχολείο της Συμπεριλήψης: Πραγματικότητα και προοπτικές*».

Στο παρόν Βιβλίο Περιλήψεων «Book of Abstracts» περιλαμβάνονται 141 τίτλοι και, αντίστοιχα, περιλήψεις εργασιών που θα παρουσιαστούν στο Συνέδριο: Οι 5 αφορούν κεντρικές ομιλίες πανεπιστημιακών δασκάλων από την Ελλάδα και την Κύπρο, οι 127 Προφορικές Ανακοινώσεις και οι 9 τα 2 Συμπόσια.

Κλείνοντας, ευχόμαστε οι στόχοι του Συνεδρίου να επιτευχθούν προς όφελος των μαθητών/τριών, των εκπαιδευτικών αλλά και εν γένει της κοινωνίας!

Η Πρόεδρος της Επιστημονικής Επιτροπής

Ευσταθία Παπαγεωργίου

Αντιπρύτανης Ακαδημαϊκών Υποθέσεων
και Φοιτητικής Μέριμνας
Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής

Ο Πρόεδρος της Οργανωτικής Επιτροπής

Ιγνάτιος Καράμνης

Οργανωτικός Συντονιστής
3^{ου} ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Αττικής

ΚΕΝΤΡΙΚΕΣ ΟΜΙΛΙΕΣ

ΕΜΕΙΣ που Synergάζομαστε.

Ένα δημιουργικό πρόγραμμα εικαστικής συμπερίληψης και σχολικής ένταξης

Ευσταθία Παπαγεωργίου

*Καθηγήτρια - Αντιπρύτανης Ακαδημαϊκών Υποθέσεων και Φοιτητικής Μέριμνας,
Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής*

Ο σχεδιασμός, η υλοποίηση και η ανατροφοδοτική αξιολόγηση προγραμμάτων συμπερίληψης αποτελούν πρώτιστο μέλημα μιας σύγχρονης σχολικής κοινότητας. Η παρούσα εισήγηση, με τη συνεργασία και των Β. Πανόπουλου, Ζ. Τζονάκα, Ε. Δελή, αναφέρεται στη διαμόρφωση ενός σταθερού και ασφαλούς πλαισίου για την εφαρμογή προγραμμάτων συμπερίληψης στο συγκρότημα των Ραλλείων Πειραματικών Δημοτικών Σχολείων Π.Τ.Δ.Ε. Πανεπιστημίου Αθηνών, κατά την περίοδο 2014-2017, η οποία βασίστηκε στην πολυεπίπεδη σύμπραξη επιστημονικών και εκπαιδευτικών ομάδων καθώς και τη δημιουργική αξιοποίηση σύγχρονων μεθόδων, στρατηγικών και εργαλείων τυπικής και άτυπης μάθησης. Η υλοποίηση τόσο του ενδοσχολικού προγράμματος «Synergy 2014-2017 για την υποστήριξη παιδιών με Δ.Α.Φ. και Δ.Ε.Π.Υ.» όσο και του προγράμματος εικαστικής συμπερίληψης «είμαστε στο εμείς», σε ανατροφοδοτική συνεργασία με Φορείς Παιδείας, Τέχνης και Πολιτισμού, στόχο πρώτου επιπέδου, είχαν την ισότιμη πρόσβαση και την ενεργή συμμετοχή όλων των εμπλεκόμενων μερών στην εκπαιδευτική διαδικασία. Σε δεύτερο επίπεδο, το συμβόλαιο συμπερίληψης εκπαιδευτικών και μαθητών των σχολικών μονάδων, σε οριζόντιο και κάθετο άξονα, στόχευσε στη θεμελίωση και εδραίωση μιας ανοιχτής σχολικής κοινότητας όπου τα παιδιά θα αλληλεπιδρούν σε ένα μαθησιακό περιβάλλον έρευνας και ανακαλύψεων, θετικής εμπειρίας και ανθρώπινων σχέσεων. Ένα Σχολείο που θα αντισταθμίζει τις υποκειμενικές, αντικειμενικές δυσκολίες κι ελλείμματα και θα συμβάλλει στην ουσιαστική πολιτιστική καλλιέργεια και κοινωνική ετοιμότητα των μαθητών του.

Ο ρόλος της ηγεσίας στην προώθηση της συμπεριληπτικής εκπαίδευσης

Παναγιώτης Αγγελίδης

Καθηγητής και Αντιπρύτανης Ακαδημαϊκών Υποθέσεων Πανεπιστημίου Λευκωσίας

Σε αυτή την παρουσίαση θα συζητηθούν θέματα που σχετίζονται με τη συμπεριληπτική εκπαίδευση και πώς η ηγεσία των σχολείων μπορεί να συνεισφέρει προς την κατεύθυνση της αύξησης της συμμετοχής και μείωσης του αποκλεισμού των μαθητών στα αναλυτικά προγράμματα, τις κουλτούρες και τις κοινωνίες των σχολείων. Ειδικότερα, θα γίνει προσπάθεια να απαντηθούν τα ερωτήματα: 1) Γιατί τα σχολεία αποτυγχάνουν να απευθυνθούν ισότιμα προς όλους τους μαθητές τους; 2) Τι εννοούμε με τον όρο «συμπεριληπτική εκπαίδευση»; 3) Ποιος ο ρόλος της ηγεσίας στην προώθηση της συμπερίληψης; 4) Πώς η εξέλιξη των εκπαιδευτικών συνδέεται με τη συμπερίληψη; 5) Πώς οι συνεργατικές προσεγγίσεις στην εξέλιξη των εκπαιδευτικών μπορούν να συνεισφέρουν στη δημιουργία πιο συμπεριληπτικών σχολείων;

Η Συμπερίληψη νοούμενη ως Κοινωνική Επιλογή υπό το Πρίσμα της Γενικής Θεωρίας Συστημάτων

Αγγελική Γενά

Κλινική Ψυχολόγος, Καθηγήτρια Παιδαγωγικού Τμήματος Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, Ε.Κ.Π.Α.

Η Δαρβινική έννοια της φυσικής επιλογής μας βοηθά να κατανοήσουμε την συμπεριφορά του ανθρώπου τόσο σε ατομικό όσο και σε συλλογικό επίπεδο ως το αποτέλεσμα κοινωνικής ή πολιτισμικής επιλογής στο χωροχρόνο. Δηλαδή επιλογής που συνάδει με την εξέλιξη του κοινωνικού γίνεσθαι ή μιας πολιτισμικής πραγματικότητας σε μια συγκεκριμένη χωροχρονική συγκυρία και με τρόπους που συνάδουν με την επιβίωση του ανθρώπου ως κοινωνικού όντος. Η Γενική Θεωρία Συστημάτων συνιστά το θεωρητικό πλαίσιο από το οποίο μπορούμε να αντλήσουμε προκειμένου να αντιληφθούμε την έννοια της Συμπερίληψης ως ένα κοινωνικό φαινόμενο που αναδύεται φιλογενετικά. Η έννοια της ανάδυσης είναι κείριας σημασίας καθώς αποτυπώνει τη συνθετότητα και την έλλειψη απόλυτου ελέγχου και προβλεψιμότητας των κοινωνικών φαινομένων. Ταυτόχρονα, όμως, οι έννοιες της ανάδυσης και της πολυπλοκότητας είναι εξόχως βοηθητικές στο να ερμηνεύσουμε μια σύνθετη πραγματικότητα, όπως αυτή της Συμπερίληψης, αλλά και για να σχεδιάσουμε πρακτικές υπό το πρίσμα μιας συστημικής αντίληψης για την πραγματικότητα του σχολείου, της οικογένειας, της κοινωνίας. Η συστημική προοπτική μας επιτρέπει να αναλύσουμε τη συνθετότητα των ζωντανών συστημάτων (π.χ., μαθητής, γονέας, δάσκαλος) και των υπερσυστημάτων (π.χ. σχολείο, κοινωνία, κοινωνικοί θεσμοί) τα οποία αλληλεπιδρούν δυναμικά και συνδιαμορφώνουν αναδυόμενα φαινόμενα, όπως αυτό της Συμπερίληψης. Αυτή η προοπτική αφενός μας προστατεύει από απλοϊκές ερμηνείες και ευκαιριακούς σχεδιασμούς που οδηγούν σε πρόσκαιρα οφέλη, και όχι στη βέλτιστη εξέλιξη του σχολικού συστήματος, και αφετέρου μας υπαγορεύει την ανάγκη παρέμβασης σε πολλά επίπεδα και σε διαφορετικά συστήματα και υπερ-συστήματα ώστε η Συμπερίληψη να υλοποιηθεί με τις καλύτερες προοπτικές, προοπτικές που διασφαλίζουν το δικαίωμα όλων των παιδιών για ισότιμη πρόσβαση στο μορφωτικό αγαθό. Με την παρούσα εισήγηση επιχειρείται μια μετακίνηση από τις παραδοσιακές αντιλήψεις για την συμπερίληψη σε μια συστημική προοπτική που θα μας επιτρέψει να νοηματοδοτήσουμε εκ νέου τις θέσεις και τις πρακτικές μας ως προς αυτή την κοινωνική πρόκληση.

Συμπερίληψη ή αποκλεισμός: προβληματισμοί, ερωτήματα και προτάσεις για την εκπαίδευση των παιδιών προσφύγων

Αλεξάνδρα Ανδρούσου

Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Τ.Ε.Α.Π.Η. – Ε.Κ.Π.Α.

Στην εισήγηση θα τεθούν τα ζητήματα, εκπαιδευτικά και πολιτικά, που τίθενται από την δυσκολία ένταξης των παιδιών προσφύγων. Τι σημαίνει αυτό για την ελληνική εκπαίδευση; Πώς ως εκπαιδευτική κοινότητα θα αντιμετωπίσουμε τον αποκλεισμό παιδιών από το σχολείο; Θα αναφερθούν συγκεκριμένα παραδείγματα καθώς και οι θετικές αποτιμήσεις από συγκεκριμένες προσπάθειες που έχουν γίνει.

Η αναγκαιότητα νέων παιδαγωγικών και θεσμικών προσεγγίσεων στις σύγχρονες πολυπολιτισμικές κοινωνίες

Χρήστος Παρθένης

Επίκουρος Καθηγητής Παιδαγωγικής, Παιδαγωγικό Τμήμα Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, Ε.Κ.Π.Α.

Με το γύρισμα του αιώνα, που συμπίπτει χρονικά με την κατάρρευση της παλαιάς τάξης πραγμάτων και του αυτονόητου του δημοκρατικού καπιταλισμού, η εκπαίδευση βρίσκεται στο κρισιμότερο ίσως σταυροδρόμι της ιστορίας της. Το φαινόμενο της πολυπολιτισμικότητας και η διαδικασία παγκοσμιοποίησης διαμορφώνουν νέους όρους για μετατοπίσεις και αλλαγές στις προσεγγίσεις αναφορικά με το ρόλο της εκπαίδευσης στη σύγχρονη κοινωνία της μετανεωτερικότητας τόσο στο θεωρητικό επίπεδο όσο και στο επίπεδο της σχολικής πράξης. Καθημερινά γινόμαστε μάρτυρες συνεχών μετακινήσεων μεταναστευτικού πληθυσμού που σε συνδυασμό με τις δυνατότητες στο επίπεδο της επικοινωνίας κάνουν όλο και πιο ασαφείς τις διαχωριστικές γραμμές ανάμεσα στους διάφορους πολιτισμούς και την πολυπολιτισμικότητα μια αναπόφευκτη διάσταση του δικού μας πολιτισμού. Εκπαιδευτικές αλλαγές που λαμβάνουν σοβαρά υπόψη τη γλωσσική και πολιτισμική ετερότητα, αποτελούν σύνηθες πια φαινόμενο σε πολλές χώρες, κυρίως λόγω των μεγάλων μετακινήσεων πληθυσμού κατά τις τελευταίες δεκαετίες. Αυτοί οι πληθυσμοί φέρνουν στην επιφάνεια ζητήματα που περνούν σαν λίγο-πολύ απαρατήρητα, ακόμα και σε χώρες με σοβαρά ετερογενείς κοινωνικές ομάδες. Σε αρκετές περιπτώσεις αυτές οι μετακινήσεις προκαλούν ξενοφοβία και ρατσιστικές στάσεις, ακόμα και βία σε κοινωνίες που εξακολουθούν να επιμένουν στην πολιτισμική τους ομοιογένεια παρά την ύπαρξη σημαντικού αλλοδαπού πληθυσμού.

ΣΥΜΠΟΣΙΑ

**Αναγνώριση - Διαχείριση - Υποστήριξη ανηλίκων θυμάτων ενδοοικογενειακής βίας,
όπως αυτή μπορεί να εμφανιστεί στο σχολικό πλαίσιο**

Γιώργος Νικολαΐδης

Ψυχίατρος, Διευθυντής Διεύθυνσης Ψυχικής Υγείας και Κοινωνικής Πρόνοιας

Ανθή Βασιλακοπούλου

Κοινωνική Λειτουργός, Διεύθυνση Ψυχικής Υγείας και Κοινωνικής Πρόνοιας

Μαρία Ψαρράκου

Ψυχολόγος, Διεύθυνση Ψυχικής Υγείας και Κοινωνικής Πρόνοιας

Κάθε παιδί έχει εγγενές δικαίωμα στην αξιοπρέπεια, τη ζωή και την υγιή σωματική, πνευματική, ψυχική, ηθική και κοινωνική ανάπτυξη. Η οικογένεια αποτελεί θεμελιώδες περιβάλλον για την ανάπτυξη του παιδιού, καθ' όσον λειτουργεί με γνώμονα το υπέρτερο συμφέρον του παιδιού και μέσα σε κλίμα αγάπης και κατανόησης (Διεθνής Σύμβαση για τα δικαιώματα του παιδιού, 1989). Ο παιδίατρος Henry Kempe αναγνώρισε για πρώτη φορά το «σύνδρομο» του κακοποιημένου παιδιού (1962). Η ουσιαστική διαφορά όμως έγινε με τη Διεθνή σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού (1989) οπότε και χαρακτηρίστηκε πλέον κατάφωρη παραβίαση των δικαιωμάτων του παιδιού, καθώς και με τη δήλωση του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας (1999), όταν αναγνωρίστηκε ως μείζον πρόβλημα για τη δημόσια υγεία. Στόχος του συμποσίου είναι η εξοικείωση των εκπαιδευτικών αλλά και των επαγγελματιών που δραστηριοποιούνται στον χώρο του σχολείου, με τη βασική ορολογία που χρησιμοποιείται διεθνώς καθώς και στο ελληνικό νομικό σύστημα για τα ζητήματα της ΚαΠα-Π, καθώς και με τις κυριότερες μορφές και εκφάνσεις που μπορεί να λάβει το φαινόμενο σήμερα. Θα αναπτυχθούν οι δείκτες κακοποίησης αλλά και οι παράγοντες επικινδυνότητας για μια πιθανή ΚαΠα-Π και τέλος θα αποσαφηνιστούν οι ρόλοι και οι ευθύνες των εμπλεκόμενων φορέων.

Κακοποίηση - Παραμέληση παιδιών: Ορισμοί - Τύποι - Μέγεθος του προβλήματος

Γιώργος Νικολαΐδης

Κάθε παιδί έχει εγγενές δικαίωμα στην αξιοπρέπεια, τη ζωή και την υγιή σωματική, πνευματική, ψυχική, ηθική και κοινωνική ανάπτυξη. Η οικογένεια αποτελεί θεμελιώδες περιβάλλον για την ανάπτυξη του παιδιού, καθ' όσον λειτουργεί με γνώμονα το υπέρτερο συμφέρον του παιδιού και μέσα σε κλίμα αγάπης και κατανόησης (Διεθνής Σύμβαση για τα δικαιώματα του παιδιού, 1989). Ο παιδίατρος Henry Kempe αναγνώρισε για πρώτη φορά το «σύνδρομο» του κακοποιημένου παιδιού (1962). Η ουσιαστική διαφορά όμως έγινε με τη Διεθνή σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού (1989) οπότε και χαρακτηρίστηκε πλέον κατάφωρη παραβίαση των δικαιωμάτων του παιδιού, καθώς και με τη δήλωση του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας (1999), όταν αναγνωρίστηκε ως μείζον πρόβλημα για τη δημόσια υγεία. Σκοπός της συγκεκριμένης παρουσίασης είναι η εξοικείωση των εκπαιδευτικών αλλά και των επαγγελματιών που δραστηριοποιούνται στον χώρο του σχολείου, με τη βασική ορολογία που χρησιμοποιείται διεθνώς καθώς και στο ελληνικό νομικό σύστημα για τα ζητήματα της ΚαΠα-Π, καθώς και με τις κυριότερες μορφές και εκφάνσεις που μπορεί να λάβει το φαινόμενο σήμερα.

Αναγνώριση παιδιών θυμάτων Κακοποίησης-Παραμέλησης στο σχολικό πλαίσιο

Μαρία Ψαρράκου

Ακόμα και σήμερα παρατηρείται απουσία μιας ενιαίας μεθοδολογίας σε ζητήματα διάγνωσης, διερεύνησης και διαχείρισης περιστατικών κακοποίησης μεταξύ των διαφορετικών ειδικοτήτων και φορέων, καθώς και απουσία συντονισμού των επαγγελματιών που εμπλέκονται σε τέτοια περιστατικά. Η εκπαίδευση και η ενημέρωση των εκπαιδευτικών στην αναγνώριση της ΚαΠα-Π, είναι ανεπαρκής και πολλές φορές δεν υπάρχει. Οι δείκτες κακοποίησης αλλά και οι παράγοντες επικινδυνότητας για μια πιθανή κακοποίηση-παραμέληση είναι σημαντικά εργαλεία που χρειάζεται οι εκπαιδευτικοί να μπορούν να τα αναγνωρίζουν στην περίπτωση πιθανής ΚαΠα-Π. Ο δάσκαλος, ο καθηγητής, ο ειδικός παιδαγωγός αποτελούν πρόσωπα με καθημερινή παρουσία στη ζωή του παιδιού και οφείλουν να παρακολουθούν το παιδί, ώστε να αναγνωρίσουν τυχόν αλλαγές στη συμπεριφορά του.

Διαχείριση περιστατικών ΚαΠα-Π στο σχολικό πλαίσιο

Γιώργος Νικολαΐδης

Η κακοποίηση και παραμέληση παιδιών είναι ένα μείζον ζήτημα δημόσιας υγείας και παραβίασης ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Μια αποτελεσματική ανταπόκριση προϋποθέτει κατάλληλο σχεδιασμό για τη σωστή διαχείριση του περιστατικού και εκπαιδευμένους επαγγελματίες. Στην παρακάτω ανακοίνωση θα παρουσιαστούν πληροφορίες σχετικά με την αναφορά πιθανής κακοποίησης και παραμέλησης παιδιού, παρέχοντας μια σύνοψη των σχετικών νόμων και κυβερνητικών πολιτικών που ισχύουν σήμερα, παρουσιάζοντας διεθνείς και ευρωπαϊκές συμβάσεις για την προστασία των παιδιών, την τιμωρία των δραστών αλλά και την υποχρέωση των εκπαιδευτικών σύμφωνα με το νόμο (ν. 3500/2006 α.23) να καταγγείλουν περιστατικά ΚαΠα-Π που πληροφορούνται με οποιονδήποτε τρόπο ή διαπιστώνουν οι ίδιοι.

Υποστήριξη παιδιών-θυμάτων ΚαΠα-Π στο σχολικό πλαίσιο

Ανθή Βασιλακοπούλου

Σε μια ολοκληρωμένη διαχείριση περιστατικών κακοποίησης ή παραμέλησης παιδιών κρίνεται αναγκαία η διεπιστημονικότητα. Με κάθε ευκαιρία οι επαγγελματίες ενός φορέα, αλλά και εκτός του ίδιου φορέα θα πρέπει να επιδιώκουν τη συνεργασία. Ο πυρήνας μιας διεπιστημονικής ομάδας θα πρέπει να αποτελείται από επαγγελματίες από το χώρο της αστυνομίας, των κοινωνικών υπηρεσιών, της δικαιοσύνης, της υγείας αλλά και της εκπαίδευσης. Αποσαφηνίζοντας τους ρόλους, τα καθήκοντα και τις ευθύνες των υπηρεσιών και των επαγγελματιών από τη στιγμή της υποψίας μέχρι την παρέμβαση αποφεύγουν περαιτέρω κακοποίηση του παιδιού και εξασφαλίζεται με αυτό τον τρόπο ένα αποτελεσματικό πλέγμα προστασίας και ανταπόκρισης από μέρους των αρχών, υπηρεσιών και επαγγελματιών σε μια πιθανή ΚαΠα-Π και το οποίο θα είναι σύμφωνο με το συμφέρον του παιδιού. Μια αποτελεσματική ανταπόκριση αλλά και υποστήριξη σε ένα περιστατικό ΚαΠα-Π είναι μια διαχείριση έγκαιρη, αντικειμενική και που ελαχιστοποιεί το τραύμα στα παιδιά και τις οικογένειές τους.

Λέξεις κλειδιά: κακοποίηση, σχολείο, διαχείριση, υποστήριξη

Ιχνηλατώντας τεχνικές συμπερίληψης

Αναστάσιος Ασβεστάς

Σ.Ε.Ε. ΠΕ70, 3^ο ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Αττικής

Μαρία Δερέκα

Σ.Ε.Ε. Ειδικής Αγωγής και Ενταξιακής Εκπαίδευσης, 3^ο ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Αττικής

Μαρία Κελαϊδίτου

Σ.Ε.Ε. Εκπαίδευσης για την Αειφορία, 3^ο ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Αττικής

Ζωή Κρόκου

Σ.Ε.Ε. ΠΕ70, 3^ο ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Αττικής

Μαρία Τσούτσουβα

Σ.Ε.Ε. ΠΕ70, 3^ο ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Αττικής

Η συμπεριληπτική εκπαίδευση στοχεύει στην απόδοση δίκαιων ευκαιριών μάθησης, στην άρση των διακρίσεων, στην ανάδειξη και αποδοχή των ατομικών αναγκών και χαρακτηριστικών και, παράλληλα, στη διαμόρφωση μιας εκπαιδευτικής κουλτούρας, η οποία θα ενθαρρύνει τη συμμετοχή όλων των μαθητών. Για την υποστήριξη των μελών της εκπαιδευτικής κοινότητας, προκειμένου να εμπλουτίσουν και να διαφοροποιήσουν το περιεχόμενο της διδασκαλίας τους, ώστε να ανταποκρίνεται στις ανάγκες, τα ενδιαφέροντα, το γνωστικό υπόβαθρο και τον ρυθμό μάθησης των μαθητών τους, προτείνονται στρατηγικές και τεχνικές που χρησιμοποιούν ποικίλα εργαλεία και έχουν άμεση εφαρμογή στη σχολική τάξη.

Προάγοντας τη συμπερίληψη των μαθητών με δυσκολίες στη μάθηση με τη χρήση των Τ.Π.Ε.: Η περίπτωση του ερευνητικού έργου iRead σε σχολικές μονάδες της Γ' Αθήνας

Αναστάσιος Ασβεστάς

Καθώς η σύγχρονη σχολική πραγματικότητα εμφανίζει σημαντικό αριθμό μαθητών με δυσκολίες στη μάθηση, οι εκπαιδευτικοί καλούνται να υποστηρίξουν κάθε μαθητή της τάξης στο πλαίσιο της συμπεριληπτικής εκπαίδευσης. Η προώθηση της έρευνας και της ανάπτυξης των Τ.Π.Ε. με στόχο τη χρήση των Τ.Π.Ε. για την προαγωγή της δικαιοσύνης στις εκπαιδευτικές ευκαιρίες όλων των μαθητών, αλλά και η κατάρτιση των εκπαιδευτικών στη χρήση γενικών και εξειδικευμένων Τ.Π.Ε. επισημαίνονται ως σημαντικοί παράγοντες προς την επίτευξη του σχολείου της συμπερίληψης. Για τον λόγο αυτό στην παρούσα εισήγηση παρουσιάζεται η εφαρμογή του ερευνητικού έργου iRead σε σχολικές μονάδες της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης της Γ' Αθήνας, αναφέροντας τους φορείς που συμμετέχουν κι αναλύοντας τη μεθοδολογία και τα στάδια υλοποίησής του. Η επίδειξη των σχετικών εφαρμογών του έργου αποσκοπεί στην ανάδειξη των στόχων τους, δηλαδή την ανάπτυξη και την προσωποποιημένη παρακολούθηση των αναγνωστικών ικανοτήτων των παιδιών σε διαφοροποιημένα γλωσσικά περιβάλλοντα, βασισμένα σε τεχνολογίες λογισμικού. Τέλος, οι επιπλέον εφαρμογές της φορητής συσκευής (tablet) υποστηρίζουν τους μαθητές με πρόσθετες δραστηριότητες στην ανάγνωση, τη γραφή, τη ζωγραφική κ.τ.λ., και παράλληλα παρέχουν τη δυνατότητα στους εκπαιδευτικούς να τα αξιοποιήσουν και σε άλλα γνωστικά αντικείμενα ή διαθεματικά Project.

Λέξεις κλειδιά: δυσκολίες στη μάθηση, συμπερίληψη, Τ.Π.Ε., παιχνιδοποίηση

Πρώιμη ανίχνευση δυσλεξίας στο νηπιαγωγείο

Μαρία Δερέκα

Τα χρόνια φοίτησης ενός παιδιού στην προσχολική εκπαίδευση θεωρούνται ως τα πιο σημαντικά σε όλη τη διάρκεια της εκπαίδευσής του. Είναι μέσα σε αυτά τα χρόνια που τοποθετούνται οι βάσεις για μάθηση και κάθε πιθανή δυσκολία μπορεί να αναγνωριστεί. Στην περίπτωση της δυσλεξίας η έρευνα έχει αποδείξει ότι η πρώιμη ανίχνευση είναι το κλειδί – και αυτό οδηγεί στην πρώιμη παρέμβαση. Η πρόσβαση σε υψηλής ποιότητας μάθηση και φροντίδα βοηθούν στη βελτίωση εκπαιδευτικών αποτελεσμάτων. Ο βαθμός της φωνολογικής επεξεργασίας (phonological processing) και η γρήγορη ονομασία (rapid naming) κατά τη διάρκεια της προσχολικής εκπαίδευσης αποτελούν κάποια από τα κριτήρια αναγνώρισης αναγνωστικών δυσκολιών στη μετέπειτα σχολική ζωή του μαθητή. Σκοπός της παρουσίασης είναι η εξακρίβωση και η υποστήριξη μαθητών με δυσλεξία στην προσχολική εκπαίδευση, έτσι ώστε να «στρωθεί ο δρόμος» για αποφυγή αποτυχίας. Στη συγκεκριμένη παρουσίαση θα περιγραφούν οι όροι «Πρώιμη ανίχνευση» και «Δυσλεξία», θα παρουσιαστούν τα στάδια επεξεργασίας της πληροφορίας από τον μαθητή (input, cognition, output), καθώς και οι παράγοντες που «υποψιάζουν» τον εκπαιδευτικό για πιθανή παρουσία δυσλεξίας. Τέλος, θα περιγραφούν πρακτικοί τρόποι παρέμβασης στη σχολική τάξη χρησιμοποιώντας Εξατομικευμένο Εκπαιδευτικό Πρόγραμμα (Ε.Ε.Π.).

Λέξεις κλειδιά: ειδικές μαθησιακές δυσκολίες, προσχολική αγωγή, εξατομικευμένο πρόγραμμα

Η Αειφορική Συμφωνία στον σχολικό χώρο: Γύρω γύρω όλοι και στη μέση το ευ ζην

Μαρία Κελαϊδίτου

Στη σύγχρονη εποχή της πανδημίας, η εκπαιδευτική κοινότητα καλείται να μετασχηματίσει τη διδακτική πράξη θέτοντας ως σκοπό της την αφύπνιση της ατομικής και συλλογικής ευθύνης στα θέματα της βιώσιμης ανάπτυξης με πεδίο δράσης τη διαμόρφωση του σχολικού χώρου. Ενσωματώνοντας τους 17 στόχους βιώσιμης ανάπτυξης του Ο.Η.Ε. στην κατάρτιση και υλοποίηση σχεδίων δράσεων στο σχολείο αλλά και τις πολλαπλές «φωνές» (voices) όλων των μαθητών/τριών στην επιλογή του περιβάλλοντος που αυτοί/ές θεωρούν οικείο, ασφαλές, χαρούμενο και δημιουργικό, τα δεινά του ενοποιημένου πλέον κόσμου ίσως περισταλούν. Στο παρόν άρθρο παρουσιάζονται τα συμπεράσματα ρεαλιστικών προτάσεων εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης -Γ' Αθήνας και Δυτικής Αττικής- αναδόμησης της αίθουσάς τους, σύμφωνα με τις αρχές και τη μεθοδολογία της Εκπαίδευσης για την Αειφορία, η οποία ενέχει τη συμπερίληψη. Οι «ταξη-τέκτονες» αειφόροι μαθητές/τριες ανεξαρτήτου γνωστικής, ψυχολογικής, αναπτυξιακής, πολιτιστικής ή άλλης «δύναμης» (power) αναπτύσσουν σχέσεις ενισχύοντας τα κίνητρα μάθησης, την αυτοπεποίθηση αλλά και τις δεξιότητές τους στην έρευνα, την επίλυση προβλήματος και τη συνεργασία. Η δημιουργία μακετών, κατασκευασμένες στο πλαίσιο βιωματικών σεμιναρίων, κατά το σχολικό έτος 2019-2020, ανέδειξε «ομιλούσες» αίθουσες για μηνύματα του ευ ζην.

Λέξεις κλειδιά: σχολικός χώρος, Εκπαίδευση για την Αειφορία, συμπερίληψη, σχέδια δράσης.

Ικανοί αναγνώστες vs ανεπαρκείς αναγνώστες: Χαρακτηριστικά και διδακτικές τεχνικές ενίσχυσης της αναγνωστικής ικανότητας

Ζωή Κρόκου

Με βάση τα ελληνικά αναλυτικά προγράμματα του δημοτικού σχολείου, με το πέρασμα των μαθητών από τη δευτέρα στην τρίτη δημοτικού θεωρείται σημαντικό από αυτούς να διαβάσουν με ευχέρεια τα κείμενα στα σχολικά εγχειρίδια, να τα κατανοούν και να μαθαίνουν τις προσφερόμενες γνώσεις. Οι απαιτήσεις, όμως, αυξάνονται, με την είσοδο των μαθητών στις μεγαλύτερες τάξεις, όπου τα παιδιά έρχονται πλέον σε επαφή με επιστημονικά κείμενα (φυσική, γεωγραφία, ιστορία), στα οποία συχνά το λεξιλόγιο είναι άγνωστο για τους μαθητές, ο τρόπος συγγραφής τους είναι ανοίκειος, δεν αξιοποιούνται ως επί το πλείστον οι προηγούμενες γνώσεις των μαθητών και οι νέες έννοιες εισάγονται τις περισσότερες φορές αποσπασματικά και πολύ γρήγορα. Οι απαιτήσεις του μηχανισμού κατανόησης με τη χρήση στρατηγικών, τις οποίες έχουν διδαχθεί ή πρόκειται να διδαχθούν, αυξάνονται εντυπωσιακά, τόσο για τους μαθητές που δεν αντιμετωπίζουν αναγνωστικές δυσκολίες όσο και για αυτούς που η διαδικασία της ανάγνωσης είναι μια επίπονη, και τις περισσότερες φορές μάταιη, προσπάθεια. Στη μελέτη αυτή επισημαίνονται τα χαρακτηριστικά των μαθητών που επηρεάζουν την αναγνωστική τους ικανότητα και προτείνονται στρατηγικές και τεχνικές που θα την ενισχύσουν.

Λέξεις κλειδιά: ικανοί αναγνώστες, ανεπαρκείς αναγνώστες, χαρακτηριστικά αναγνωστικής ικανότητας, στρατηγικές.

Η ψηφιακή αφήγηση ως «εργαλείο» συμπερίληψης

Μαρία Τσούτσουβα

Η ψηφιακή αφήγηση, ο συνδυασμός, δηλαδή, της αφήγησης των ιστοριών με μια ποικιλία ψηφιακών πολυμέσων -εικόνες, ήχος, βίντεο- αποτελεί ένα εργαλείο το οποίο μπορεί να αξιοποιηθεί επικοινωνιακά στο σχολικό πλαίσιο, καθώς συντελεί στην ανάπτυξη και καλλιέργεια των δεξιοτήτων μάθησης, όπως η δημιουργικότητα, η κριτική σκέψη, η συνεργασία και η επικοινωνία, με ταυτόχρονη βελτίωση των επιδόσεων των μαθητών στην κατανόηση και παραγωγή προφορικού και γραπτού λόγου. Στην παρούσα εισήγηση εξετάζεται κατά πόσο η ψηφιακή αφήγηση μπορεί να αποτελέσει και ένα εργαλείο συμπερίληψης και να εξασφαλίσει τη δίκαιη συμμετοχή όλων των μαθητών μιας τάξης στη μαθησιακή διαδικασία παρέχοντας τη δυνατότητα ισχυρής προσωπικής έκφρασης και καλλιέργωντας, παράλληλα, την ομαδικότητα, την αλληλεπίδραση, τον σεβασμό, την ανάδειξη και την αποδοχή του διαφορετικού τρόπου σκέψης.

Λέξεις κλειδιά: ψηφιακή αφήγηση, δεξιότητες μάθησης, ψηφιακός εγγραμματοςμός, συμπερίληψη

ΠΡΟΦΟΡΙΚΕΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ

Θ.Ε. Παιδαγωγική της συμπερίληψης – Θεωρητικές και ερευνητικές προσεγγίσεις

Αντιλήψεις εκπαιδευτικών του Δημοτικού Σχολείου για τη συμπεριληπτική εκπαίδευση

Ιγνάτιος Καράμηνας

Σ.Ε.Ε. ΠΕ70, Οργανωτικός Συντονιστής, 3^ο ΠΕ.Κ.Ε.Σ. ΑΤΤΙΚΗΣ

Ιωάννης Κουφόπουλος

Σ.Ε.Ε. ΠΕ70, 3^ο ΠΕ.Κ.Ε.Σ. ΑΤΤΙΚΗΣ

Φανή Τσιαμπάση

Σ.Ε.Ε. ΠΕ70, 3^ο ΠΕ.Κ.Ε.Σ. ΑΤΤΙΚΗΣ

Αντικείμενο της παρούσας ανακοίνωσης είναι η παρουσίαση ενός μέρους των αποτελεσμάτων της έρευνας, με θέμα: «Αντιλήψεις εκπαιδευτικών του Δημοτικού Σχολείου για τη συμπεριληπτική εκπαίδευση», η οποία διεξήχθη στα Δημοτικά Σχολεία των Διευθύνσεων Π.Ε. Γ' Αθήνας και Δυτικής Αττικής. Σκοπός της έρευνας είναι η αποτύπωση των αντιλήψεων των εκπαιδευτικών για τη συμπερίληψη μαθητών με και χωρίς ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ή/και αναπηρίες στο ίδιο τμήμα. Πιο συγκεκριμένα, η έμφαση δίδεται σε δύο σημεία: Πώς αντιλαμβάνονται οι εκπαιδευτικοί την έννοια της συμπερίληψης και πώς αξιολογούν την ανάπτυξη και καλλιέργεια γνώσεων και δεξιοτήτων στους/τις μαθητές/τριες με και χωρίς εκπαιδευτικές ανάγκες/ή και αναπηρίες σε ένα συμπεριληπτικό σχολικό περιβάλλον. Οι αντιλήψεις αυτές διερευνώνται με μεταβλητές που αναφέρονται στα προσωπικά δημογραφικά χαρακτηριστικά των εκπαιδευτικών, όπως το φύλο, η ηλικία, ο χρόνος υπηρεσίας, η ειδικότητα. Για τις ανάγκες της έρευνας αξιοποιήθηκε το ερωτηματολόγιο "My Thinking About Inclusion", το οποίο διανεμήθηκε σε ψηφιακό περιβάλλον και συμπληρώθηκε από 146 εκπαιδευτικούς.

Λέξεις κλειδιά: συμπερίληψη, έρευνα, αντιλήψεις εκπαιδευτικών, δημοτικό σχολείο

Θ.Ε. Παιδαγωγική της συμπερίληψης –θεωρητικές και ερευνητικές προσεγγίσεις

Ανεστραμμένη τάξη και συμπερίληψη στην εξ αποστάσεως Εκπαίδευση

Δήμητρα Μακρή

Σ.Ε.Ε. ΠΕ80, 2^ο Π.Ε.Κ.Ε.Σ. Αττικής

Η ανεστραμμένη τάξη ή η «αναστροφή της μάθησης» συνίσταται, όπως υποδηλώνει το όνομά της, στην αντιστροφή της παραδοσιακής έννοιας της τάξης. Πρόκειται ουσιαστικά για ένα διαφορετικό τρόπο οργάνωσης του τόπου, του χρόνου και του τρόπου εργασίας στο σχολείο. Πιο συγκεκριμένα, το θεωρητικό μέρος του μαθήματος διδάσκεται με τη χρήση Τ.Π.Ε. (βίντεο, προσωπική ανάγνωση, εικονικές περιηγήσεις, podcast κ.λπ.) -δηλαδή, στο πλαίσιο μίας ασύγχρονης εξ αποστάσεως εκπαίδευσης-, έτσι ώστε η ανακάλυψη και η εκμάθηση της γνώσης να δύναται να πραγματοποιηθούν εκτός τάξης, με το ρυθμό του/της μαθητή/τριας. Από την άλλη, η ώρα του μαθήματος στην τάξη αφιερώνεται σε ενεργές μαθησιακές δραστηριότητες και συζητήσεις. Μπορούμε λοιπόν να πούμε ότι η διδασκαλία γίνεται σε απόσταση, εκτός τάξης, ενώ η «μάθηση» βασίζεται σε δραστηριότητες, αλληλεπιδράσεις, ανταλλαγές με τον εκπαιδευτικό, τους άλλους μαθητές και γίνεται με φυσική παρουσία είτε σε μία διαζώσης τάξη, είτε στο πλαίσιο μίας εικονικής σύγχρονης τάξης. Σε αυτό το νέο τρόπο διδασκαλίας χρειάζεται να διασφαλιστεί ότι τόσο ο/η μαθητής/τρια, όσο και ο εκπαιδευτικός μπορούν να έχουν πρόσβαση στο Διαδίκτυο από το σπίτι. Ουσιαστικά με την ανεστραμμένη τάξη αποκτά μια νέα διάσταση και η εξ αποστάσεως εκπαίδευση σε περιόδους πανδημίας. Η διαμόρφωση ενός προγράμματος εργασίας στο πλαίσιο της ανεστραμμένης τάξης είναι απαραίτητο εργαλείο στη διδακτική διαδικασία γιατί: (α) ο εκπαιδευτικός μπορεί να επισημάνει τις αδυναμίες ή/και τις επιτυχίες του μαθητή/τριας, και να προβλέψει διορθωτικά μέτρα προσαρμοσμένα και εξατομικευμένα για τον καθένα/μία, (β) ο/η μαθητής/τρια γνωρίζει σαφώς τι αναμένεται από αυτόν/ή, τι μπορεί να βελτιωθεί προκειμένου να γίνει υπεύθυνος/η για τη μάθησή του/της.

Λέξεις κλειδιά: ανεστραμμένη τάξη, συμπερίληψη

Θ.Ε. Παιδαγωγική της συμπερίληψης – θεωρητικές και ερευνητικές προσεγγίσεις

Προτάσεις για αλλαγή της ελληνικής εκπαιδευτικής πολιτικής στα πλαίσια της συμπεριληπτικής εκπαίδευσης

Ιωάννα Μπακιρτζή

Μέλος Σ.Ε.Π., Πανεπιστήμιο Λευκωσίας

Η συμπεριληπτική εκπαίδευση σχετίζεται με τη συνεχή προσπάθεια για απόδοση ίσων ευκαιριών μάθησης προς όλους τους μαθητές, την καταπολέμηση των διακρίσεων καθώς και την αναδιάρθρωση του εκπαιδευτικού συστήματος και της εκπαιδευτικής κουλτούρας, ώστε να ενθαρρυνθεί και να αυξηθεί η συμμετοχή όλων. Δεδομένα σύγχρονων ερευνών παρουσιάζουν ένα μωσαϊκό δυσκολιών και εμποδίων προς την άνθηση της συμπερίληψης, που προέρχονται τόσο από το ίδιο το εκπαιδευτικό σύστημα και τη νομοθεσία της Ελλάδας, όσο και από τους εκπαιδευτικούς, τις στάσεις και τις απόψεις τους. Οι δυσκολίες αυτές, ωστόσο, δεν θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν απροσπέλαστες. Στο παρόν άρθρο, επιχειρείται μία προσέγγιση βελτιωτικών προτάσεων, με στόχο την παρουσίαση πιθανών τρόπων υπερπή-

δησης των εμποδίων. Οι προτάσεις αυτές απευθύνονται στο σύνολο των μελών της ελληνικής εκπαιδευτικής κοινότητας.

Λέξεις κλειδιά: συμπερίληψη, εμπόδια, προτάσεις αλλαγής

Θ.Ε. Παιδαγωγική της συμπερίληψης – Θεωρητικές και ερευνητικές προσεγγίσεις

Ενταξιακή – συμπεριληπτική αγωγή και Αειφορία
Inclusive education and education towards sustainability and thoroughness

Δημήτριος Σεμιτέκος

Σ.Ε.Ε. Εκπαίδευσης για την Αειφορία, ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Δυτικής Ελλάδας

Άννα Γεωργακοπούλου

Σ.Ε.Ε. ΠΕ07, ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Δυτικής Ελλάδας

Όπως η ζωή όλη του ανθρώπου, έτσι και η σχολική ζωή του μαθητή είναι ένας κύκλος αειφορίας, ο οποίος διαχρονικά συνεχίζεται από την αρχαιότητα μέχρι τις μέρες μας. Είναι ένας κύκλος ο οποίος στοχεύει στην προσωπική ανάπτυξη και μόρφωση όλων των μαθητών, ανεξάρτητα από όποια ιδιαίτερα χαρακτηριστικά αυτών, ανεξάρτητα από το κοινωνικό περίγυρο στο οποίο ζουν. Είναι μια μακρόχρονη και επίπονη διαδικασία που αγωνίζεται να επιτύχει την ομαλή και άρτια κοινωνικοποίηση των μαθητών, η οποία τελικά αποβλέπει στην πρόοδο της ίδιας της κοινωνίας και των μελών αυτής. Μέσα στο σχολικό κύκλο εκπαίδευσης, τόσο για τους μαθητές της γενικής αγωγής, όσο και για τους μαθητές με ειδικές μαθησιακές δυσκολίες, τίθεται μια πλειάδα ερωτημάτων, σχετικά με το πώς το σχολείο, ως χώρος εκπαίδευσης και αειφορίας όλων των μαθητών, μπορεί να γίνει από τη μια παραγωγικότερο και από την άλλη περισσότερο επιτυχές και ευτυχές, όσον αφορά τόσο τους απόφοιτους που παράγει, όσο και την επιτυχή μετέπειτα πορεία ζωής αυτών και την θετικότερη κατά το δυνατόν μετεξέλιξη συλλογικά της ίδιας της κοινωνίας στο μέλλον. Η προσπάθεια για τη μέγιστη δυνατή βελτιστοποίηση αυτού του κύκλου εκπαίδευσης, στα πλαίσια των αρχών της αειφορίας, είναι στην παρούσα εργασία το ζητούμενο προς συλλογισμό και συζήτηση. Η έρευνα βασίζεται σε βιβλιογραφική ανασκόπηση.

Λέξεις κλειδιά: ενταξιακή, συμπεριληπτική αγωγή, αειφορία, αυτογνωσία, στοχοθεσία

Θ.Ε. Παιδαγωγική της συμπερίληψης – Θεωρητικές και ερευνητικές προσεγγίσεις

Συμπεριληπτική Εκπαίδευση: Παίρνοντας τον πλάγιο δρόμο για να φτάσουμε στον κεντρικό (μετάβαση από το σχολείο της επίδοσης στο σχολείο της επίτευξης)

Μαρία Σταματάκη

Εκπαιδευτικός ΠΕ02, 3^ο Γυμνάσιο Άνω Λιοσίων

Η Συμπεριληπτική Εκπαίδευση έρχεται να αποσταθεροποιήσει την παραδοσιακή λογική της γνωσιολογικής προσέγγισης της εκπαίδευσης μέσα από διαδικασίες μετάβασης από το πα-

ραδοσιακό σχολείο της επίδοσης στο σύγχρονο – ανοιχτό σχολείο της επίτευξης συλλογικών στόχων. Αξιοποιώντας τα πορίσματα των Νευροεπιστημών και της Σχολικής Ψυχολογίας η μάθηση μετατρέπεται σε εμπειρία, με σκοπό την αυτοπραγμάτωση των μαθητών. Έτσι, η παθητική μάθηση μπαίνει στο περιθώριο ενεργοποιώντας το ίδιο το μαθητικό δυναμικό με στοχοθεσία, η οποία έχει επιλεγεί μέσα από δημοκρατικές διαδικασίες και υλοποιείται αξιοποιώντας το πολιτισμικό κεφάλαιο όλων ανεξαιρέτως των μαθητών/μαθητριών υπό το πρίσμα της διακριτικής παρουσίας των εκπαιδευτικών. Στην παρούσα ανακοίνωση επιπλέον, θα παρουσιαστούν ορισμένες από τις εναλλακτικές μεθόδους διδασκαλίας στο πλαίσιο της Συμπερίληψης. Αυτές στοχεύουν στον «εμπλουτισμό» της διδασκαλίας με ποικίλες δραστηριότητες, οι οποίες τίθενται σε κύκλους ενδιαφέροντος στο πλαίσιο της παιδαγωγικής και διδακτικής ευελιξίας όπως επισκέψεις, συνεντεύξεις, ξεναγήσεις, προβολές, αναζήτηση στο διαδίκτυο, παιχνίδια ρόλων, δημιουργικές εργασίες, αναφορές – εκθέσεις μαθητών, ημερολόγια κ.α. Θέτοντας ως σκοπό την προσοντοποίηση των μαθητών/μαθητριών, δίνοντας έμφαση στη σημασία της παρουσίας του εκπαιδευτικού ως κοινωνικό αγαθό, που ενισχύει τις παιδαγωγικές αρχές της συνεργασίας, αποδοχής και ενσυναίσθησης. Επιπρόσθετα, επισημαίνονται οι άμεσες συνέπειες του συμπεριληπτικού μοντέλου προσέγγισης της εκπαίδευσης, όπως η νοσηματοδότηση της μάθησης ως εμπλοκή και η διαφορετικότητα ως καθοριστικός παράγοντας επίτευξης, γεγονός που θέτει τους εκπαιδευτικούς σε αναμέτρηση με την προσωπική θεωρία της διδασκαλίας τους.

Λέξεις κλειδιά: εμπλουτισμός διδασκαλίας, Νευροεπιστήμες, συμπεριληπτικές μέθοδοι

Θ.Ε. Παιδαγωγική της συμπερίληψης – θεωρητικές και ερευνητικές προσεγγίσεις

Η πρόκληση της συμπερίληψης του αυτιστικού παιδιού στη σύγχρονη σχολική κοινότητα

Νικόλαος Σουτόπουλος

Σ.Ε.Ε. ΠΕ70, ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Ηπείρου

Νικόλαος Γεωργίσης

Εκπαιδευτικός ΠΕ70, Διευθυντής 21^{ου} Δ.Σ. Ιωαννίνων

Προσπαθώντας το σύγχρονο σχολείο να ανταποκριθεί στην αποστολή και τον ρόλο του, προς όφελος όλων των μαθητών του ανάλογα με τις μαθησιακές ανάγκες τους, ακολουθεί την εκπαιδευτική διαδικασία της συμπερίληψης (inclusion), δηλ. της συνύπαρξης και της συνδιδασκαλίας των περισσότερων μαθητών με ειδικές ανάγκες με αυτούς τους τυπικής ανάπτυξης συμμαθητές τους. Η εισήγησή μας εστιάζει την προσοχή μας στον αυτισμό, ο οποίος ανήκει στην κατηγορία των Διάχυτων Αναπτυξιακών Διαταραχών. Αρχικά γίνεται μια ιστορική αναδρομή στον αυτισμό, καθορίζονται τα χαρακτηριστικά του και διατυπώνεται ο ορισμός του. Με κύρια μέθοδο επιστημονικής έρευνας την βιβλιογραφική (ανα-)επισκόπηση, γίνεται στη συνέχεια λόγος για τα αίτια του αυτισμού, παραθέτονται τα διαγνωστικά κριτήρια αξιολόγησής του και τονίζεται επίσης η σημασία της έγκαιρης διάγνωσης μέσω της οποίας γίνεται κατανοητή η φύση του προβλήματος και υποστηρίζονται τόσο το αυτιστικό παιδί, όσο και η οικογένειά του. Τέλος, διαπραγματευόμαστε την έννοια και τη σημασία της ψυχοπαιδαγωγικής προσέγγισης, παρέμβασης και αντιμετώπισης του αυτιστικού παιδιού από εξειδικευ-

μένα άτομα και επαγγελματίες ειδικής αγωγής, καθώς και τον σημαντική συμβολή του ειδικού σχολείου για αυτά τα παιδιά, που παίζει καθοριστικό ρόλο στην αναπτυξιακή γνωστική και κοινωνικο-συναισθηματική πορεία της ζωής τους.

Λέξεις κλειδιά: διάχυτες αναπτυξιακές διαταραχές, αυτισμός, συμπερίληψη

Θ. Ε. Παιδαγωγική της συμπερίληψης – θεωρητικές και ερευνητικές προσεγγίσεις

Οι απόψεις των παιδαγωγών σχετικά με την ευαισθητοποίηση και την αποδοχή της διαφορετικότητας στην προσχολική αγωγή

Παρασκευή Φώτη

Σ.Ε.Ε. ΠΕ60, 3^ο ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Αττικής

Ευφροσύνη Μαυρομάτη

Παιδαγωγός Προσχολικής Αγωγής

Η διαφορετικότητα αποτελεί ιδιαίτερα στις μέρες μας, έναν όρο γνωστό σε όλους μας. Η κοινωνία αποτελείται από πολλά διαφορετικά άτομα, τα οποία καλούνται να συνυπάρξουν αποτελεσματικά μεταξύ τους και τα παιδιά καλούνται να γίνουν δημιουργικά και παραγωγικά μέλη της. Είναι λοιπόν οι εκπαιδευτικοί έτοιμοι να αποδεχθούν όλα τα παιδιά με σκοπό την τόνωση της αυτοπεποίθησης και την συναισθηματική τους ασφάλεια με τελικό στόχο να ζήσουν και να δημιουργήσουν ελεύθερα μέσα στην κοινωνία; Σκοπός της συγκεκριμένης εισήγησης είναι μέσα από την έρευνα η οποία περιελάμβανε συλλογή, επεξεργασία και μελέτη δεδομένων σχετικά με τις απόψεις των παιδαγωγών όσον αφορά στην ευαισθητοποίηση και αποδοχή της διαφορετικότητας στο χώρο της προσχολικής αγωγής να αναδειχθεί η αναγκαιότητα υλοποίησης κατάλληλων δράσεων με σκοπό την ενεργό συμμετοχή και ενσωμάτωση όλων των μαθητών και τελικά την ευαισθητοποίηση και την αποδοχή της διαφορετικότητας στην προσχολική αγωγή.

Λέξεις κλειδιά: απόψεις παιδαγωγών, διαφορετικότητα, αποδοχή, ενσυναίσθηση

Θ.Ε. Προγράμματα Σπουδών στο πλαίσιο της συμπερίληψης

Το Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών και τα σχολικά εγχειρίδια του μαθήματος της Οικιακής Οικονομίας ως μοχλός της συμπερίληψης στο Γυμνάσιο

Γεώργιος Καδιγιαννόπουλος

Δρ Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, Σ.Ε.Π. Δυτικής Μακεδονίας

Η Οικιακή Οικονομία αποτελεί ένα σύγχρονο, διεπιστημονικό και συνεχώς εξελισσόμενο γνωστικό αντικείμενο που εστιάζει στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του ανθρώπου τόσο στο οικογενειακό, όσο και στο κοινωνικό του περιβάλλον. Σκοπό του μαθήματος αποτελεί να συνει-

σφέρει, προκειμένου το εύπλαστο άτομο της εφηβικής και προεφηβικής ηλικίας να επιτύχει να καταστεί ενεργητικό, αυτοδύναμο και υπεύθυνο, αποκτώντας το σύνολο των στοιχείων, τα οποία απαιτούνται για την ανάπτυξη της προσωπικότητάς του. Οι μαθητές στο πλαίσιο του μαθήματος της Οικιακής Οικονομίας μελετούν θέματα όπως: η οικογένεια και ο κοινωνικός περίγυρος, η οργάνωση της οικογενειακής ζωής, η συμπεριφορά του καταναλωτή, τα οικονομικά της οικογένειας, η διατροφή και διαιτολογία, η αγωγή υγείας – πρόληψη ατυχημάτων, οι πρώτες βοήθειες, ο ελληνικός πολιτισμός, η κατοικία και η ενδυμασία, η οικολογία και κατοικία, η σύγχρονη οικιακή τεχνολογία και η προετοιμασία για το μέλλον. Η εργασία αποσκοπεί να παρουσιάσει ζητήματα που πραγματεύεται το αναλυτικό πρόγραμμα και τα σχολικά εγχειρίδια του μαθήματος της Οικιακής Οικονομίας, τα οποία μπορούν να αποτελέσουν βασικό μοχλό της συμπερίληψης στο Γυμνάσιο. Προς εκπλήρωση του σκοπού της εργασίας διερευνήθηκαν με τη μέθοδο της ανάλυσης περιεχομένου το αναλυτικό πρόγραμμα και τα σχολικά εγχειρίδια της Οικιακής Οικονομίας. Από τη διερεύνηση του αναλυτικού προγράμματος και των σχολικών εγχειριδίων της Οικιακής Οικονομίας συμπεραίνεται ότι υφίσταται σημαντικός αριθμός θεματικών, οι οποίες δύνανται να ενισχύσουν τη συμπερίληψη στο γυμνάσιο όπως: η οικογένεια και ο κοινωνικός περίγυρος, η κατοικία και η ενδυμασία, ο ελληνικός πολιτισμός κ.ά. Η ύπαρξη σημαντικού αριθμού θεματικών που συμβάλλουν στη συμπερίληψη αναδεικνύει την Οικιακή Οικονομία σε βασικό μοχλό της συμπερίληψης στο Γυμνάσιο.

Λέξεις κλειδιά: Οικιακή Οικονομία, συμπερίληψη, Γυμνάσιο, αναλυτικό πρόγραμμα, θεματικές

Θ.Ε. Προγράμματα Σπουδών στο πλαίσιο της συμπερίληψης

Μαθητής για μια μέρα» (shadowing): Σε τι βαθμό το αναλυτικό μας πρόγραμμα ανταποκρίνεται στις ανάγκες των υψηλόβαθμων μαθητών;

Αλεξάνδρα Χ. Κουλουμπαρίση

Επίτιμη Σύμβουλος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

Οι εκπαιδευτικοί, οι εθνογράφοι και οι ερευνητές γνωρίζουν από καιρό την αξία της ενεργούς παρακολούθησης στο πεδίο, ειδικά όταν πρόκειται για την καλύτερη κατανόηση των μαθητών. Η παρούσα εργασία παρουσιάζει δεδομένα που συγκεντρώθηκαν κατά την επιτόπια ενεργό συμμετοχή μιας εκπαιδευτικού για μία εβδομάδα με τον ρόλο της μαθήτριας σε τμήματα των τάξεων Α', Γ', Ε' και ΣΤ' ενός δημοτικού σχολείου στην ευρύτερη περιοχή των Αθηνών. Αυτή η δράση ονομάζεται «Μαθητής για μια μέρα» (shadowing) και δεν αφορά στην αξιολόγηση τάξεων, δασκάλων ή μαθητών. Στόχος της είναι ο εκπαιδευτικός που την αναλαμβάνει να ζήσει αυθεντικά την εμπειρία του μαθητή. Δύο ήταν τα βασικά ερωτήματα που επιχείρησε να απαντήσει η εν λόγω δράση: α) ποιες είναι οι μαθησιακές εμπειρίες ενός μαθητή με υπερεπίδοση με την εφαρμογή του ισχύοντος προγράμματος σπουδών ΔΕΠΠΣ, β) σε τι βαθμό αυτό το αναλυτικό πρόγραμμα μεριμνά για τους μαθητές με υπερεπίδοση; Τα ευρήματα δείχνουν ότι οι μαθησιακές εμπειρίες είναι συμβατικές, στατικές και δεν αποτελούν πρόκληση για τους υψηλόβαθμους μαθητές είτε στον ακαδημαϊκό είτε στον μη ακαδημαϊκό τομέα. Αντίθετα, μπορεί να οδηγήσουν σε πνευματικό μαρασμό και σωματική κόπωση που λειτουργεί ανασταλτικά προς τη μάθηση και την ανάπτυξη. Παράλληλα, χρόνια παγιωμένες

αντιλήψεις για το ωρολόγιο πρόγραμμα και την κατανομή των αντικειμένων τίθενται υπό αμφισβήτηση.

Λέξεις κλειδιά: «μαθητής για μια μέρα», shadowing, ενσυναίσθηση, έρευνα δράσης, συμπερίληψη

Θ.Ε. Προγράμματα σπουδών στο πλαίσιο της συμπερίληψης

Εφαρμογή του Teacher Qualification Development Program στα πλαίσια της συμπερίληψης

Ιωάννης Μακρής

Εκπαιδευτικός ΠΕ79.01, Επιστημονικός Συνεργάτης Α.Σ.ΠΑΙ.Τ.Ε., Ε.Ε.Ε.Ε.Κ. Αιγίου

Στην παρούσα εισήγηση θα παρουσιάσουμε το Teacher Qualification Development (in service training) Program που σχεδιάσαμε στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού προγράμματος Erasmus+ KA2 Tell Through Music από κοινού με φορείς της Λιθουανίας, Ελλάδος, Κύπρου και Τσεχίας. Το πρόγραμμα αυτό είναι ένα πρόγραμμα Εκπαίδευσης Ενηλίκων με τη χρήση της Τεχνολογίας, της Τέχνης, του Λόγου και της Συναισθηματικής ανάπτυξης και καλύπτει 112 ακαδημαϊκές ώρες (4 ECTS). Τα σεμινάρια διάχυσης στην Ελλάδα αλλά και στις άλλες χώρες έγιναν μέσα σε ένα συμπεριληπτικό πλαίσιο, αφού συμμετείχαν δημιουργικά και από κοινού ευπαθείς ομάδες (στην Ελλάδα άτομα με νοητική υστέρηση) και με μη ευπαθείς ομάδες. Η παρούσα εισήγηση θα κλείσει με μετρήσεις από την αξιολόγηση του προγράμματος, αλλά και προτάσεις για το πώς οι εκπαιδευτικοί στην Ελλάδα θα μπορούσαν να αξιοποιήσουν τεχνικές στη διδασκαλία τους.

Λέξεις κλειδιά: Tell Through Music, Erasmus+

Θ.Ε. Στρατηγικές, Μέθοδοι και Τεχνικές στο πλαίσιο της συμπερίληψης

Τα Σχέδια δράσης ως παράμετρος διαμόρφωσης της αυτοαντίληψης των ενηλίκων εκπαιδευομένων και εργαλείο συμπερίληψης. Η περίπτωση του Σχολείου Δεύτερης Ευκαιρίας Νάουσας

Αικατερίνη Γρέζιου

Κάτοχος Πτυχίου Ε.Α.Π. «Σπουδές στον Ελληνικό Πολιτισμό», Απόφοιτος Μεταπτυχιακού Προγράμματος Ε.Α.Π. «Σπουδές στην Εκπαίδευση», Ε.Α.Π.

Αθανασία Δακοπούλου

Ε.Δι.Π. Α.Σ.ΠΑΙ.Τ.Ε., Καθηγήτρια-Σύμβουλος Ε.Α.Π.

Έχει υποστηριχθεί ότι η αυτοαντίληψη του ατόμου δεν παραμένει σταθερή σε όλη τη ζωή του, αλλά μπορεί να μεταβάλλεται και μετά την ενηλικίωσή του. Σημαντική παράμετρο διαμόρφωσης της αυτοαντίληψης στην ενήλικη ζωή αποτελεί ο δυναμικός ρόλος των σχεδίων

δράσης στην εκπαίδευση ενηλίκων, γιατί οι συμμετέχοντες διαμορφώνουν θετικότερη αυτοαντίληψη στη σχέση τους με την εκπαίδευση, εξέλιξη που λειτουργεί και ως μέσο συμπερίληψής τους. Με την παρούσα εργασία, επιχειρείται να διερευνηθεί αν η αυτοαντίληψη που διαμορφώνει το άτομο για τη σχέση του με την εκπαίδευση δύναται να αλλάξει κατά την ενήλικη ζωή και να λειτουργήσει θετικά στην κατεύθυνση της συμπερίληψης. Για την υλοποίηση της έρευνας, επιλέχθηκε η ποιοτική προσέγγιση. Οι Ιστορίες Ζωής αποτέλεσαν το ερευνητικό εργαλείο και στην έρευνα πήραν μέρος απόφοιτοι του Σχολείου Δεύτερης Ευκαιρίας (Σ.Δ.Ε.) Νάουσας που συμμετείχαν σε δύο σχέδια δράσης του σχολείου στην περίοδο 2018-2019 και η εκπαιδευτριά τους. Η έρευνα κατέδειξε ότι η δεύτερη εμπειρία στην εκπαίδευση ήταν πολύ διαφορετική από την πρώτη. Οι ενήλικοι εκπαιδευόμενοι -ως ανήλικοι μαθητές στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση- δεν είχαν συμπεριληφθεί έχοντας εισπράξει την αίσθηση ότι δεν είναι ικανοί να συμμετέχουν στην εκπαίδευση, με αποτέλεσμα την απόσυρσή τους. Αντίθετα, κατά τη φοίτησή τους στο Σ.Δ.Ε. και μέσα από τις καινοτόμες διδακτικές τεχνικές που εφαρμόστηκαν, οι συμμετέχοντες στην έρευνα ανακάλυψαν θετικά στοιχεία για τον εαυτό τους. Παρουσίασαν υψηλές επιδόσεις στα μαθήματα του Σ.Δ.Ε., ένιωσαν δημιουργικοί μέσα από τις δράσεις του, κοινωνικοποιήθηκαν και διαπίστωσαν ότι έχουν τις ικανότητες, ώστε να συνεχίσουν και να συμπεριληφθούν εκ νέου στην εκπαιδευτική διαδικασία που νωρίτερα τους είχε απορρίψει.

Λέξεις κλειδιά: σχέδια δράσης, αυτοαντίληψη, συμπερίληψη, ενήλικοι εκπαιδευόμενοι, Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας

Θ. Ε. Στρατηγικές, Μέθοδοι και Τεχνικές στο πλαίσιο της συμπερίληψης

Συνεργατικές Πρακτικές στο Σχολείο της Συμπερίληψης

Δημήτρης Ζησιμόπουλος

Σ.Ε.Ε. Ειδικής Αγωγής και Ενταξιακής Εκπαίδευσης, ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Δυτικής Ελλάδας

Βασιλική Κωσταρέλη

Δασκάλα Ειδικής Αγωγής, 10^ο Ειδικό Δημοτικό Σχολείο Βαρηκόων Θεσσαλονίκης

Η έρευνα διεξήχθη σε δημοτικά σχολεία τριών Διευθύνσεων Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης της Βόρειας Ελλάδας και εστιάστηκε μεταξύ άλλων ερωτημάτων στη διερεύνηση των συνεργατικών πρακτικών που αξιοποιούνται από τους εκπαιδευτικούς της γενικής αγωγής και των Τμημάτων Ένταξης κατά τη συνεργασία τους για τη συμπερίληψη των μαθητών με αναπηρία ή/και ε.ε.α. στο πλαίσιο της κοινής τάξης. Η διερεύνηση των πρακτικών «Συνεργασίας των Εκπαιδευτικών» έγινε με αυτοσχέδιο ερωτηματολόγιο στο οποίο αξιοποιήθηκαν ερωτήματα του «Questionnaire 1» από τον Δείκτη για τη Συμπερίληψη (Index for Inclusion) των Booth και Ainscow (2011). Τα αποτελέσματα της έρευνας διαφοροποιούνται από προγενέστερα ελληνικά καθώς αποτυπώνουν την αξιοποίηση διάφορων τρόπων κατά την εκδίπλωση της «Συνεργασίας των εκπαιδευτικών». Παραμένουν ωστόσο συνεπή με προγενέστερα ελληνικά και διεθνή δεδομένα, καθώς αποτυπώνουν αντιφάσεις που εξακολουθούν να παραπέμπουν σε ενταξιακές πρακτικές. Σχετικά με την εξέταση της επίδρασης διαφόρων μεταβλητών στη «Συνεργασία των Εκπαιδευτικών» δεν παρατηρήθηκε κάποια στατιστικώς σημαντική διαφορά ως προς το «φύλο», τα «έτη υπηρεσίας», την «ηλικία», τη «θέση υπηρετήσεως» και τις «βασικές σπουδές».

Λέξεις κλειδιά: Τμήμα Ένταξης, συνεργασία εκπαιδευτικών

Θ. Ε. Στρατηγικές, Μέθοδοι και Τεχνικές στο πλαίσιο της συμπερίληψης

**Persona Dolls - Μια μεθοδολογία για την προσέγγιση της Διαφορετικότητας
στο Ελληνικό Νηπιαγωγείο**

Κατερίνα Καζέλα

Σ.Ε.Ε. ΠΕ60, 3^ο Π.Ε.Κ.Ε.Σ. Αττικής

Τα τελευταία χρόνια αναπτύσσεται στα σχολεία έντονα η συζήτηση για τη συμπερίληψη που έρχεται να αγκαλιάσει ζητήματα που αφορούν διακρίσεις ως προς τη φυλή, το φύλο, τη φτώχεια, την εθνικότητα, τη θρησκευτική πίστη, των ειδικών εκπαιδευτικών αναγκών, της ψυχικής υγείας, αναπηρίας, των φυσικών μειονεκτημάτων, κλπ. Η διαχείριση της διαφορετικότητας αποτελεί ένα μεγάλο ζήτημα στις σχολικές τάξεις και το σχολείο είναι αυτό που καλείται να αναγνωρίσει τη φυσιολογική παρουσία της διαφορετικότητας σε όλους τους τομείς της ζωής του ανθρώπου και να θέσει ως βασική επιδίωξη την ευαισθητοποίηση όλων των μελών της σχολικής κοινότητας, ώστε να αναγνωρίσουν ότι οι άνθρωποι έχουν διαφορετικές ικανότητες, ότι προέρχονται από διαφορετικό υπόβαθρο, και ότι αυτή η ποικιλία της ανθρώπινης ζωής είναι πλούτος για όλους. Στο πλαίσιο των παραπάνω παραδοχών η μεθοδολογία των Persona dolls έρχεται να ενισχύσει τον εκπαιδευτικό ως ένα επιπλέον εκπαιδευτικό εργαλείο και μέσο στην προσέγγιση της διαφορετικότητας και της άρσης των διακρίσεων μέσα από τις επινοητικές δεξιότητες του παιχνιδιού και της επικοινωνίας. Στην εργασία αυτή θα παρουσιαστεί το θεωρητικό πλαίσιο της μεθοδολογίας των Persona Dolls καθώς και ένα πρόγραμμα ανάπτυξης και εφαρμογής της στην προσχολική εκπαίδευση. Το πρόγραμμα υλοποιήθηκε τη σχολική χρονιά 2017-2018 από τη Σχολική Σύμβουλο της 56ης Περιφέρειας Προσχολικής Αγωγής Αττικής με την μορφή έρευνας δράσης. Στο πρόγραμμα συμμετείχαν 40 νηπιαγωγοί από δημόσια και ιδιωτικά νηπιαγωγεία της Δυτικής Αττικής και της Ρόδου. Τα αποτελέσματα από την αξιολόγηση του προγράμματος ανέδειξαν τη μέθοδο αυτή ως ένα ιδιαίτερα ελκυστικό και αποτελεσματικό εκπαιδευτικό αλλά και θεραπευτικό εργαλείο για την προσέγγιση ζητημάτων διαφορετικότητας, διακρίσεων, ρατσισμού καθώς και συναισθηματικών, κοινωνικών και προβλημάτων συμπεριφοράς.

Λέξεις κλειδιά: μεθοδολογία, Persona dolls, διαφορετικότητα, Προσχολική

Θ. Ε. Στρατηγικές, Μέθοδοι και Τεχνικές στο πλαίσιο της συμπερίληψης

**Το Μαθητικό Ραδιόφωνο «από τα παιδιά για τα παιδιά» ως μέθοδος και τεχνική
στο πλαίσιο της συμπερίληψης**

Νικόλαος Καμήλος

Σ.Ε.Ε. ΠΕ70, Οργανωτικός Συντονιστής 4^{ου} Π.Ε.Κ.Ε.Σ. Αττικής

Στη σύγχρονη εκπαιδευτική πραγματικότητα η αξιοποίηση του μαθητικού ραδιοφώνου από μαθητές και εκπαιδευτικούς εντάσσεται στο ευρύτερο πλαίσιο του ρόλου της παιδείας στα Μέσα και της παιδείας στην Πληροφορία (Μιντιακός και Πληροφοριακός Εγγραμματισμός). Η παραγωγή ραδιοφωνικών εκπομπών και μηνυμάτων που γίνονται «από τα παιδιά για τα παιδιά» οφείλει να λάβει υπόψη τις εξελίξεις στη μορφή και στα πλαίσια της επικοινωνίας, ώστε να προετοιμάσει κατάλληλα τα παιδιά και να δώσει, εκτός των άλλων, σε όλα τις ίδιες

ευκαιρίες να συμμετάσχουν ενεργά στις κοινωνικές επικοινωνιακές πρακτικές της σύγχρονης εποχής. Ο εκπαιδευτικός ενισχύει τους μαθητές με τα κατάλληλα μέσα, ώστε να επιτελούν οι ίδιοι τη λειτουργία του μαθητικού ραδιοφώνου με κύριους άξονες τη μεγιστοποίηση της αποδοχής και της ενεργούς συμμετοχής, την ανάπτυξη πνεύματος ομαδικότητας, συνεργασίας αλλά και την αποδοχή της μοναδικότητας. Οι μαθητές/τριες επίσης θα αναπτύξουν την κριτική σκέψη, θα αξιοποιήσουν τις αρχές της δημιουργικής γραφής, θα αναπτύξουν ικανότητες διαχείρισης χρόνου και υπευθυνότητας και θα βελτιώσουν τις δεξιότητές τους σε θέματα ψηφιακού και οπτικοακουστικού γραμματισμού κ.ά. Η πρακτική αυτή αξιοποίησης του διαθεματικού, διαπολιτισμικού μαθητικού ραδιοφώνου στην εκπαιδευτική διαδικασία δημιουργεί πλαίσιο συνεργασίας και αμφίδρομης επικοινωνίας ανάμεσα στην εκπαιδευτική κοινότητα δίνοντας ευκαιρίες αλληλεπίδρασης. Μαθητές, μαθήτριες και εκπαιδευτικοί μπορούν να βιώσουν το σχολείο όχι ως έναν πεδίο απλής μεταφοράς γνώσεων ως έναν συμμετοχικό χώρο έκφρασης και δημιουργικότητας. Τα παιδιά δημιουργούν, επινοούν, συνειδητοποιούν τον «πραγματικό κόσμο» για να ενταχθούν στη συνέχεια σε αυτόν με τον καλύτερο δυνατό τρόπο.

Λέξεις κλειδιά: Μαθητικό Ραδιόφωνο, εγγραμματοσμός, συνεργασία, αποδοχή

Θ. Ε. Στρατηγικές, Μέθοδοι και Τεχνικές στο πλαίσιο της συμπερίληψης

Συνοδοίποροι στο ταξίδι της ζωής και της μάθησης: Μια πρόταση επιμορφωτικής δράσης για εκπαιδευτικούς που διδάσκουν σε τάξεις με πρόσφυγες μαθητές

Ιγνάτιος Καράμηνας

Σ.Ε.Ε. ΠΕ70, Οργανωτικός Συντονιστής 3^{ου} ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Αττικής

Κάθε παιδί έχει δικαίωμα στην εκπαίδευση και ασφαλώς κάθε προσφυγόπουλο, σύμφωνα με το ευρωπαϊκό και το εθνικό δίκαιο. Η διασφάλιση του δικαιώματος στην εκπαίδευση των νεοεισερχόμενων στην Ελλάδα ανηλίκων προσφύγων υπήρξε από τις αρχές του 2016 βασική προτεραιότητα του Υπουργείου Παιδείας. Παρόλα αυτά, η Έκθεση Αποτίμησης του Υ.ΠΑΙ.Θ. για το έτος 2016-2017 αλλά και αργότερα εντοπίζει λάθη και παραλείψεις, ανακολουθίες και αρκετές δυσκολίες. Ειδικότερα, για τους εκπαιδευτικούς που υπηρετούν στις Δομές Υποστήριξης και Εκπαίδευσης Προσφύγων (Δ.Υ.Ε.Π.) επισημαίνεται η απουσία ειδικών κριτηρίων στις διαδικασίες πρόσληψης, η συνεχής εναλλαγή τους σε σχολικές μονάδες λόγω, αναβάθμισης από μειωμένο σε πλήρες εργασιακό ωράριο, αλλά και η αναγκαιότητα επιμόρφωσης και υποστήριξής τους για την επιτυχία του παιδαγωγικού τους έργου. Με δεδομένο ότι οι εκπαιδευτικοί που προσλαμβάνονται για τις Τάξεις Υποδοχής (Τ.Υ.) και τις Δ.Υ.Ε.Π. είναι αποκλειστικά αναπληρωτές - χωρίς να απαιτούνται ειδικά προσόντα (μεταπτυχιακές σπουδές για τη διδασκαλία της ελληνικής ως 2ης/ξένης γλώσσας, προϋπηρεσία σε ανάλογες δομές, εξειδικευμένη επιμόρφωση κ.ά.)- είναι απολύτως αναγκαία η παιδαγωγική και διδακτική τους υποστήριξη, ώστε να επιτελούν δημιουργικά το πολυσύνθετο και απαιτητικό τους έργο. Λαμβάνοντας υπόψη τις συνθήκες αυτές, θα παρουσιάσουμε μια πρόταση επιμορφωτικής δράσης στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων των Συντονιστών Εκπαιδευτικού Έργου (Σ.Ε.Ε.), με βασικό στόχο την ενδυνάμωση και υποστήριξη των εκπαιδευτικών προκειμένου να ανταποκριθούν εποικοδομητικά σε ένα σύνθετο μαθησιακό περιβάλλον με πρόσφυγες μαθητές. Η προτεινόμενη δράση υλοποιείται σε συνεργασία με τους εκπαιδευτικούς της τάξης που ανήκουν οι μαθητές αυτοί, ώστε να οικοδομείται στην πράξη το σχολείο της συμπερίληψης, το σχολείο για όλους τους μαθητές.

Λέξεις κλειδιά: πρόσφυγες μαθητές, Δ.Υ.Ε.Π., Τ.Υ., επιμόρφωση

Θ. Ε. Στρατηγικές, Μέθοδοι και Τεχνικές στο πλαίσιο της συμπερίληψης

**Απόψεις εκπαιδευτικών για τη διδακτική αξιοποίηση του χιούμορ
στο συμπεριληπτικό σχολείο**

Παναγιώτης Κοντογιάννης
Κοινωνιολόγος

Ζωή Κρόκου

Σ.Ε.Ε. ΠΕ70, 3^ο ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Αττικής

Τις τελευταίες δεκαετίες, το ενδιαφέρον των ελληνικών και των διεθνών ερευνών σχετικά με τους μαθητές και τους τρόπους που αυτοί μαθαίνουν αυξάνεται. Η αρμονική σχέση που οφείλει να έχει ο εκπαιδευτικός με τον μαθητή και η κατάλληλη διδακτική προσέγγισή του για το γνωστικό αντικείμενο είναι τα απαραίτητα συστατικά για μία πιο αποτελεσματική εκπαίδευση. Την ίδια στιγμή, επισημαίνεται η θετική επίδραση του χιούμορ στην ψυχολογία των εκπαιδευτικών και των μαθητών αλλά και στη μεταξύ τους σχέση. Ερευνητικά έχει τεκμηριωθεί ότι το χιούμορ ενδυναμώνει τη διάδραση του εκπαιδευτικού και του μαθητή, βοηθά στην απομνημόνευση και μεγιστοποιεί τα κίνητρα και τα θετικά συναισθήματα των μαθητών για το μάθημα και τον εκπαιδευτικό ως διαμεσολαβητή της γνώσης. Σκοπός της παρούσας ερευνητικής εργασίας είναι η ανάδειξη του χιούμορ ως σημαντικού εκπαιδευτικού εργαλείου και η αποσαφήνιση των τρόπων με τους οποίους αυτό μπορεί να καταστεί σημαντικός αρωγός για μια πιο ευχάριστη και αποτελεσματική μάθηση. Η παρούσα έρευνα καταδεικνύει το χιούμορ ως μία ικανοποιητική διδακτική τεχνική, αλλά δεν επιλέγουν οι εκπαιδευτικοί να το αξιοποιήσουν συστηματικά στη διδασκαλία τους, καθώς επισημαίνουν ότι φοβούνται μη χαθεί ο έλεγχος της τάξης. Παράλληλα, διαφαίνεται το κενό στην έρευνα αλλά και στην επιμόρφωση των εκπαιδευτικών ως προς τις συνιστώσες του χιούμορ στη διδακτική πρακτική.

Λέξεις κλειδιά: εκπαιδευτικοί, χιούμορ, συμπεριληπτικό σχολείο, τεχνική, απόψεις εκπαιδευτικών

Θ.Ε. Στρατηγικές, Μέθοδοι και Τεχνικές στο πλαίσιο της συμπερίληψης

Η Εφαρμογή της Διαφοροποιημένης Διδασκαλίας στο πλαίσιο της εκμάθησης της Ελληνικής ως Δεύτερης/ Ξένης γλώσσας σε συνάρτηση με την περίπτωση των αλλόγλωσσων παιδιών με Μαθησιακές Δυσκολίες

Μαρία Κορατζοπούλου

Φιλολόγος, Πανεπιστήμιο Λευκωσίας

Ήδη από τις αρχές της δεκαετίας του 1990, η Ελλάδα αποτελούσε χώρα υποδοχής ενός μεγάλου αριθμού μεταναστών και εξακολουθεί έως και σήμερα να επιτελεί τον ίδιο ρόλο φιλοξενώντας χιλιάδες πρόσφυγες κυρίως από τη Μέση Ανατολή. Αναπόδραστη καθίσταται, λοιπόν, η επίδραση της προαναφερόμενης κατάστασης στην εκπαίδευση με άμεση απόρροια τη δημιουργία πολυπολιτισμικών τάξεων στις οποίες συνυπάρχουν αλλοδαποί και γηγενείς μαθητές. Η παρούσα εισήγηση εστιάζει στην παρουσίαση μιας συγκεκριμένης μεθόδου διδασκαλίας που κρίνεται ως η αποτελεσματικότερη, για να εφαρμοστεί σε τάξεις μεικτής ικανότητας προωθώντας τη συμπερίληψη. Μέσω της Διαφοροποιημένης Διδασκαλίας προ-

βλέπεται η χρήση εναλλακτικών στρατηγικών μάθησης και η προσαρμογή του διδακτικού υλικού και του σχεδιασμού των δραστηριοτήτων στις ιδιαίτερες ανάγκες των μαθητών. Επιπροσθέτως, μελετάται και η περίπτωση κατά την οποία μεταξύ των αλλόγλωσσων μαθητών υπάρχουν και εκείνοι που αντιμετωπίζουν Μαθησιακές Δυσκολίες, οι οποίες αφορούν προβλήματα στη γλωσσική επεξεργασία της μητρικής τους γλώσσας. Στο πλαίσιο αυτό επιχειρείται, ως απώτερος σκοπός της μελέτης, να εξεταστεί κατά πόσο η εφαρμογή της Διαφοροποιημένης Διδασκαλίας παρέχει τη δυνατότητα στους αλλοδαπούς μαθητές να κατακτήσουν επιτυχώς και απρόσκοπτα την ελληνική ως ξένη γλώσσα, ενώ ήδη αντιμετωπίζουν δυσκολίες στη μητρική τους. Διαπιστώνεται ότι οι προαναφερόμενοι μαθητές ανταποκρίνονται θετικά στη συγκεκριμένη διδακτική προσέγγιση και χάρη σε αυτή εξασφαλίζουν μια ικανοποιητική ακαδημαϊκή πορεία αποφεύγοντας τη σχολική αποτυχία. Έτσι, μπορούν να ενταχθούν ομαλά στην κανονική τάξη και να αλληλεπιδράσουν εποικοδομητικά με τους συμμαθητές τους.

Λέξεις κλειδιά: διαφοροποιημένη διδασκαλία, συμπερίληψη, ελληνική ως Γ2, μαθησιακές δυσκολίες

Θ.Ε. Στρατηγικές, Μέθοδοι και Τεχνικές στο πλαίσιο της συμπερίληψης

Οι επιστημονικές πρακτικές για την εκπαίδευση των μαθητών στις Φυσικές Επιστήμες

Ζωή Κρόκου

Σ.Ε.Ε. ΠΕ70, 3^ο ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Αττικής

Στυλιανή Μάμιδα

Ειδική Παιδαγωγός, Δασκάλα, Δ.Σ. Κάτω Σουλίου Μαραθώνα

Θεώνη Τριανταφυλλίδη

Μαθηματικός Ειδικής Αγωγής, Ειδικό Γυμνάσιο Κωφών Βαρηκόων Αγίας Παρασκευής

Τα τελευταία χρόνια, η ανάπτυξη επιστημονικών πρακτικών από τους μαθητές έχει τεθεί ως βασικός στόχος κατά την εκπαίδευσή τους στις Φυσικές Επιστήμες, καθώς η εμπλοκή τους με αυτές οδηγεί στην κατανόηση των εννοιών και των φαινομένων που αυτές πραγματεύονται. Η διανοητική και πρακτική εργασία που σχετίζεται με την αναθεώρηση των αντιλήψεων των μαθητών εδράζεται στην εμπλοκή τους με επιστημονικές πρακτικές, δηλαδή με αυτές με τις οποίες εμπλέκονται οι επιστήμονες των Φυσικών Επιστημών, κατά τη μελέτη και κατασκευή μοντέλων και θεωριών που αφορούν τον φυσικό κόσμο. Έχουν προταθεί οκτώ επιστημονικές πρακτικές για την εκπαίδευση των μαθητών στις Φυσικές Επιστήμες και η παρούσα μελέτη αναφέρεται στην πρακτική που αφορά στη σχεδίαση και πραγματοποίηση έρευνας από τους μαθητές κατά τη διδασκαλία των Φυσικών Επιστημών. Διαπιστώνεται ότι η ενεργός εμπλοκή των μαθητών με τις επιστημονικές πρακτικές τους βοηθάει να κατανοήσουν τη διαδικασία ανάπτυξης της επιστημονικής γνώσης, να οικοδομήσουν βασικές ιδέες και έννοιες των Φυσικών Επιστημών και να εκτιμήσουν το ευρύ φάσμα προσεγγίσεων που χρησιμοποιούνται για τη διερεύνηση και την εξήγηση αυτών των ιδεών και εννοιών.

Λέξεις κλειδιά: Φυσικές Επιστήμες, επιστημονικές πρακτικές, μαθητές

Θ.Ε. Στρατηγικές, Μέθοδοι και Τεχνικές στο πλαίσιο της συμπερίληψης

Εκπαίδευση παιδιών προσφύγων/μεταναστών στο Γυμνάσιο: ολιστική εκπαιδευτική προσέγγιση, αναγκαιότητες, δυνατότητες, περιορισμοί

Χαράλαμπος Λόντος

Καθηγητής ΠΕ03, 2^ο Γυμνάσιο Δραπετσώνας

Στην εργασία αυτή γίνεται μια απόπειρα περιγραφής της προσπάθειας που γίνεται σε ένα Γυμνάσιο για την αντιμετώπιση των νέων παιδαγωγικών και μαθησιακών δεδομένων που προκύπτουν σε πολυπολιτισμικές πολυγλωσσικές τάξεις, με τη διαμόρφωση μιας συλλογικής, συνολικής στρατηγικής όχι μόνο ομαλής και ισότιμης ένταξης όλων των παιδιών στο Γυμνάσιο σε μεικτές τάξεις με συμπεριληπτική παιδαγωγική και διδακτική οπτική, αλλά και η εξέλιξή τους μέσα σε αυτό μέχρι την επιτυχή ολοκλήρωση της βαθμίδας. Τα δεδομένα αντλήθηκαν από την τρίχρονη προηγούμενη εμπειρία επιτυχούς, κοινωνικά, παιδαγωγικά και μαθησιακά, λειτουργίας Δ.Υ.Ε.Π. και Τάξης Υποδοχής (Τ.Υ.) Ζ.Ε.Π. Ι. Στη σχολική μονάδα και αυτή τη σχολική χρονιά (2019-2020) φοιτά ικανός αριθμός μαθητών προσφύγων/μεταναστών και η σύνθεση των τάξεων είναι πολυπολιτισμική πολυγλωσσική με διαφοροποιημένα επίπεδα ελληνομάθειας. Η λειτουργία Τ.Υ. Ζ.Ε.Π. Ι παρέχει τη δυνατότητα με την αξιοποίηση της προηγούμενης εμπειρίας να δοκιμάσουμε μια ολιστική αντιμετώπιση των παιδαγωγικών και μαθησιακών ζητημάτων. Μελετήθηκαν προσεκτικά οι διεθνείς συνθήκες για τα δικαιώματα των παιδιών και η σχετική ελληνική νομοθεσία για τα δικαιώματα και την εγγραφή των παιδιών προσφύγων στο τυπικό εκπαιδευτικό σύστημα. Αναλύθηκαν συστηματικά οι εγκύκλιοι για τη φοίτηση, αξιολόγηση και προαγωγή-απόλυση των μαθητών που τα προηγούμενα χρόνια φοίτησαν σε ξένα σχολεία καθώς και η λειτουργία και το πρόγραμμα των Τ.Υ. Ζ.Ε.Π. Ι. Εντοπίστηκαν οι δυνατότητες και οι περιορισμοί που περιλαμβάνονται στη νομοθεσία. Η πολυπλοκότητα της τάξης και η ανάγκη αλλαγής στάσης ανέδειξαν την αναγκαιότητα τακτικής συνεργασίας της καθηγήτριας της Τ.Υ. με όλους τους εκπαιδευτικούς και διεπιστημονική συνεργασία, λειτουργίες που στο σημερινό σχολείο δεν είναι ούτε κατακτημένες, ούτε απαραίτητα ευπρόσδεκτες.

Λέξεις κλειδιά: συμπερίληψη, ολιστική παιδαγωγική, πρόσφυγας

Θ.Ε. Στρατηγικές, Μέθοδοι και Τεχνικές στο πλαίσιο της συμπερίληψης

Μία ευχή για την ειρήνη: Ένα παράδειγμα στην αρχαία ελληνική γλώσσα της Γ' Γυμνασίου

Ευαγγελία Μάγγου

Φιλολόγος ΠΕ02, Ιδιωτική εκπαίδευση

Το παρόν σχέδιο βρίσκεται σε συμφωνία με το Π.Σ. του μαθήματος των Αρχαίων Ελληνικών, καθώς η ενότητα εντάσσεται στη διδακτέα ύλη του μαθήματος για το σχολικό έτος 2020-2021. Ο τίτλος του σχεδιασμού συμβολικός, διότι το θεωρητικό πλαίσιο προσεγγίζει ερμηνευτικά τόσο το κείμενο της τέταρτης ενότητας «Τα πλεονεκτήματα της ειρήνης» στο σχολικό εγχειρίδιο της Γ' Γυμνασίου, σσ.30-31, όσο και το δομολειτουργικό σύστημα υπό το πρίσμα παιδαγωγικού κλίματος συνέργειας των μαθητών. Βασικός σκοπός είναι να προσεγγίσουν κριτικά το προς διδασκαλία κείμενο και αποσπάσματα ειλημμένα από διάφορα πεδία σχετικά

με την προς μελέτη ενότητα ως αποτέλεσμα κοινωνικοπολιτισμικών παραγόντων και ταυτόχρονα ως πηγές του συστήματος αξιών του αρχαίου και σύγχρονου κόσμου. Επίσης, να εντοπίσουν και να επεξεργαστούν αναλογίες και διαφορές της αρχαίας και της νέας ελληνικής σε επίπεδο γλωσσικής μορφής και σύνταξης. Καταληκτικά, θα λέγαμε πως η συνεργατική μέθοδος σε συνδυασμό με το κεντρικό θέμα της ενότητας με τον τρόπο που προσεγγίζεται, είναι μία απόπειρα προσέγγισης της ετερότητας, αλλά και κατανόησής της σε μια εποχή όποτε και το μάθημα των Αρχαίων Ελληνικών αναζητά να μία αναπροσδιορισμένη θέση στο πρόγραμμα σπουδών της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

Λέξεις κλειδιά: διδακτική Αρχαίων Ελληνικών, διαθεματικότητα, ερμηνεία της ετερότητας

Θ.Ε. Στρατηγικές, Μέθοδοι και Τεχνικές στο πλαίσιο της συμπερίληψης

Οι αντιλήψεις των μαθητών για το φαινόμενο της εξάτμισης

Στυλιανή Μάμιδα

Ειδική Παιδαγωγός, Δασκάλα, Δ. Σ. Κάτω Σουλίου Μαραθώνα

Θεώνη Τριανταφυλλίδη

Μαθηματικός Ειδικής Αγωγής, Ειδικό Γυμνάσιο Κωφών Βαρηκόων Αγίας Παρασκευής

Ο εντοπισμός των αντιλήψεων των μαθητών για την εξάτμιση αποτέλεσε το αντικείμενο μελέτης ενός εκτεταμένου αριθμού εμπειρικών ερευνών, όπου διαπιστώθηκε ότι οι μαθητές πριν ξεκινήσουν την εκπαίδευσή τους στο σχολικό πλαίσιο έχουν ήδη διαμορφώσει τις δικές τους αντιλήψεις, που συνήθως διαφέρουν από τις απόψεις της επιστημονικής γνώσης και της σχολικής της εκδοχής. Η έρευνά μας αφορά τις αντιλήψεις των μαθητών της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης για την εξάτμιση και εστιάζεται σε μαθητές της Δ' τάξης του δημοτικού σχολείου. Δόθηκαν στους μαθητές ερωτηματολόγια που περιελάμβαναν πέντε ερωτήματα σχετικά με τους παράγοντες από τους οποίους εξαρτάται το φαινόμενο της εξάτμισης. Διαπιστώνεται ότι ένα μεγάλο μέρος από το δείγμα των μαθητών εκδήλωσε εναλλακτικές αντιλήψεις για το φαινόμενο της εξάτμισης, διαφορετικές της σχολικής γνώσης, ενώ οι περισσότεροι μαθητές δεν αναγνώρισαν ότι το νερό κατά την εξάτμισή του πάει στον αέρα και θεώρησαν ότι το νερό εξαφανίστηκε ή το απορρόφησε το έδαφος. Επίσης, οι περισσότεροι μαθητές δε συνέδεσαν το φαινόμενο της εξάτμισης με τους παράγοντες από τους οποίους αυτό εξαρτάται (ελεύθερη επιφάνεια του υγρού, είδος υγρού, ύπαρξη ρεύματος αέρα).

Λέξεις κλειδιά: εξάτμιση, αντιλήψεις μαθητών, Δ' δημοτικού

Θ.Ε. Στρατηγικές, Μέθοδοι και Τεχνικές στο πλαίσιο της συμπερίληψης

Η Διαφοροποίηση της Διδασκαλίας ως αίτημα και σύνθημα στα σχολεία της Συμπερίληψης

Αρχοντία Μαντζαρίδου

Σ.Ε.Ε. ΠΕ70, 6^ο ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Αττικής

Η Διαφοροποιημένη Παιδαγωγική μπορεί να αποτελέσει το κεντρικό σύνθημα στο σχολείο της συμπερίληψης. Η παρουσίαση αφορά σε διδακτική πρόταση που εκκινεί από τη μεθοδολογία της Διαφοροποίησης της Διδασκαλίας και ως τέτοια καλεί τον εκπαιδευτικό να αναλύσει το βαθμό πρόκλησης και ποικιλομορφίας στα τρέχοντα σχέδια διδασκαλίας του και να τροποποιήσει, προσαρμόσει ή σχεδιάσει νέες διδακτικές προσεγγίσεις έτσι ώστε να ανταποκρίνονται στις ανάγκες, τα ενδιαφέροντα και το μαθησιακό στυλ των μαθητών του. Οι άξονες της Διαφοροποιημένης Διδασκαλίας πάνω στους οποίους αναπτύσσονται οι δραστηριότητες της συγκεκριμένης διδακτικής πρότασης είναι το περιεχόμενο (ή τι να διδάξω), η διαδικασία (ή πώς να διδάξω) και τα προϊόντα (ή τι και πώς να αξιολογήσω). Οι μαθητές αποκτούν τη δυνατότητα πρόσβασης σε πολυτροπικά κείμενα και ταυτόχρονα την ελευθερία να επιλέξουν εκείνο που τους ενδιαφέρει να μελετήσουν. Η διδακτική διαδικασία διαπερνά ποικιλία μεθόδων προκειμένου οι μαθητές να αποδώσουν νόημα στο περιεχόμενο και να ενδιαφερθούν να το κατακτήσουν. Εφαρμόζονται ευέλικτες στρατηγικές ομαδοποίησης με βάση τις δεξιότητες ή τα ενδιαφέροντα. Τέλος, τα προϊόντα της μάθησης, δηλαδή αυτό που θα προκύψει από τη λειτουργία της διαδικασίας, διαφοροποιούνται μέσα από τη δυνατότητα που παρέχεται στους μαθητές να παρουσιάσουν τη γνώση και κατανόησή τους με διάφορες και διαφορετικές μορφές. Οι γνωστικές διεργασίες της προσοχής και της μνήμης, της εννοιολόγησης καθώς και οι ερμηνευτικές διαδικασίες της αντίληψης πραγματοποιούνται μέσα από ομαδικά και αλληλεπιδραστικά αναγνώσματα καθώς και χρήση (σύνθεση, ανάλυση, ανάγνωση) γραφικών οργανωτών. Η σκέψη, με έμφαση στην κατανόηση, επίλυση προβληματικών καταστάσεων και λήψη αποφάσεων επιδιώκεται μέσα από μοντελοποίηση και δραματοποίηση.

Λέξεις κλειδιά: διαφοροποίηση της διδασκαλίας, ρουτίνες σκέψης, γραφικοί οργανωτές

Θ.Ε. Στρατηγικές, Μέθοδοι και Τεχνικές στο πλαίσιο της συμπερίληψης

Ο ρόλος του εκπαιδευτικού σ' ένα «σχολείο για όλους»

Ευθυμία Μερτίκα

Οικονομολόγος, MSc, Ειδική Παιδαγωγός

Η συμπεριληπτική εκπαίδευση αποδέχεται τη διαφορετικότητα, προωθεί τις ίσες ευκαιρίες στο σχολικό πλαίσιο και καταργεί την περιθωριοποίηση που προκύπτει ως αποτέλεσμα της κατηγοριοποίησης των μαθητών σε δύο ευρύτερες ομάδες, των παιδιών δηλαδή με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες και χωρίς. Προωθεί ένα «σχολείο για όλους», όπου όλα τα παιδιά παρακολουθούν το ίδιο αναλυτικό πρόγραμμα και έχουν τις ίδιες ευκαιρίες στο ίδιο σχολικό περιβάλλον. Σύμφωνα με την Κυβερνητική Πράσινη Βίβλο της Μ. Βρετανίας (Green Paper), ως συμπεριληπτική ή ολική εκπαίδευση θεωρείται η εκπαίδευση των παιδιών με ειδικές ανάγκες στο γενικό σχολείο και η πλήρης συμμετοχή τους στο αναλυτικό πρόγραμμα. Ο ρόλος του

εκπαιδευτικού στη συμπεριληπτική εκπαίδευση είναι ιδιαίτερα σημαντικός και συνάμα σύνθετος, καθώς αρχικά ο εκπαιδευτικός μπορεί να παρατηρήσει και αναγνωρίσει τις ιδιαιτερότητες κάθε μαθητή και να τους παράσχει τέτοια βοήθεια μέσα από τις παρεμβάσεις του, ώστε να τα καταστήσει, όσο το δυνατόν περισσότερο, ανεξάρτητα και ενεργά μέλη μιας συνεχώς μεταβαλλόμενης κοινωνίας. Οι παρεμβάσεις του μπορεί να είναι ο σχεδιασμός εξατομικευμένης διδακτικής προσέγγισης ή άλλων εκπαιδευτικών τεχνικών στις μαθησιακές ή άλλες δυσκολίες του παιδιού, η συστηματική και δομημένη εφαρμογή τους στην τάξη, ο προγραμματισμός ολοκληρωμένης αξιολόγησης των αποτελεσμάτων μιας παρόμοιας προσέγγισης, αλλά κυρίως η δημιουργία ενός φιλικού περιβάλλοντος, όπου μπορεί να προωθηθεί η συμπεριληπτική εκπαίδευση.

Λέξεις κλειδιά: εκπαίδευση, συμπερίληψη, εκπαιδευτικός, μαθητές, πρόγραμμα

Θ.Ε. Στρατηγικές, Μέθοδοι και Τεχνικές στο πλαίσιο της συμπερίληψης

Σχεδιασμός για τη συμπερίληψη των παιδιών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες

Κωνσταντίνος Μιχαηλίδης

Σ.Ε.Ε. Ειδικής Αγωγής και Ενταξιακής Εκπαίδευσης, 2^ο ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Αττικής

Η παρούσα ερευνητική διαδικασία αποτελεί μια προσπάθεια κοινωνιοψυχολογικής ανάλυσης της ειδικής παιδαγωγικής διάστασης της σχολικής μονάδας. Οι δύο αυτές διαστάσεις του σχολικού φαινομένου, δηλαδή η ειδική παιδαγωγική και η κοινωνιοψυχολογική προσέγγιση, αλληλοεπηρεαζόμενες αποτελούν τους βασικούς άξονες του μεθοδολογικού σχεδιασμού και της εφαρμογής ειδικών προγραμμάτων συμπερίληψης μέσα στις σχολικές μονάδες για τους/τις μαθητές/ριες με και χωρίς ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες. Η ανάδυση των κοινωνιοψυχολογικών μηχανισμών, που άλλοτε διευκολύνουν κι άλλοτε παρεμποδίζουν την εφαρμογή αυτών των προγραμμάτων, ως μηχανισμοί άσκησης εξουσίας και κοινωνικού ελέγχου, αποτελεί βασική προϋπόθεση του ανωτέρω σχεδιασμού. Ως αποτέλεσμα αυτών των μηχανισμών είναι, άλλοτε η σχολική αποτυχία των μαθητών/ριών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες κι άλλοτε η ετικετοποίηση και η περιθωριοποίησή τους μέσα από τον κοινωνικό αποκλεισμό τους. Η γνώση του αντικειμένου της ειδικής αγωγής και εκπαίδευσης, με τους διαύλους της παιδαγωγικής και διδακτικής μεθοδολογίας, σε συνάρτηση με την γνώση της προσωπικότητας του/της μαθητή/ριας, σε επίπεδο βιο-ψυχο-κοινωνικού πλαισίου, θα επιτρέψουν στη σχολική μονάδα, να οριοθετήσει το πλαίσιο της εξατομικευμένης κατανόησης για τον/την κάθε μαθητή/ρια με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες. Στο πλαίσιο αυτής της ανάλυσης, η συγκεκριμένη έρευνα επεκτάθηκε στη σχέση της επιστημονικής προσέγγισης της σχολικής τάξης, με την ευρύτερη κοινωνική πλαισίωση, με σκοπό την ανάδυση των εν λόγω κοινωνιοψυχολογικών μηχανισμών. Η πολυπαραγοντική και πολυμεθοδολογική προσέγγιση του σχολικού φαινομένου της συμπερίληψης, με τις ποιοτικές και ποσοτικές επιστημονικές αναλύσεις των δεδομένων, θα βοηθήσουν τόσο στην άρση των εκπαιδευτικών και ψυχοκοινωνικών δυσκολιών, όσο και στη δημιουργία μοτίβου λειτουργικής συμπερίληψης στις σχολικές μονάδες.

Λέξεις κλειδιά: κοινωνικές αναπαραστάσεις, ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες

Θ.Ε. Στρατηγικές, Μέθοδοι και Τεχνικές στο πλαίσιο της συμπερίληψης

Διαφορετικότητα στη γενική τάξη-αρχή σχολικής χρονιάς. Πώς διακρίνω, κατατάσσω μαθησιακές ιδιαιτερότητες και σχεδιάζω παρέμβαση με σκοπό την ένταξη στις πρώτες τάξεις

Θεοδώρα Μουρμούρη

Νηπιαγωγός με ειδίκευση στις μαθησιακές δυσκολίες, MSc, Πανεπιστήμιο Λευκωσίας

Η παρούσα εισήγηση αναφέρεται στη συμβολή του εκπαιδευτικού στην έγκαιρη ανίχνευση των πρώιμων ενδείξεων κάποιας μαθησιακής ιδιαιτερότητας ή διαταραχής ενός παιδιού από τις πρώτες ημέρες του σχολικού έτους στο νηπιαγωγείο και στην Α' δημοτικού. Παρουσιάζεται ο τρόπος ανίχνευσης, οι τεχνικές σωστής παρατήρησης, ώστε να έχουμε εγκαίρως μια σωστή αξιολόγηση για να οδηγηθούμε στην οργάνωση μιας εξατομικευμένης παρέμβασης στηριζόμενη στις ικανότητες και στα ενδιαφέροντα του κάθε μαθητή. Επισημαίνεται η σημασία της οργάνωσης και της συνεργασίας των εκπαιδευτικών.

Λέξεις κλειδιά: διαταραχές, πρώιμη διάγνωση, εξατομικευμένη παρέμβαση, συνεργασία, διαφορετικότητα, μαθησιακές ιδιαιτερότητες

Θ. Ε. Στρατηγικές, Μέθοδοι και Τεχνικές στο πλαίσιο της συμπερίληψης

Εφικτή συμπερίληψη και εσωτερικός κανονισμός λειτουργίας της σχολικής μονάδας

Νικόλαος Μποζίνης

Σ.Ε.Ε. ΠΕ02, 3^ο ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Αττικής

Μαγδαληνή Κοκκαλιάρη

Σ.Ε.Ε. ΠΕ03, 3^ο ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Αττικής

Ο εσωτερικός κανονισμός λειτουργίας της σχολικής μονάδας είναι κάτι γνωστό στα σχολεία και η σύνταξή του επικαιροποιήθηκε με το ν. 4692/2020, άρθρο 37. Πολύ συχνά βέβαια ο σχολικός κανονισμός δεν είναι παρά ένα χαρτί σε ένα συρτάρι ή ένα μακροσκελές, δυσνόητο, νομικοφανές και αυστηρό κείμενο. Αυτό συμβαίνει διότι συνήθως υποτιμούμε τις παρεμβάσεις που αφορούν τη λειτουργία της σχολικής μονάδας συνολικά, καθώς τη θεωρούμε δεδομένη ή αυτονόητη. Ισχύει όμως ακριβώς το αντίθετο. Η λειτουργία της σχολικής μονάδας πρέπει να είναι το αποτέλεσμα συνεχούς διαλόγου, αλληλεπίδρασης και συναίνεσης όλων των μερών της σχολικής ζωής. Και ο πραγματικός σκοπός ενός εσωτερικού κανονισμού λειτουργίας είναι να αποτυπώσει και να καθοδηγήσει τις σχέσεις που αναπτύσσονται αλλά και τις σχέσεις που θέλουμε ή ονειρευόμαστε να αναπτυχθούν μέσα σε μια σχολική μονάδα. Τα συνήθη χαρακτηριστικά ενός εσωτερικού κανονισμού λειτουργίας της σχολικής μονάδας, που προτείνει η διεθνής παιδαγωγική εμπειρία και η βιβλιογραφία, είναι τέτοια που κατατείνουν σε θετικές σχέσεις που υπηρετούν ένα κοινό στόχο. Αυτό έχει μεγάλη πρακτική αξία, διότι αντιμετωπίζει το πρόβλημα της μετωπικότητας μεταξύ καθηγητών και μαθητών και ενδεχομένως και της αντιπαλότητας μεταξύ μαθητών. Η αξία του ωστόσο μπορεί να είναι πολύ μεγαλύτερη, γιατί, ακόμη και με αυτή τη συνήθη και απλή μορφή του, ο εσωτερικός κανονι-

σμός λειτουργίας μπορεί να αποτελέσει το θεμέλιο για την οικοδόμηση της εμπιστοσύνης, της ισότητας και της πολυμορφίας στο σχολείο. Με την έννοια αυτή, ο εσωτερικός κανονισμός αποτελεί μια ευκαιρία αλλά και μια εγγύηση μιας κουλτούρας συμπερίληψης στο σχολείο, ακριβώς διότι συνιστά μια νομική πρόβλεψη που την καθιστά εφικτή.

Λέξεις κλειδιά: εσωτερικός κανονισμός, συμπερίληψη, παιδαγωγικά μέτρα

Θ. Ε. Στρατηγικές, Μέθοδοι και Τεχνικές στο πλαίσιο της συμπερίληψης

Η συμβολή της κοινωνικής-συναισθηματικής μάθησης στην ανάπτυξη της συμπεριληπτικής εκπαίδευσης

Ελένη Παπαμιχαλάκη

Εκπαιδευτικός, Σύμβουλος Εφηβικής Υγείας

Όπως, πολύ εύστοχα, είχε επισημάνει ο Freire το 1968, η «τραπεζική» αντίληψη της εκπαίδευσης, όπου η εκπαίδευση αποτελεί μία πράξη μηχανιστικής αποταμίευσης της γνώσης, κατά την οποία οι μαθητές είναι τα ταμειυτήρια και ο δάσκαλος ο καταθέτης, ήταν ήδη παρωχημένη. Ο ίδιος πρότεινε ένα εκπαιδευτικό σύστημα ίσων ευκαιριών για όλα τα παιδιά. Σήμερα, το σχολείο της συμπερίληψης στοχεύει στην ισότητα μεταξύ των μαθητών, στην άρση των διακρίσεων, στην ανάδειξη των ατομικών αναγκών και στην αντιμετώπιση των παραγόντων που δύνανται να παρεμποδίζουν τη μάθηση όλων των μαθητών, ανεξάρτητα από εθνικότητα, φυλή, κοινωνική κατάσταση, αναπηρία ή πρόοδο στα μαθήματα. Μία πολύ επιτυχημένη και διεθνώς καταξιωμένη εκπαιδευτική προσέγγιση, η οποία βασίζεται στο θεωρητικό υπόβαθρο της πολλαπλής νοημοσύνης και της συναισθηματικής νοημοσύνης και μπορεί να συμβάλει τα μέγιστα στην ανάπτυξη της συμπεριληπτικής εκπαίδευσης, είναι η κοινωνική-συναισθηματική μάθηση. Πρόκειται για μία καινοτόμο διαδικασία, εφαρμόσιμη σε όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης, με την οποία τα παιδιά αλλά και οι ενήλικες αποκτούν τις γνώσεις, τις στάσεις και τις δεξιότητες, ώστε να αναγνωρίζουν και να διαχειρίζονται τα συναισθήματά τους, να θέτουν και να πετυχαίνουν τους στόχους τους, να νοιάζονται και να φροντίζουν τους άλλους, να δημιουργούν και να συντηρούν θετικές διαπροσωπικές σχέσεις και να παίρνουν υπεύθυνες αποφάσεις. Η κοινωνική-συναισθηματική επάρκεια αποδεδειγμένα αποτελεί το θεμέλιο λίθο για την επιτυχία σε ακαδημαϊκό, κοινωνικό και συναισθηματικό επίπεδο, καθώς και στους τομείς της υγείας και της ζωής του ατόμου ως ενεργού πολίτη και δε θα πρέπει να θεωρείται ξεχωριστό αλλά, αντίθετα, αναπόσπαστο μέρος της ποιοτικής εκπαίδευσης και της αποστολής του σχολείου στον 21ο αιώνα.

Λέξεις κλειδιά: συμπερίληψη, κοινωνική-συναισθηματική μάθηση, συναισθηματική νοημοσύνη

Θ. Ε. Στρατηγικές, Μέθοδοι και Τεχνικές στο πλαίσιο της συμπερίληψης

Διδασκαλία των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων στην εκπαίδευση: Απόψεις εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης

Άγγελος Σούλας

Μεταπτυχιακός φοιτητής

Οι εξελίξεις στον 20ο αιώνα έχουν δεσμεύσει, κατά κάποιον τρόπο, την ανθρωπότητα στο να εστιάσει στην καλλιέργεια της ενσυναίσθησης, της ειρηνικής συνύπαρξης και του σεβασμού στην ετερότητα. Στην εκπαιδευτική πραγματικότητα, κρίνεται αναγκαία η προώθηση διαφοροποιημένων διαπολιτισμικών στρατηγικών και πρακτικών, με στόχο τη μετατόπιση του ενδιαφέροντος στο συλλογικό «εμείς», την ενίσχυση των υποχρεώσεων και των δικαιωμάτων των ανθρώπων, καθώς και τη σύνδεση ανάμεσα στην κριτικο-αναστοχαστική προσέγγιση των εκάστοτε πληροφοριών και στην ανάληψη πρωτοβουλιών, με γνώμονα τον περιορισμό των περιπτώσεων καταστρατήγησης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της ανάπτυξης μίας επίγνωσης και κοινωνικής ευαισθητοποίησης. Η παρούσα εργασία πραγματεύεται τη διδασκαλία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στις σχολικές μονάδες της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, με τυπικές, μη τυπικές και άτυπες μορφές εκπαίδευσης. Η προσοχή του συγγραφέα επικεντρώνεται σε ζητήματα διαπολιτισμικής φύσης στα εκπαιδευτικά δρώμενα. Διερευνώνται οι απόψεις εκπαιδευτικών δημοτικού σχολείου, στην περιοχή της Φλώρινας, σε σχέση με τη διδασκαλία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και τις μεθόδους και στρατηγικές, για την εφαρμογή της στις σχολικές αίθουσες. Οι ημι-δομημένες συνεντεύξεις, με έντεκα ερωτήματα ανοικτού τύπου, αποτελούν το εργαλείο της έρευνας. Στην ερευνητική διαδικασία συμμετέχουν έξι εκπαιδευτικοί δημοτικού σχολείου. Στην έρευνα αναδεικνύονται η σημασία της επιμόρφωσης των υπηρετούντων εκπαιδευτικών δημοτικού σχολείου, αλλά και η συνεργασία ανάμεσα σε όλα τα πρόσωπα και τους φορείς που εμπλέκονται, άμεσα ή έμμεσα, στη θεσμοθετημένη δημόσια εκπαίδευση.

Στις δηλώσεις των εκπαιδευτικών παρατηρούνται, τόσο συγκλίσεις, όσο και αποκλίσεις. Κοινό σημείο, πάντως, αποτελεί η ανάγκη καθιέρωσης της ρητής διδασκαλίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στα σχολικά ιδρύματα της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, όπως και η σύνδεσή της με τη διαπολιτισμική αγωγή και τη διαθεματικότητα.

Λέξεις κλειδιά: απόψεις, συμπερίληψη, αξίες, επιμόρφωση, στρατηγικές

Θ.Ε. Στρατηγικές, Μέθοδοι και Τεχνικές στο πλαίσιο της συμπερίληψης

Από την εικόνα στον λόγο. Οι εικαστικές τέχνες ως αφορμή δημιουργικής γραφής για μαθητές με Μαθησιακές Δυσκολίες

Ανανίας Τοζακίδης

Σ.Ε.Ε. ΠΕ70, ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Α.Μ.Θ.

Οι τέχνες ως πηγή έκφρασης αποτελούν σπουδαίο εργαλείο στα χέρια των εκπαιδευτικών. Οι καλλιτεχνικές δημιουργίες μεγάλων ζωγράφων μας εμπνέουν σε δρόμους Δημιουργικής Γραφής. Ο Σ.Ε.Ε. Τοζακίδης Ανανίας σε συνεργασία με τον εκπαιδευτικό καλλιτεχνικών και

ζωγράφο Νικόλα Φωτιάδη, δημιούργησαν ένα πρωτότυπο εργαστήριο για εκπαιδευτικούς, αλλά και για μαθητές. Με αφορμή λοιπόν τα έργα τοίχου που φιλοτέχνησε ο Νικόλας μαζί με τους μαθητές του, στους διαδρόμους των εκπαιδευτηρίων Δράμας, έχουν δημιουργηθεί ανάλογα φύλλα εργασίας για μαθητές και εκπαιδευτικούς, για το συγκεκριμένο αυτό εργαστήριο. Επιπλέον, σύμφωνα με τις αρχές της διαφοροποίησης της διδασκαλίας, η χρήση βιωματικών μεθόδων μάθησης είναι απαραίτητη για την συμπερίληψη και συμμετοχή στην διδακτική πράξη μαθητών με ΜΔ, καθώς και για μαθητές πολυπολιτισμικές διαφορές. Ο ρόλος των τεχνών και της δημιουργικής έκφρασης είναι ο κατ' εξοχήν χώρος που αναπτύσσει την παραπάνω δυναμική. Η μακρόχρονη διδασκαλία σε μαθητές με Μ.Δ. κατέδειξε τις εναλλακτικές προσεγγίσεις (αλλαγή διδακτικής πλεύσεις), ώστε το σχολείο να κερδίσει του μαθητές με Μ.Δ. Έχουν δημιουργηθεί αβανταδόρικα φύλλα Δημιουργικής Γραφής ώστε ο κάθε μαθητής να βρει διόδους έκφρασης και συμμετοχής στην διδακτική πράξη. Βέβαια, εκτός από τα φύλλα Δημιουργικής Γραφής έχει αναπτυχθεί ο μηχανισμός προσέλκυσης μαθητών που συνήθως δεν συμμετέχουν (μαθητές με Μ.Δ., πολυπολιτισμικές διαφορές, έλλειψη αυτοεκτίμησης κ.α.). Γραφή από την άλλη...μια ακόμη πρόταση δημιουργικής γραφής με αφορμή τους επιτοίχιους πίνακες στο 12^ο Δ.Σ. Δράμας.

Λέξεις κλειδιά: δημιουργική γραφή, τέχνη, μαθησιακές δυσκολίες, πολυπολιτισμικές διαφορές

Θ.Ε. Στρατηγικές, Μέθοδοι και Τεχνικές στο πλαίσιο της συμπερίληψης

Οδηγός Επιβίωσης Ψηφιακών Μεταναστών

Μιχαήλ Φιλιογλου

Βιολόγος, Υπεύθυνος Ε.Κ.Φ.Ε. Αιγάλεω

Νικόλαος Τζιμόπουλος

Καθηγητής Πληροφορικής, Π.Δ.Ε. Νοτίου Αιγαίου

Πρόκειται για έργο Erasmus+ που ξεκίνησε το 2019 έχει τίτλο είναι το «Οδηγός Επιβίωσης Ψηφιακών Μεταναστών» (DISK, 2019-1-PT01-KA204-060898). Το υλοποιεί μια κοινοπραξία από 5 εταιρείους (3 οργανισμούς εκπαίδευσης ενηλίκων, ένα πανεπιστήμιο και έναν ειδικό στην ποιτική εκπαίδευση και τους Ανοικτούς Εκπαιδευτικούς Πόρους), με συμπληρωματικές δεξιότητες, εμπειρίες και προσέγγιση στην εκπαίδευση ενηλίκων. Το πρόγραμμα στοχεύει στην ανάπτυξη ψηφιακών ικανοτήτων που λείπουν από τους ενήλικες, με ιδιαίτερη έμφαση στους λεγόμενους «ψηφιακούς μετανάστες» που είναι άτομα που βρίσκονται σε μειονεκτική θέση στην κοινωνία εξαιτίας της έλλειψης ψηφιακών ικανοτήτων τους. Ως εκ τούτου, θα τους επιτρέψει να αναλάβουν ενεργό ρόλο στην ψηφιακή κοινωνία. Στα πλαίσια του έργου, θα δημιουργηθούν, θα εφαρμοστούν και θα αξιολογηθούν 15 ενότητες κατάρτισης διαφόρων ειδικών θεμάτων που σχετίζονται με την καθημερινή ζωή, καλύπτοντας τις ψηφιακές Δεξιότητες. Αυτές θα αποτελέσουν τον «Οδηγό Επιβίωσης Ψηφιακών Μεταναστών» (DISK). Θα χρησιμοποιηθεί η «Ανεστραμμένη Μάθηση» (flipped learning 3.0) σαν διδακτική προσέγγιση. Θα δημιουργηθεί ένα καινοτόμο εργαλείο αυτοαξιολόγησης βασισμένο στην mandalas, θα δημιουργηθεί ένας οδηγός μεταφοράς και εφαρμογής των αποτελεσμάτων και τα προϊόντων του προγράμματος με ευέλικτο τρόπο σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Τέλος, θα δημοσιευτούν οι ενότητες του Οδηγού Επιβίωσης DISK ως Ανοικτοί Εκπαιδευτικοί Πόροι (Open Educational Re-

sources – OER). Το πρώτο στάδιο της πρακτικής εφαρμογής βασίστηκε σε μια μελέτη περίπτωσης (case study) που πραγματοποιήθηκε σε τρεις διαφορετικές ευρωπαϊκές χώρες (Ελλάδα, Ιταλία και Αυστρία) και αφορούσε το επίπεδο των Βασικών Ψηφιακών Δεξιοτήτων που περιγράφονται στο πλαίσιο Dig Comp 2.1.

Λέξεις κλειδιά: καινοτομία, ψηφιακές δεξιότητες, εκπαίδευση ενηλίκων

Θ.Ε.Ο ρόλος της Ηγεσίας και της εκπαιδευτικής πολιτικής στην προαγωγή της συμπερίληψης

Τα εμπόδια που συναντούν οι εκπαιδευτικοί στην εφαρμογή της συμπερίληψης και ο ρόλος του διευθυντή / προϊστάμενου στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση

Φωτεινή Κοντοπούλου

Νηπιαγωγός

Αλεξάνδρα Χαϊδη

Νηπιαγωγός

Βαϊα Μαγκούτα

Νηπιαγωγός

Στην παρούσα εργασία θα μελετήσουμε την έννοια της συνεκπαίδευσης. Συγκεκριμένα, θα αναφερθούμε στις ενέργειες που στοχεύουν στην κοινή φοίτηση όλων των μαθητών και στις τροποποιήσεις που θα συμβάλλουν στην ομαλή συνύπαρξη όλων, επιδιώκοντας έτσι την κάλυψη των αναγκών τους. Άλλωστε χαρακτηριστικό των σημερινών σχολικών μονάδων αποτελεί η πολυεπίπεδη ετερότητα του μαθητικού πληθυσμού, πράγμα που καθιστά αναγκαία την εφαρμογή της Συμπερίληψης. Σκοπός της είναι η βελτίωση της σχολικής ζωής, η αναδιαμόρφωση του μαθησιακού περιβάλλοντος, η εκ νέου δημιουργία της σχολικής κουλτούρας και η τροποποίηση των υφιστάμενων αναλυτικών προγραμμάτων, στοχεύοντας στην αξιοποίηση των δυνατοτήτων όλων των μαθητών. Στη συμπερίληψη η σχολική κουλτούρα βασίζεται στο τρίπτυχο ασφάλεια-αποδοχή-συνεργασία, δομώντας έτσι δίκτυα συνεργασίας και κοινό «κώδικα» επικοινωνίας προάγοντας την ανεξαρτησία και αυτοπεποίθηση των μελών. Τα εμπόδια στην υλοποίηση της συμπερίληψης μπορούν να ομαδοποιηθούν σε αυτά που αφορούν την οργάνωση, για παράδειγμα ένα άκαμπτο αναλυτικό πρόγραμμα που απευθύνεται σε όλους τους μαθητές χωρίς να λαμβάνονται υπόψη τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους, στα γνωστικά, που σχετίζονται με τις γνώσεις και την επιμόρφωση του Εκπαιδευτικού και στα συμπεριφορικά. Τα εμπόδια της κατηγορίας αυτής αναφέρονται κυρίως στις στάσεις όλων των εμπλεκομένων και των εκπαιδευτικών και των γονέων απέναντι στην εφαρμογή συμπεριληπτικών πρακτικών. Σε συνδυασμό με τις διάφορες μορφές ηγεσίας (μετασχηματιστική, συναλλακτική, κατανομημένη, αποτελεσματική), καθώς και το προφίλ του εκάστοτε διευθυντή θα εξετάσουμε τους παράγοντες που συμβάλλουν στη λειτουργία ενός δημοκρατικού- συμπεριληπτικού σχολείου, δομώντας έτσι την μορφή του Συμπεριληπτικού ηγέτη, ενός ηγέτη που πρέπει να επιτελεί τους στόχους ολόκληρης της σχολικής κοινότητας, οδηγώντας το σχολικό οργανισμό στη βελτίωση.

Λέξεις κλειδιά: συμπερίληψη, ηγεσία, σχολικός οργανισμός, αποτελεσματικότητα

Θ.Ε. Ο ρόλος της Ηγεσίας και της εκπαιδευτικής πολιτικής στην προαγωγή της συμπερίληψης

Ο ρόλος της Ηγεσίας στην ανάπτυξη και την προώθηση Πρακτικών Συμπεριληπτικής Εκπαίδευσης στο Σύγχρονο σχολείο

Αλεξάνδρα Κούση

Φυσικός, Ειδική Παιδαγωγός Ε.Α.Ε., BSc, MEd, MA, 2^ο Κ.Ε.Σ.Υ. Γ' Αθήνας

Στόχος της εισήγησης αποτελεί η παρουσίαση της Συμπεριληπτικής εκπαίδευσης μέσω του μοντέλου της κατανομημένης εκπαιδευτικής ηγεσίας, και την παροχή ίσων εκπαιδευτικών αλλά και κοινωνικών ευκαιριών για το σύνολο των μαθητών. Με τον όρο Συμπερίληψη ορίζεται μια διαδικασία για την αντιμετώπιση και την ανταπόκριση των αναγκών όλων των παιδιών, των εφήβων και των ενηλίκων μέσω της αυξανόμενης συμμετοχής στην καλλιέργεια της μάθησης, καθώς και στις κοινότητες και μέσω της μείωσης και εξάλειψης της περιθωριοποίησης μέσα και από την εκπαίδευση. Περιλαμβάνει αλλαγές και τροποποιήσεις στο περιεχόμενο, τις προσεγγίσεις, τις δομές και των εκπαιδευτικών στρατηγικών με ένα κοινό όραμα που να καλύπτει όλα τα παιδιά του κατάλληλου εύρους ηλικίας και την πεποίθηση ότι είναι ευθύνη του συστήματος η εκπαίδευση όλων των παιδιών. Η συζήτηση αναφορικά με τους παράγοντες που συντελούν στην επιτυχημένη συμπερίληψη κινείται σε δύο άξονες. Ο πρώτος άξονας βασίζεται στην αναφορά των κυριότερων παραγόντων που κρίνονται σημαντικοί για την επίτευξη της Συμπερίληψης, ενώ ο δεύτερος στην αναφορά των εμποδίων που παρακωλύουν την υλοποίηση της συμπερίληψης. Η κατανομημένη εκπαιδευτική ηγεσία, η διαβίου επιμόρφωση των εκπαιδευτικών, η εκπαίδευση σε άτυπα περιβάλλοντα μάθησης, η χρήση πολλαπλών συμπεριληπτικών πηγών μάθησης αποτελούν την αιχμή του δόρατος των ποικίλων πρακτικών της συμπεριληπτικής εκπαίδευσης που μπορούν να αναπτυχθούν και να προωθηθούν από την Ηγεσία και οι οποίες συμβάλλουν στην παροχή ίσων εκπαιδευτικών ευκαιριών σε όλους τους μαθητές.

Λέξεις κλειδιά: συμπεριληπτική εκπαίδευση, κατανομημένη εκπαιδευτική ηγεσία, πρακτικές

Θ.Ε. Ο ρόλος της Ηγεσίας και της εκπαιδευτικής πολιτικής στην προαγωγή της συμπερίληψης

Απόψεις Εκπαιδευτικών για τον Ρόλο της Ηγεσίας στην Προαγωγή της Συμπερίληψης

Πέννυ Κριλή

Φιλολόγος, Ειδική Παιδαγωγός, Διαδραστικό Ευρωπαϊκό Σχολείο

Σε μια κοινωνία που μεταβάλλεται διαρκώς γίνονται προσπάθειες για αλλαγές στην εκπαίδευση, ώστε να συμβαδίζει με τις απαιτήσεις των καιρών. Η παροχή δίκαιων ευκαιριών στη μάθηση βρίσκεται στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος και οι ηγέτες μιας σχολικής μονάδας, οι οποίοι θεωρούνται το κλειδί για την επιτυχία της συμπεριληπτικής διαδικασίας, καλούνται να την εφαρμόσουν αναπτύσσοντας ανάλογες πρακτικές. Ακόμα, για την προώθηση της Συμπερίληψης κρίνεται αναγκαίο να υιοθετηθεί ως πρακτική η επιμόρφωση του προσωπικού, η

οποία στοχεύει στην αύξηση της αποδοτικότητάς του και στην εισαγωγή μεταρρυθμίσεων. Σύμφωνα με τις αναφορές των εκπαιδευτικών, όσον αφορά τον ρόλο του διευθυντή σε μια συμπεριληπτική σχολική μονάδα, προκύπτει πως χρειάζεται να συνδυάζει τα προσωπικά του χαρακτηριστικά με τις κοινωνικές δεξιότητες. Συγκεκριμένα, σπουδαίες θεωρούνται οι δεξιότητες συνεργασίας, επικοινωνίας και διαχείρισης κρίσεων σε σύμπραξη με τα ηγετικά χαρακτηριστικά, που θα συμβάλλουν περισσότερο από κάθε άλλον στην αποδοτικότητα και στην επιτυχία της σχολικής μονάδας. Με αυτόν τον τρόπο, το σχολικό περιβάλλον θα μετασχηματιστεί σε ένα περιβάλλον οικείο για όλους τους μαθητές. Η συμπεριληπτική ηγεσία, για να ανταποκριθεί στο ρόλο της χρειάζεται να εισακούει τόσο τις απόψεις των εκπαιδευτικών, όσο και τις ανησυχίες των μαθητών. Η συνεργασία είναι αναγκαίο να βασίζεται στην εμπιστοσύνη, η οποία θα φέρει την επιτυχία και την αποτελεσματικότητα στη λειτουργία της σχολικής δομής. Μέσω αυτής της διαδικασίας διασφαλίζεται η εκπαίδευση των μαθητών, οι οποίοι βιώνουν οποιαδήποτε διαφορετικότητα.

Λέξεις κλειδιά: απόψεις εκπαιδευτικών, πρακτικές και χαρακτηριστικά

Θ.Ε. Ο ρόλος της Ηγεσίας και της εκπαιδευτικής πολιτικής στην προαγωγή της συμπερίληψης

Μετασχηματίζοντας τη σχολική ηγεσία σε συμπεριληπτική ηγεσία: Σύγχρονες προκλήσεις, μορφές ηγεσίας και κοινωνική δικαιοσύνη

Αικατερίνη Λαρεντζάκη

Λέκτορας Καθηγήτρια Εφαρμογών, Α.Σ.ΠΑΙ.Τ.Ε.

Η συγκεκριμένη ανακοίνωση σκοπό έχει να παρουσιάσει τις διαφορετικές διαστάσεις της αποτελεσματικής σχολικής ηγεσίας, η οποία δεν οφείλει να εξασφαλίζει μόνο την καλή διοίκηση του σχολείου, αλλά και την κοινωνική δικαιοσύνη για τους μαθητές. Υπό το πρίσμα αυτό διασυνδέεται η συμπεριληπτική εκπαίδευση με την αποτελεσματική σχολική ηγεσία. Ειδικότερα, υπογραμμίζεται ο ανθρωποκεντρικός προσανατολισμός της σχολικής διοίκησης ως ανάγκη της σύγχρονης σχολικής ηγεσίας. Ακόμη, προσδιορίζονται οι έννοιες της συμπεριληπτικής εκπαίδευσης και της κοινωνικής δικαιοσύνης και παρέχονται συγκεκριμένοι τρόποι-προτάσεις για το πέρασμα σε μορφές συμπεριληπτικής ηγεσίας. Η παρουσίαση-ανακοίνωση ολοκληρώνεται με καταληκτικές προτάσεις για την προαγωγή της συμπεριληπτικής εκπαίδευσης ως υψηλής εκπαιδευτικής προτεραιότητας με πρωτοβουλίες των διευθυντών των σχολικών μονάδων με απώτερο σκοπό την άρση των σύγχρονων κοινωνικών ανισοτήτων που στις ημέρες μας οξύνονται. Ακόμη, οι προτάσεις που θα κατατεθούν μπορούν να εξυπηρετήσουν την σχεδίαση προγραμμάτων προετοιμασίας σχολικών ηγετών με συγκεκριμένα ηγετικά χαρακτηριστικά και σταθερό προσανατολισμό στην υλοποίηση της συμπεριληπτικής εκπαίδευσης

Λέξεις κλειδιά: σχολική ηγεσία, διοίκηση, συμπερίληψη, κοινωνική δικαιοσύνη

Θ.Ε. Ο ρόλος της ηγεσίας και της εκπαιδευτικής πολιτικής στην προαγωγή της συμπερίληψης

Διοίκηση Σχολικών Μονάδων και προώθηση της συμπερίληψης σε μαθητές με εκπαιδευτικές ανάγκες και αναπηρίες: Καλές πρακτικές εφαρμογής

Αντωνία Πατσάη

Εκπαιδευτικός, μεταπτυχιακή φοιτήτρια Ειδικής Αγωγής

Ζανέττα Πατσάη

Εκπαιδευτικός

Ελένη Μαγαλιού

Εκπαιδευτικός, φοιτήτρια Ειδικής Αγωγής

Η παρούσα εργασία αποτελεί μελέτη της υπάρχουσας βιβλιογραφίας με σκοπό την παρουσίαση και την ανάδειξη καλών πρακτικών που μπορούν να εφαρμοστούν από τους Διευθυντές των Σχολείων, ώστε να επιτευχθεί όσο πιο απρόσκοπτα γίνεται η ένταξη των μαθητών Ειδικές Εκπαιδευτικές Ανάγκες (Ε.Α.Ε). Η ένταξη είναι μια διαδικασία που στοχεύει σε μια δίκαιη συν-εκπαίδευση όλων των μαθητών, ανεξάρτητα από το υπόβαθρο ή τις ικανότητες τους, ξεπερνώντας με αυτόν το τρόπο τα όρια που θέτει η κοινωνία ως «κανονικότητα», αναγνωρίζοντας και καλλιεργώντας ταυτόχρονα την κοινωνική ποικιλομορφία υπό την ευρύτερη έννοια. Οι άνθρωποι όπου κατέχουν ηγετικές θέσεις στο σχολείο και γενικότερα στον τομέα της εκπαίδευσης πρέπει να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο για την ένταξη μαθητών με Ειδικές Εκπαιδευτικές Ανάγκες (Ε.Ε.Α.). Με αυτό τον τρόπο συμβάλλουν στη διαμόρφωση ενός κοινού οράματος και στόχων που περιλαμβάνει όλα τα μέλη του σχολικού περιβάλλοντος διευκολύνοντας την αλληλεπίδραση και αποδοχή των μαθητών με διαφορετικές εκπαιδευτικές προσδοκίες και υποστηρίζοντας την κατάρτιση και την επαγγελματική πρόοδο των εκπαιδευτικών στην προσπάθειά τους να αναπτύξουν τις απαιτούμενες δεξιότητες.

Λέξεις κλειδιά: συμπερίληψη, μαθητές με αναπηρία/ε.ε.α., διευθυντές/ηγέτες, διοίκηση σχολικών μονάδων πρακτικές, ποιοτική εκπαίδευση, Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση

Θ.Ε. Ο ρόλος της Ηγεσίας και της εκπαιδευτικής πολιτικής στην προαγωγή της συμπερίληψης

Η σχολική ηγεσία ως παράγοντας διαμόρφωσης ενός Σχολείου για Όλους

Φανή Τσιαμπάση

Σ.Ε.Ε. ΠΕ70, 3^ο ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Αττικής

Κωνσταντίνος Κωτσιαρίδης

Φιλολόγος

Ο συμπεριληπτικός προσανατολισμός ενός σχολείου δε συνιστά ένα στατικό «αποτέλεσμα» αλλά μια δυναμική, διαρκή και, κυρίως, συλλογική διαδικασία, όπου καθοριστικός κρίνεται ο

ρόλος του σχολικού ηγέτη. Σύμφωνα με τον Bandura, «το τι σκέφτονται οι άνθρωποι, τι πιστεύουν και τι νιώθουν επηρεάζει τον τρόπο που συμπεριφέρονται». Υπό αυτό το πρίσμα, στην παρούσα ανακοίνωση επιχειρείται η σκιαγράφηση του σχολικού ηγέτη, αναφορικά με την ανάπτυξη και καλλιέργεια συμπεριληπτικής κουλτούρας στη σχολική μονάδα ευθύνης του. Μέσα από την ανασκόπηση της σχετικής βιβλιογραφίας, προκρίνονται μοντέλα διοίκησης που προωθούν με επιτυχία τη συμπεριληπτική εκπαίδευση και αναφέρονται χαρακτηριστικά, γνώσεις και δεξιότητες του «συμπεριληπτικού» ηγέτη. Τέλος, εντοπίζονται τα εμπόδια που ορθώνονται εμπρός του κατά τη διάρκεια της εφαρμογής συμπεριληπτικών πρακτικών, δηλαδή οι ανασταλτικοί εκείνοι παράγοντες που, συνακόλουθα, παρακωλύουν την ομαλή και ισότιμη πρόσβαση όλων των παιδιών, την παροχή ίσων ευκαιριών μάθησης, την άρση των ανισοτήτων και, εν τέλει, το χτίσιμο ενός Σχολείου για Όλους.

Λέξεις κλειδιά: σχολική ηγεσία, συμπερίληψη, μοντέλα διοίκησης

Θ.Ε. Ο ρόλος των υποστηρικτικών φορέων και δομών στην προαγωγή της συμπερίληψης

Ο ρόλος των Δ.Υ.Ε.Π. στη συμπεριληπτική εκπαίδευση

Βασίλειος Γεωργιάδης
Εκπαιδευτικός ΠΕ70

Μία διαφορετική οπτική και ένα καινοτόμο εγχείρημα στα εκπαιδευτικά πράγματα, ο όρος της Συμπεριληπτικής Εκπαίδευσης (Inclusive education), εμφανίζεται στις αρχές της δεκαετίας του '90. Η προοπτική της Συμπερίληψης ενίσχυσε την δυναμική και την υπόσταση του μέσω συναφών διακηρύξεων των Ηνωμένων Εθνών, εκθέσεων ειδικών επιτροπών, σχετικά με το αναφαίρετο δικαίωμα στην εκπαίδευση και την ανάγκη διαμόρφωσης ενός νέου σχολείου που θα είναι κοινό για όλους τους μαθητές. Η προσφυγική κρίση που εντάθηκε το 2016 έφερε στην επιφάνεια την ανάγκη ύπαρξης δομών υποστήριξης των προσφυγόπουλων ώστε να επιτευχθεί όσο το δυνατόν ομαλότερα η ένταξη τους στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα στο πλαίσιο της Συμπεριληπτικής Εκπαίδευσης. Μία τέτοια υποστηρικτική δομή είναι και η θεσμοθέτηση των Δ.Υ.Ε.Π. (Δομές Υποδοχής για την Εκπαίδευση των Προσφύγων). Χωρίς να ισχυριστούμε ότι εξ αρχής λειτούργησαν αποτελεσματικά σε όλη τη χώρα και γνωρίζοντας τις εγγενείς και σύνθετες αδυναμίες τους, επισημαίνουμε ότι ρεαλιστικά ήταν αδύνατο και ανέφικτο να ιδρυθούν τάξεις υποδοχής για όλα τα νεοεισερχόμενα παιδιά στα πρωινά σχολεία και, αναγκαστικά, έπρεπε να υπάρξει για ένα διάστημα σε κάποιες περιοχές ένα σχολείο που θα φιλοξενεί αυτά τα παιδιά σε απογευματινή ζώνη. Ήταν μια επιλογή που οφειλόταν στις συνθήκες κρίσης, με περιορισμένο χρονικό ορίζοντα εφαρμογής, έως ότου μπόρεσει να οργανωθεί πιο κατάλληλα η υποδοχή των παιδιών προσφύγων στο πρωινό σχολείο.

Λέξεις κλειδιά: προσφυγική κρίση, Δομή Υποδοχής (Δ.Υ.Ε.Π.), συμπεριληπτική εκπαίδευση

Θ.Ε. Ο ρόλος των υποστηρικτικών φορέων και δομών στην προαγωγή της συμπερίληψης

ΠΕ.Κ.Ε.Σ. και συμπερίληψη σε κλάδους εκπαιδευτικών

Κωνσταντίνος Καφετζόπουλος
Σ.Ε.Ε. ΠΕ04, 3^ο ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Αττικής

Κωνσταντίνος Μάλαμας
Σ.Ε.Ε. ΠΕ86, 3^ο ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Αττικής

Με την έναρξη λειτουργίας των ΠΕ.Κ.Ε.Σ. ένας προβληματισμός των Σ.Ε.Ε. είναι η αποτελεσματικότητα του νέου θεσμού. Συγκεκριμένα, πόσο γνωστός είναι ο θεσμός των ΠΕ.Κ.Ε.Σ. και κατά πόσον εξυπηρετεί τους εκπαιδευτικούς σε καθημερινά προβλήματα που ανακύπτουν στην σχολική τάξη. Στόχος της έρευνας είναι να διερευνηθεί η ενημέρωση και ανταπόκριση των εκπαιδευτικών για τη λειτουργία και τις δράσεις του ΠΕ.Κ.Ε.Σ., καθώς και η συνδρομή του στο παιδαγωγικό θέμα της συμπερίληψης. Η έρευνα πραγματοποιήθηκε τον Ιανουάριο του 2020 με την αποστολή ερωτηματολογίων στους εκπαιδευτικούς ΠΕ86 πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και στους εκπαιδευτικούς ΠΕ04, περιοχών ευθύνης των Σ.Ε.Ε. του 3ου ΠΕ.Κ.Ε.Σ. καθώς και στους Διευθυντές σχολείων παιδαγωγικής ευθύνης των ερευνητών. Οι ερωτήσεις προέκυψαν από το καθηκοντολόγιο του ΠΕ.Κ.Ε.Σ. σύμφωνα με τη σχετική νομοθεσία. Μέσω φόρμας Google συγκεντρώθηκαν 115 απαντήσεις και ακολούθησε η κωδικοποίηση και ανάλυση των απαντήσεων. Βασικά συμπεράσματα είναι ότι το έργο του 3ου ΠΕ.Κ.Ε.Σ. είναι γνωστό στους Διευθυντές και τους εκπαιδευτικούς με θέση ευθύνης αλλά λιγότερο στους εκπαιδευτικούς της τάξης. Οι εκπαιδευτικοί αναγνωρίζουν το ρόλο του ΠΕ.Κ.Ε.Σ. στον εκπαιδευτικό σχεδιασμό και την επιμόρφωση. Τα στελέχη Δευτεροβάθμιας και οι εκπαιδευτικοί Δημοτικού είναι πιο ενημερωμένοι από τους εκπαιδευτικούς Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης. Η πλειοψηφία των στελεχών έχει παρακολουθήσει σεμινάρια οργανωμένα από το ΠΕ.Κ.Ε.Σ. και τους Σ.Ε.Ε. όπως και μεγάλο ποσοστό των εκπαιδευτικών. Η πλειονότητα των εκπαιδευτικών κλάδων ΠΕ86 και ΠΕ04 γνωρίζει το παιδαγωγικό περιεχόμενο του όρου συμπερίληψη, όμως δεν εισπράττουν την επιθυμητή βοήθεια στην εφαρμογή της συμπερίληψης στην εκπαιδευτική διαδικασία από το ΠΕ.Κ.Ε.Σ.

Λέξεις κλειδιά: ΠΕ.Κ.Ε.Σ., συμπερίληψη, ΠΕ86, ΠΕ04

Θ.Ε. Ο ρόλος των υποστηρικτικών φορέων και δομών στην προαγωγή της συμπερίληψης

Εμπειρίες και προτάσεις από τη λειτουργία Τάξεων Υποδοχής των Ζωνών Εκπαιδευτικής Προτεραιότητας

Αθανάσιος Μαλέσκος
Σ.Ε.Ε. ΠΕ70, ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Δυτικής Μακεδονίας

Φώτιος Ζυγούρης
Υποψήφιος Διδάκτορας, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας

Η εργασία παρουσιάζει τις εμπειρίες από τη λειτουργία τεσσάρων Τάξεων Υποδοχής Ζωνών

Εκπαιδευτικής Προτεραιότητας στις περιοχές των Γρεβενών και της Κοζάνης κατά τα σχολικά έτη 2017-18, 2018-19 και 2019-20 στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση και προτάσεις για βελτίωση της μαθησιακής επίδοσης και της ισότιμη ένταξης όλων των μαθητών/τριών στο εκπαιδευτικό σύστημα. Τα δεδομένα της έρευνας αντλήθηκαν από τις ετήσιες εκθέσεις λειτουργίας με σκοπό να μελετηθούν και να αξιοποιηθούν ως μελέτες περίπτωσης. Ακολούθησε η επεξεργασία των δεδομένων μέσω της διαδικασίας της κωδικοποίησης και τελικά σύμπτυξης των κωδικών σε θέματα. Τα ευρήματα καταδεικνύουν πως οι Τάξεις Υποδοχής καλύπτουν σε μεγάλο βαθμό την ανάγκη στήριξης των μαθητών/τριών που φοιτούν σε σχολικές μονάδες πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, ως προς την ενίσχυση της ελληνομάθειας και δημιουργίας υποστηρικτικού πλαισίου για την καταπολέμηση της σχολικής διαρροής και την ισότιμη ένταξη όλων των μαθητών/τριών, χωρίς διακρίσεις, στο εκπαιδευτικό σύστημα. Καταγράφεται η βελτίωση της μαθητικής επίδοσης κυρίως στο γραμματισμό αλλά και στον αριθμητισμό και η ενίσχυση της αυτοεκτίμησης των μαθητών/τριών. Διαφαίνονται περιθώρια βελτίωσης στη συνεργασία της σχολικής μονάδας και των εκπαιδευτικών των Τάξεων Υποδοχής με τους γονείς των μαθητών/τριών. Με την κατάλληλη διδακτική και παιδαγωγική υποστήριξη, που η μορφή της και η μέθοδος εξαρτάται και από τις εκπαιδευτικές ανάγκες και τις δυνατότητές τους, οι μαθητές/τριες μπορούν να ενταχθούν πλήρως στις κανονικές τάξεις στις οποίες είναι εγγεγραμμένοι, σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία. Προτείνεται η τακτική συνεργασία όλων των εκπαιδευτικών της σχολικής μονάδας και η κατάλληλη, στοχευμένη χρήση ψηφιακού διδακτικού υλικού. Αναγκαία θεωρείται η επιμόρφωση όλων των εκπαιδευτικών της σχολικής μονάδας σε θέματα διαπολιτισμικής εκπαίδευσης.

Λέξεις κλειδιά: Τάξεις Υποδοχής, γλωσσομάθεια, εμπειρίες, προτάσεις

Θ.Ε. Ο ρόλος των υποστηρικτικών φορέων και δομών στην προαγωγή της συμπερίληψης

Διεπιστημονική συνεργασία στο σχολείο της συμπερίληψης – Ο υποστηρικτικός ρόλος του Κ.Ε.Σ.Υ.

Ιωάννης Μπουσδούνης

Προϊστάμενος 2^{ου} Κ.Ε.Σ.Υ. Γ' Αθήνας

Ως συμπεριληπτική εκπαίδευση ορίζεται η διαδικασία για την ενίσχυση του εκπαιδευτικού συστήματος ώστε αυτό να μπορεί να μεριμνήσει και να παρέχει ευκαιρίες μάθησης σε όλα τα παιδιά ανεξαιρέτως. Η πολυμορφία των σχολικών τάξεων και η ανομοιογένεια του μαθητικού πληθυσμού, σήμερα, καθιστούν επιτακτική ανάγκη τη μετεξέλιξη του σχολείου σε «σχολείο συμπερίληψης». Για να περάσουμε όμως από την πρόθεση της συμπερίληψης στην πράξη, χρειάζεται αυτή να συνοδευτεί από τη «συμπερίληψη» επιστημόνων και επαγγελματιών διαφορετικών ειδικοτήτων στο εκπαιδευτικό σύστημα. Η συνεργασία εκπαιδευτικών, θεραπευτών και κοινωνικών επιστημόνων μπορεί να πετύχει καλύτερα αποτελέσματα ως ομάδα, απ' ό,τι μπορεί να πετύχει το κάθε μέλος της ομάδας από μόνο του. Η παρουσία διεπιστημονικής ομάδας ξεκίνησε στη χώρα μας με τον Νόμο 1143/1981 στα σχολεία ειδικής αγωγής, συνεχίστηκε με τον Νόμο 2817/2000 και την ίδρυση των Κ.Δ.Α.Υ. (που έγιναν ΚΕ.Δ.Δ.Υ. και αργότερα Κ.Ε.Σ.Υ.) και σήμερα έχουμε την παρουσία ψυχολόγων, κοινωνικών λειτουργών, σχολικών νοσηλευτών και μελών ειδικού βοηθητικού προσωπικού σε έναν μεγάλο αριθμό σχολείων

και όχι μόνο στην ειδική εκπαίδευση. Σκοπός της παρούσας εισήγησης είναι να συζητήσει σε θεωρητικό και πρακτικό επίπεδο πώς μπορεί η διεπιστημονική συνεργασία να βοηθήσει τα παιδιά, τις οικογένειές τους, το σχολείο αλλά και τους ίδιους τους ειδικούς.

Λέξεις κλειδιά: συμπεριληπτική εκπαίδευση, σχολείο της συμπερίληψης, διεπιστημονική συνεργασία, Κ.Ε.Σ.Υ., πολυμορφία, ανομοιογένεια, ομάδα

Θ.Ε. Ο ρόλος των υποστηρικτικών φορέων και δομών στην προαγωγή της συμπερίληψης

Η συμβολή των Κέντρων Εκπαιδευτικής Συμβουλευτικής Υποστήριξης (Κ.Ε.Σ.Υ.) στην προώθηση της συμπεριληπτικής εκπαίδευσης

Ελένη Τρίγκα

PhD, MSc Σχολικής Ψυχολογίας, Εκπαιδευτικός Ειδικής Αγωγής κι Εκπαίδευσης, Προϊσταμένη 1^{ου} Κ.Ε.Σ.Υ. Γ' Αθήνας

Η συμπεριληπτική εκπαίδευση γεφυρώνει το χάσμα μεταξύ της ειδικής και γενικής εκπαίδευσης, αφού δεν υπάρχει διαχωρισμός και όλα τα παιδιά με εκπαιδευτικές ανάγκες ή μη απολαμβάνουν ίσες ευκαιρίες και λαμβάνουν κοινή εκπαίδευση. Με αυτόν τον τρόπο δημιουργείται το λεγόμενο «ένα σχολείο για όλους», το οποίο ανταποκρίνεται σε όλο το φάσμα της διαφορετικότητας των μαθητών που φοιτούν στην εκάστοτε σχολική μονάδα. Ο σκοπός της συμπεριληπτικής εκπαίδευσης είναι η άρση των προκαταλήψεων ως προς τη διαφορετικότητα και ετερογένεια, η προώθηση της διαφοροποιημένης διδασκαλίας και το να καταστεί κατανοητό στα παιδιά ότι όλα έχουν ίσα δικαιώματα και ευκαιρίες. Τα Κέντρα Εκπαιδευτικής Συμβουλευτικής Υποστήριξης (Κ.Ε.Σ.Υ.), σύμφωνα με το Ν.4547/2018, συμβάλλουν στην προώθηση του συμπεριληπτικού σχολείου έχοντας ως αποστολή και αρμοδιότητες την υποστήριξη των σχολικών μονάδων της περιοχής αρμοδιότητάς τους για τη διασφάλιση της ισότιμης πρόσβασης όλων ανεξαιρέτως των μαθητών στην εκπαίδευση και την προάσπιση της αρμονικής ψυχοκοινωνικής τους ανάπτυξης και προόδου. Οι αρμοδιότητες που ασκούν έχουν εκπαιδευτικό προσανατολισμό και δραστηριοποιούνται σε πέντε επίπεδα τομέων που είναι: α) σε επίπεδο διερεύνησης και αξιολόγησης εκπαιδευτικών και ψυχοκοινωνικών αναγκών, β) σε επίπεδο στοχευμένων εκπαιδευτικών και ψυχοκοινωνικών παρεμβάσεων και δράσεων επαγγελματικού προσανατολισμού, γ) σε επίπεδο υποστήριξης του συνολικού έργου των σχολικών μονάδων, δ) σε επίπεδο ενημέρωσης και επιμόρφωσης και ε) σε επίπεδο ευαισθητοποίησης του κοινωνικού συνόλου.

Λέξεις κλειδιά: συμβολή, Κ.Ε.Σ.Υ., εκπαίδευση, προώθηση, συμπερίληψη

Θ.Ε. Πρακτικές συμπερίληψης στην Προσχολική Εκπαίδευση

Η συνέχεια της γωνιάς του βιβλίου από το νηπιαγωγείο στο δημοτικό σχολείο – εκπαιδευτικές πρακτικές συμπερίληψης

Αγαπούλα Ευθυμιοπούλου

Σ. Ε. Ε. ΠΕ60, 5^ο ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Αττικής

Γεωργία Ρογάρη

Σ. Ε. Ε. ΠΕ70, 5^ο ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Αττικής

Παναγιώτα Φεγγερού

Σ. Ε. Ε. ΠΕ60, 5^ο ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Αττικής

Η ύπαρξη ελκυστικής βιβλιοθήκης στο σχολείο με περιβάλλον πλούσιο σε αναγνωστικά ερεθίσματα επηρεάζει την αναγνωστική στάση παρέχοντας ευκαιρίες στο παιδί για την ανάπτυξη της φαντασίας, της δημιουργικότητας και της έκφρασής του. Σύμφωνα με τη θεωρία των πολλαπλών ευφυϊών του Gardner, η γλωσσική ευφυΐα, ένας από τους οκτώ τομείς νοημοσύνης, συνδέεται με την ικανότητα έκφρασης και χρήσης γραπτού και προφορικού λόγου. Η επιμόρφωση σε εκπαιδευτικές πρακτικές συμπερίληψης στον τομέα αυτό είναι αναγκαία για να μπορέσουν οι εκπαιδευτικοί να ανταποκριθούν στις ιδιαίτερες ανάγκες των παιδιών με αναπτυγμένη τη γλωσσική ικανότητα. Αντικείμενο αυτής της εργασίας είναι η περιγραφή της λειτουργίας της σχολικής βιβλιοθήκης ως περιβάλλοντος με αναγνωστικά ερεθίσματα, η αξιοποίησή της στο Νηπιαγωγείο και το Δημοτικό Σχολείο καθώς και οι πρακτικές συμπερίληψης στη διδακτική πράξη λαμβάνοντας υπόψη τα χαρακτηριστικά της γλωσσικής ευφυΐας.

Λέξεις κλειδιά: γλωσσική ικανότητα, σχολική βιβλιοθήκη, πρακτικές συμπερίληψης

Θ.Ε. Πρακτικές συμπερίληψης στην Προσχολική Εκπαίδευση

Οι διαφοροποιημένοι διαπολιτισμικοί διδακτικοί σχεδιασμοί ως μέσο της συμπερίληψης στο Νηπιαγωγείο

Μαρία Καραβίδα

MSc Επιστήμες της Αγωγής, 15^ο Νηπιαγωγείο Κοζάνης

Βασίλειος Παππάς

Φοιτητής Τμήματος Χημικών-Μηχανικών, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας

Η συμπερίληψη αποτελεί διαρκές ζητούμενο στα σύγχρονα εκπαιδευτικά συστήματα, καθώς τα οφέλη της είναι πολλαπλά τόσο σε μαθησιακό, όσο και σε εκπαιδευτικό επίπεδο. Την ίδια στιγμή, η διαπολιτισμική εκπαίδευση έχει αποκτήσει κυρίαρχη θέση στο χώρο των Επιστημών της Αγωγής τις τελευταίες δεκαετίες, καθώς ερευνά και εστιάζει σε κορυφαία ζητήματα μεταξύ αυτών και η συμπερίληψη στην εκπαιδευτική και μαθησιακή διαδικασία. Θεωρώντας ως δε-

δομένο τα οφέλη της συμπερίληψης είναι λογικό οι προσπάθειες για επίτευξή της να εκκινούν από το νηπιαγωγείο, το οποίο αποτελεί την πρώτη ουσιαστική επαφή του παιδιού με την εκπαίδευση και τη μάθηση. Για την επίτευξη της συμπερίληψης στο νηπιαγωγείο μπορούν να αξιοποιηθούν οι διαφοροποιημένοι διαπολιτισμικοί διδακτικοί σχεδιασμοί. Στο πλαίσιο αυτό, τα σχολικά έτη 2017-2018 και 2018-2019 εφαρμόστηκαν δύο διδακτικοί σχεδιασμοί σε μαθητές του νηπιαγωγείου Καισαρειάς και των Κοίλων Κοζάνης της Π.Ε Κοζάνης. Ο πρώτος διδακτικός σχεδιασμός καλούνταν «Σκυταλοδρομία ανακύκλωσης» και ο δεύτερος «Βιβλία στην τάξη και στην πράξη». Οι εκπαιδευτικοί που υλοποίησαν τους διδακτικούς σχεδιασμούς ήταν δύο, ενώ οι συμμετέχοντες μαθητές ήταν τριάντα. Μέσω των παραπάνω διαφοροποιημένων διαπολιτισμικών διδακτικών σχεδιασμών επιτεύχθηκε ως έναν ικανοποιητικό βαθμό, σύμφωνα με τα αποτελέσματα της συμμετοχικής έρευνας, η συμπερίληψη καθώς και η καλλιέργεια ορισμένων κοινωνικών αξιών. Από τη συγκεκριμένη διαπίστωση δύναται κανείς να συμπεράνει ότι η εφαρμογή των προαναφερόμενων διαφοροποιημένων διδακτικών σχεδιασμών θα ήταν χρήσιμο να γενικευτεί.

Λέξεις κλειδιά: νηπιαγωγείο, συμπερίληψη, διαπολιτισμική εκπαίδευση, εναλλακτικές διδακτικές προσεγγίσεις, παιχνίδια

Θ.Ε. Πρακτικές συμπερίληψης στην Προσχολική Εκπαίδευση

Ανακαλύπτουμε, Ονειρεύομαστε, Σχεδιάζουμε και Πραγματώνουμε μια τάξη αποδοχής: Εφαρμογές στην Προσχολική Εκπαίδευση

Μαρία Κοτσαμπάσογλου

Ψυχολόγος, 2ο Κ.Ε.Σ.Υ. Γ' Αθήνας

Βασιλική Σιαμαντά

Νηπιαγωγός Ειδικής Αγωγής, 2ο Κ.Ε.Σ.Υ. Γ' Αθήνας

Τον 21ο αιώνα η σχολική πραγματικότητα χαρακτηρίζεται από ποικίλες αλλαγές που απορρέουν από τις σύγχρονες κοινωνικοοικονομικές εξελίξεις που διαδραματίζονται σε διεθνές και εγχώριο επίπεδο. Οι αλλαγές αυτές οδήγησαν στην εστίαση του ενδιαφέροντος στο μετασχηματισμό του ίδιου του σχολείου, έτσι ώστε να καταστεί ικανό να ανταποκριθεί σε οποιοδήποτε είδους διαφορετικότητα. Στόχος του σχολείου οφείλει να είναι η επίτευξη της αυτοπραγμάτωσης όλων των μαθητών και ο σεβασμός στις διαφορετικές προσωπικότητες τους. Η Συστημική Καταξιοτική Διερεύνηση (Systemic Appreciative Inquiry) είναι μια συνεργατική προσέγγιση που βασίζεται στα δυνατά σημεία της οργανωτικής αλλαγής, η οποία επικεντρώνεται στην κατανόηση του «θετικού πυρήνα» ενός οργανισμού και πώς αυτός μπορεί να ενισχυθεί. Περιλαμβάνει την εργασία μέσω μιας διαδικασίας που αναφέρεται ως κύκλος «4D» για την επίτευξη θετικής αλλαγής. Η μεθοδολογία αυτή είναι σύμφωνη με τις εποικοδομητικές-κονστрукτιβιστικές θεωρίες της μάθησης και είναι συμβατή με παιδαγωγικές προσεγγίσεις που εστιάζουν στη συνεργασία και την υποβολή ερωτήσεων, όπως η μάθηση με βάση την έρευνα. Ερευνητικά δεδομένα αναδεικνύουν τη θετική σύνδεση της Συστημικής Καταξιοτικής Διερεύνησης με την εφαρμογή ενταξιακών εκπαιδευτικών πρακτικών και τη δημιουργία θετικών σχολικών κουλτούρων. Στόχος αυτής της εισήγησης είναι η παρουσίαση της βιβλιογραφικής ανασκόπησης της εφαρμογής των βασικών αρχών της Συστημικής Καταξιοτικής Διερεύνησης στην εκπαίδευση και η σύνδεση της με πρακτικές εφαρμογές (όπως

«ο κύκλος της φιλίας», «οι λέσχες παιχνιδιών», «οι σταθμοί διδασκαλίας», «το εκπαιδευτικό δράμα») στην προσχολική βαθμίδα.

Λέξεις κλειδιά: Συστημική Καταξωτική Διερεύνηση, πρακτικές, Νηπιαγωγείο

Θ.Ε. Πρακτικές συμπερίληψης στην Προσχολική Εκπαίδευση

Πλαίσια Προσχολικής Αγωγής και Συμπερίληψη Παιδιών Μεταναστών: «Δεν υπάρχει πρόβλημα, δε διαφέρουν από τα άλλα παιδιά»

Όλγα Λιάγκου

*Παιδαγωγός Προσχολικής Ηλικίας, Εκπαιδευτικός, Παιδαγωγός σε Βρεφονηπιακό Σταθμό
Δήμου Αγίων Αναργύρων – Καματερού*

Στον τόπο μας σήμερα, ζει εξαιρετικά μεγάλος αριθμός παιδιών μεταναστών προσχολικής ηλικίας (περίπου το 10% του συνόλου των παιδιών αυτής της ηλικιακής ομάδας). Στόχος της εισήγησης είναι να λειτουργήσει ενισχυτικά στην αναγνώριση της ανάγκης για στοχευμένες παιδαγωγικές πρακτικές προς την κατεύθυνση της συμπεριληπτικής εκπαίδευσης για τα παιδιά μεταναστών στα πλαίσια προσχολικής αγωγής. Κίνητρο για μια τέτοια προσέγγιση της αγωγής στην πρώιμη προσχολική ηλικία, αποτελεί η αναμφισβήτητη παραδοχή, πως τα παιδιά αυτά χρειάζεται να προσαρμοστούν με εναρμόνιση στο κοινωνικό τους περιβάλλον, ώστε να επιτευχθούν τα καλύτερα αναπτυξιακά αποτελέσματα, τόσο για τα ίδια, όσο και για τα παιδιά της επικρατούσας ομάδας. Πόσο είναι αντιπροσωπευτική της αλήθειας, η αντίληψη ότι δεν υπάρχει πρόβλημα στη συνθήκη αυτή, επειδή τα παιδιά μεταναστών δε διαφέρουν από τα άλλα; Οι παιδαγωγικές πρακτικές οι οποίες προκύπτουν ως απότοκες της συγκεκριμένης αντίληψης, επιδέχονται βελτίωση; Η εισήγηση θα προσπαθήσει να απαντήσει στα ερωτήματα αυτά, περιγράφοντας αδρά, τα σχετικά επιστημονικά και κοινωνικά δεδομένα, τις επίσημα εκφρασμένες πολιτικές σε ευρωπαϊκό κι εθνικό επίπεδο, τα δικαιώματα των παιδιών και τις υποχρεώσεις που αυτά γεννούν για τους αρμόδιους φορείς. Σε αντιδιαστολή με αυτό, θα γίνει αναφορά στις στάσεις και στις παιδαγωγικές πρακτικές οι οποίες εφαρμόζονται στα πλαίσια προσχολικής αγωγής, σε ό,τι αφορά τη συμπερίληψη των παιδιών μεταναστών.

Λέξεις κλειδιά: προσαρμογή με εναρμόνιση, μετανάστες, πρακτικές

Θ.Ε. Πρακτικές συμπερίληψης στην Προσχολική Εκπαίδευση

Εφαρμογή της μεθοδολογίας των persona dolls σε τάξη Νηπιαγωγείου το σχ. Έτος 2017-18

Γεωργία Παπαθανασίου

Νηπιαγωγός ΠΕ60

Η ανάγκη για την εισαγωγή της persona doll στην τάξη την τρέχουσα σχολική χρονιά, ως εργαλείο υποστήριξης της μαθησιακής διαδικασίας, προέκυψε όταν παρατηρήθηκαν έντονα περιστατικά κοροϊδίας από παιδιά της ομάδας, που εστίαζαν σε εξωτερικά χαρακτηριστικά

συμμαθητών τους και συγγενικών τους προσώπων με αποτέλεσμα να δημιουργούνται καυγάδες, λεκτική και μη λεκτική επιθετική συμπεριφορά, κλάματα, απομόνωση, ως και άρνηση μαθητή να έρθει σχολείο. Συχνά στόχος γινόταν μαθητής με επαναφοίτηση και δυσκολίες στο οικογενειακό του περιβάλλον. Επιλέχθηκε η κούκλα να είναι κορίτσι, ώστε να μην υπάρξει ταύτιση με τον συγκεκριμένο μαθητή. Αγοράστηκε από κατάστημα παιχνιδιών και ανακατασκευάστηκε από τη γράφουσα. Στη συνέχεια δημιουργήθηκε η ταυτότητα, η ιστορία της και τα προς επεξεργασία ερωτήματα. Για την εισαγωγή της στην τάξη ακολουθήθηκαν τα 4 βασικά στάδια της μεθοδολογίας της: Α) εισαγωγή της κούκλας και παρουσίαση της ταυτότητας της με την εκπαιδευτικό ως διαμεσολαβητή Β) ανάπτυξη οικειότητας και σχέσης με το μοίρασμα ευχάριστων εμπειριών εκατέρωθεν. Γ) Παρουσίαση της ιστορίας και της διλημματικής της κατάστασης με τις αντιδράσεις των μαθητών να ποικίλουν από την εκδήλωση ταύτισης αρχικά, υποστήριξης και παροχής συμβουλών για τη διαχείριση και αντιμετώπιση της δύσκολης κατάστασης τελικά. Δ) Επιστροφή της κούκλας και ευχαριστίες καθότι η εφαρμογή των προτροπών τους οδήγησε στην εξεύρεση λύσης. Επέκταση: Η συχνή αναζήτηση της κούκλας από τους μαθητές, οδήγησε στη σκέψη επαναφοράς της και στη δημιουργία ταινίας με την ενεργό συμμετοχή τους, που ανέβηκε στο YouTube. https://www.youtube.com/watch?v=so_9xNoAn8E. Η επιστροφή της κούκλας συνοδεύτηκε από τη γνωριμία με τους πετυχημένους υπέρβαρους τραγουδιστές Παβαρότι και Ρούσσο με κυρίαρχη εστίαση στο ταλέντο τους.

Λέξεις κλειδιά: κούκλα προσωπικότητας, επιθετικότητα, δίλημμα, επίλυση

Θ.Ε. Πρακτικές συμπερίληψης στην Προσχολική Εκπαίδευση

Διδακτικές εφαρμογές της έννοιας του χρόνου στην προσχολική εκπαίδευση

Ελένη Ρίζου

Νηπιαγωγός, Μάστερ παιδαγωγικών, 32^ο Νηπιαγωγείο Περιστερίου

Ελένη Μουσένα

Επίκουρη Καθηγήτρια Τ.Α.Φ.Π.Π.Η., Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής

Η έννοια του χρόνου είναι μια αφηρημένη και δύσκολη έννοια και αυτό είναι ένα χαρακτηριστικό που δημιουργεί απαιτήσεις στην διδακτική της προσέγγιση. Πολλές φορές η διδασκαλία αφηρημένων εννοιών δημιουργεί άγχος και ανασφάλεια στους διδάσκοντες, ως προς την αποτελεσματικότητα του έργου τους. Όταν δε πρόκειται για διδασκαλία στη νηπιακή ηλικία, οι απαιτήσεις αυξάνονται πολλαπλά, λαμβάνοντας υπόψη τα χαρακτηριστικά αυτής της ηλικίας. Συχνά, κατά τη διδασκαλία αφηρημένων εννοιών, τα παιδιά χάνουν το ενδιαφέρον τους, κλονίζεται η αυτοπεποίθησή τους και εκδηλώνουν άρνηση συμμετοχής στην εκπαιδευτική διαδικασία. Το πρόβλημα γίνεται οξύτερο για τα νήπια με διαφορετική μητρική γλώσσα ή ειδικά μαθησιακά χαρακτηριστικά. Ο προσεχτικός σχεδιασμός και η βιωματική προσέγγιση των εννοιών φαίνεται πως λειτουργούν υπέρ ενός επιθυμητού αποτελέσματος. Σύμφωνα με τις θεωρίες μάθησης τα παιδιά κατακτούν προοδευτικά τις χρονικές έννοιες μέσα από τα βιώματα και τις εμπειρίες τους, σε συγκεκριμένο κοινωνικό πλαίσιο. Αρχικά, μέσω των αισθήσεων και της παρατήρησης των αλλαγών στον εαυτό τους και στο περιβάλλον και στη συ-

νέχεια μέσω της μνήμης και άλλων νοητικών διεργασιών. Με βάση τα παραπάνω, στην παρούσα εισήγηση, παρουσιάζονται βιωματικές εκπαιδευτικές πρακτικές, όπως το παιχνίδι, το παραμύθι, το θεατρικό παιχνίδι, οι τέχνες και οι νέες τεχνολογίες, για την προσέγγιση της έννοιας του χρόνου στην προσχολική εκπαίδευση. Οι προτεινόμενες δραστηριότητες προσφέρονται για εξατομικευμένη διδακτική προσέγγιση, ευνοούν την συμμετοχή και την αυτενέργεια, προωθούν τη δημιουργικότητα και τη συνεργασία.

Λέξεις κλειδιά: χρόνος, βιωματική προσέγγιση

Θ. Ε. Πρακτικές συμπερίληψης στην Προσχολική Εκπαίδευση

Η συμπερίληψη στην προσχολική εκπαίδευση με έμφαση στα δικαιώματα των παιδιών – διερεύνηση των απόψεων των παιδαγωγών

Παγόνα Ξανθή Ψαθοπούλου

Παιδαγωγός προσχολικής ηλικίας, Ακαδημαϊκός υπότροφος ΠΑ.Δ.Α.

Τα τελευταία χρόνια ολοένα και περισσότερο αναδύονται ζητήματα αναφορικά με την προστασία των δικαιωμάτων των παιδιών και την αναπροσαρμογή των παιδαγωγικών προγραμμάτων προς την κατεύθυνση αυτή. Κύριοι αρωγοί στην προσπάθεια αυτή παραμένουν οι παιδαγωγοί προσχολικής ηλικίας, αφού αυτοί είναι τα άτομα κλειδιά που καλούνται να σχεδιάσουν, να αναπτύξουν, να προτείνουν, να εφαρμόσουν, να αξιολογήσουν, να επανατροφοδοτήσουν την εκπαιδευτική διαδικασία με προγράμματα, στην κατεύθυνση αυτή. Η παρούσα εισήγηση εστιάζει στη μελέτη των στάσεων και απόψεων των παιδαγωγών προσχολικής ηλικίας αναφορικά με τη συμπερίληψη στην προσχολική εκπαίδευση με έμφαση στα δικαιώματα των παιδιών προσχολικής ηλικίας. Ειδικότερα, διερευνώνται οι απόψεις και τα συναισθήματα τους αναφορικά με ζητήματα επιμόρφωσης, συμβουλευτικής, σχεδιασμού, οργάνωσης και διεξαγωγής προγραμμάτων, καθώς και ζητήματα αξιολόγησης των ίδιων, του παιδαγωγικού τους έργου, των παιδαγωγικών τους πρακτικών και του παιδαγωγικού υλικού που αξιοποιούν κατά τη διεξαγωγή των προγραμμάτων τους. Η έρευνα διεξήχθη με το ποιοτικό εργαλείο των συνεντεύξεων, σε δείγμα εν ενεργεία παιδαγωγών προσχολικής ηλικίας της Αττικής και της Θεσσαλονίκης, σε δημόσιους και ιδιωτικούς βρεφονηπιακούς και παιδικούς σταθμούς. Τα αποτελέσματα της έρευνας υπερτονίζουν την ανάγκη για ποιοτική, συνεχή και συνεπή κατάρτιση των παιδαγωγών - εκπαιδευτικών σε ζητήματα σχεδιασμού και ανάπτυξης σύγχρονων εκπαιδευτικών προγραμμάτων που επιτρέπουν ή/και επιβάλλουν τη διεπιστημονική συνεργασία με άλλους επιστημονικούς κλάδους, το άνοιγμα στην κοινωνία, την ανατροφοδότηση των δομών από τη δομή της σύγχρονης κοινωνικής πραγματικότητας. Ιδιαίτερη έμφαση δίδεται, στο ρόλο της Συμβουλευτικής στο πλαίσιο της συμπερίληψης, στην ανάγκη για επιμόρφωση των εκπαιδευτικών.

Λέξεις κλειδιά: προσχολική εκπαίδευση, δικαιώματα των παιδιών

Θ.Ε. Πρακτικές συμπερίληψης στην Προσχολική Εκπαίδευση

Συμπερίληψη στην προσχολική εκπαίδευση μέσω της χρήσης τουρκικών λαϊκών παραμυθιών**Παγώνα Ξανθή Ψαθοπούλου***Παιδαγωγός προσχολικής ηλικίας, Ακαδημαϊκός υπότροφος ΠΑ.Δ.Α.***Μαρία - Άννα Μπαλή***Παιδαγωγός προσχολικής ηλικίας*

Το ζήτημα της συμπερίληψης και της ισότιμης ένταξης των μαθητών στο εκπαιδευτικό περιβάλλον παραμένει πάντα βασικό και επίκαιρο. Τα τελευταία χρόνια το ενδιαφέρον έχει στραφεί και στην προσχολική εκπαίδευση, εφόσον αυτή θεωρείται η βάση των μετέπειτα βαθμίδων εκπαίδευσης, ο χώρος όπου δομούνται οι πρώτες εμπειρίες του παιδιού. Ειδικότερα, η εστίαση στα αναλυτικά προγράμματα των δομών προσχολικής εκπαίδευσης (επίσημα και ανεπίσημα προγράμματα) και η διαπίστωση της ανάγκης θεσμοθέτησης σύγχρονων αναλυτικών προγραμμάτων που να ανταποκρίνονται στην ποικιλομορφία του μαθητικού πληθυσμού, ωθεί στη μελέτη αυτών. Στην παρούσα έρευνα, διερευνάται η δυνατότητα συμπερίληψης παιδιών μεταναστών στις τάξεις προσχολικής εκπαίδευσης, μέσω της αξιοποίησης των τουρκικών λαϊκών παραμυθιών στο ημερήσιο εκπαιδευτικό πρόγραμμα. Άλλωστε, βιβλιογραφικά έχει επισημανθεί ότι η μαθησιακή διαδικασία αποκτά βαθύτερο νόημα μέσα από τη μεθοδευμένη χρήση και αξιοποίηση ενός παραμυθιού, ως εκπαιδευτικού εργαλείου. Για την ανωτέρω διερεύνηση αξιοποιήθηκε η τεχνική της ανάλυσης περιεχομένου σε τουρκικά λαϊκά παραμύθια. Ειδικότερα, στα παραμύθια αυτά εντοπίστηκαν στοιχεία και έννοιες (παραδοσιακά ενδυματολογικά στοιχεία, φαγητά, πρόσωπα) τα οποία προτείνεται να εμπλουτίσουν το υπάρχον ημερήσιο ψυχοπαιδαγωγικό πρόγραμμα, με αναγωγή στους τομείς ανάπτυξης του αναλυτικού προγράμματος προσχολικής αγωγής. Τα αποτελέσματα της έρευνας επιβεβαιώνουν ότι πράγματι, στοιχεία των τουρκικών λαϊκών παραμυθιών θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν στο ημερήσιο εκπαιδευτικό πρόγραμμα, αξιοποιώντας πλήθος μέσων και υλικών, συμβάλλοντας στην ολόπλευρη ανάπτυξη των παιδιών προσχολικής ηλικίας και ωθώντας σε μια συμπεριληπτική εκπαίδευση.

Λέξεις κλειδιά: συμπερίληψη, προσχολική εκπαίδευση, τουρκικά λαϊκά παραμύθια

Θ.Ε. Πρακτικές συμπερίληψης στο Δημοτικό Σχολείο

Διαφοροποίηση της διδασκαλίας για μαθητές με αναπηρία όρασης**Ηλίας Ανδρόγιαννης***Δρ Ειδικής Αγωγής, Ειδικό Δ.Σ. Τυφλών Καλλιθέας*

Η συμπερίληψη ατόμων με αναπηρία στο σχολείο της γειτονιάς ξεκίνησε, για το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα, με τα πιλοτικά προγράμματα «ένταξης» μαθητών με μερική ή ολική απώλεια όρασης. Στην πορεία αυτών των προγραμμάτων εφαρμόστηκαν διαφορετικές προσεγγίσεις με στόχο την ισότιμη αντιμετώπιση όλων των μαθητών. Κυρίαρχη ήταν η παρουσία των μαθητών με αναπηρία στη γενική τάξη αλλά ταυτοχρόνως επιλεγόταν η απόσυρσή τους

σε ξεχωριστή αίθουσα, όποτε ο εκπαιδευτικός έκρινε ότι επιβαλλόταν να διδαχτούν ξεχωριστά. Η τακτική αξιολόγηση του προγράμματος έδειξε ότι μια τέτοια προσέγγιση ευνοούσε την παροχή γνώσεων αλλά συγχρόνως διαχώριζε τα παιδιά σε εκείνα που μπορούσαν να παρακολουθήσουν τις δραστηριότητες της τάξης και σε εκείνα που χρειαζόνταν επιπλέον βοήθεια. Ο διαχωρισμός αυτός είχε έντονη επίδραση στην κοινωνική συμπερίληψη των μαθητών με αναπηρία. Μέσα από διαρκείς βελτιώσεις μειώθηκε σημαντικά ο χρόνος της εξατομικευμένης παρέμβασης και επιλέχθηκαν τεχνικές που ευνοούσαν την ισότιμη παρουσία όλων των μαθητών. Εκείνη η τεχνική που έδωσε μεγάλη ευελιξία στους εκπαιδευτικούς ήταν η διαφοροποίηση της διδασκαλίας. Η προσαρμογή των υλικών, της διαδικασίας και των προϊόντων της διδασκαλίας, καθώς επίσης και η προσεκτική διαμόρφωση του περιβάλλοντος της τάξης, στοιχεία που ούτως ή άλλως υπήρχαν στην προσέγγιση της αναπηρίας της όρασης, γενικεύτηκαν και πλέον αφορούσαν όλους τους μαθητές. Στην παρούσα εργασία παρουσιάζονται μελέτες περίπτωσης διαφοροποιημένης διδασκαλίας σε μαθητές του δημοτικού με ή χωρίς αναπηρία όρασης, από τα οποία διαφαίνεται η σπουδαιότητα της μεθόδου όχι μόνο για τα παιδιά με αναπηρία αλλά για κάθε μαθητή της σύγχρονης τάξης.

Λέξεις κλειδιά: όραση, διαφοροποίηση, καθολικός σχεδιασμός

Θ.Ε. Πρακτικές συμπερίληψης στο Δημοτικό Σχολείο

2020: Ο θεσμός της Π.ΣΤ.-Συνεκπαίδευσης

Ατταλιώτου Κυριακούλα

*Σ.Ε.Ε. Ειδικής Αγωγής και Ενταξιακής Εκπαίδευσης, Σύμβουλος Ψυχικής Υγείας,
Ψυχοθεραπεύτρια Συστημικής κατεύθυνσης, 5^ο ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Αττικής*

Ο θεσμός της Παράλληλης στήριξης-συνεκπαίδευσης αρχίζει να αποκτά μεγάλη «δημοτικότητα» σε εκπαιδευτικούς και γονείς από το 2010, σχολικό έτος όπου η Πολιτεία, αξιοποιώντας κονδύλια ΕΣΠΑ, αρχίζει να υποστηρίζει όλο και περισσότερους μαθητές με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες με το θεσμό αυτό. Ο θεσμός αναπτύχθηκε και γιγαντώθηκε μέσα από ποικίλες φάσεις αλλά και με διαφορετικούς βαθμούς εμπλοκής υποστηρικτικών δομών, όπως τα ΚΕ.Δ.Δ.Υ. και οι Σχολικοί Σύμβουλοι Ε.Α.Ε. αλλά και τα Κ.Ε.Σ.Υ. και οι Συντονιστές Εκπαιδευτικού Έργου Ειδικής Αγωγής και Ενταξιακής Εκπαίδευσης. Στη συλλογική συνείδηση ο θεσμός καταγράφεται κυρίως με το επίθετο «παράλληλη» και, καθόλου έως ελάχιστα, με το ουσιαστικό «συνεκπαίδευση». Το αν καταχωρείται ως θεσμός συμπερίληψης ή ως θεσμός διαχωρισμού αποτελεί αντικείμενο διερεύνησης.

Λέξεις κλειδιά: Παράλληλη στήριξη, συνεκπαίδευση, υποστηρικτικές δομές

Θ.Ε. Πρακτικές συμπερίληψης στο Δημοτικό Σχολείο

**Χειραπτικά υλικά και διαφοροποίηση της διδασκαλίας των μαθηματικών.
Αντιλήψεις των εκπαιδευτικών για τη χρήση τους**

Ευθύμιος Γκούμας

Σ.Ε.Ε. Ειδικής Αγωγής και Ενταξιακής Εκπαίδευσης, ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Στερεάς Ελλάδας

Η πολυμορφία και ανομοιογένεια που χαρακτηρίζει, ιδιαίτερα σήμερα, τις σχολικές τάξεις των δημοτικών σχολείων, καθώς και ο διαφορετικός ρυθμός μάθησης των παιδιών επιβάλλει στον εκπαιδευτικό τη διερεύνηση και αναζήτηση μεθόδων και μέσων για την παροχή ίσων ευκαιριών στη συμμετοχή και μάθηση όλων των μαθητών. Για πολλά παιδιά τα μαθηματικά αποτελούν ένα γνωστικό αντικείμενο που δημιουργεί διαφορετικά επίπεδα κατανόησης και επίδοσης σε μία σχολική τάξη. Η αδυναμία της έγκαιρης κατανόησης των μαθηματικών εννοιών και οι συνεπακόλουθες δυσκολίες που αντιμετωπίζουν με την πάροδο του χρόνου, οδηγούν τους μαθητές στη σχολική αποτυχία στα μαθηματικά και στην αναζήτηση της υποστήριξής τους μέσα στο σχολικό πλαίσιο. Η διαφοροποίηση της διδασκαλίας στα μαθηματικά αποτελεί μια μεθοδολογία που συμβάλλει προς αυτήν την κατεύθυνση. Η αξιοποίηση ποικίλων και με βάση συγκεκριμένα κριτήρια, ιεραρχημένων τρόπων, μέσων, υλικών και διαδικασιών μπορεί να καθοδηγήσει τη διδακτική πράξη των εκπαιδευτικών και να ενισχύσει τη μαθηματική κατανόηση όλων των μαθητών. Η αξία της χρήσης χειραπτικών υλικών στη διερεύνηση μιας μαθηματικής έννοιας δεν εξαρτάται μόνο από το αν χρησιμοποιούνται, αλλά και από τον τρόπο με τον οποίο χρησιμοποιούνται από τους μαθητές. Οι απόψεις των εκπαιδευτικών σχετικά με τη χρήση των χειραπτικών υλικών συνδέονται με τις δικές τους υποθέσεις και εμπειρίες που αφορούν τα μαθηματικά και την εκπαίδευση.

Λέξεις κλειδιά: διαφοροποίηση διδασκαλίας, μαθηματικές έννοιες, χειραπτικό υλικό, αντιλήψεις εκπαιδευτικών

Θ.Ε. Πρακτικές συμπερίληψης στο Δημοτικό Σχολείο

**Διαφοροποίηση της διδασκαλίας γλωσσικού μαθήματος: Διδακτική προσέγγιση της ενότητας
«Πολιτείες ντυμένες στα λευκά», Γ' τάξη (δημοτικό)**

Αικατερίνη Καλύβα

Εκπαιδευτικός Πρωτοβάθμιας, Κ.Ε.Σ.Υ. Κορινθίας

Η συμπερίληψη (inclusion) τόσο των μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες όσο και των μαθητών από ποικίλα πολιτισμικά, κοινωνικά περιβάλλοντα, συνεχίζει να αποτελεί μέχρι σήμερα μία από τις μεγαλύτερες προκλήσεις, που καλούνται να αντιμετωπίσουν οι σχολικές μονάδες. Συγκεκριμένα, η επιτυχή πρόσβαση όλων των μαθητών (Ρομά, μεταναστών, προσφύγων, ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες) στο αναλυτικό πρόγραμμα και η ενεργή συμμετοχή τους σε ακαδημαϊκές και κοινωνικές δραστηριότητες της τάξης, προϋποθέτει προσαρμογές στους διδακτικούς στόχους, στα μέσα, την μεθοδολογία σύμφωνα με το μαθησιακό προφίλ του μαθητή, τα ενδιαφέροντά του, τις κλίσεις του, τις κοινωνικο-συναισθηματικές του ανάγκες την μαθησιακή του ετοιμότητα, την πολιτισμική του κουλτούρα. Η διαφοροποίηση της διδα-

σκαλίας δεν αποτελεί ένα εξατομικευμένο πρόγραμμα αλλά μια παιδοκεντρική προσέγγιση της διδασκαλίας, ώστε να διασφαλίζεται η ενεργό συμμετοχή του μαθητή και να προστατεύεται το δικαίωμά του στην ισότιμη εκπαίδευση στο σχολείο της «γειτονιάς» του. Ο σχεδιασμός της διδασκαλίας συνίσταται να ακολουθεί ένα μικτό μοντέλο ανάλογο με τους στόχους της, που να περιλαμβάνει την παραδειγματική διδασκαλία σε συνδυασμό με τη θεωρία της πολλαπλής νοημοσύνης, την αρχή της κοινωνικο-πολιτισμικής και κοινωνικής αλληλεπίδρασης, ώστε οι μαθητές να αναπτύσσονται σε συνεργατικά, αυθεντικά περιβάλλοντα μάθησης. Σύμφωνα και με τα παραπάνω, παρουσιάζεται στο γλωσσικό μάθημα της Γ' τάξης του δημοτικού, το κεφάλαιο: «Η πόλη χάθηκε στο χιόνι» της 7ης ενότητας με τίτλο «Πολιτείες ντυμένες στα λευκά», με διαφοροποίηση-προσαρμογή των στόχων, του περιεχομένου, της μεθοδολογίας, των δραστηριοτήτων, του υλικού σύμφωνα με το ακαδημαϊκό, συναισθηματικό και κοινωνικό προφίλ των μαθητών.

Λέξεις κλειδιά: διαφοροποιημένη, αλλοδαποί, Ρομά, ειδική αγωγή

Θ.Ε. Πρακτικές συμπερίληψης στο Δημοτικό Σχολείο

Αξιοποίηση της ψηφιακής πλατφόρμας e-me για τη συμπεριληπτική εκπαίδευση των Κινητικών και Γνωστικών Δεξιοτήτων των μαθητών στο άθλημα της Πετοσφαίρισης στο μάθημα της Φυσικής Αγωγής

Αναστασία Μάγκου

Εκπαιδευτικός ΠΕ11, Υποψήφια Διδάκτορας Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης

Ελένη Ζέτου

Καθηγήτρια Δημοκρίτειου Παν/μίου ΤΕ.Φ.Α.Α. Θράκης

Σύμφωνα με την Unesco (1994), η συμπεριληπτική εκπαίδευση αναφέρεται «σ' ένα συνεχή αγώνα για τη δημιουργία ενός σχολείου που θα βασίζεται στην αρχή της ισοτιμίας με σκοπό να ανταποκριθεί αποτελεσματικά στα δικαιώματα και στις ανάγκες όλων των παιδιών ανεξαρτήτου φύλου, νοητικής ή σωματικής ικανότητας, εθνικότητας, κοινωνικο-οικονομικού επιπέδου, χρώματος του δέρματος ή και χρώματος των ματιών». Η προσπάθεια εξεύρεσης παιδαγωγικών λύσεων με σκοπό την αποτελεσματικότερη εκπαίδευση των παιδιών με δυσκολίες μάθησης συναντά τα αποτελέσματα της κριτικής επισκόπησης των Hauser και Malouf, (1996), και Salmiinen, (2008) που συμφωνούν με τα οφέλη του τεχνολογικού εγγραμματος δίνοντας την ευκαιρία στους μαθητές να μαθαίνουν σύμφωνα με το μαθησιακό στυλ τους, το βαθμό ετοιμότητάς τους, το ρυθμό και τις προτιμήσεις τους. Ένα τέτοιο διευρυμένο περιβάλλον μάθησης αποτελεί η πλατφόρμα ασύγχρονης εκπαίδευσης e-me του ΙΤΥΕ ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ, η οποία είναι εγκατεστημένη σε υπολογιστική υποδομή του ΕΔΥΤΕ. Τα εύχρηστα και έξυπνα εργαλεία της πλατφόρμας e-me αξιοποιήθηκαν από την πρώτη στιγμή για την εξ αποστάσεως διδασκαλία του μαθήματος της Φυσικής Αγωγής. Με τη γνώση όλων των παραπάνω θεωρητικών απόψεων, οργανώθηκαν και προετοιμάστηκαν συγκεκριμένες δραστηριότητες για να διδαχθούν οι δεξιότητες της Πετοσφαίρισης με την ενσωμάτωση των εργαλείων της εφαρμογής «e-me content» με τα παρακάτω εργαλεία: Collage / Κολάζ, Dialog

Cards / Κάρτες Διαλόγου, Multiple Choice / Πολλαπλές επιλογές, Flashcards /Περιστρεφόμενες κάρτες, fill in the blanks/συμπλήρωσε τα κενά, memory game/παιχνίδι μνήμης. Μέσα από τη συμπεριληπτική εκπαίδευση, καλλιεργήθηκαν οι κοινωνικές δεξιότητες της ευελιξίας και της προσαρμοστικότητας, πολύτιμες δεξιότητες για τη μετέπειτα ενήλικη ζωή των μαθητών.

Λέξεις κλειδιά: Φυσική Αγωγή, συμπερίληψη, πλατφόρμα e-me, Νέες Τεχνολογίες

Θ.Ε. Πρακτικές συμπερίληψης στο Δημοτικό Σχολείο

Στρατηγικές Διδασκαλίας που ευνοούν την αλληλεπίδραση μεταξύ συνομηλίκων

Γεώργιος Μητρόπουλος

Σ.Ε.Ε. ΠΕ 70, 5^ο ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Αττικής

Γεωργία Μπαβέλη

Εκπαιδευτικός ΠΕ70, Δ.Σ. Διλόφου Βάρης

Η μάθηση δεν συνιστά αποκλειστικά ατομική υπόθεση, καθώς τα ανθρώπινα όντα από τη φύση τους αποτελούν εξαιρετικά κοινωνικά πλάσματα. Έτσι λοιπόν ένα κομμάτι της εκμάθησής τους συνδέεται με την αλληλεπίδραση που διατηρούν με τους ανθρώπους γύρω τους. Τις τελευταίες δεκαετίες οι στοχαστές παιδαγωγοί συνειδητοποιούν όλο και περισσότερο ότι η εκπαίδευση και η μάθηση των μαθητών είναι άρρητα εξαρτημένες και προσδιορισμένες από τα διάφορα φυσικά, κοινωνικά και πολιτισμικά πλαίσια. Επιπροσθέτως, οι εκπαιδευτικοί και οι ψυχολόγοι αναγνωρίζουν όλο και πιο καθαρά την αξία της συνεργασίας των μαθητών για την εύρεση νοήματος στα γνωστικά αντικείμενα της τάξης. Την αξία, λόγου χάρη, της εξερεύνησης, της ερμηνείας, της συζήτησης και της ανταλλαγής απόψεων γύρω από συγκεκριμένα θέματα είτε ανά μικρές ομάδες είτε στο επίπεδο ολόκληρης της τάξης. Σε επίρρωση των προηγούμενων έρχονται να προστεθούν στην εκπαιδευτική διαδικασία οι κατάλληλα δομημένες στρατηγικές διδασκαλίας με έρεισμα την αλληλεπίδραση μεταξύ συνομηλίκων. Τέτοιες στρατηγικές αποτελούν οι συζητήσεις, η αμοιβαία μάθηση, η ομαδοσυνεργατική μάθηση, η διδασκαλία μεταξύ ομότιμων και οι κοινότητες μαθητών. Οι παραπάνω αποδεικνύονται ιδιαίτερα αποτελεσματικές καθώς συμβάλουν στη γνωστική πρόοδο των μαθητών και στην ανάπτυξη μιας όλο και πιο σύνθετης σκέψης. Όταν οι μαθητές εργάζονται από κοινού κατά παρόμοιο τρόπο, στην πραγματικότητα έχουν πρόσβαση σε πολλαπλές δεξαμενές γνώσεων και ιδεών. Με αυτό τον τρόπο μπορεί να συγκρατούν διαφορετικές πτυχές ενός έργου στην εργαζόμενη μνήμη τους, διευρύνοντας έτσι τη χωρητικότητα της εργαζόμενης μνήμης ολόκληρης της ομάδας. Ένας ακόμη λόγος που πολλοί μαθητές βρίσκουν τις διαδραστικές συνεδρίες μάθησης εξαιρετικά παρωθητικές είναι η εκπλήρωση των κοινωνικών αναγκών τους ταυτόχρονα με τη μελέτη της ύλης των διδακτικών αντικειμένων.

Λέξεις κλειδιά: στρατηγικές διδασκαλίας, αλληλεπίδραση, συνεργασία, μάθηση

Θ.Ε. Πρακτικές συμπερίληψης στο Δημοτικό Σχολείο

**«Μα κυρία, τα αγόρια δεν κλαίνε»: καταπολεμώντας τα έμφυλα στερεότυπα
στο πλαίσιο της τάξης**

Παρασκευή Μπαρμπούτση

Εκπαιδευτικός Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης

Η διάκριση του βιολογικού φύλου σε αρσενικό και θηλυκό είναι αποτέλεσμα γενετικών παραγόντων. Το κοινωνικό φύλο, ωστόσο, αποτελεί μια λιγότερο προφανή διάκριση, η οποία έχει διαμορφωθεί από πολιτισμικούς και κοινωνικούς παράγοντες. Τα παιδιά, από πολύ μικρή ηλικία, βιώνουν τις προσδοκίες του περιγυρού τους για το φύλο τους και χτίζουν μια σειρά από στερεότυπα και προκαταλήψεις, οι οποίες στη συνέχεια, αναπαράγονται στο σχολικό τους περιβάλλον. Σύμφωνα με την υπάρχουσα βιβλιογραφία, καθίσταται αναγκαία η αναπροσαρμογή των στάσεων των εκπαιδευτικών, αλλά και του αναλυτικού προγράμματος, με επιθυμητό στόχο την καταπολέμηση των στερεοτύπων των φύλων, στη σχολική τάξη. Η μελέτη αυτή διερευνά τη διαιώνιση των έμφυλων στερεοτύπων στην εκπαίδευση. Συγκεκριμένα, θα παρουσιαστεί ένα πραγματικό μοντέλο μιας τάξης πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Στην τάξη αυτή, παρατηρήθηκαν περιστατικά μαθητών που απέκλιναν από τα παραδοσιακά, για το φύλο τους, χαρακτηριστικά. Το γεγονός αυτό, έφερε στην επιφάνεια τις στερεοτυπικές πεποιθήσεις των υπόλοιπων μαθητών σχετικά με τους ρόλους των φύλων και τις «κοινωνικά αποδεκτές» συμπεριφορές. Έχοντας ως βάση την υπάρχουσα βιβλιογραφία, συντέθηκε και εφαρμόστηκε ένα μοντέλο δράσεων, το οποίο αποσκοπούσε στην συμπερίληψη κάθε διαφορετικότητας και την απάλειψη των ανισοτήτων του φύλου στο πλαίσιο της τάξης. Στόχος της εργασίας αυτής, είναι να παρουσιαστεί το προφίλ των μαθητών, οι -σχετικές με το φύλο- συμπεριφορές/ αντιδράσεις των συμμαθητών τους, καθώς και οι δράσεις που διενεργήθηκαν, με τα αποτελέσματά τους. Απώτερος σκοπός, είναι η αναγνώριση ενός προβλήματος βαθιά ριζωμένου στο εκπαιδευτικό σύστημα και ο επαναπροσδιορισμός των πρακτικών που ακολουθούνται, ώστε να επιτευχθεί η ουσιαστική συμπερίληψη όλων των μαθητών, ανεξαρτήτως ταυτότητας και φύλου.

Λέξεις κλειδιά: φύλο και εκπαίδευση, συμπερίληψη, στερεότυπα

Θ.Ε. Πρακτικές συμπερίληψης στο Δημοτικό Σχολείο

**Η ενσωμάτωση των μαθητών με προβλήματα ακοής στο πλαίσιο του δημοτικού σχολείου
και η ανάπτυξη κοινωνικών σχέσεων μεταξύ αυτών και των συμμαθητών τους**

Αγγελική Μυλωνά

Μεταπτυχιακή φοιτήτρια

Η κοινωνική επάρκεια και προσαρμογή αποτελούν ένα ιδιαίτερα σημαντικό χαρακτηριστικό για κάθε μαθητή και κυρίως γι' αυτούς που φοιτούν στο δημοτικό σχολείο, διότι βρίσκονται στο στάδιο ανάπτυξης της προσωπικότητάς τους. Η κοινωνική επάρκεια συμβάλλει στην επικοινωνία των μαθητών είτε μέσω προφορικού είτε γραπτού λόγου, όμως δεν αποτελεί πάντα μια εύκολη υπόθεση μεταξύ των ατόμων. Ιδιαίτερα δύσκολη γίνεται, όταν πρόκειται

για μαθητές που παρουσιάζουν προβλήματα με την ακοή τους, με μία δηλαδή από τις βασικότερες αισθήσεις του ατόμου. Σκοπός της παρούσας ερευνητικής εργασίας είναι να εξετάσει τις κοινωνικές δεξιότητες των κωφών/βαρήκοων μαθητών και να ερευνήσει το βαθμό που αυτοί μπορούν να αναπτύξουν διαπροσωπικές σχέσεις με τους ακούντες συμμαθητές τους. Η άποψη αυτή εξετάζεται έμμεσα μέσα από τις εκτιμήσεις των εκπαιδευτικών των μαθητών. Ως ερευνητικό εργαλείο συλλογής δεδομένων χρησιμοποιείται το ερωτηματολόγιο, το οποίο συμπληρώνεται από τους εκπαιδευτικούς των μαθητών και αποτελείται από ερωτήσεις 5-βαθμης κλίμακας κλειστού τύπου Likert. Από τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας, που αναλύονται τόσο σε επίπεδο περιγραφικής όσο και επαγωγικής στατιστικής, αξίζει να σημειωθεί ότι οι παράγοντες όπως το φύλο, η ηλικία και η σοβαρότητα της διαταραχής, δεν επηρεάζουν το βαθμό κοινωνικοποίησης των παιδιών με προβλήματα ακοής, ούτε υπάρχει διαφορά στο βαθμό ανάπτυξης των κοινωνικών τους δεξιοτήτων εντός και εκτός σχολικής αίθουσας.

Λέξεις κλειδιά: ενσωμάτωση, κώφωση, βαρηκοΐα, κοινωνικές δεξιότητες

Θ. Ε. Πρακτικές συμπερίληψης στο Δημοτικό Σχολείο

Ανάπτυξη εκτελεστικών λειτουργιών στο Δημοτικό Σχολείο

Όλγα Νικολάου

Ψυχολόγος, 1^ο Κ.Ε.Σ.Υ. Γ' Αθήνας

Οι εκτελεστικές λειτουργίες είναι αλληλοσχετιζόμενες δεξιότητες εμπρόθετης και στοχοκατευθυνόμενης συμπεριφοράς που επιδρούν στη γνωστική, συναισθηματική και κοινωνική ανάπτυξη των παιδιών. Αν και δεν αποτελούν τμήμα της διδασκόμενης ύλης στο σχολείο, συμβάλουν καθοριστικά στη μάθηση και στην προσαρμογή των παιδιών. Ελλείμματα σε μία ή περισσότερες από αυτές τις ικανότητες παρατηρούνται σε διαφορετικές διαγνωστικές κατηγορίες και συνδέονται με δυσκολίες στον ανασταλτικό έλεγχο, στην ευελιξία, στη ρύθμιση των θυμικών αντιδράσεων, στη συγκράτηση, ανάκληση και στρατηγική δόμηση των πληροφοριών, στο σχεδιασμό, στην εκκίνηση και παρακολούθηση της δράσης και στην ευταξία. Η ανάπτυξή τους πραγματοποιείται σταδιακά και παράλληλα με τη νευροανάπτυξη των προμετωπιαίων εγκεφαλικών περιοχών, στη σύγχρονη βιβλιογραφία όμως διαφαίνεται επίσης η συσχέτισή τους με αναπτυξιακές παραμέτρους και η επίδραση του σχολικού και οικογενειακού περιβάλλοντος στην εκδήλωσή τους. Στην παρούσα εργασία παρουσιάζονται πρακτικές ανάπτυξης των εκτελεστικών λειτουργιών στη σχολική τάξη που ενισχύουν την αυτορύθμιση, τη χρήση μεταγνωστικών τεχνικών και την επίλυση προβλημάτων. Η προαγωγή των εκτελεστικών λειτουργιών μέσω της σχολικής κοινότητας με την ενσωμάτωση των πρακτικών αυτών στη διδασκαλία αλλά και ο εμπλουτισμός των παρεχόμενων συμβουλευτικών υπηρεσιών στους γονείς και στη σχολική κοινότητα με προγράμματα ψυχοεκπαίδευσης που θα στοχεύουν στην προαγωγή των εκτελεστικών λειτουργιών θα διευκόλυνε τη γνωστική, συναισθηματική και συμπεριφορική ρύθμιση όλων των μαθητών.

Λέξεις κλειδιά: εκτελεστικές λειτουργίες, Δημοτικό Σχολείο

Θ. Ε. Πρακτικές συμπερίληψης στο Δημοτικό Σχολείο

**Το κοινωνικό προφίλ μαθητών με Διαταραχή Αυτιστικού Φάσματος:
Εκπαιδευτικές πρακτικές στο γενικό σχολείο**

Φίλιππος Παπάξης

Εκπαιδευτικός γενικής και ειδικής αγωγής

Τα παιδιά με Διαταραχή Αυτιστικού Φάσματος (Δ.Α.Φ.) που φοιτούν στο γενικό σχολείο μπορούν, συνήθως, να ανταποκριθούν σε ικανοποιητικό βαθμό στα γνωστικά αντικείμενα, αλλά λόγω των δυσκολιών που αντιμετωπίζουν στις κοινωνικές συναλλαγές και την επικοινωνία, παρουσιάζουν αδυναμία στη συνειδητοποίηση των κοινωνικών συμβάσεων, με αποτέλεσμα να εκδηλώνουν συχνά μη επιθυμητές συμπεριφορές. Η παρούσα έρευνα αποτελεί μελέτη περίπτωσης ενός μαθητή Β' τάξης με διάγνωση «Αυτισμός και άλλες διαταραχές της ανάπτυξης: Δ.Α.Φ. (σύνδρομο Asperger) από δημόσιο φορέα. Ο εν λόγω μαθητής παρουσίαζε δυσκολίες στη συμπεριφορά και την κοινωνική αλληλεπίδραση με τους συμμαθητές του. Αρχικά, πραγματοποιήθηκε εκπαιδευτική αξιολόγηση της κοινωνικής του συμπεριφοράς στο σχολικό πλαίσιο και στη συνέχεια σχεδιάστηκε και υλοποιήθηκε εξατομικευμένο εκπαιδευτικό πρόγραμμα (Ε.Ε.Π.). Οι εκπαιδευτικές πρακτικές που αξιοποιήθηκαν τόσο σε ατομικό όσο και σε επίπεδο τάξης ήταν οι εξής: δομημένη διδασκαλία, κοινωνικές ιστορίες, κοινωνικό πάζλ, θεατρικό παιχνίδι, παιχνίδι ρόλων, μίμηση προτύπου, κύκλος των φίλων και χρήση της τεχνολογίας. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι ο μαθητής εκδήλωσε επιθυμητές συμπεριφορές και απολάμβανε τις κοινωνικές αλληλεπιδράσεις με τους τυπικά αναπτυσσόμενους συμμαθητές του. Επιπροσθέτως, φάνηκε ότι άλλαξε και η συμπεριφορά/στάση των υπόλοιπων μαθητών, οι οποίοι έδειξαν ικανοποίηση και ευχαρίστηση από τη συνεργασία με τον μαθητή με Δ.Α.Φ. Συμπερασματικά, η αξιολόγηση των κοινωνικών συμπεριφορών του μαθητή με Δ.Α.Φ. και ο σχεδιασμός και υλοποίηση ενός Ε.Ε.Π., το οποίο ανταποκρίνεται στις ανάγκες και δυνατότητες των παιδιών με Δ.Α.Φ., θεωρούνται απαραίτητα για την επιτυχή φοίτηση αυτών των μαθητών στο γενικό σχολείο. Τέλος, ο συνδυασμός γνωστικο-συμπεριφορικών και οικοσυστημικών τεχνικών έδειξε ότι προωθεί την κοινωνική τους συμπερίληψη.

Λέξεις κλειδιά: κοινωνική συμπερίληψη, Δ.Α.Φ., εκπαιδευτικές πρακτικές

Θ.Ε. Πρακτικές συμπερίληψης στο Δημοτικό Σχολείο

Ένταξη και Συμπερίληψη συναντούν τη Διαφορετικότητα στο ελληνικό σχολείο

Βασιλική Πασχαλιώρη

Εκπαιδευτικός ΠΕ70

Ευγενία Βαρρά

Εκπαιδευτικός ΠΕ70

Μαρούλα Μαρκουϊζου

Εκπαιδευτικός ΠΕ70

Η παρούσα εργασία επικεντρώνεται σε ζητήματα που αφορούν την ένταξη της συμπερίληψης στο Δημοτικό σχολείο με απώτερο σκοπό και στόχο ο/η κάθε μαθητής/τρια να κατα-

νοήσουν τη διαφορετικότητα και να την αποδεχθούν. Ειδικότερα η παρουσίασή μας στοχεύει να καταδείξει την ένταξη και τη συμπερίληψη ως κομμάτι της αποδοχής της διαφορετικότητας στην ελληνική σχολική πραγματικότητα, την ευαισθητοποίηση των μαθητών και μαθητριών του ελληνικού σχολείου απέναντι στο διαφορετικό, το άλλο, τη συμβολή των Σχολικών Δραστηριοτήτων – Σχολικών Προγραμμάτων Αγωγής Υγείας, Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης και Πολιτιστικών Θεμάτων στην ανάδειξη και στη διαμόρφωση των αξιών της συμπερίληψης, ώστε τα παιδιά να γίνουν οι αυριανοί ενεργοί ενήλικοι πολίτες, τη συμμετοχή όλων των εμπλεκομένων (εκπαιδευτικών, γονέων, τοπικής κοινωνίας) στη βιωματική εκπαίδευση των παιδιών για την ανάδειξη των αξιών και των πρακτικών της συμπερίληψης.

Λέξεις κλειδιά: ένταξη, συμπερίληψη, διαφορετικότητα, σχολικά προγράμματα, καλές πρακτικές

Θ.Ε. Πρακτικές συμπερίληψης στο Δημοτικό Σχολείο

Η αξιοποίηση της θεωρίας των Πολλαπλών Ευφυϊών για τη διαφοροποιημένη εξ αποστάσεως διδασκαλία χαρισματικών παιδιών

Γεωργία Ρογάρη

Εκπαιδευτικός ΠΕ70, Σ.Ε.Ε., 5^ο ΠΕ.Κ.Ε.Σ. ΑΤΤΙΚΗΣ

Ευαγγελία Μανούσου

Εκπαιδευτικός ΠΕ70, Σ.Ε.Ε., 5^ο ΠΕ.Κ.Ε.Σ. ΑΤΤΙΚΗΣ

Στην αναγνώριση των χαρισματικών παιδιών ιδιαίτερα σημαντική είναι η θεωρία των Πολλαπλών Ευφυϊών, που αφορά στον τρόπο με τον οποίο οι άνθρωποι αντιλαμβάνονται και κατανοούν τον κόσμο γύρω τους. Οι οκτώ τομείς νοημοσύνης που πρότεινε ο Gardner, λειτουργούν με διαφορετικό τρόπο στο κάθε άτομο. Ένας συνδυασμός δοκιμασιών νοημοσύνης, δημιουργικότητας και απόδοσης στο σχολείο, καθώς και η ύπαρξη συγκεκριμένων χαρακτηριστικών προσωπικότητας ενδείκνυται για την αναγνώριση των χαρισματικών παιδιών. Η διαφοροποιημένη διδασκαλία μπορεί να συμβάλει στην καταλληλότερη και αποτελεσματικότερη εκπαίδευση των χαρισματικών παιδιών. Ωστόσο, κατά την περίοδο της πανδημίας στο δίπολο χαρισματικά παιδιά και διαφοροποιημένη διδασκαλία προστέθηκε και η εξ αποστάσεως εκπαίδευση, καθώς ο συνδυασμός αυτών των τριών παραγόντων αποτελεί μια σημαντική πρόκληση. Διαπιστώνεται ότι είναι απαραίτητη η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στην αναγνώριση των χαρισματικών παιδιών αλλά και στη διαφοροποιημένη διδασκαλία. Επιπλέον, η εφαρμογή της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης ανοίγει ένα νέο πεδίο για την εκπαιδευτική προσέγγιση των παιδιών με ιδιαίτερες ικανότητες. Στην παρούσα εργασία διαπραγματευόμαστε τον συνδυασμό των τριών αυτών παραγόντων και εισάγουμε έναν προβληματισμό και μια κατεύθυνση για την ποιοτικότερη και καταλληλότερη εκπαίδευση των χαρισματικών παιδιών. Δίνεται ιδιαίτερη βαρύτητα στην αναφορά των εφαρμογών στη διδακτική πράξη.

Λέξεις κλειδιά: χαρισματικά παιδιά, εξ αποστάσεως εκπαίδευση

Θ.Ε. Πρακτικές συμπερίληψης στο Δημοτικό Σχολείο

Το θέατρο, η διδασκαλία και η εκμάθηση των ξένων γλωσσών: μια διδακτική προσέγγιση για ένα συμπεριληπτικό σχολείο

Φωτεινή Ψαθά

Εκπαιδευτικός Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης

Αγγελική Παπαδοπούλου

Εκπαιδευτικός Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης

Οι εκπαιδευτικοί στην εποχή της παγκοσμιοποίησης και της άρσης των συνόρων έρχονται αντιμέτωποι με μια νέα πραγματικότητα στο σύγχρονο σχολείο, το οποίο φιλοξενεί πια μαθητές από διαφορετικές χώρες, κουλτούρες, θρησκείες, κοινωνικές πεποιθήσεις και αντιλήψεις. Η πραγματικότητα αυτή δημιούργησε νέα δεδομένα στα οποία ο μάχιμος εκπαιδευτικός καλείται να προσαρμοστεί για να ανταποκριθεί στις ανάγκες της εποχής. Η συμπερίληψη ως έννοια εμπεριέχει την άρση των εμποδίων, τη δημιουργία ίσων ευκαιριών, την δημοκρατικότητα δημιουργώντας ένα κλίμα που στοχεύει στην προώθηση της γνώσης καθιστώντας την προσιτή σε όλους, ώστε ο κάθε μαθητής να εμπλακεί και να υποστηριχθεί σε όλα τα επίπεδα της μαθησιακής διαδικασίας. Απώτερος στόχος της είναι η καλλιέργεια του σεβασμού και η διαμόρφωση ανεκτικών στάσεων έναντι της ετερότητας, καθώς το σχολείο καλείται να υποδεχθεί και να αποδεχτεί μαθητές από διαφορετική εθνικό-κοινωνική προέλευση, στοχεύοντας στην ένταξη τους στην κοινωνία και παρέχοντας ίσες ευκαιρίες μόρφωσης σε όλους. Στο παρόν άρθρο επιχειρείται ένας συγκερασμός τεχνικών θεάτρου, όπως το παιχνίδι ρόλων και ο αυτοσχεδιασμός με τη διδασκαλία τη ξένης γλώσσας σε μειονοτικές ομάδες με σκοπό την άρση των προκαταλήψεων και την αρμονική συνύπαρξη όλων. Στοιχείο ενίσχυσης της προσπάθειας θα αποτελέσει η χρήση των Τ.Π.Ε. ως εργαλείο δημιουργικής έκφρασης των μαθητών. Πρόκειται για ένα σχέδιο μαθήματος τριών διδακτικών ωρών, το οποίο περιλαμβάνει δραστηριότητες σχεδιασμένες στο πλαίσιο της δημιουργίας ενός κλίματος αποδοχής και συμμετοχής όλων των μελών της σχολικής τάξης. Ειδικότερα, ο κάθε μαθητής θα κληθεί να παρουσιάσει πολιτιστικά στοιχεία της χώρας του στην ξένη γλώσσα στόχο, με τη χρήση θεατρικών τεχνικών αλλά και ψηφιακών κατασκευών.

Λέξεις κλειδιά: ξένη γλώσσα, θεατρική αγωγή, Τ.Π.Ε.

Θ.Ε. Πρακτικές συμπερίληψης στο Γυμνάσιο-Λύκειο

Πρακτικές συμπερίληψης στην εκπαίδευση παιδιών προσφύγων στο Γυμνάσιο και στο Λύκειο. Ο ρόλος του θετικού σχολικού κλίματος

Χριστίνα Αραμπατζή

Σ.Ε.Ε. ΠΕ02, 2^ο ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Κεντρικής Μακεδονίας

Το σχολείο σήμερα με την ποικιλομορφία του, περισσότερο ίσως από άλλοτε, χρειάζεται πρακτικές που προωθούν τον σεβασμό στη διαφορετικότητα και την ευαισθητοποίηση σε θέματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων, παρέχοντας τις ευκαιρίες εκείνες οι οποίες επιτρέπουν σε καθέναν από τους μαθητές του να καλλιεργήσει ανεμπόδιστα ικανότητες και δεξιότητες, να οικοδομή-

σει τη γνώση, να αναπτυχθεί προσωπικά, συναισθηματικά και κοινωνικά. Είναι σημαντικό μέσα στο σχολικό περιβάλλον άτομα διαφορετικών προελεύσεων να σχετίζονται θετικά, ανεξάρτητα από τα ατομικά, κοινωνικά και πολιτισμικά τους χαρακτηριστικά, και να προωθούν σχέσεις αλληλεπίδρασης. Σε ένα τέτοιο σχολικό κλίμα, όπου όλα τα μέλη της σχολικής κοινότητας νιώθουν ασφαλή και αποδεκτά, και συμμετέχουν ενεργά στη μαθησιακή διαδικασία, η παρουσία των προσφύγων μαθητών και μαθητριών, στο πλαίσιο μιας συμπεριληπτικής - διαπολιτισμικής κατεύθυνσης της παρεχόμενης εκπαίδευσης, δεν θεωρείται πρόβλημα, καθώς μπορεί να αποτελέσει ευκαιρία για μάθηση και δημιουργία, επιφέροντας αλλαγές και βελτιώσεις σημαντικές για όλους τους εμπλεκόμενους. Στις στρατηγικές εκείνες που διαμορφώνουν θετικό σχολικό κλίμα, ευνοϊκό για τη συμπερίληψη των προσφύγων μαθητών αναφέρεται η παρούσα εισήγηση.

Λέξεις κλειδιά: σχολικό κλίμα, διαφορετικότητα, πρόσφυγες μαθητές

Θ.Ε. Πρακτικές συμπερίληψης στο Γυμνάσιο-Λύκειο

Σχολικός κανονισμός. Ιστορικές - Συγκριτικές θεωρήσεις

Κώστας Θεριανός

Σ.Ε.Ε. ΠΕ78, 4^ο ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Αττικής

Ο σχολικός κανονισμός είναι βασικό στοιχείο της σχολικής ζωής, όπως προβλέπεται και από την κείμενη νομοθεσία. Η εισήγηση παρουσιάζει βασικές ιστορικές/ συγκριτικές θεωρήσεις των σχολικών κανονισμών και καταλήγει στο ποια θα μπορούσαν να είναι σήμερα τα στοιχεία διαμόρφωσης ενός σχολικού κανονισμού.

Λέξεις κλειδιά: σχολικός κανονισμός, κουλτούρα του σχολείου

Θ.Ε. Πρακτικές συμπερίληψης στο Γυμνάσιο-Λύκειο

Όμιλος «Δεξιότητες επικοινωνίας»: Μια προσπάθεια προσέγγισης του σχολείου συμπερίληψης

Σταματία Πασχαλιώρη

Εκπαιδευτικός ΠΕ78, 2^ο Πρότυπο Γυμνάσιο Αθηνών

Αναστασία Κλημεντιώτη

Εκπαιδευτικός ΠΕ02, 2^ο Πρότυπο Γυμνάσιο Αθηνών

Ιάκωβος Βαφειάδης

Εκπαιδευτικός ΠΕ01, 2^ο Πρότυπο Γυμνάσιο Αθηνών

Στόχος της εισήγησης αυτής είναι να παρουσιάσει ένα εγχείρημα καλλιέργειας των αρχών και διαμόρφωσης των συνθηκών εκείνων που δύνανται να αποτελέσουν το πλαίσιο για την

κατανόηση και τη συνειδητοποίηση της δυναμικής της διαφορετικότητας και της λειτουργίας του σχολείου ως ενός χώρου όπου όλοι οι άνθρωποι όχι απλά συνυπάρχουμε σεβόμενοι τις ιδιαιτερότητές μας αλλά τις αξιοποιούμε εργαζόμενοι από κοινού για το βέλτιστο αποτέλεσμα. Μέσο για την επίτευξη των ανωτέρω η δημιουργία και υλοποίηση για δύο συνεχόμενα έτη ομίλου με τίτλο «Δεξιότητες επικοινωνίας» καθώς και η ενσωμάτωση σε αυτόν προγραμμάτων συνεκπαίδευσης. Μέσα από την εκμάθηση της Ελληνικής Νοηματικής Γλώσσας, καθώς και της γραφής Braille, αλλά, κυρίως, μέσα από τη συζήτηση με εκπροσώπους φορέων και τη γνωριμία και συνεργασία για την υλοποίηση διαφόρων έργων με συνομηλικούς τους που αντιμετωπίζουν προβλήματα ακοής και όρασης, οι συμμετέχοντες/ουσες μαθητές/ριες κατάφεραν να γνωρίσουν την κουλτούρα της κοινότητας των Κωφών, να κατανοήσουν και, κυρίως, να συνειδητοποιήσουν τα κοινά στοιχεία αλλά και τα πρόσθετα προβλήματα της καθημερινότητας των κωφών και τυφλών συνανθρώπων τους, να διαμορφώσουν μια στάση απέναντι στη διαφορετικότητα εν γένει και, κυρίως, να αναπτύξουν σχέσεις ζωής, όπως τουλάχιστον οι ίδιοι/ες αναφέρουν αξιολογώντας το όλο εγχείρημα. Εν προκειμένω, αφού γίνει μια σύντομη αναφορά στο θεωρητικό πλαίσιο σχετικά με το σχολείο της συμπερίληψης καθώς και τη λειτουργία των ομίλων, θα ακολουθήσει μια περιγραφή της στοχοθεσίας, της οργάνωσης, των δράσεων που υλοποιήθηκαν, καθώς και του υλικού που δημιουργήθηκε στο πλαίσιο λειτουργίας του ομίλου και θα ολοκληρώσουμε με μια παρουσίαση των πορισμάτων-προβληματισμών μας.

Λέξεις κλειδιά: συμπερίληψη, συνεκπαίδευση, όμιλοι αριστείας, αναπηρία, διαφορετικότητα

Θ.Ε. Πρακτικές συμπερίληψης στο Γυμνάσιο-Λύκειο

Η παγκόσμια γλώσσα των φυσικών επιστημών ως εκπαιδευτικό εργαλείο συμπερίληψης

Παναγιώτης Πεφάνης

Σ.Ε.Ε. ΠΕ04, Οργανωτικός Συντονιστής 6^{ου} ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Αττικής

Με τη χρήση της σχολικής εκδοχής της παγκόσμιας γλώσσας των φυσικών επιστημών, επιδιώκουμε να καταστήσουμε ικανά τα παιδιά να εξηγούν τα φαινόμενα της φύσης με επιστημονικό τρόπο, να αναγνωρίζουν τα επιστημονικά ζητήματα ως τέτοια ανάμεσα στα αναρίθμητα ερωτήματα και πληροφορίες με τα οποία έρχονται καθημερινά σε επαφή και, κυρίως, να τα εμπνεύσουμε ως αυριανοί πολίτες να ασχοληθούν ενεργά κατανοώντας και προσεγγίζοντας κριτικά τα ζητήματα που τις αφορούν. Ειδικότερα, το πείραμα είναι μια πρακτική παγκόσμια κατανοητή καθώς περιέχει αντικείμενα, διατάξεις, μετρήσεις, υπολογισμούς και διαγράμματα. Όλα αυτά τα στοιχεία μπορούν να δείχνονται ακόμη και χωρίς λόγια. Όμως είναι δυνατόν στο πλαίσιο πολυπολιτισμικών ομάδων εκπαιδευομένων, με συγκεκριμένες πρακτικές, όπως αυτές που θα προταθούν στο παρόν, να επιδιωχθεί να επιτευχθεί ένα βασικό πλέγμα στόχων της συμπεριληπτικής εκπαίδευσης, να ενσωματωθούν όλα τα παιδιά στις δράσεις που περιλαμβάνονται σε ένα πειραματικό μάθημα, εμπλουτίζοντας και το λεξιλόγιό τους, με ενεργητική εξάσκηση σε γλωσσικές τεχνικές.

Λέξεις κλειδιά: πολυπολιτισμικότητα, πείραμα, επιστημονικός εγγραμματισμός, εμπλοκή

Θ.Ε. Πρακτικές συμπερίληψης στο Γυμνάσιο-Λύκειο

**Παιδική –εφηβική Λογοτεχνία, στο πλαίσιο της Μετάβασης και της Συμπερίληψης:
Διδακτικός σχεδιασμός για τους Ελεύθερους Πολιορκημένους του Διονύσιου Σολωμού,
με αφορμή την Επέτειο των 200 χρόνων από την έναρξη της Ελληνικής Επανάστασης
του 1821**

Ιωάννα Ραμουτσάκη

Σ.Ε.Ε. ΠΕ02, ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Κρήτης

Σωτηρία Μαρτίνου

Σ.Ε.Ε. ΠΕ70, ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Κρήτης

Σκοπός της συγκεκριμένης εργασίας είναι η παρουσίαση ενός ολοκληρωμένου διδακτικού σχεδιασμού, στο πλαίσιο της Συμπερίληψης και της ομαλής Μετάβασης από το Δημοτικό στο Γυμνάσιο και στο Λύκειο, με αφορμή τα αποσπάσματα από το έργο του Διονύσιου Σολωμού, Ελεύθεροι Πολιορκημένοι, των σχολικών βιβλίων Δημοτικού, Γυμνασίου και Λυκείου και την Επέτειο των 200 χρόνων από την έναρξη της Ελληνικής Επανάστασης. Αξιοποιούνται συμμετοχικές, βιωματικές τεχνικές διερευνητικής, ανακαλυπτικής μάθησης, διαφοροποιημένης διδασκαλίας και οι Τ.Π.Ε., ενώ επισημαίνονται τυχόν ασυνέχειες και επικαλύψεις και αναδεικνύονται μεθοδολογικά λάθη, σε μια μακροπρόθεσμη προοπτική μεταγνωστικής αξιοποίησης της προϋπάρχουσας γνώσης και εμπειρίας. Στο πλαίσιο της Μετάβασης, επιχειρείται η ενοποίηση των αποσπασμάτων, σε μια ενιαία βάση, ώστε μαθητές και μαθήτριες να είναι καλύτερα προετοιμασμένοι/-ες για δημιουργικότερη πρόσληψη, αισθητική απόλαυση του όλου και για απαιτητικότερες μελλοντικές λογοτεχνικές αναγνώσεις, καθώς οι εγγραφές που γίνονται στη μνήμη, κατά τη νεαρή ηλικία, είναι καθοριστικές. Στο πλαίσιο της Συμπερίληψης, μέσω των τεχνικών διαφοροποιημένης διδασκαλίας, επιχειρείται η αποτελεσματικότερη κατανόηση του ιστορικο-κοινωνικού συγκειμένου από όλα τα παιδιά και η σύνδεση Ιστορίας, Λογοτεχνίας και Τέχνης. Υπό το πρίσμα αυτό, συντελείται ουσιαστική σύνδεση των βαθμίδων Εκπαίδευσης και αναβαθμίζεται ο ρόλος της Λογοτεχνίας, της Ιστορίας και της Τέχνης, στο πλαίσιο της ομάδας, που αγκαλιάζει όλα τα μέλη της, με πολλαπλά μαθησιακά και παιδαγωγικά οφέλη.

Λέξεις κλειδιά: μετάβαση, συμπερίληψη, διαφοροποίηση, Λογοτεχνία, Ιστορία

Θ.Ε. Πρακτικές συμπερίληψης στο Γυμνάσιο-Λύκειο

Η συμβολή της Δημιουργικής Γραφής στην εφαρμογή συμπεριληπτικών παιδαγωγικών αρχών στην πράξη της διδασκαλίας

Μαρία Σταματάκη

Εκπαιδευτικός ΠΕ02, 3^ο Γυμνάσιο Άνω Λιοσίων

Οι σύγχρονες σχολικές κοινότητες θέτουν τους εκπαιδευτικούς αντιμέτωπους με κρίσιμα ζητήματα διαχείρισης της διαφορετικότητας και ετερότητας του μαθητικού πληθυσμού, που διακρίνονται από χαρακτηριστικά γλωσσικής και πολιτισμικής πολυμορφίας, όπως διαφορές

εθνικοτήτων, θρησκευμάτων, κουλτούρας, σχολικών επιδόσεων, ψυχικής υγείας, αναπηρίας κλπ. Απόρροια της δυναμικής εκπαιδευτικής πραγματικότητας που διαμορφώνεται είναι η αναγκαιότητα για Σχολική Συμπερίληψη στο πλαίσιο μίας δημοκρατικής, ειρηνικής και εν γένει ανθρωπιστικής αγωγής, δηλαδή μίας Εκπαίδευσης για Όλους (Education for All). Συνεπώς, το σύγχρονο σχολείο συνειδητοποιώντας το ζωτικό κοινωνικό, εκπαιδευτικό και παιδαγωγικό ρόλο του οφείλει να «μεταφράσει» τη συμπεριληπτική φιλοσοφία σε πράξη μέσω της χρήσης παιδαγωγικών πρακτικών. Η Δημιουργική Γραφή ως καινοτόμος πρακτική αγωγής αναπτύσσοντας δημιουργικές σχέσεις μεταξύ των μαθητών/μαθητριών και του σύγχρονου κοινωνικού και πολιτισμικού περιβάλλοντος ενδυναμώνει την υποκειμενικότητά τους, ώστε να γίνουν ενεργητικοί πολίτες αλλά και παραγωγοί πολιτισμού, γεγονός που δύναται να προλαμβάνει τους διαχωριστικούς παράγοντες της σχολικής αποτυχίας, παρέχοντας ευκαιρίες -μέσα στο πλαίσιο Εργαστηρίων Δημιουργικής Γραφής (Workshop) και μάλιστα με τρόπο παιγνιώδη- για σύνταξη αυθεντικών κειμένων, όπου εκφράζονται σκέψεις, συναισθήματα και ιδέες, που απελευθερώνουν τους μαθητές από κειμενικά είδη και λογοτεχνικά γένη. Επιπλέον, η δημιουργικότητα μέσα από τη δυνατότητα της αναθεώρησης-βελτίωσης απομακρύνει τους μαθητές από τη λογική της μοναχικής εργασίας ή ατομικής επίδοσης. Άλλωστε τα συλλογικά κείμενα παρέχουν τις δυνατότητες σύγκρισης ιδεών και σύνδεσης με προϋπάρχουσες εμπειρίες. Έτσι, οι μαθητές τοποθετούνται κριτικά απέναντι στην ομάδα και επιχειρηματολογούν, ασκώντας κριτική βελτιώνοντας ταυτόχρονα τη γλωσσική, συναισθηματική και διανοητική συν-εξέλιξή τους.

Λέξεις κλειδιά: Δημιουργική Γραφή, σχολική πρακτική συμπερίληψης

Θ.Ε. Η συμβολή των Τεχνών στο πλαίσιο της συμπερίληψης

Ασχημόπαπο ή Μικρός Κύκνος; Ένας Σχεδιασμός Εκπαιδευτικού Δράματος για το Νηπιαγωγείο

Μαρία Βουβούση

Σ.Ε.Ε. ΠΕ60, 3^ο ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Αττικής

Ο σχεδιασμός ενός Εκπαιδευτικού Δράματος για το Νηπιαγωγείο εφαρμόσιμος και αποτελεσματικός αποτελεί το θέμα της παρούσας εισήγησης. Το κεντρικό ερώτημα του σχεδιασμού εστιάζει στην ευαισθητοποίηση των παιδιών για τον τρόπο που αντιμετωπίζεται το φερόμενο ως «διαφορετικό». Αφόρμηση για τη δημιουργία του συγκεκριμένου σχεδιασμού στάθηκε το παραμύθι του Χανς Κρίστιαν Άντερσεν «Το Ασχημόπαπο» αλλά κυρίως η διασκευή του στην ομώνυμη θεατρική παράσταση του Δημήτρη Σεϊτάνη. Θα παρουσιαστούν οι τεχνικές-συμβάσεις που χρησιμοποιήθηκαν για την εξέλιξη και την πλοκή όλης της «διαδρομής» του θεατρικού εργαστηρίου όπως εφαρμόστηκε καθημερινά στην τάξη στο 8^ο Νηπιαγωγείο Άνω Λιοσίων. Ακόμη θα γίνει αναφορά για το πως αυτό το θεατρικό εργαστήριο αποτέλεσε τη βάση για τη δημιουργία μιας θεατρικής παράστασης από τα παιδιά για τους γονείς. Το Εκπαιδευτικό Δράμα είναι μια πολύ ενεργητική μορφή διδασκαλίας όλων των γνωστικών αντικειμένων σε όλες τις βαθμίδες της Εκπαίδευσης. Στο Νηπιαγωγείο δίνει την ευκαιρία στη/στο δασκάλα/ο να προσφέρει στα παιδιά της/του ένα νέο τρόπο δημιουργικής μάθησης, έκφρασης και επικοινωνίας αλλάζοντας στάσεις, συμπεριφορές, νοοτροπίες. Η ασφάλεια που

προσφέρει το γεγονός ότι τα παιδιά μπαίνουν σε ένα ρόλο αλλάζει το παιδαγωγικό κλίμα της τάξης. Η διαδικασία της μάθησης γίνεται πιο βιωματική και συμμετοχική, συμβάλλοντας ουσιαστικά στη συμπερίληψη όλων των μαθητών. Πρόκειται για συνεχή και μεταβαλλόμενη εκπαιδευτική διαδικασία.

Λέξεις κλειδιά: Εκπαιδευτικό Δράμα, «Το Ασχημόπαπο», διαφορετικότητα, βιωματική μάθηση.

Θ.Ε. Η συμβολή των Τεχνών στο πλαίσιο της συμπερίληψης

Η μεθοδολογία της κούκλας Persona doll και η εφαρμογή της στη σχολική τάξη στα πλαίσια της παιδαγωγικής της συμπερίληψης. Βιωματική προσέγγιση

Αθανασία Μιχα

Μεταπτυχιακή φοιτήτρια του Διυδριματικού προγράμματος μεταπτυχιακών σπουδών «Παιδαγωγική μέσω καινοτόμων τεχνολογιών και βιοϊατρικών προσεγγίσεων», Παιδαγωγός προσχολικής ηλικίας σε ιδιωτικό βρεφονηπιακό σταθμό

Το project έχει τη βασική ιδέα «Η μεθοδολογία της κούκλας Persona Doll και η εφαρμογή της στη σχολική τάξη στα πλαίσια της παιδαγωγικής της συμπερίληψης. Βιωματική προσέγγιση» και πραγματοποιήθηκε σε έναν παιδικό σταθμό στα πλαίσια της παιδαγωγικής μου ιδιότητας. Πρόκειται για ένα εναλλακτικό και καινοτόμο project που κύριος στόχος του είναι να ευαισθητοποιηθούν τα παιδιά προσχολικής ηλικίας ώστε να είναι έτοιμα να αποκτήσουν μαθησιακές, ψυχικές, κοινωνικές δεξιότητες, αποδοχή της διαφορετικότητας και ισότητα ευκαιριών μέσα από την τέχνη της κούκλας και του πολιτισμού. Η κούκλα Persona doll είναι ένα είδος κούκλας προσωπικότητας που προσφέρει πολλαπλά οφέλη στην παιδαγωγική διαδικασία. Είναι μια καινοτόμος μέθοδος που συνεισφέρει στην παιδαγωγική της συμπερίληψης που οφείλουν όλοι οι Παιδαγωγοί να πρεσβεύουν και να εφαρμόζουν στις σχολικές τάξεις. Με παιγνιώδη τρόπο τα παιδιά μαθαίνουν αξίες, όπως αποδοχή, σεβασμός, αλληλεγγύη, αγάπη, ενσυναίσθηση και ήθη και έθιμα διαφόρων λαών. Επικοινωνούν και αλληλεπιδρούν όχι μόνο μεταξύ τους αλλά και με άλλες χώρες μέσω νέων εκπαιδευτικών καινοτόμων τεχνικών. Εκτιμούν τη σημασία της δημιουργικής έκφρασης ιδεών, εμπειριών και συναισθημάτων μέσα από τη συμβολή της τέχνης της κούκλας και του θεάτρου. Άραγε μπορούμε να ξεφύγουμε από τα ασφαλή όρια και να δοκιμάσουμε νέες προκλήσεις;

Λέξεις κλειδιά: persona doll, τέχνη, συμπερίληψη, μεθοδολογία

Θ.Ε. Η συμβολή των Τεχνών στο πλαίσιο της συμπερίληψης

Η αξιοποίηση έργων τέχνης στο πλαίσιο της συμπερίληψης

Ιωσήφ Φραγκούλης
Καθηγητής, Α.Σ.ΠΑΙ.Τ.Ε.

Στέφανος Αρμακόλας
Ε.Δι.Π., Α.Σ.ΠΑΙ.Τ.Ε.

Θεοδώρα Παπαγεωργίου
Εργαστηριακός συνεργάτης, Α.Σ.ΠΑΙ.Τ.Ε.

Η συμπερίληψη ως παιδαγωγική και εκπαιδευτική προσέγγιση συμβάλλει στην ισότιμη συμμετοχή όλων των μαθητών στην εκπαιδευτική διαδικασία. Ως βασικό της στόχο έχει την ομαλή συνύπαρξη όλων των μαθητών στον χώρο του σχολείου, καθώς και την ικανοποίηση των εκπαιδευτικών τους αναγκών ανεξάρτητα από τα ιδιαίτερα ψυχοκοινωνικά, παιδαγωγικά και πολιτισμικά τους χαρακτηριστικά. Για την επίτευξη των στόχων της συμπερίληψης σημαντική είναι η συμβολή των έργων τέχνης, τα οποία με κατάλληλη αξιοποίηση μπορούν να υπηρετήσουν ένα ευρύ φάσμα στόχων, όπως ανάπτυξη κριτικού στοχασμού, δημιουργικότητα, αυτογνωσία, αποδοχή της διαφορετικότητας και γνωστική ανάπτυξη. Στην εργασία παρουσιάζεται η διδακτική αξιοποίηση του έργου τέχνης «The country school» του Αμερικανού ζωγράφου Homer, εφαρμόζοντας το μοντέλο «Μετασχηματίζουσα Μάθηση μέσα από την Αισθητική Εμπειρία», όπως αυτό έχει διαμορφωθεί από τον θεωρητικό του πεδίου Perkins. Χρησιμοποιώντας το προαναφερόμενο μοντέλο επιχειρείται η αλλαγή των στερεοτύπων και των αντιλήψεων των μαθητών σε σχέση τόσο με τους αλλοδαπούς μαθητές όσο με τους οικονομικά και πολιτισμικά αδύναμους μαθητές. Από την επεξεργασία του έργου τέχνης γίνεται αντιληπτό πως το σχολείο μπορεί να συμβάλλει στην άμβλυνση των εκπαιδευτικών, κοινωνικών και πολιτισμικών διαφορών και να προσφέρει ίσες ευκαιρίες μάθησης σε όλους τους μαθητές ανεξάρτητα από τα ιδιαίτερα ατομικά και κοινωνικά τους χαρακτηριστικά. Η εργασία ολοκληρώνεται με τη διατύπωση συμπερασμάτων και προτάσεων σχετικά με την αποτελεσματική αξιοποίηση ποικίλων μορφών έργων τέχνης στη σύγχρονη εκπαιδευτική διαδικασία, με στόχο την άμβλυνση των στερεοτύπων και των διαφορών μεταξύ των μαθητών σε όλες τις βαθμίδες και τύπους εκπαίδευσης.

Λέξεις κλειδιά: έργα τέχνης, συμπερίληψη, αισθητική εμπειρία

Θ.Ε. Η συμβολή των Τεχνών στο πλαίσιο της συμπερίληψης

Η Αρχιτεκτονική ως Τέχνη και η συμβολή της στην Εκπαίδευση της Συμπερίληψης

Πέτρος Χρήστου
Εκπαιδευτικός Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, MSc

Οι διανοητές όπως ο Kant, ο Dewey, ο Charman και άλλοι αναφέρουν τον σημαντικό ρόλο των Τεχνών στην εκπαιδευτική διαδικασία για την ανάπτυξη της συναισθηματικής νοημοσύνης και της ψυχοσωματικής ικανότητας των παιδιών. Σημειώνουν πως η διδασκαλία και ενα-

σχόληση των παιδιών με τις Τέχνες βοηθάει στην κοινωνικοποίηση τους και καλλιεργεί την προσωπικότητά τους. Παρατηρούν πως, μέσα από τα έργα Τέχνης, τα παιδιά μπορούν να κατανοήσουν και να προσεγγίσουν δημιουργίες πολλών διαφορετικών πολιτισμών. Έτσι η διδασκαλία των Τεχνών ως εκπαιδευτική διαδικασία συμβάλει στην προώθηση των αξιών της πολυπολιτισμικότητας και έχει πολλά καινοτόμα χαρακτηριστικά της Συμπεριληπτικής Εκπαίδευσης. Στις μορφές της Τέχνης, με μακρόχρονη Ιστορία και με ανεκτίμητη συνεισφορά στην ανθρωπότητα από την αρχαιότητα έως την σύγχρονη εποχή, συγκαταλέγεται και η Αρχιτεκτονική. Ο σκοπός της εργασίας αυτής είναι να διερευνήσει και να αναδείξει τον ρόλο της Αρχιτεκτονικής ως Τέχνης στην Εκπαίδευση της Συμπερίληψης. Οι αναφορές στους ιστορικούς θησαυρούς της παγκόσμιας Αρχιτεκτονικής κληρονομιάς γίνονται σε πολλά μαθήματα σε όλες τις βαθμίδες της Εκπαίδευσης. Στα μαθήματα όπως: Ιστορία, Λογοτεχνία, Τεχνολογία, Εικαστικά, Σχέδιο και άλλα, επίσης διδάσκονται ο πλούτος και η αισθητικές αξίες της παραδοσιακής Αρχιτεκτονικής, της Ελλάδας και άλλων χωρών, η οποία πηγάζει από τις παραδόσεις των λαών του κόσμου και είναι μέρος του πολιτισμού τους μαζί με άλλες μορφές της παραδοσιακής Τέχνης. Η παρούσα εργασία θα επιχειρήσει να αναδείξει τη σχέση της Εκπαίδευσης της Συμπερίληψης με την Τέχνη της Αρχιτεκτονικής. Η έρευνα θα προσεγγίσει την διδασκαλία μέσα από τα έργα Τέχνης της Αρχιτεκτονικής και θα παρουσιάσει την καινοτόμα συμβολή της στην Εκπαίδευση της Συμπερίληψης.

Λέξεις κλειδιά: εκπαίδευση της συμπερίληψης, τέχνη, αρχιτεκτονική, πολυπολιτισμικότητα

Θ.Ε. Η συμβολή των Τ.Π.Ε. στο πλαίσιο της συμπερίληψης

Βοηθητικό υλικό για την ορθογραφική και γραμματική ετοιμότητα τυφλών μαθητών Α΄ και Β΄ τάξης Δημοτικού που φοιτούν σε γενικό σχολείο

Αρετή Γαλάνη

Σ.Ε.Ε. ΠΕ60, 1^ο Π.Ε.Κ.Ε.Σ. Ιονίων Νήσων

Οι μικροί μαθητές με τύφλωση, λόγω της φύσης της αναπηρίας τους και βάσει σχετικών ερευνών, μειονεκτούν σε πολλούς τομείς της ανάπτυξής τους κατά το ξεκίνημα της ακαδημαϊκής τους πορείας. Το πρωτότυπο αυτό ηχογραφούμενο εκπαιδευτικό υλικό για την ορθογραφική και γραμματική ετοιμότητα τυφλών μαθητών Α΄ και Β΄ τάξης δημοτικού που φοιτούν σε γενικό σχολείο, μέσω της ευέλικτης και προσαρμοστικής του φύσης, ενισχύει τη μαθησιακή τους ετοιμότητα, την αυτοπεποίθησή τους αλλά και τη θέση τους στη μαθητική κοινότητα.

Λέξεις κλειδιά: τύφλωση, γραμματική ετοιμότητα, Α΄ Δημοτικού

Θ.Ε. Η συμβολή των Τ.Π.Ε. στο πλαίσιο της συμπερίληψης

Κινητές Εφαρμογές για τη Διδασκαλία της Ελληνικής ως Δεύτερης Γλώσσας στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση

Άννα Δημητριάδου

Εκπαιδευτικός ΠΕ70

Η αυξημένη προσέλευση προσφύγων και μεταναστών στη χώρα μας τα τελευταία χρόνια έχει μεταβάλλει αισθητά τη σύσταση του μαθητικού πληθυσμού στις σχολικές τάξεις και κάνει επιτακτική την ανάγκη διδασκαλίας της ελληνικής γλώσσας ως δεύτερης στα ελληνικά σχολεία. Στην παρούσα εργασία μελετάται το ζήτημα της συμβολής των κινητών εφαρμογών στη διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης ξένης γλώσσας στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση και εστιάζεται σε μαθήτριες/τές με ελάχιστη ή μηδενική γνώση της ελληνικής γλώσσας. Σκοπός της εργασίας είναι να αναδείξει τα πλεονεκτήματα της χρήσης κινητών συσκευών και εφαρμογών στη διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας και να προωθήσει την χρήση τους στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Η φορητότητα και η συνδεσιμότητα καθιστούν τις συσκευές αυτές εργαλεία που μπορούν να επηρεάσουν τη μάθηση, τοποθετώντας την/τον μαθήτριά/τη στο επίκεντρο, προωθώντας την επικοινωνία και τη λήψη αποφάσεων, επιτρέποντας τη σύνδεση με το φυσικό κόσμο και ενθαρρύνοντας πραγματικές περιστάσεις επικοινωνίας. Για το σκοπό αυτό, σχεδιάστηκε και αναπτύχθηκε μια πιλοτική εκπαιδευτική κινητή εφαρμογή για μαθήτριες/τες από 7-12 ετών με μηδενική ή ελάχιστη γνώση της ελληνικής γλώσσας. Η κινητή εφαρμογή στοχεύει στην εκμάθηση λεξιλογίου και μπορεί να χρησιμοποιηθεί σε ποικίλες δραστηριότητες στο σχολικό πλαίσιο. Η εφαρμογή αναπτύχθηκε μέσω του εκπαιδευτικού περιβάλλοντος ανάπτυξης λογισμικού MIT App Inventor. Η πιλοτική κινητή εφαρμογή αξιολογήθηκε από δείγμα 45 εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Η έρευνα αναδεικνύει τη σημασία αξιοποίησης των Τ.Π.Ε. στη διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας.

Λέξεις κλειδιά: ελληνική ως ξένη, εφαρμογές, Τ.Π.Ε.

Θ.Ε. Η συμβολή των Τ.Π.Ε. στο πλαίσιο της συμπερίληψης

Μια δυναμική τάξη για όλους

Ελένη Κιούση

Σ.Ε.Ε. ΠΕ70

Η παρούσα εισήγηση έγινε στο πλαίσιο ενός προγράμματος στο γνωστικό αντικείμενο της Γλώσσας σε μαθητές/τριες δημοτικού. Μία πρακτική που προωθεί τη συμπεριληπτική εκπαίδευση είναι η συνδιδασκαλία. Πρόκειται για συνδιδασκαλία δύο εκπαιδευτικών, της δασκάλας της γενικής τάξης και της εκπαιδευτικού της Πληροφορικής και έγινε επίσης σε δύο τάξεις. Σε μαθητές/τριες της Τρίτης και της Τετάρτης δημοτικού, μιας και στα oligothésia σχολεία υπάρχει το πλαίσιο της συνδιδασκαλίας των τάξεων. Στις τάξεις αυτές υπάρχει σαφώς ανομοιογένεια, ως προς την ηλικία των μαθητών/τριών, το γνωστικό, νοητικό, συναισθηματικό και επικοινωνιακό επίπεδο. Το όλο εγχείρημα έγινε στο μάθημα της Γλώσσας, με διαθεματική προ-

σέγγιση στις περισσότερες ενότητες, όπου οι δύο εκπαιδευτικοί παρευρίσκονταν παράλληλα μέσα στην τάξη. Είχαν οργανώσει και σχεδιάσει όλο το υλικό σε αρχεία στον υπολογιστή, ώστε να μην υπάρχει κάποια δυσκολία από την πλευρά των μαθητών. Οι μαθητές ήταν χωρισμένοι σε μικτές ομάδες λόγω της διαφορετικής ηλικίας και προέλευσης, οι οποίες αποτελούνταν από 4-5 άτομα και εργάζονταν στον υπολογιστή συνεργατικά. Το αποτέλεσμα ήταν η αλληλεπίδραση, η ενεργητική συμμετοχή από όλους, η ανταλλαγή απόψεων και ιδεών, καταλήγοντας στη συνδιαμόρφωση των νέων εννοιών με την καθοδήγηση των εκπαιδευτικών, όταν και όπου χρειάζονταν. Τέλος, ακόμη και μαθητές που παρουσίαζαν κάποιο μαθησιακό πρόβλημα με την συμπεριληπτική εκπαίδευση παρουσίασαν θετικά αποτελέσματα, προσλαμβάνοντας μεγάλη ευχαρίστηση.

Λέξεις κλειδιά: συμπεριληπτική εκπαίδευση, συνδιδασκαλία, συμβολή Τ.Π.Ε.

Θ.Ε. Η συμβολή των Τ.Π.Ε. στο πλαίσιο της συμπερίληψης

Χρήση Επαυξητικής και Εναλλακτικής Επικοινωνίας και Υποστηρικτικής Τεχνολογίας σε παιδιά με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στο πλαίσιο της Συμπεριληπτικής Εκπαίδευσης

Αλεξάνδρα Κούση

Φυσικός-Ειδική Παιδαγωγός Ε.Α.Ε., BSc, MEd, MA, 2^ο Κ.Ε.Σ.Υ. Γ' Αθήνας

Η ένταξη των παιδιών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στο γενικό σχολείο έχει αποτελέσει αντικείμενο συζητήσεων παγκοσμίως τις τελευταίες δεκαετίες. Αποτελεί μία διαδικασία που έχει ως στόχο τη δημιουργία ενός σχολείου κατάλληλο για όλους τους μαθητές, στο πλαίσιο του οποίου θα γίνεται αποδεκτή η διαφορετικότητα στις αντιλήψεις και τον τρόπο ζωής του κάθε παιδιού. Η συμμετοχή στη γενική εκπαίδευση απαιτεί εκτεταμένη επικοινωνία: προφορική, γραπτή, λεκτική και μη λεκτική. Δίχως τη χρήση βοηθημάτων Επαυξητικής και Εναλλακτικής Επικοινωνίας (AAC) αλλά και των κατάλληλων εργαλείων Υποστηρικτικής Τεχνολογίας (IT), είναι αρκετά δύσκολο για ένα παιδί με σοβαρές κινητικές και επικοινωνιακές δυσκολίες να αποκτήσει τη σχολική επιτυχία. Στο πλαίσιο του Συμπεριληπτικού σχολείου, οι μαθητές με σύνθετες επικοινωνιακές ανάγκες, δηλαδή παιδιά με αισθητηριακά προβλήματα ή/και κινητικές αναπηρίες, νοητικούς περιορισμούς, μαθησιακές δυσκολίες, έχουν ανάγκη από προγράμματα αποκατάστασης και ειδικής εκπαίδευσης υποστηριζόμενα από τις Νέες Τεχνολογίες. Οι Τ.Π.Ε. με το πλήθος των συνεχών εξελισσόμενων εφαρμογών τους, έρχονται να υποστηρίξουν δημιουργικά τον μαθητή με ειδικές μαθησιακές ανάγκες και αναπηρίες. Τα διάφορα τεχνολογικά μέσα παρέχουν τρεις τύπους πρόσβασης σε άτομα με σωματικές αναπηρίες: φυσική, γνωστική και υποστηρικτική. Για το σχεδιασμό των βασισμένων στις Τ.Π.Ε. εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων, απαιτείται ο εκπαιδευτικός να γνωρίζει πολύ καλά το θεωρητικό πλαίσιο που υιοθετούν οι σύγχρονες απόψεις περί χρήσης της τεχνολογίας στην ειδική αγωγή, αλλά και το τεχνικό κομμάτι, δηλαδή το λογισμικό που πρόκειται να χρησιμοποιήσει. Εν κατακλείδι, υπογραμμίζεται ο σημαντικός ρόλος των εκπαιδευτικών στην σχεδιασμένη ένταξη υλικών και τεχνολογικών μέσων στην συμπεριληπτική εκπαίδευσή τους.

Λέξεις κλειδιά: Εναλλακτική και Επαυξητική Επικοινωνία (Ε.Ε.Ε.), Υποστηρικτική Τεχνολογία (Υ.Τ.), συμπεριληπτική εκπαίδευση, Τ.Π.Ε., ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες

Θ.Ε. Η συμβολή των Τ.Π.Ε. στο πλαίσιο της συμπερίληψης

Οι Τ.Π.Ε. υπό τη διαμεσολαβητική, εξισωτική και συμπεριληπτική τους διάσταση.

Αμ' έπος αμ' έργον

Αλέξιος Μαστρογιάννης

Σ.Ε.Ε. ΠΕ70, ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Δυτικής Ελλάδας

Σήμερα, οι Τ.Π.Ε., παρά τις όποιες (δικαιολογημένες, ενίοτε) ενστάσεις, θεωρούνται, υπό προϋποθέσεις, κρίσιμο μέσο διδασκαλίας και αποτελεσματικό γνωστικό και διαμεσολαβητικό εργαλείο, ικανό να βελτιώσει την παιδαγωγική ατμόσφαιρα και να προσδώσει ισχυρή προστιθέμενη αξία στο καθημερινό μάθημα. Η δημιουργία και η καλλιέργεια γόνιμων, τερπνών, συνεργατικών, αλληλεπιδραστικών και δυναμικών περιβαλλόντων μάθησης, καθώς και η παροχή ευκαιριών για μάθηση με νέους πιο αποτελεσματικούς και ενδιαφέροντες τρόπους, συνιστούν, αναμφισβήτητα, μια σημαντική εγγενή μαθησιακή εξάρτυση των Τ.Π.Ε., η οποία μπορεί να υποστηρίξει τη μάθηση για διαφορετικές ομάδες μαθητών. Σε όλα σχεδόν τα μαθήματα, η τεχνολογία, ως ένας ισχυρός κρίκος καθολικής πρόσβασης στην Εκπαίδευση αλλά και ένα κανάλι βελτίωσης της ενσωμάτωσης για παιδιά με ειδικές ικανότητες, μπορεί να λειτουργήσει εξισωτικά και συμπεριληπτικά στην τάξη και να ελαττώσει «μειονεξίες». Η δυναμική των Τ.Π.Ε. μπορεί να είναι ουσιαστική και ενισχυτική για τη μάθηση, αλλά και εφιαλτήριο για μια εκπαίδευση δίχως αποκλεισμούς, διότι παρέχει, πέραν των άλλων, και δυνατότητες για εξατομίκευση και διαφοροποίηση. Επίσης, με την ενεργοποίηση εποικοδομιστικών λογισμικών, είναι δυνατό να διευκολυνθεί, σαφώς, η διερεύνηση, η ανακάλυψη και η οικοδόμηση της γνώσης για όλους τους μαθητές σε μια συμπεριληπτική τάξη. Η παρούσα εργασία, κινούμενη σε συμπεριληπτικό πλαίσιο και υπό τη συνειδητοποίηση της ποικιλομορφίας μεταξύ των μαθητών-χρηστών, αποπειράται να καθορίσει τρόπους ομαλής ένταξης των Τ.Π.Ε. σε συμπεριληπτικές τάξεις, δεδομένου ότι η προσβασιμότητα σε αίθουσες χωρίς αποκλεισμούς είναι μια σημαντική παρακαταθήκη των Τ.Π.Ε. Ειδικότερα, θα προσδιοριστούν οι προϋποθέσεις και οι ευνοϊκοί παράγοντες, που ενισχύουν τη δημιουργικότητα και την καινοτομία, αλλά και προωθούν καλές εκπαιδευτικές, συμπεριληπτικές πρακτικές, υποστηριζόμενες από ψηφιακά περιβάλλοντα.

Λέξεις κλειδιά: Τ.Π.Ε., αποκλεισμός, ισότητα, συμπερίληψη, διαμεσολάβηση

Θ.Ε. Η συμβολή των Τ.Π.Ε. στο πλαίσιο της συμπερίληψης

Τα υπομοντέλα εσωτερικής και εξωτερικής ανεστραμμένης τάξης (In-class & Out-Class Flipped Learning) και η τεχνολογική υποστήριξή τους στο σχολείο της συμπερίληψης

Σπυρίδων Παπαδάκης

Σ.Ε.Ε. ΠΕ86, Οργανωτικός Συντονιστής ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Δυτικής Ελλάδας

Σε αυτή την προφορική ανακοίνωση, θα παρουσιάσουμε το In-class flip «Αναστροφή μέσα στην τάξη» ή Εσωτερική Ανεστραμμένη τάξη και το Out-class flip «Αναστροφή έξω από την τάξη» ή μοντέλο Ανεστραμμένης Μάθησης (Flipped Learning) για την υποστήριξη της συμπερίληψης μαθητών μέσα στην τάξη, αλλά και έξω από αυτήν. Αυτά τα προτεινόμενα υπο-

μοντέλα είναι ιδιαίτερα χρήσιμα, όταν υπάρχουν μαθητές που δεν έχουν τη δυνατότητα να δουν τα βίντεο στο σπίτι τους είτε μαθητές που δεν έχουν τη δυνατότητα να βρίσκονται εντός της τάξης για κάποιο χρονικό διάστημα. Για την υλοποίηση αυτών των μοντέλων και την υποστήριξη της εκπαιδευτικής διαδικασίας και των εκπαιδευτικών προτείνεται η χρήση προηγμένων τεχνολογιών και υπηρεσιών μάθησης.

Λέξεις κλειδιά: ανεστραμμένη τάξη, συμπερίληψη, μαθησιακές τεχνολογίες

Θ.Ε. Η συμβολή των Τ.Π.Ε. στο πλαίσιο της συμπερίληψης

«Σερφάρουμε με ασφάλεια στην e-me»: μια εκπαιδευτική δράση από μαθητές/τριες για τη συν- εκπαίδευση όλων των μελών της σχολικής κοινότητας

Αγγελική Πολίτη

Εκπαιδευτικός ΠΕ06, ΙΤΥΕ ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ

Κώστας Μάλαμας

Σ.Ε.Ε. ΠΕ86, 3ο ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Αττικής

Δημήτριος Κρητικός

Εκπαιδευτικός ΠΕ70, Διευθυντής 51^{ου} Δ.Σ. Αθηνών

Μαρίνα Κάτσικα

Εκπαιδευτικός ΠΕ86, 51^ο Δ.Σ. Αθηνών

Η παρούσα εργασία αποσκοπεί να αναδείξει τα μαθησιακά οφέλη που αναδύονται όταν το σύνολο μιας σχολικής κοινότητας μετέχει ενεργά σε πρακτικές συμπεριληπτικής μάθησης, συνεργατικής κουλτούρας και ψηφιακού γραμματισμού. Για την ευαισθητοποίηση και ενημέρωση όλων στην καλύτερη αξιοποίηση τόσο της Ψηφιακής Εκπαιδευτικής Πλατφόρμας e-me όσο και οποιουδήποτε ψηφιακού περιβάλλοντος, σχεδιάστηκε πρωτότυπη, εκπαιδευτική δράση από μαθητές/τριες ΣΤ' τάξης Δημοτικού Σχολείου της Αθήνας στο πλαίσιο του μαθήματος της Πληροφορικής. Κατά τη διάρκεια της δράσης, οι μαθητές/τριες εκπαιδεύτηκαν σε πρακτικές καλής διαδικτυακής συμπεριφοράς στην e-me, αναλαμβάνοντας στη συνέχεια ενεργό ρόλο μέσα από δική τους μαθητική κυψέλη και ως κριτικοί αναγνώστες της πληροφορίας σχεδίασαν αντίστοιχο διαδραστικό υλικό για τη συν- εκπαίδευση όλων των μαθητών/τριών της σχολικής μονάδας. Η δικτύωση και αλληλεπίδραση μέσω της συμμετοχής όλων ως μέλη στην μαθητική κυψέλη ωφέλησε τη διάχυση κανόνων υπεύθυνης χρήσης της εκπαιδευτικής πλατφόρμας, την εξάσκησή τους σε θέματα προστασίας προσωπικών δεδομένων, αμοιβαίου σεβασμού και δημοκρατικής συμμετοχής ενώ ανέδειξε προβληματισμούς και προτάσεις βελτίωσης, τις οποίες κατέγραψαν. Με δεδομένο ότι μεγάλο μέρος της μαθητικής κοινότητας του συγκεκριμένου σχολείου ανήκει σε ευάλωτες εκπαιδευτικές ομάδες η ισότιμη πρόσβαση σε ψηφιακά συνεργατικά περιβάλλοντα συμβάλει σε ένα συνεκτικό εκπαιδευτικό πλαίσιο, συχνά απαραίτητο για την άρση ανισοτήτων μεταξύ μαθητών/τριών. Η ανάδειξη της εκπαιδευτικής δράσης μέσω συνεργατικού ιστολογίου των μαθητών/τριών, αναρτημένου στον ιστότοπο του σχολείου, στόχευε στην ευαισθητοποίηση της ευρύτερης

κοινότητας όπου ζουν οι μαθητές/τριες και στην υιοθέτηση καλών μαθησιακών πρακτικών και σε περιβάλλοντα μη τυπικής μάθησης.

Λέξεις κλειδιά: συμπεριληπτική μάθηση, συνεργατική κουλτούρα, ψηφιακή εκπαιδευτική πλατφόρμα e-me

Θ.Ε. Επαγγελματική Εκπαίδευση και παιδαγωγική της συμπερίληψης

Από τη συνεργασία στη συμπερίληψη: Το παράδειγμα της Εναλλακτικής Ενισχυτικής Διδασκαλίας στο Μ.Ν.Α.Ε.

Μαγδαληνή Κοκκαλιάρη
Σ.Ε.Ε. ΠΕ03, 3^ο Π.Ε.Κ.Ε.Σ. Αττικής

Στην παρούσα εργασία παρουσιάζεται μια έρευνα σχετικά με το πρόγραμμα «Μια Νέα Αρχή για τα ΕΠΑ.Λ. (Μ.Ν.Α.Ε.)» που εφαρμόστηκε κατά τη διετία 2018-20 στην Επαγγελματική Εκπαίδευση και συνεχίζεται ως σήμερα. Λαμβάνοντας υπόψη τους βασικούς πυλώνες του Μ.Ν.Α.Ε. με έμφαση σε αυτόν της «Εναλλακτικής Ενισχυτικής Διδασκαλίας στα Μαθηματικά» επιχειρείται μια αποτίμηση ως προς τη συμβολή του Προγράμματος αυτού στην Επαγγελματική Εκπαίδευση σε σχέση με την παιδαγωγική της συμπερίληψης. Η εμπειρία της εισηγήτριας από τη θέση της «Υπεύθυνης του 3ου Π.Ε.Κ.Ε.Σ. Αττικής» για το Μ.Ν.Α.Ε., οι επιμορφώσεις που υλοποιήθηκαν στο πλαίσιο του προγράμματος και η έρευνα που διενεργήθηκε συλλέγοντας δεδομένα από τους ίδιους τους εκπαιδευτικούς και τους/τις Διευθυντές/ντριες των σχολείων. Η έρευνα αποτελεί μια πρώτη αποτίμηση των αποτελεσμάτων του Προγράμματος στον άξονα της παιδαγωγικής της συμπερίληψης, καταγράφοντας θετικές βασικά εκτιμήσεις των εκπαιδευτικών, αλλά και βελτιωτικές προτάσεις για την πληρέστερη και αποτελεσματικότερη εφαρμογή του.

Λέξεις κλειδιά: Ε.Ε.Δ., Μ.Ν.Α.Ε, Μαθηματικά, Επαγγελματική Εκπαίδευση

Θ.Ε. Επαγγελματική Εκπαίδευση και παιδαγωγική της συμπερίληψης

Η εργαστηριακή κατανομή των μαθητών στην Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση ως μελέτη και εφαρμογή της παιδαγωγικής της συμπερίληψης

Δημήτριος Κοτσιφάκος
Εκπαιδευτικός ΕΠΑ.Λ.

Για την προσέγγιση των μαθησιακών προτύπων που αξιοποιούνται στα σχολεία της Ε.Ε.Κ. χρειάζεται μία άλλου τύπου ανάγνωση του συμβατικού τρόπου που μαθαίνει κανείς. Οι εκπαιδευτικοί που εργάζονται σε σχολεία της Ε.Ε.Κ. αναγνωρίζουν ικανότητες που έχει ο μαθητής, συμπεριλαμβανομένων των δεξιοτήτων, ιδιαιτέρως στα εργαστηριακά μαθήματα και

στις εργασίες. Δείχνουν προσωπική εμπιστοσύνη στις ατομικές δεξιότητες του μαθητή, τις αναδεικνύουν (π.χ. αν «πιάνουν τα χέρια του»), προτείνουν πειραματικές εργασίες όπου ο μαθητής θα κατασκευάσει απλές ιδιοσυσκευές ή τον «αξιοποιούν» στα εργαστήρια. Ως καθηγητές αναγνωρίζουν τα ενδιαφέροντά του, τις εμπειρίες του (π.χ. εμπειρίες που έχουν οι εργαζόμενοι μαθητές, γνώσεις μουσικής, ενδιαφέρον για φωτογραφία, σκίτσο, κλπ.) και προσπαθούν να τα εντάξουν στην εκπαιδευτική διαδικασία με διάφορους τρόπους (π.χ. να αποτυπώσει με φωτογραφίες μια εγκατάσταση και να την παρουσιάσει ως εργασία). Μέσα από τις δραστηριότητες προσφέρουν ευκαιρίες για ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων π.χ. παρουσίαση μίας εργασίας, επικοινωνία με τα μέλη της ομάδας του, επικοινωνία με φορείς για συλλογή πληροφοριών κλπ. Οι εκπαιδευτικοί της Ε.Ε.Κ. δίνουν ευκαιρίες να κάνει ο μαθητής κάτι σημαντικό για αυτούς ή την ομάδα του. Αυτό σημαίνει ότι δεν αναθέτουν υπεύθυνες εργασίες στην τάξη ή κυρίως στο εργαστήριο συνεχώς στους ίδιους μαθητές οι οποίοι τις φέρνουν σε πέρας. Αναθέτουν υπεύθυνες εργασίες στα παιδιά εκείνα που τις έχουν ανάγκη και όχι σε εκείνα που τις έχουν «κερδίσει». Μελετώντας αυτές τις διδακτικές εφαρμογές θα αναζητήσουμε τρόπους κατά τους οποίους η εργαστηριακή κατανομή των μαθητών στην Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση εφαρμόζει αποτελεσματικά την παιδαγωγική της συμπερίληψης.

Λέξεις κλειδιά: εργαστηριακή κατανομή μαθητών, συμπεριληπτική παιδαγωγική

Θ.Ε. Επαγγελματική Εκπαίδευση και παιδαγωγική της συμπερίληψης

Επαγγελματική εκπαίδευση και ενδυνάμωση του ρόλου των εκπαιδευτικών για την αποτελεσματική επικοινωνία με τις οικογένειες των μαθητών/τριών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες

Αικατερίνη Λαρεντζάκη

Λέκτορας Καθηγήτρια Εφαρμογών, Α.Σ.ΠΑΙ.Τ.Ε.

Βασικός σκοπός της ανακοίνωσης είναι να αναδείξει τον κριτικό ρόλο που μπορεί να διαδραματίσει ο/η σύγχρονος/η εκπαιδευτικός στην επικοινωνία με τις οικογένειες των μαθητών/τριών του/της με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες και την ανάγκη επιμόρφωσής του σε αντίστοιχες επαγγελματικές δεξιότητες. Στο πλαίσιο αυτό αρχικά αποσαφηνίζονται οι έννοιες της συμπερίληψης, της αποτελεσματικής επικοινωνίας εκπαιδευτικών και οικογενειών, οι ιδιαιτερότητες των οικογενειών παιδιών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες και οι προκλήσεις ενός σύγχρονου ενταξιακού περιβάλλοντος για τους σημερινούς εκπαιδευτικούς. Ακολουθώντας, παρουσιάζονται πιο εξειδικευμένα, βασικές διαστάσεις της εκπαίδευσης εκπαιδευτικών στην παιδαγωγική της συμπερίληψης όπως: συγκεκριμένες στρατηγικές αποτελεσματικής επικοινωνίας μεταξύ σχολείου και οικογένειας, τρόποι προώθησης της γονεϊκής εμπλοκής στις εκπαιδευτικές διαδικασίες καθώς και εφαρμογή ειδικών δεξιοτήτων διαπροσωπικής επικοινωνίας από την πλευρά των εκπαιδευτικών. Η ανακοίνωση ολοκληρώνεται με την κριτική σύνθεση των δεδομένων υπογραμμίζοντας τους τρόπους στήριξης των εκπαιδευτικών στο έργο τους για τη βελτίωση της συνεργασίας με τις οικογένειες των μαθητών τους με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, την ανάγκη για αναπλήρωση του διαπιστωμένου επικοινωνιακού και συνεργατικού ελλείμματος μεταξύ σχολείου και οικογένειας, την ευκαιρία που προσφέρει η εφαρμογή της

συμπερίληψης για την αποδόμηση στερεοτύπων σχετικά με την αναπηρία καθώς και για την προαγωγή της διάστασης της κοινωνικής κατασκευής της αναπηρίας ως βασικό μέλημα του σχολείου και των εκπαιδευτικών.

Λέξεις κλειδιά: συμπερίληψη, μαθητές, ειδικές ανάγκες, εκπαίδευση

Θ.Ε. Επαγγελματική Εκπαίδευση και παιδαγωγική της συμπερίληψης

Ο θεσμός του Συμβούλου Καθηγητή στα ΕΠΑ.Λ.

Κωνσταντίνος Μάλαμας

Σ.Ε.Ε. ΠΕ86, 3^ο ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Αττικής

Δήμητρα-Ευτέρπη Σωτηροπούλου

Σ.Ε.Ε. ΠΕ88, 3^ο ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Αττικής

Η μετάβαση των μαθητών/τριών από το Γυμνάσιο στο Λύκειο θεωρείται από τα πιο σημαντικά γεγονότα της ζωής τους, γιατί καλούνται να επιλέξουν το επόμενο βήμα τους, ανάλογα με τα σχέδια που έχουν για τη ζωή τους. Μια από τις επιλογές τους είναι και η Επαγγελματική Εκπαίδευση. Με σκοπό να βοηθηθούν οι νεοεισερχόμενοι μαθητές στα ΕΠΑ.Λ., σχεδιάστηκε και εφαρμόστηκε το πρόγραμμα «Μια Νέα Αρχή στα ΕΠΑ.Λ. (Μ.Ν.Α.Ε.)». Μία από τις καινοτόμες δράσεις του προγράμματος είναι ο θεσμός του Συμβούλου Καθηγητή, που εφαρμόζεται στους τους μαθητές της Α' τάξης, με στόχο τη συστηματική υποστήριξη τους στη σχολική ζωή και τη δημιουργία θετικού κλίματος στη σχολική κοινότητα. Η παρούσα εργασία παρουσιάζει τα αποτελέσματα έρευνας, η οποία διεξήχθη στα ΕΠΑ.Λ. Γ' Αθήνας και Δυτικής Αττικής, με σκοπό να καταγράψει την εφαρμογή, την αποτελεσματικότητα, τον βαθμό επίτευξης των στόχων καθώς και τα βασικά προβλήματα που παρουσιάστηκαν κατά την πρώτη χρονιά της καθολικής εφαρμογής του το σχολικό έτος 2018-2019. Από τις απαντήσεις προέκυψε, ότι το σημαντικότερο που συνέβη στη σχολική κοινότητα, ήταν η ανάπτυξη σχέσεων εμπιστοσύνης ανάμεσα σε μαθητές και καθηγητές, γεγονός που βελτίωσε το κλίμα στη σχολική κοινότητα. Επίσης αναδείχθηκε η σημαντικότητα της ύπαρξης ψυχολόγου στο σχολείο. Αν και οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί είχαν επιμορφωθεί, η έλλειψη επιμόρφωσης από την αρχή της εφαρμογής του θεσμού αποτέλεσε ανασταλτικό παράγοντα για κάποιους να αναλάβουν αυτόν το ρόλο. Επίσης η έλλειψη χρόνου εμπόδισε κάποιους να συμμετάσχουν και η έλλειψη κατάλληλα διαμορφωμένου χώρου συναντήσεων δημιούργησε πρόβλημα στη λειτουργία του.

Λέξεις κλειδιά: Σύμβουλος Καθηγητής, ΕΠΑ.Λ., Μ.Ν.Α.Ε., μετάβαση

Θ.Ε. Επαγγελματική Εκπαίδευση και παιδαγωγική της συμπερίληψης

Διερεύνηση αντιλήψεων και στάσεων για παράγοντες που συμβάλουν στη σχολική αποτυχία, χρήσιμη για την επίτευξη του επαγγελματικού σχολείου της συμπερίληψης

Χάρης Ορφανός

Σ.Ε.Ε. ΠΕ83, 3^ο ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Αττικής

Η μείωση της σχολικής αποτυχίας πρέπει να αποτελεί θέμα υψηλής προτεραιότητας για το σχολείο της συμπερίληψης. Καθίσταται αναγκαίο να προσδιορισθούν οι παράγοντες που συμβάλουν στην εμφάνιση της σχολικής αποτυχίας σε σχέση με τη σχολική μονάδα και ιδιαίτερα της Δευτεροβάθμιας Τεχνικής και Επαγγελματικής Εκπαίδευσης όπου ένα ικανό ποσοστό μαθητών εγκαταλείπει το σχολείο. Ερευνητικό ενδιαφέρον παρουσιάζει η εκτίμηση και η στάση των εμπλεκόμενων στην εκπαιδευτική διαδικασία παραγόντων (εκπαιδευτικών, μαθητών, γονέων) σε σχέση με τα αίτια που προκαλούν σχολική αποτυχία. Σκοπός της παρούσας εργασίας ήταν να διαπιστωθούν οι στάσεις και οι αντιλήψεις εκπαιδευτικών, μαθητών και γονέων σε σχέση με θεωρητικές υποθέσεις (π.χ. η καθιέρωση αναλυτικών προγραμμάτων «ανοικτής» μορφής όπου η εξειδίκευση και προσαρμογή τους γίνεται στα πλαίσια της σχολικής μονάδας συμβάλλει στην αντιμετώπιση της σχολικής αποτυχίας) για τα αίτια της σχολικής αποτυχίας που προέκυψαν από βιβλιογραφική ανασκόπηση. Με προσδιορισμένες τις θεωρητικές υποθέσεις διεξήχθη εμπειρική έρευνα (έρευνα πεδίου ποσοτική) που περιλάμβανε τους άμεσα εμπλεκόμενους στο εκπαιδευτικό έργο ενός σχολείου, ως αναφέρονται παραπάνω, εκπαιδευτικούς, μαθητές και γονείς. Τα ερωτηματολόγια, ένα για κάθε ομάδα, περιείχαν ερωτήσεις κλειστού τύπου με διαβάθμιση σε κλίμακα τριών βαθμίδων. Τα αποτελέσματα επιβεβαίωσαν τις θεωρητικές υποθέσεις και ανέδειξαν τις εκτιμήσεις για την ανάγκη εμπλοκής ή μη της κάθε ομάδας αλλά δεν μπορούσαν εξ αντικειμένου να δώσουν συγκεκριμένες προτάσεις για την αντιμετώπιση της σχολικής αποτυχίας. Επίσης δεν μπορούσαν να γενικευθούν λόγω του μικρού αριθμού του δείγματος.

Λέξεις κλειδιά: σχολική αποτυχία, ανοιχτά Α.Π.Σ.

Θ.Ε. Ο ρόλος της συμβουλευτικής στο πλαίσιο της συμπερίληψης

Η ψυχική ανθεκτικότητα των εφήβων και ο ρόλος της συμβουλευτικής

Ελένη Αντωνίου

Εκπαιδευτικός, Φιλολόγος, 3^ο ΓΕ.Λ. Αγίας Παρασκευής

Παρουσιάζεται η έννοια της ψυχικής ανθεκτικότητας στους έφηβους μαθητές με στόχο την ανάδειξη της σημασίας των προστατευτικών παραγόντων στην προσπάθεια αντιστάθμισης των παραγόντων επικινδυνότητας για τα νεαρά άτομα. Γίνεται μία βιβλιογραφική επισκόπηση των όρων της θετικής ψυχολογίας, της ψυχικής ανθεκτικότητας και της εφηβείας σε συνδυασμό με το στρες των εξετάσεων, ειδικά εκείνων για την είσοδο στα Πανεπιστήμια, και την επαγγελματική προσαρμοστικότητα των μαθητών. Επισημαίνονται τα φαινόμενα εξουθένωσης των μαθητών δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, τα χαρακτηριστικά του ψυχικά ανθεκτικού εφήβου και η επίδραση του σχολικού κλίματος στην ενδυνάμωση της ανθεκτικότητας των

μαθητών. Αναφέρονται οι παράγοντες καθορισμού της ψυχικής ανθεκτικότητας, οι προστατευτικοί παράγοντες και οι παράγοντες επικινδυνότητας και γίνεται αναφορά τόσο στα εμπόδια και στις επιπτώσεις του ελλείμματος της ψυχικής ανθεκτικότητας όσο και στα θετικά αποτελέσματα της ύπαρξής της στους μαθητές. Παρουσιάζεται ο ρόλος της συμβουλευτικής στην ενδυνάμωση της ψυχικής ανθεκτικότητας των εφήβων και αναλύονται οι τρόποι ενίσχυσής της στο σχολείο μέσω του κατάλληλου σχολικού κλίματος, του ρόλου του εκπαιδευτικού και της διεύθυνσης του σχολείου. Ακόμα αναφέρεται η συμβολή της οικογένειας και της πολιτείας και παρουσιάζονται οι τεχνικές απόκτησης ψυχικής ανθεκτικότητας. Τονίζεται η ανάγκη ενδυνάμωσης της ψυχικής ανθεκτικότητας στους έφηβους και γίνονται προτάσεις για την περαιτέρω διερεύνηση επιμέρους ερωτημάτων που προέκυψαν από την έρευνα.

Λέξεις κλειδιά: ψυχική ανθεκτικότητα, εφηβεία, επαγγελματική προσαρμοστικότητα, προστατευτικοί παράγοντες, παράγοντες επικινδυνότητας, στρες, συμβουλευτική

Θ.Ε. Ο ρόλος της συμβουλευτικής στο πλαίσιο της συμπερίληψης

Αμερόληπτη συμβουλευτική σταδιοδρομίας, προσβάσιμη σε όλους. Εργαλεία δεοντολογίας και διαφάνειας προσόντων του Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π.

Δημήτρης Γαϊτάνης

Σύμβουλος Σταδιοδρομίας, Προϊστάμενος Διεύθυνσης Συμβουλευτικής και Επαγγελματικού Προσανατολισμού του Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π.

Παρά τον κομβικό ρόλο που αναγνωρίζεται στη δια βίου Συμβουλευτική Σταδιοδρομίας (life long career guidance) την τελευταία εικοσαετία, ένας μεγάλος αριθμός ευρωπαϊκών συμπολιτών μας δεν έχει επαρκή πρόσβαση σε σχετικές υπηρεσίες Συ.Ε.Π., σύμφωνα με ευρωπαϊκές και διεθνείς έρευνες (ΕΕ, ICCDPP κλπ). Η κλιμακική, μεταναστευτική και δημογραφική κρίση, η μετάβαση στην ψηφιακή οικονομία και οι ταχύτατες αλλαγές που συμβαίνουν στην αγορά εργασίας, μεταξύ άλλων και λόγω της πανδημίας του COVID 19, ήλθαν να προστεθούν στις οικονομικές και κοινωνικές προκλήσεις που καλείται να αντιμετωπίσει η Συμβουλευτική Σταδιοδρομίας τόσο στη χώρα μας, όσο και διεθνώς. Στην εισήγησή μας θα αναλύσουμε αφενός τις βασικές αρχές και τα κριτήρια δεοντολογίας που χαρακτηρίζουν την αμερόληπτη συμβουλευτική σταδιοδρομίας, όπως η τοποθέτηση του πολίτη στο κέντρο των υπηρεσιών Συ.Ε.Π., η ισότιμη πρόσβαση όλων των ομάδων χρηστών, η συνεργασία όλων των εμπλεκόμενων στη Συ.Ε.Π. κλπ και αφετέρου το ρόλο του Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π. στη δημιουργία και αξιοποίηση από τους συμβούλους σταδιοδρομίας νέων εθνικών και ευρωπαϊκών εργαλείων και πλαισίων με στόχο την υποστήριξη της διαφάνειας των προσόντων των πολιτών και τη διαρκή αξιολόγηση της ποιότητας των υπηρεσιών Συ.Ε.Π., όπως για παράδειγμα η νέα Ευρωπαϊκή Πύλη Europass, οι Αρχές Δεοντολογίας του ELGPN, τα εργαλεία του Δικτύου Euroguidance κλπ.

Λέξεις κλειδιά: Δια βίου Συμβουλευτική Σταδιοδρομίας, ποιότητα, δεοντολογία

Θ.Ε. Ο ρόλος της συμβουλευτικής στο πλαίσιο της συμπερίληψης

Ο ρόλος της Συμβουλευτικής στο πλαίσιο της Συμπερίληψης

Στυλιανή Ζαμπετάκη

Φιλολόγος, Διαδραστικό Ευρωπαϊκό Σχολείο

Η έννοια της συμπερίληψης εισήχθη στον χώρο των Παιδαγωγικών Επιστημών τη δεκαετία του '90 ως συνέχεια των όρων «ένταξη» και «ενσωμάτωση» που υπήρχαν ήδη από τη δεκαετία του '70. Τα τελευταία χρόνια, ο όρος αυτός αναφέρεται στην ένταξη και αποδοχή των παιδιών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες και την ταυτόχρονη άρση των προκαταλήψεων. Το ζήτημα που απασχολεί τον επιστημονικό χώρο είναι η αποδοτικότητα μιας διαδικασίας όπως η Συμπερίληψη. Εξετάζοντας όλους τους παράγοντες που επηρεάζουν την ένταξη των παιδιών στον σχολικό χώρο και τη μαθησιακή διαδικασία, κρίνεται αναγκαίο να υπάρχει συνεχής στήριξη στο περιβάλλον των παιδιών που ακολουθούν τη διαδικασία της Συμπερίληψης. Αδιαπραγμάτευτος παράγοντας για την αποτελεσματική συμπερίληψη αποτελεί η συνεργασία με τους γονείς-κηδεμόνες του μαθητή με Ειδικές Εκπαιδευτικές Ανάγκες και η ουσιαστική υποστήριξη αυτών. Σύμφωνα με την Ουνέσκο, η ενεργή συμμετοχή της οικογένειας διασφαλίζει την πρακτική εφαρμογή των όσων μαθαίνει το παιδί, στις πραγματικές συνθήκες ζωής. Πέραν των πρακτικών ζητημάτων, άμεση είναι και η υποστήριξη του περιβάλλοντος του μαθητή, πρωτίστως της οικογένειας και εν συνεχεία του εκπαιδευτικού προσωπικού που εμπλέκεται με αυτό. Καθοριστικό ρόλο σε αυτή τη διαδικασία μπορεί να αποτελέσει η επιστήμη της Συμβουλευτικής, κατά την οποία δημιουργείται ένας σταθερός, συνεχής, υποστηρικτικός δεσμός μεταξύ των εμπλεκόμενων του. Τέλος, μέσω της διαδικασίας της Συμβουλευτικής, η ιδιαίτερη φύση της συμπεριληπτικής διαδικασίας μπορεί να επιτευχθεί ομαλά, θέτοντας ξεκάθαρα όρια και αναγνωρισμένους στόχους για κάθε μαθητή ως μονάδα.

Λέξεις κλειδιά: ομαλή προσαρμογή, ψυχολογική υποστήριξη, συναισθηματική ανάπτυξη

Θ.Ε. Ο ρόλος της συμβουλευτικής στο πλαίσιο της συμπερίληψης

Η σχολική και κοινωνική ενσωμάτωση των κωφών παιδιών. Ο ρόλος του σχολικού και κοινωνικού περιβάλλοντος

Μαρία Κουλού

Εκπαιδευτικός ΠΕ70

Νικολέττα Κουλού

Εκπαιδευτικός ΠΕ78

Η παρούσα έρευνα εξετάζει τα παιδιά που εμφανίζουν προβλήματα ακοής, καθώς και τη σχολική και κοινωνική τους ενσωμάτωση. Στη συγκεκριμένη μελέτη δίνεται ιδιαίτερη βαρύτητα στους παράγοντες που επηρεάζουν την σχολική και κοινωνική ενσωμάτωση των κωφών παιδιών, όπως επίσης και στο ρόλο και τη συμβολή του σχολικού και οικογενειακού περιβάλλοντος στη ζωή του κωφού παιδιού. Επίσης, επισημαίνονται έρευνες που τονίζουν τα συναισθήματα που βιώνουν οι κωφοί μαθητές και οι γονείς τους, ποια είναι η ακαδημαϊκή τους πορεία και ποια είναι η αξία της Συμβουλευτικής γονέων κωφών παιδιών. Παράλληλα,

υπογραμμίζεται η αναγκαιότητα της πρώιμης παρέμβασης, ενώ ακόμη αναφέρονται κάποιες εφαρμογές υποστηρικτικής τεχνολογίας για την κώφωση ή τη βαρηκοΐα. Ολοκληρώνοντας, γίνεται σύγκριση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης των κωφών παιδιών στην Ελλάδα σε σχέση με το εξωτερικό, βασιζόμενοι στα τεκμήρια που μας δίνονται, βάσει αντίστοιχων ερευνών από την ελληνική και ξενόγλωσση βιβλιογραφία.

Λέξεις κλειδιά: κωφοί μαθητές, σχολική και οικογενειακή ενσωμάτωση, συμβουλευτική γονέων, πρώιμη παρέμβαση

Θ.Ε. Ο ρόλος της συμβουλευτικής στο πλαίσιο της συμπερίληψης

Απόψεις μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες για τη συμβουλευτική ως μέσο υποστήριξης στη διαχείριση των προβλημάτων τους

Μιχαήλ Μαγειρίας
Εκπαιδευτικός ΠΕ86

Η συμβουλευτική ως μέσο υποστήριξης ατόμων για τη διαχείριση εμπειριών και συναισθηματικών δυσκολιών τους κρίνεται σημαντική όχι μόνο για τους ενήλικες αλλά και όσους διανύουν τη παιδική ηλικία. Το σχολείο αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα περιβάλλοντα διαμόρφωσης της προσωπικότητας και της συναισθηματικής ωρίμανσης του παιδιού και η συμβολή του στη φροντίδα της ψυχικής υγείας του έχει επανειλημμένα επισημανθεί. Η παρούσα εργασία στοχεύει στην καταγραφή των απόψεων και στάσεων των μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες όσον αφορά στη συμβουλευτική υποστήριξη, για την αντιμετώπιση προβλημάτων της ηλικίας τους. Πόσο εξοικειωμένοι είναι οι μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες με τον όρο; Ποια προβλήματα τους απασχολούν; Πόσο εύκολα θα απευθυνόταν σε έναν σύμβουλο για υποστήριξη και πως πιστεύουν ότι μπορεί να τους βοηθήσει; Κρίνουν απαραίτητη την παρουσία συμβούλου στο σχολείο; Αυτά είναι μερικά από τα ερωτήματα που στόχευαν στην καταγραφή της οπτικής των μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες γύρω από την έννοια και το περιεχόμενο της συμβουλευτικής.

Λέξεις κλειδιά: συμβουλευτική, ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες

Θ.Ε. Ο ρόλος της συμβουλευτικής στο πλαίσιο της συμπερίληψης

Η Συναισθηματική Νοημοσύνη στο Σχολείο της «Συμπερίληψης»

Μαρούλα Παπαευσταθίου
Σ.Ε.Ε. ΠΕ02, ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Ηπείρου

Στην παρούσα εισήγηση διαφαίνεται η πολυπλοκότητα και η συνθετότητα του εκπαιδευτικού έργου, καθώς ο Εκπαιδευτικός επιφορτίζεται με την ευθύνη να διακρίνει τα προβλήματα προσαρμογής του κάθε παιδιού, ενώ παράλληλα καλείται να δώσει λύσεις. Επιπρόσθετα, είναι αδιαμφισβήτητος ο κοινωνικός και ηθικός ρόλος της Εκπαίδευσης, καθώς είναι εκείνη που

συμβάλλει στην ομαλή ένταξη ευπαθών ομάδων σε νέα πολιτισμικά περιβάλλοντα. Το Σύγχρονο Σχολείο αφουγκράζεται τις ανάγκες προσαρμογής των μαθητών σε μία πολυπολιτισμική κοινωνία και προασπίζει τα δικαιώματα των παιδιών σε ένα «Σχολείο για Όλους». Το γεγονός αυτό διαμορφώνει ένα πλαίσιο πολυεπίπεδων ψυχοπαιδαγωγικών κατευθύνσεων εντός της σχολικής κοινότητας. Η Σχολική Συμβουλευτική ως πρακτική μέθοδος προσέγγισης των μαθητών, με τις θεωρίες της Πολλαπλής Νοημοσύνης και της Συναισθηματικής Νοημοσύνης, έχει διαμορφώσει νέες προοπτικές στην Εκπαίδευση. Ο «Εκπαιδευτικός –Σύμβουλος» στηριζόμενος στο βασικό ρόλο που παίζει το συναίσθημα ως υπόστρωμα της εκπαιδευτικής λειτουργίας, καλείται να έχει μια στάση συμπάθειας, θετικής διαθεσιμότητας και ουδετερότητας, η οποία είναι βοηθητική τόσο για τους μαθητές, όσο και για τον ίδιο, ενώ ταυτοχρόνως απαλλάσσει από συναισθηματικές επιβαρύνσεις και αισθήματα ενοχής.

Λέξεις κλειδιά: εκπαιδευτικό έργο, σχολική συμβουλευτική, συναισθηματική νοημοσύνη, συμπερίληψη, εκπαιδευτικός – σύμβουλος

Θ.Ε. Επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών στην παιδαγωγική της συμπερίληψης

Παιδική Λογοτεχνία, Τέχνη και συμπεριληπτική Παιδαγωγική: Ενδεικτική μελέτη περίπτωσης για την παιδαγωγική διαχείριση πολυπολιτισμικού περιβάλλοντος με αξιοποίηση της μετασχηματίζουσας μάθησης, των τεχνικών παρατήρησης έργων Τέχνης (Artful Thinking και Perkins) και της δυναμικής της ομάδας

Ιωάννα Ραμουτσάκη
Σ.Ε.Ε. ΠΕ02, ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Κρήτης

Σκοπός της συγκεκριμένης εργασίας είναι η ανάδειξη της σημασίας σύνδεσης Παιδικής Λογοτεχνίας, συμπεριληπτικής Παιδαγωγικής και Τέχνης, μέσα από ένα αντιπροσωπευτικό κείμενο Παιδικής Λογοτεχνίας για τη διαχείριση του πολυπολιτισμικού περιβάλλοντος. Ειδικότερα, αξιοποιείται το λογοτεχνικό έργο της Αλ. Μησιάλη «Με λένε Νιλουφέρ», με την παράλληλη ανάδειξη των παιδαγωγικών αρχών από την αξιοποίηση της δυναμικής της ομάδας, των τεχνικών παρατήρησης έργων Τέχνης (Artful Thinking και Perkins) και της μετασχηματίζουσας μάθησης, σε συνδυασμό με τη βιωματική εμπειρία της συγγραφέως από την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών. Αφετηρία του προβληματισμού μας στάθηκε η ίδια η εκπαιδευτική πραγματικότητα και η σπανιότητα κειμένων, που θα μπορούσαν να βοηθήσουν εκπαιδευτικούς και μαθητές να συνειδητοποιήσουν καλύτερα την αξία του καλού παιδαγωγικού κλίματος, της αξιοποίησης κατάλληλων παιδαγωγικών τεχνικών και της συνεργασίας όλων των μελών της κοινότητας για τη συνδιαμόρφωσή του. Μέσα από τη διαγραφόμενη Πρόταση, διαφαίνεται η σπουδαιότητα του κλίματος αποδοχής και αλληλοσεβασμού για την ενεργοποίηση της ψυχής του παιδιού, αλλά και για την ασφαλή, ομαλή και εκούσια συμμετοχή του σε κάθε μαθησιακή διαδικασία. Παράλληλα, υπογραμμίζεται η δυνατότητα σύνδεσης Λογοτεχνίας, Παιδαγωγικής και Τέχνης για το μετασχηματισμό στερεοτυπικών αντιλήψεων, καθώς και η σημασία της αξιοποίησης ανάλογων παραδειγμάτων τόσο στην Εκπαίδευση Ανηλίκων (μαθητών και μαθητριών), όσο και στην Εκπαίδευση-Επιμόρφωση Ενηλίκων (Εκπαιδευτικών).

Λέξεις κλειδιά: Παιδική Λογοτεχνία, πολυ-πολιτισμικό περιβάλλον, παιδαγωγική, συμπερίληψη, παιδαγωγικό κλίμα

Θ.Ε. Επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών στην παιδαγωγική της συμπερίληψης

Μαθηματικά για όλους στην Ε΄ Δημοτικού: Από τη Δευτεροβάθμια στην Πρωτοβάθμια

Μαγδαληνή Κοκκαλιάρη
Σ.Ε.Ε. ΠΕ70, 3^ο ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Αττικής

Ελένη Λυμπεροπούλου
Σ.Ε.Ε. ΠΕ03, 4^ο ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Αττικής

Στην παρούσα εργασία παρουσιάζεται μια δράση επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης για τη διδασκαλία των μαθηματικών στην Ε΄ τάξη του δημοτικού σχολείου με την αφορμή της εισαγωγής του νέου σχολικού βιβλίου από το σχολικό έτος 2018-19. Αξιοποιώντας τις οδηγίες για τη διδασκαλία των μαθηματικών στην Ε΄ Δημοτικού, προτείνονται δραστηριότητες στις οποίες εμπλέκονται οι μαθητές/τριες, όπως υποστηρίζεται και από τη σχετική έρευνα. Επιχειρήθηκε η συνεργασία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στο πλαίσιο της επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών επιδιώκοντας τη συμμετοχή όλων των μαθητών/τριών και την ενδυνάμωση του εκπαιδευτικού. Οι επιμορφωτικές δράσεις που θα περιγράψουμε αφορούν ομάδες εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης στις Δ΄ και Γ΄ Εκπαιδευτικές Διευθύνσεις της Π.Δ.Ε. Αττικής και κοινή επιμόρφωση εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας και Μαθηματικών Γυμνασίων. Η εφαρμογή της συγκεκριμένης επιμόρφωσης αποτέλεσε μια πρώτη απόπειρα τόσο διερεύνησης των αναγκών των εκπαιδευτικών του Δημοτικού σχολείου και των Μαθηματικών του Γυμνασίου και τη δυνατότητά τους να ανταποκριθούν συνεργατικά στον ρόλο του σχεδιαστή και διαχειριστή μαθηματικών δραστηριοτήτων.

Λέξεις κλειδιά: Μαθηματικά, διδασκαλία, συνεργασία, συμπερίληψη

Θ.Ε. Διαπολιτισμική εκπαίδευση και πρακτικές συμπερίληψης

Η αξιοποίηση ενός διαπολιτισμικού διδακτικού σεναρίου στην προσπάθεια συμπερίληψης των ατόμων με ειδικές ανάγκες

Γεώργιος Καδιγιαννόπουλος
Δρ Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, Σ.Ε.Π. Δυτικής Μακεδονίας

Η διαπολιτισμική εκπαίδευση κατέχει σημαίνουσα θέση στο χώρο των Επιστημών της Αγωγής τις τελευταίες δεκαετίες, καθώς ασχολείται και εστιάζει σε κορυφαία ζητήματα. Ειδικότερα, η διαπολιτισμική εκπαίδευση επιδιώκει, μεταξύ άλλων, να επιτύχει τη συμπερίληψη των ευάλωτων κοινωνικών ομάδων στην εκπαιδευτική και μαθησιακή διαδικασία. Μία από τις ευάλωτες κοινωνικές ομάδες, των οποίων την εκπαιδευτική στήριξη προσπαθεί να ενισχύσει η διαπολιτισμική εκπαίδευση είναι τα άτομα με ειδικές ανάγκες. Η παρούσα εργασία αποσκοπεί να παρουσιάσει ένα διαπολιτισμικό διδακτικό σενάριο, το οποίο να επιτυγχάνει την προσέγγιση των ατόμων με ειδικές ανάγκες. Το διδακτικό σενάριο εφαρμόστηκε σε τρεις σχολικές μονάδες της Περιφερειακής Ενότητας Κοζάνης το σχολικό έτος 2017-2018 και για την υλοποίησή του χρησιμοποιήθηκαν φύλλα εργασίας, το σχολικό βιβλίο της Οικιακής Οικονομίας,

καθώς και η προβολή βίντεο. Για την αξιολόγηση του διδακτικού σεναρίου χρησιμοποιήθηκε η μέθοδος της κριτικής παρατήρησης των μαθητών, καθώς και οι απαντήσεις των μαθητών στα φύλλα εργασίας. Από την εφαρμογή του διδακτικού σεναρίου προέκυψαν τρία χρήσιμα συμπεράσματα. Πρώτον, οι μαθητές δεν έχουν επαρκή γνώση της έννοιας «άτομο με ειδικές ανάγκες», δεύτερον εμφανίζουν αυξημένη ευαισθησία ως προς τα άτομα με ειδικές ανάγκες και τρίτον, φανερώνουν την επιθυμία να συμμετάσχουν σε δράσεις υπέρ των ατόμων με ειδικές ανάγκες.

Λέξεις κλειδιά: διαπολιτισμική εκπαίδευση, σενάριο, ΑμΕΑ, συμπερίληψη, Οικιακή Οικονομία

Θ.Ε. Διαπολιτισμική εκπαίδευση και πρακτικές συμπερίληψης

Θεωρητικές και εφαρμοσμένες προσεγγίσεις για τα μοντέλα διαχείρισης της πολυπολιτισμικότητας. Η περίπτωση της Ελλάδας

Νικόλαος Καρπούζης

Σ.Ε.Ε. ΠΕ70, 3^ο ΠΕ.Κ.Ε.Σ. ΑΤΤΙΚΗΣ-

Η παρουσία των αλλοδαπών μαθητών στη χώρα μας τις τελευταίες δεκαετίες αναδεικνύει ζητήματα που συνδέονται με την οργάνωση και το μέλλον του εκπαιδευτικού συστήματος, καθώς και την οργάνωση της κοινωνίας γενικότερα, υπό το πρίσμα της νέας πολυπολιτισμικής πραγματικότητας. Ενώ η εκπαίδευση δεν μπορεί να φέρει την αποκλειστική ευθύνη για την αντιμετώπιση του ρατσισμού και την προώθηση των διαπολιτισμικών δεξιοτήτων, έχει εντούτοις μια σημαντική συμβολή στο να διευκολύνει την ανάπτυξή τους, τις στάσεις του μαθητή, τις αξίες και την γνώση. Ως πρόληψη ή και άμβλυνση αυτών των επιπτώσεων προτείνονται τα μέτρα εκείνα που κρίνονται αναγκαία για την ενσωμάτωση των αλλοδαπών. Ενίοτε, η ενσωμάτωση προσλαμβάνεται ως η αφομοίωση αυτών των μαθητών στο μέχρι τώρα κυρίαρχο μοντέλο κοινωνικοποίησης της χώρας, αν και, δεν λείπουν οι απόψεις που προτάσσουν την αναγκαιότητα αποδοχής μιας νέας πολυπολιτισμικής κοινωνίας. Στην εργασία αυτή θα διερευνηθούν μια σειρά από ζητήματα που εμπίπτουν στους παραπάνω προβληματισμούς, αρχής γενομένης από μια σύντομη παρουσίαση της διεθνούς εμπειρίας από την Ευρώπη και τις Η.Π.Α., αλλά και τα εκπαιδευτικά μοντέλα που υιοθετήθηκαν εκεί με στόχο την ομαλή ένταξη και προσαρμογή μαθητών διαφορετικών εθνοπολιτισμικών ομάδων στα εκπαιδευτικά συστήματα των χωρών υποδοχής. Στη συνέχεια, αφού γίνει μια σύντομη αλλά επαρκής αναφορά σε πολύ βασικούς όρους, όπως η έννοια της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, το ποιοι είναι οι γενικοί σκοποί της διαπολιτισμικής αγωγής, δίνοντας πρωτίστως έμφαση στην Α/βάθμια εκπαίδευση, διατυπώνονται κατευθύνσεις – προτάσεις, που αφορούν στην εκπαίδευση των αλλοδαπών μαθητών στην Ελλάδα.

Λέξεις κλειδιά: αλλοδαποί, παλιννοστούντες, αλλόγλωσσοι, εκπαιδευτικά μοντέλα

Θ.Ε. Διαπολιτισμική εκπαίδευση και πρακτικές συμπερίληψης

Η χρήση των Τ.Π.Ε. για την αποδυνάμωση των κοινωνικών στερεοτύπων και την ενδυνάμωση της συμπερίληψης. Διδακτική παρέμβαση οκτώ (8) μαθημάτων, με τη χρήση πολυμεσικού περιβάλλοντος, για την άμβλυνση των κοινωνικών στερεοτύπων

Ιωάννης Κουφόπουλος

Σ.Ε.Ε. ΠΕ70, 3^ο ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Αττικής

Γεωργία Μούκα

Εκπαιδευτικός ΠΕ70, Διευθύντρια 8^{ου} Δ.Σ. Καλλιθέας

Η πρόταση της διδακτικής παρέμβασης «8 μαθήματα για την άμβλυνση των κοινωνικών στερεοτύπων», στηρίχτηκε στη διαπίστωση της αναγκαιότητας ύπαρξης ενός ευέλικτου παιδαγωγικού προγράμματος δραστηριοτήτων στο πλαίσιο των αρχών της διαπολιτισμικής και συμπεριληπτικής εκπαίδευσης για το ελληνικό σχολείο. Ο σχεδιασμός, η ανάπτυξη και η πρακτική εφαρμογή των δραστηριοτήτων υπαγορεύτηκαν από την αντίληψη της χρήσης των Τ.Π.Ε. ως γνωστικών εργαλείων, προσανατολισμένων στον στοχασμό και τη δράση και με στόχο τον κοινωνικό μετασχηματισμό και την ανατροπή των κυρίαρχων οπτικών που σχηματοποιούν τις διακρίσεις και τα στερεότυπα. Οι μαθήτριες/-τές έχουν τη δυνατότητα να προσεγγίσουν, να κατανοήσουν, να αναλύσουν τις φυλετικές, γλωσσικές, μαθησιακές, ατομικές και κοινωνικές διαφορές και να μετασχηματίσουν/τροποποιήσουν υπάρχουσες στάσεις και συμπεριφορές τους με στόχο την ανάπτυξη της διαπολιτισμικής συνείδησης και του σεβασμού της ετερότητας. Παράλληλα, καθώς επιχειρείται η γνωστική αποσαφήνιση, αποδόμηση και αναδόμηση των στοιχείων που αποτελούν τη στερεοτυπική σκέψη, όπως η άποψη, το γεγονός, η άκριτη γενίκευση, οι ταμπέλες, η διάκριση και η προκατάληψη, καλλιεργείται η ανάπτυξη της κριτικής σκέψης και ευνοείται η βιωματική προσέγγιση των υπό διαπραγμάτευση εννοιών και η προσέγγισή τους στο πλαίσιο ενός περιβάλλοντος, όπου κυριαρχεί ο σεβασμός, η ελευθερία, η συμμετοχή και η αυτονομία, στοιχεία που αποτελούν κύριες συνιστώσες της διαπολιτισμικής και της συμπεριληπτικής εκπαίδευσης.

Λέξεις κλειδιά: Τ.Π.Ε, διαπολιτισμική εκπαίδευση, ετερότητα, στερεότυπα

Θ.Ε. Διαπολιτισμική εκπαίδευση και πρακτικές συμπερίληψης

Η αξιοποίηση βιωματικών μεθόδων στο πλαίσιο μιας έρευνας δράσης για τη συνεχή επιμόρφωση εκπαιδευτικών Ζ.Ε.Π. και Δ.Υ.Ε.Π. στην Ανατολική Αττική

Ευαγγελία Μανούσου

Σ.Ε.Ε. ΠΕ70, 5^ο ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Αττικής

Βασιλική Παπαδοπούλου

Σ.Ε.Ε. ΠΕ70, 5^ο ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Αττικής

Βασίλης Χαρίτος

Σ.Ε.Ε. ΠΕ70, 5^ο ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Αττικής

Η εκπαίδευση των προσφύγων είναι μια σύγχρονη αναγκαιότητα στην οποία πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη σημασία όπως τονίζει η τελευταία έκθεση της UNHCR (2019). Στο πλαίσιο αυτό είναι

εξαιρετικά σημαντική η συνεχής επιμόρφωση των εκπαιδευτικών που εργάζονται σε κάθε πλαίσιο όπως οι Δομές Υποδοχής και Εκπαίδευσης Προσφύγων (Δ.Υ.Ε.Π.), οι Ζώνες Εκπαιδευτικής Προτεραιότητας (Ζ.Ε.Π.) κτλ. Με βάση τις ισχύουσες διαδικασίες οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί που υπηρετούν σε αυτές τις δομές είναι αναπληρωτές, συνήθως χωρίς καμία προηγούμενη εμπειρία ή επιμόρφωση στην εκπαίδευση των προσφύγων με στόχο την ένταξη και τη συμπερίληψη τους. Αξιοποιώντας τις παραπάνω διαπιστώσεις 3 Συντονιστές Εκπαιδευτικού Έργου Πρωτοβάθμιας του 5ου Π.Ε.Κ.Ε.Σ. σε συνεργασία με το Συντονιστή Εκπαίδευσης Προσφύγων Μαλακάσας οργάνωσαν μια πρώτη επιμορφωτική ημερίδα στο Δημοτικό Σχολείο Βαρνάβα στις 23 Ιανουαρίου 2020 με ομάδα στόχο τους εκπαιδευτικούς των Δ.Υ.Ε.Π. της Ανατολικής Αττικής και των τμημάτων Ζ.Ε.Π. με έμφαση στις βιωματικές μεθόδους επιμόρφωσης. Η οργάνωση της επιμορφωτικής ημερίδας σχεδιάστηκε με στόχο να αποτελεί την αρχή μιας συστηματικής επιμόρφωσης για την συγκεκριμένη ομάδα στόχο στο πλαίσιο μιας έρευνας δράσης. Τα ερευνητικά ερωτήματα της συγκεκριμένης δράσης ήταν: α) ποιοι είναι οι προβληματισμοί και οι ανάγκες των εκπαιδευτικών που υπηρετούν στις Δ.Υ.Ε.Π. και τα Ζ.Ε.Π. β) ποια είναι τα αποτελέσματα της αξιοποίησης βιωματικών μεθόδων στην επιμόρφωση της συγκεκριμένης ομάδας εκπαιδευτικών και γ) ποια στοιχεία πρέπει να βελτιωθούν για την βελτίωση της αποτελεσματικότητας τους στην εκπαίδευση των προσφύγων; Η επιμορφωτική ημερίδα ξεκίνησε με την εφαρμογή της μεθόδου World Cafe όπου οι εκπαιδευτικοί αλληλεπιδρώντας συνεχώς διερεύνησαν: α) Ποιος είναι ο σκοπός και ο ρόλος της εκπαίδευσης προσφύγων και μεταναστών; β) Ποια εμπόδια- δυσκολίες διαπιστώνουν στη λειτουργία των Δ.Υ.Ε.Π., Τ.Υ., Ζ.Ε.Π.; γ) Ποιες καλές πρακτικές έχουν εφαρμόσει ή σκέφτονται να εφαρμόσουν στη δομή που υπηρετούν.

Λέξεις κλειδιά: επιμόρφωση, Ζ.Ε.Π., Δ.Υ.Ε.Π., World Cafe

Θ.Ε. Διαπολιτισμική εκπαίδευση και πρακτικές συμπερίληψης

Προσχολική Αγωγή και Συμπερίληψη- Στάσεις και αντιλήψεις παιδαγωγών προσχολικής ηλικίας

Ελένη Μουσένα

Επίκουρη Καθηγήτρια Τ.Α.Φ.Π.Π.Η., Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής

Παναγιώτα Λαφαζάνη

Παιδαγωγός Προσχολικής Ηλικίας

Η σύγχρονη κοινωνία χαρακτηρίζεται ως πολύ-πολιτισμική, καθώς πληθυσμοί με ποικίλα γλωσσικά, θρησκευτικά, εθνικά και πολιτιστικά χαρακτηριστικά συμβιώνουν στα πλαίσια αυτής. Κάθε χρόνο, όλο και περισσότεροι αλλοδαποί μαθητές εγγράφονται στα σχολεία της χώρας. Η συμπερίληψη και η ενσωμάτωση των αλλοδαπών παιδιών στην εκπαιδευτική διαδικασία, κρίνεται σήμερα περισσότερο απαραίτητη από ποτέ. Ο όρος συμπερίληψη αναφέρεται στην ικανότητα των ανθρώπων να ζουν μαζί, με σεβασμό στην αξιοπρέπεια κάθε ατόμου, τον πλουραλισμό και την ποικιλομορφία, καθώς και την αλληλεγγύη. Τα παραπάνω δημιουργούν την ανάγκη ίδρυσης ενός νέου διαπολιτισμικού σχολείου, μέσα στο οποίο τα μικρά παιδιά θα λάβουν διαπολιτισμική εκπαίδευση, δηλαδή ένα σύνολο ικανοτήτων, γνώσεων και πρακτικών που επιτρέπουν στο μικρό παιδί να διαμορφώνει σχέσεις με άτομα διαφορετικών κουλτουρών και εθνικοτήτων μέσα στα πλαίσια αμοιβαίου σεβασμού. Σκοπός

της παρούσας εργασίας είναι η διερεύνηση των παιδαγωγικών πρακτικών που εφαρμόζουν οι παιδαγωγοί προσχολικής ηλικίας σε σχέση με τα αλλοδαπά παιδιά κατά την εκπαιδευτική διαδικασία, όπως επίσης και οι μέθοδοι συμπερίληψης των γονέων σε αυτή. Η εν λόγω εργασία αποτελεί μια ποιοτική έρευνα, τα δεδομένα της οποίας συλλέχθηκαν μέσω δομημένης συνέντευξης από 11 Έλληνες παιδαγωγούς προσχολικής αγωγής εργαζόμενοι σε βρεφονηπιακούς σταθμούς του κεντρικού τομέα Αθηνών. Τα αποτελέσματα της μελέτης απέδειξαν την ανάγκη μιας περαιτέρω ενημέρωσης των παιδαγωγών όσον αφορά τη διαπαιδαγώγηση των αλλοδαπών μαθητών, υιοθετώντας πρακτικές προσαρμοσμένες σε κάθε περίπτωση στις ανάγκες και τα βιώματα αυτών των παιδιών.

Λέξεις κλειδιά: Προσχολική Αγωγή, συμπερίληψη, παιδαγωγικές πρακτικές

Θ.Ε. Διαπολιτισμική εκπαίδευση και πρακτικές συμπερίληψης

Το Σχολείο της Συμπερίληψης: Πραγματικότητα και Προοπτικές

Αθανάσιος Μπότας

Εκπαιδευτικός ΠΕ70, Διευθυντής Π.Ε. Καρδίτσας

Ιωάννα Φλώρου

Εκπαιδευτικός ΠΕ70

Καθώς η ετερότητα αποτελεί αναμφισβήτητο δεδομένο κάθε σύγχρονης κοινωνίας, συνεπώς και της ελληνικής, το παρόν άρθρο μελετά την αναγκαιότητα εφαρμογής της πολιτισμικής συμπερίληψης των μαθητών προσφύγων στο πολυπολιτισμικό σχολείο. Η συνύπαρξη μαθητών τόσο μεταξύ τους, όσο και με την κυρίαρχη ομάδα της χώρας υποδοχής, μαθητών που διαφέρουν ως προς τη γλώσσα, τη θρησκεία, τα ήθη, τα έθιμα δεν είναι εύκολη υπόθεση. Καθώς το δικαίωμα της εκπαίδευσης είναι αναφαίρετο δικαίωμα όλων των παιδιών, η εφαρμογή συμπεριληπτικής εκπαίδευσης συμβάλλει στην παροχή ποιοτικής εκπαίδευσης, αποδέχεται και σέβεται την πολιτισμική ποικιλία και διαφορετικότητα, προωθεί την ισότητα, την ανάπτυξη της αλληλεγγύης, την αλληλεπίδραση και την απουσία των ρατσιστικών συμπεριφορών, συμβάλλοντας στην ομαλή ένταξη των μαθητών εντός σχολικής τάξης, σχολικού αλλά και κοινωνικού περιβάλλοντος. Η συμπερίληψη των μαθητών προσφύγων και ο όρος συμπεριληπτική εκπαίδευση αφορά στη διαφοροποίηση του εκπαιδευτικού περιβάλλοντος, του αναλυτικού προγράμματος, των παιδαγωγικών και εκπαιδευτικών πρακτικών. Απαιτεί να λαμβάνονται υπόψη οι ανάγκες αυτών των μαθητών για εξειδικευμένα προγράμματα, ώστε να έχουν συμμετοχή στην εκπαιδευτική διαδικασία και να αποδίδουν στο μέγιστο των δυνατοτήτων τους. Καθοριστικός παράγοντας για την επιτυχία της εφαρμογής της συμπερίληψης αποτελεί ο εκπαιδευτικός της τάξης, ο οποίος έχει σημαντικό ρόλο στη διαχείριση της πολιτισμικής ετερότητας, στην ενίσχυση της διαπολιτισμικής επικοινωνίας και στην ποιότητα της παρεχόμενης εκπαίδευσης. Σε αυτό το πλαίσιο συζητούνται οι έννοιες της σχολικής συμπερίληψης, της πολιτισμικής ετερότητας και της Διαπολιτισμικής εκπαίδευσης. Γίνεται αναφορά στις γενικές αρχές για την προώθηση της συμπερίληψης μαθητών με πολιτισμική ετερότητα. Τέλος, το άρθρο εστιάζει στον σημαντικό ρόλο που διαδραματίζει η σχολική ηγεσία και ο εκπαιδευτικός στη συμπεριληπτική εκπαίδευση μαθητών προσφύγων.

Λέξεις κλειδιά: πολιτισμική ετερότητα, συμπεριληπτική εκπαίδευση, προσφυγόπαιδες

Θ.Ε. Διαπολιτισμική εκπαίδευση και πρακτικές συμπερίληψης

**Εκπαιδευτική πολιτική για την ένταξη των προσφύγων/μεταναστών μαθητών (2015-2019)
στο πλαίσιο των συμπεριληπτικών προσεγγίσεων: Διαπιστώσεις, προβληματισμοί
και προτάσεις**

Κωνσταντίνος Παπαχρήστος
Σ.Ε.Ε. ΠΕ 70, 5^ο ΠΕ.Κ.Ε.Σ. ΑΤΤΙΚΗΣ-

Η διαχείριση της προσφυγικής κρίσης είναι χωρίς αμφιβολία μια από τις βασικές προκλήσεις που καλείται να αντιμετωπίσει σήμερα η Ελλάδα, αλλά και η Ευρωπαϊκή Ένωση, λόγω του μεγέθους της, της ταχύτητας με την οποία εξελίσσεται και της πολυπλοκότητας των κοινωνικών, πολιτικών, οικονομικών και εκπαιδευτικών διαστάσεων. Στην εισήγησή μας αυτή προσεγγίζουμε κριτικά την εκπαιδευτική πολιτική και την πολιτική του Υ.ΠΑΙ.Θ. για το προσφυγικό/μεταναστευτικό ζήτημα της περιόδου 2015-2019. Περιγράφουμε τις δράσεις και τις ενέργειες του Υ.ΠΑΙ.Θ. που αφορούσαν την ένταξη των προσφύγων/μεταναστών μαθητών/τριών. Εστιάζουμε στο θεσμικό πλαίσιο για τη διαπολιτισμική εκπαίδευση (Ν. 4415 - ΦΕΚ 159 Α' /6-9-2016 & Ν. 4547 -ΦΕΚ 102 Α' /12-06-2018) και στους νέους θεσμούς που δημιουργήθηκαν από το Υ.ΠΑΙ.Θ. (Δομές Υποδοχής Εκπαίδευσης Προσφύγων - (Δ.Υ.Ε.Π.), Συντονιστές Εκπαίδευσης Προσφύγων (Σ.Ε.Π.) - Επιστημονική Επιτροπή του Υ.ΠΑΙ.Θ. (18/3/2016- 2019), Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής (Ι.Ε.Π.), τα Πανεπιστήμια και το ρόλο τους καθώς και για το ρόλο των στελεχών και της διοίκησης της εκπαίδευσης. Επισημαίνουμε τα προβλήματα και τις δυσλειτουργίες που παρατηρήθηκαν στο όλο πλαίσιο της ασκούμενης εκπαιδευτικής πολιτικής και προτείνουμε μέτρα ενίσχυσης και αξιοποίησης των στελεχών της εκπαίδευσης στο πλαίσιο διαμόρφωσης ενός συμπεριληπτικού σχολείου.

Λέξεις κλειδιά: εκπαιδευτική πολιτική, προσφυγικό, διαπολιτισμική εκπαίδευση, νέοι θεσμοί, συμπερίληψη.

Θ.Ε. Διαπολιτισμική εκπαίδευση και πρακτικές συμπερίληψης

**Ρατσισμός ξενοφοβία, στερεότυπα, προκατάληψη και σχολική βία /εκφοβισμός.
Μέτρα και παρεμβάσεις**

Κωνσταντίνος Παπαχρήστος
Σ.Ε.Ε. ΠΕ70, 5^ο ΠΕ.Κ.Ε.Σ. ΑΤΤΙΚΗΣ-

Παρασκευή Παγώνη
Εκπαιδευτικός ΠΕ60, Msc

Το μεταναστευτικό ζήτημα ιδιαίτερα, σε συνθήκες μιας παγκοσμιοποιημένης οικονομικής ύφεσης ενεργοποιεί στους γηγενείς πληθυσμούς αισθήματα φόβου και ανασφάλειας που με τη σειρά τους καλλιεργούν ξενοφοβικά σύνδρομα και ρατσισμό προς τους μετανάστες, πρόσφυγες. Οι έννοιες ρατσισμός και ξενοφοβία αντίκεινται ευθέως στις αρχές της ελευθερίας, της δημοκρατίας, του σεβασμού των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών, καθώς και του κράτους δικαίου. Στην εισήγηση επιχειρείται μια εννοιολογική προσέγγιση

γιση των όρων, ρατσισμός, ξενοφοβία, στερεότυπα, προκατάληψη καθώς και η ανάδειξη του σημαντικού ρόλου του σχολείου στην κατεύθυνση της διαμόρφωσης μιας κοινωνίας πολιτών, ευαίσθητης απέναντι στο ζήτημα της συνύπαρξης διαφορετικών πολιτισμών και στην αποτελεσματική πολιτική διαχείρισης της διαφορετικότητας. Ιδιαίτερη αναφορά γίνεται στη σχολική βία/εκφοβισμό που προκαλείται εξαιτίας της εθνικής ή πολιτισμικής ετερότητας και έχει άλλα χαρακτηριστικά, άλλη δυναμική και άλλες συνέπειες από τις υπόλοιπες περιπτώσεις βίας. Στην εισήγηση επισημαίνονται τα θέματα αυτά και προτείνονται μέτρα και παρεμβάσεις σε όλη τη λειτουργία του σχολείου, ώστε οι εκπαιδευτικοί να μπορούν με διδακτικές προσεγγίσεις και αλλαγές στο σχολείο να διαμορφώσουν τις αναγκαίες σχέσεις μεταξύ των μαθητών, επηρεάζοντας καθοριστικά την ποιότητα της σχολικής ζωής, αλλά και την αποτελεσματικότητα της μαθησιακής διαδικασίας. Η βελτίωση των σχέσεων μεταξύ των μαθητών συμβάλλει θετικά στην προαγωγή του συντονισμού της σχολικής ζωής, των σχέσεων εκπαιδευτικών - μαθητών, των σχέσεων σχολείου-γονέων και των σχέσεων σχολείου φορέων συμβάλλοντας στην ανάπτυξη ενισχυτικών, υποστηρικτικών και αντισταθμιστικών παρεμβάσεων προς συγκεκριμένες ομάδες μαθητών, αντιμετωπίζοντας αποτελεσματικά το φαινόμενο του ρατσισμού.

Λέξεις κλειδιά: ρατσισμός, ξενοφοβία, στερεότυπα, προκατάληψη, σχολική βία/εκφοβισμός

Θ.Ε. Διαπολιτισμική εκπαίδευση και πρακτικές συμπερίληψης

Συγκρούσεις και αλληλεπιδράσεις ανάμεσα στη Δύση και την Ανατολή: από το «τότε» στο «σήμερα»

Λάμπρος Πόλκας

Σ.Ε.Ε. ΠΕ02, 5^ο ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Αττικής

Συστήνεται διδακτικό σχέδιο με το οποίο αποβλέπεται, στο πλαίσιο του μαθήματος της Ιστορίας του αρχαίου κόσμου της Α' Λυκείου, οι μαθητές/ήτριες μιας πολυπολιτισμικής τάξης να συνειδητοποιήσουν τη συνεχή μείξη, τις ανταλλαγές και αλληλεπιδράσεις ανάμεσα στους αρχαίους Έλληνες και τους λαούς της «Εγγύς Ανατολής», υπερβαίνοντας στερεότυπα ανάμεσα στους «πολιτισμένους Δυτικούς» και τους «βάρβαρους Ανατολίτες». Επιπρόσθετα, το διδακτικό σχέδιο, παρακάμπτοντας τον ρηχό κοσμοπολιτισμό και τις μονοδιάστατες απόπειρες εμβάπτισης Ελλήνων και «ξένων» μαθητών /τριών στην άχρονη ελληνικότητα, αποσκοπεί στο να οικειοποιηθούν οι μαθητές/ήτριες τον ιστορικό χαρακτήρα της διαπολιτισμικότητας στη βάση της αρχής της αμοιβαιότητας λαών και πολιτισμών (αρχαίων και σύγχρονων). Σε ψηφιακό, συνεργατικό περιβάλλον μάθησης οι μαθητές/ήτριες σε ομάδες με ρόλους ως Ιστορικοί, Καλλιτέχνες, Αρχαιολόγοι, Σκηνοθέτες και Μουσικοί σχολιάζουν και κρίνουν ταυτοτικές αντιθέσεις ανάμεσα στο «εμείς» και «οι άλλοι», καθώς επίσης ανατολιστικές αναπαράστασεις, μέσα από τις οποίες αναπλαισιώνεται η πολιτισμική ταυτότητα των Ευρωπαίων απέναντι στα οξυμένα προβλήματα των μεταναστών και των προσφύγων από τις χώρες κυρίως της Ανατολής. Κείμενα, αγγεία και πίνακες ζωγραφικής, μνημεία, αρχαιόθεμες ταινίες και βιντεογραφημένες μουσικές εκτελέσεις συγκροτούν το ρεπερτόριο των διδακτικών συμβάντων, στο πλαίσιο των οποίων, με απλή γλώσσα και τη διαμεσολάβηση του εκπαιδευτικού, οι μαθητές/ήτριες αντιλαμβάνονται ότι η συμπερίληψή τους στο σχολείο και στην κοινωνία προϋποθέτει την κριτική επίγνωση της πολιτισμικής ποικιλομορφίας και ετερότητας.

Λέξεις κλειδιά: Ιστορία, Ανατολισμός, Τ.Π.Ε.

Θ.Ε. Διαπολιτισμική εκπαίδευση και πρακτικές συμπερίληψης

Η συμπεριληπτική και διαπολιτισμική διάσταση των καινοτόμων προγραμμάτων- Role Models: ένα παράδειγμα δράσης και παρέμβασης

Μαρία Πρατσίνη

Σ.Ε.Ε. ΠΕ70, ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Κρήτης

Κοινό τόπο των δύο εκπαιδευτικών προσεγγίσεων, της συμπεριληπτικής μάθησης και της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, αποτελεί το σχολικό πλαίσιο που υποδέχεται και προσφέρει ίσες ευκαιρίες έκφρασης και εμπειρίες μάθησης σε όλα τα παιδιά ανεξαρτήτως καταγωγής, θρησκείας, φύλου, νοημοσύνης, βιωμάτων και κλήσεων. Οι τάξεις και τα σχολεία διαμορφώνονται πλέον σε πολυπολιτισμικά περιβάλλοντα αλληλεπίδρασης ενώ η αξιοποίηση αυτής της ποικιλομορφίας προβάλλει ως αδήριτη ανάγκη προκειμένου να εκπληρωθούν οι σκοποί και οι στόχοι εκείνης της εκπαίδευσης που αντιστέκεται στις κάθε μορφής και είδους διακρίσεις. Και αυτό συνιστά μια εκ βάθρων αναθεώρηση του παραδοσιακού εκπαιδευτικού συστήματος, των αναλυτικών προγραμμάτων, των μεθόδων και παιδαγωγικών πρακτικών με σκοπό την ικανοποίηση των αναγκών και των απαιτήσεων ατόμων διαφορετικής προέλευσης, τα οποία έχουν, όχι μόνο άνισες, αλλά και συχνά ανύπαρκτες ευκαιρίες πρόσβασης σε κοινωνικά και μορφωτικά αγαθά. Τα προγράμματα σχολικών δραστηριοτήτων και οι καινοτόμες δράσεις μπορούν να αποτελέσουν, με κατάλληλη αξιοποίηση, «νησίδες» συμπερίληψης και διαπολιτισμικής εκπαίδευσης καθώς προσφέρουν τη δυνατότητα συμμετοχής, έκφρασης, αξιοποίησης και ανάδειξης ποικίλων ατομικών και συλλογικών εμπειριών στον αντίποδα της παραδοσιακής διδασκαλίας. Μέσα από την παρουσίαση μιας διδακτικής εμπειρίας με αρχικό στόχο την κινητοποίηση μαθητών και μαθητριών με μειωμένο μαθησιακό ενδιαφέρον, αναδεικνύεται η συμπεριληπτική και διαπολιτισμική διάσταση ενός καινοτόμου, πιλοτικού στην εφαρμογή του, προγράμματος όπως καταγράφηκε και αποτυπώθηκε κατά τη διάρκεια της υλοποίησής του.

Λέξεις κλειδιά: συμπερίληψη, διαπολιτισμική εκπαίδευση, καινοτόμες δράσεις

Θ.Ε. Διαπολιτισμική εκπαίδευση και πρακτικές συμπερίληψης

Ένα διαπολιτισμικό σχέδιο μαθήματος στην Ιστορία της Μουσικής

Θεοδώρα Τσιμπούρη

Σ.Ε.Ε. ΠΕ79, 2^ο ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Νοτίου Αιγαίου

Στην παρούσα εργασία παρουσιάζεται ένα διαπολιτισμικό σχέδιο μαθήματος βασισμένο σε ένα παραδοσιακό τραγούδι της Αλβανίας για το μάθημα της Ιστορίας της Μουσικής της Β' Γυμνασίου των Μουσικών σχολείων βασισμένο σε στοιχεία που συλλέχθηκαν από τη συζήτηση-συνέντευξη με έναν Αλβανό μετανάστη. Μέσα από το παρόν σχέδιο μαθήματος διαφαίνεται ο ενοποιητικός- συμπεριληπτικός ρόλος της μουσικής στη διδασκαλία. Το σχέδιο μαθήματος βασίζεται στη θεματική ενότητα: «5. Φωνητική Μουσική το αφηγηματικό τραγού-

δι» του Προγράμματος Σπουδών για την Ιστορία της Μουσικής της Β' Γυμνασίου των Μουσικών Σχολείων. Με την εφαρμογή του συγκεκριμένου σχεδίου επιτυγχάνεται η εξοικείωση τόσο με την ελληνική μουσική παράδοση όσο και την παράδοση άλλων λαών, η καλλιέργεια της ικανότητας να επιλέγουν τα παιδιά και να αξιολογούν εκτελέσεις έργων παραδοσιακής μουσικής, ο εμπλουτισμός των μουσικών εμπειριών των μαθητών και μαθητριών, η σύνδεση της μουσικής με άλλες τέχνες και γνωστικά αντικείμενα (χορός, ιστορία, γεωγραφία, ελληνική παραδοσιακή μουσική), η ανάπτυξη πνεύματος ομαδικότητας, συνεργασίας, υπευθυνότητας, πειθαρχίας και επικοινωνίας και τέλος η εξοικείωση με την τεχνολογία αλλά και η χρήση αυτής για θέματα μουσικής.

Λέξεις κλειδιά: Παιδιά της Σαμαρίνας, ακριτικό-επικό τραγούδι

Θ.Ε. Διαπολιτισμική εκπαίδευση και πρακτικές συμπερίληψης

Η Διδασκαλία της Ελληνικής ως Δεύτερης ή Ξένης Γλώσσας εξ αποστάσεως σε Τάξεις Μαθητών-Προσφύγων (Δ.Υ.Ε.Π.-Ζ.Ε.Π.)

Δημοσθένης Χατζηλέλεκας

Σ.Ε.Ε. ΠΕ70, ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Θεσσαλίας

Στην εργασία μας αυτή, θα ασχοληθούμε με την πρόταση καλών πρακτικών για την εξ αποστάσεως διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας ως Δεύτερης ή Ξένης Γλώσσας σε Τάξεις Μαθητών-Προσφύγων σε τμήματα Δ.Υ.Ε.Π. (Δομές Υποδοχής και Εκπαίδευσης Προσφύγων) και σε τμήματα Ζ.Ε.Π. (Ζώνης Εκπαιδευτικής Προτεραιότητας). Σκοπός της εργασίας είναι η διάχυση των καλών πρακτικών προς τις/τους εκπαιδευτικούς που διδάσκουν σε τμήματα Δ.Υ.Ε.Π. και Ζ.Ε.Π., για την όσο το δυνατόν καλύτερη υποστήριξή τους. Στην κατεύθυνση αυτή, προτείνεται η ενδοσχολική αξιοποίηση των καλών πρακτικών και η προστιθέμενη εμπειρία των εκπαιδευτικών του σχολείου που αποκτήθηκε το σχολικό έτος 2019-2020, κατά την χρονική περίοδο της έναρξης της πανδημίας (Covid-19).

Λέξεις κλειδιά: εξ αποστάσεως διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας, διαπολιτισμικές πρακτικές συμπερίληψης

Θ.Ε. Συνεργασία σχολείου - οικογένειας. Συμβουλευτικές παρεμβάσεις

Έλεγχος επιθετικότητας, κατά φύλο και ηλικία, στο σχολείο χρήσιμος στην συμβουλευτική παρέμβαση στο πλαίσιο συνεργασίας σχολείου και οικογένειας

Κωνσταντίνος Δημουλάς

*Επί τιμή Α' Σχ. Σύμβουλος Φιλολόγων, (Νομ., Θεολ., Ψυχολ.) MSc / Δρ (Ι.Κ.Υ.)
Ψυχιατρικής Κλ. Ψυχολογίας*

Ευριπίδης Δημουλάς

*Ηλεκτρολ. Μηχανικός και Μηχανικός Η/Υ/ Ενεργειακός, Δ.Π.Μ.Σ. σε Παραγωγή
και Διαχείριση Ενέργειας και Διοίκηση Επιχειρήσεων για στελέχη, Ιδιωτικός Υπάλληλος*

Έλλη Βέλλιου

Εκπαιδευτικός Αισθητικής Αγωγής / Εικαστικός, MSc Τέχνη και Δημόσιος Χώρος

Στυλιανή Θηβαίου

*Εκπαιδευτικός ΠΕ70, MSc Σχολικής / Εκπαιδευτικής Ψυχολογίας,
Διευθύντρια 10^{ου} Δ.Σ. Ασπροπύργου*

Έχοντας σκοπό να δούμε ερευνητικά ποιο από τα δύο φύλα, τα αγόρια ή τα κορίτσια είναι πιο επιθετικά, σε ένα ευρύτερο πρόγραμμα θεωρητικής μελέτης για την αποδοχή του άλλου και την αποφυγή της αντικοινωνικότητας, και στο σχολείο, παρατηρήθηκε (έρευνα πεδίου) και καταγράφηκε η συμπεριφορά των παιδιών (αγόρια, κορίτσια, 12-18 ετών) του (πολυπληθούς) σχολικού συγκροτήματος 1ου Γυμνασίου / Λυκείου Λάρισας, στις ώρες διαλείμματος, για περίπου ένα χρόνο (2012-2013). Η φυσική παρατήρηση, ως το μόνο είδος έρευνας που θα μπορούσε να γίνει στην προκειμένη περίπτωση, έγινε στις ώρες λειτουργίας του εκεί στεγαζόμενου Γραφείου Σχολικών Συμβούλων Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Λάρισας, τα αποτελέσματα της οποίας επεξεργάστηκε υποομάδα (πέραν συντελεστών, επίσης, εδώ, Θεοδώρα Ευ. Παπαδημητρίου, Αθανάσιος Δήμου, Δημήτριος Λιόβας, Χρήστος Πολύζος) της ευρύτερης διεπιστημονικής Ομάδας Εργασίας Ψυχοβιοαναλυτικής Έρευνας του Μορφωτικού Οργανισμού Ψυχοβιοανάλυσης «εκ των υστέρων». Επιλέχθηκε η συγχρονική μέθοδος των επάλληλων ομάδων, σύμφωνα με την οποία επιλέγονται και παρατηρούνται συγχρόνως πολλές ομάδες ατόμων, εν προκειμένω όλες οι τάξεις ταυτόχρονα, βγάζοντας συμπεράσματα συγκρίνοντας τις τάξεις (άρα και τις ηλικίες) μεταξύ των. Έγιναν συγκρίσεις μεταξύ φύλων και ηλικιών. Με βάση ψυχολογική κλίμακα εκτίμησης διακρίναμε [έμμεσος τρόπος χειρισμού της μεταβλητής της επιθετικότητας, κατά την εμφάνισή της (χρόνος και είδος της έκφρασής της)] τα παιδιά ανάλογα με τον βαθμό που συγκέντρωσαν στην κλίμακα αυτή, συσχετίζοντας τον χρόνο με το είδος έκφρασής της. Το ερώτημα ήταν αν υπάρχει σχέση μεταξύ χρόνου και τρόπου εμφάνισης της επιθετικότητας, σε ένα ομαδοποιητικό πλαίσιο. Από την ανάλυση παραγόντων, ευρέθηκε ότι τα αγόρια ήσαν επιθετικά χωρίς αναστολές, αμέσως, ευθέως, τα δε κορίτσια με αναστολές, αργότερα, πλαγίως.

Λέξεις κλειδιά: επιθετικότητα, πλησιαστικότητα, προσαρμογή, αποστασιοποίηση, διαφορετικότητα

Θ.Ε. Συνεργασία σχολείου - οικογένειας. Συμβουλευτικές παρεμβάσεις

**Διαχρονική εξέταση συναισθηματικής έκφρασης χρήσιμη στη συμβουλευτική παρέμβαση
στο πλαίσιο συνεργασίας σχολείου και οικογένειας**

Κωνσταντίνος Δημουλάς

Επί τιμή Α' Σχ. Σύμβουλος Φιλολόγων, (Νομ., Θεολ., Ψυχολ.) MSc / Δρ (Ι.Κ.Υ.)
Ψυχιατρικής Κλ. Ψυχολογίας

Ευριπίδης Δημουλάς

Ηλεκτρολ. Μηχανικός και Μηχανικός Η/Υ/ Ενεργειακός, Δ.Π.Μ.Σ. σε Παραγωγή
και Διαχείριση Ενέργειας και Διοίκηση Επιχειρήσεων για στελέχη, Ιδιωτικός Υπάλληλος

Έλλη Βέλλιου

Εκπαιδευτικός Αισθητικής Αγωγής / Εικαστικός, MSc Τέχνη και Δημόσιος Χώρος

Στυλιανή Θηβαίου

Εκπαιδευτικός ΠΕ70, MSc Σχολικής / Εκπαιδευτικής Ψυχολογίας,
Διευθύντρια 10^{ου} Δ.Σ. Ασπροπύργου

Με σκοπό να μελετηθεί, διαχρονικά, η μεταβλητότητα της συναισθηματικής έκφρασης, στο πρόσωπο των εμπλεκομένων στην εκπαιδευτική διαδικασία, σε αντιπροσωπευτικό δείγμα 144 (6, 9 και 11 ετών, ισάριθμων αγοριών και κοριτσιών, σε κάθε ομάδα) παιδιών 88 (44 ανδρών και 44 γυναικών) ενηλίκων, μαγνητοσκοπήθηκε η διαδικασία έκφρασης της συγκίνησης, που θα επροκαλείτο από την ακρόαση μουσικών κομματιών ικανών να διεγείρουν συγκινήσεις, της επιλογής του υποκειμένου, ίδιων την κάθε φορά, που θα χρειαζόταν, και η, από ένα σημείο και μετά, τεχνητή (με εισαγωγή αηδιαστικής νοητικής εικόνας) εμπλοκή της ανέλιξης της προβλεπόμενης να βγει στην έκφραση συγκίνησης. Στο τέλος κάθε φάσης, το υποκείμενο κατέγραφε (1 έως 7), με την μεγαλύτερη δυνατή ακρίβεια, ό,τι αισθάνθηκε, κατά την διάρκειά της. Την βιντεοταινία είδαν, χωρίς ήχο, προς αποφυγή παρέλκυσής των, 4 κριτές (δύο άντρες και δύο γυναίκες), οι οποίοι αποτύπωσαν την συναισθηματική έκφραση των υποκειμένων, σε κάθε φάση, στην ίδια βαθμολογική κλίμακα. Βρέθηκε, με κριτήριο το πάνω από το επίπεδο σημαντικότητας 0,05 (τα στατιστικά tests, που χρησιμοποιήθηκαν, ήταν τα Wilcoxon και Whitney Mann tests), αύξηση της εκφραστικής δυνατότητας κυρίως των παιδιών 9 ετών. Τα μικρότερα παιδιά δυσκολεύονται να εκφραστούν, λόγω της μη εισέτι νευρομυϊκής ωρίμανσης του προσώπου των. Τα μεγαλύτερα παιδιά αποφεύγουν την συγκινησιακή έκφρασή τους, για ψυχοκοινωνικούς, κύρια, λόγους. Φαίνεται, ότι η ηλικία, σε συνδυασμό με το κοινωνικοπολιτισμικό πλαίσιο, στο οποίο κινούμαστε, αυξάνει την δυνατότητα έκφρασης και ποικιλίας στην έκφραση. Πράγματι, στους ενήλικες, βρέθηκε μεγάλη ευμεταβλητότητα, στην έκφραση των συναισθημάτων, κυρίως των γυναικών, ανάλογα με την ισχύ βιώματος και παρεμβαλλόμενων κοινωνικών παραγόντων, αρξάμενου του συναισθηματικού βιώματος.

Λέξεις κλειδιά: πρόσωπο, έκφραση, συναισθημα, συγκίνηση, βίωμα

Θ.Ε. Συνεργασία σχολείου-οικογένειας. Συμβουλευτικές παρεμβάσεις

Ο συμβουλευτικός ρόλος του εκπαιδευτικού. Παράγοντας ενδυνάμωσης και αποτελεσματικής επικοινωνίας

Δέσποινα Κωνσταντοπούλου

Δρ Παιδαγωγικής, Διευθύντρια 4^{ου} Δ.Σ. Καισαριανής

Η εκπαιδευτική διαδικασία εκτός από μαθησιακή έχει και ψυχολογική διάσταση και ως εκ τούτου ο εκπαιδευτικός δεν είναι μόνο παιδαγωγός, αλλά και σύμβουλος, καθώς αποτελεί για τους μαθητές έναν από τους σημαντικότερους ενήλικες στην πορεία της ζωής τους. Η ενδυνάμωση του συμβουλευτικού ρόλου των εκπαιδευτικών δεν αποσκοπεί να αντικαταστήσει τους ειδικούς ψυχολόγους, αλλά να συμβάλλει στη δημιουργία ενός αποτελεσματικού σχολείου που θα σέβεται και θα νοιάζεται για όλους τους μαθητές, προάγοντας τη συναισθηματική και κοινωνική τους ανάπτυξη. Η ύπαρξη ισχυρών διαπροσωπικών σχέσεων και η επίτευξη συνεργασίας και συμμετοχής όλων των εμπλεκόμενων στη σχολική ζωή είναι απαραίτητη προϋπόθεση, προς την κατεύθυνση αυτή. Η παροχή συμβουλευτικής υποστήριξης επηρεάζεται καθοριστικά από τη κατεύθυνση των θεωρητικών και εννοιολογικών προσεγγίσεων που υιοθετούνται κάθε φορά. Η χρήση ειδικών δεξιοτήτων και τεχνικών της συμβουλευτικής μπορούν να προσφέρουν εκείνα τα εφόδια που είναι απαραίτητα στον εκπαιδευτικό, προκειμένου να ανταποκριθεί στις ανάγκες των μαθητών και των γονέων, καθώς και να διευκολύνουν την επικοινωνία τόσο μαζί τους, όσο και με το ευρύτερο επαγγελματικό αλλά και κοινωνικό τους περιβάλλον. Στη συγκεκριμένη εργασία, όλα τα παραπάνω εξετάζονται υπό το πρίσμα της παροχής βοήθειας σε γονείς, προκειμένου να υποστηριχθούν κατάλληλα για θέματα που αφορούν το παιδί τους.

Λέξεις κλειδιά: συμβουλευτική, επικοινωνία, συνεργασία σχολείου-οικογένειας

Θ.Ε. Συνεργασία σχολείου-οικογένειας. Συμβουλευτικές παρεμβάσεις

Η διασφάλιση ομαλών μεταβάσεων ως βασική συμπεριληπτική πρακτική

Βασίλειος Κωτούλας

Σ.Ε.Ε. ΠΕ70, Οργανωτικός Συντονιστής ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Θεσσαλίας, Σ.Ε.Π. Ε.Α.Π. & στο Πανεπιστήμιο Λευκωσίας

Σκοπός της μελέτης είναι η ανάδειξη των διαδικασιών ομαλής μετάβασης τόσο μεταξύ των βαθμίδων όσο και μεταξύ πλαισίων ως βασική συμπεριληπτική πρακτική. Η κρισιμότητά της στηρίζεται στην προετοιμασία όλων των εμπλεκόμενων προσώπων καθώς και των δομών προκειμένου να διασφαλίσουν την υποστήριξη που πρέπει να παρασχεθεί σε όλα τα παιδιά. Η κρισιμότητα των μεταβάσεων μεταξύ των βαθμίδων έχει περιγραφεί στη βιβλιογραφία καθώς η διαδικασία της μετάβασης από βαθμίδα σε βαθμίδα αποτελεί μια «οιονει» απειλή στην ευημερία πολλών μαθητών και μαθητριών, σε κοινωνικό και οργανωτικό επίπεδο. Τα σχολεία των διαφορετικών βαθμίδων έχουν πολλές διαφορές και παρουσιάζουν ασυνέχεια ως προς τις γνωστικές απαιτήσεις -καθώς διαφορετικές απαιτήσεις επιβάλλονται από το Αναλυτικό Πρόγραμμα- τις διαδικασίες και την οργάνωση, με αποτέλεσμα τη δημιουργία εμποδίων στην ομαλή μετάβαση. Οι διαδικασίες που πρέπει να οργανωθούν τόσο σε κεντρικό επίπεδο

όσο και σε κάθε σχολική μονάδα αφορούν τόσο στον αποχαιρετισμό όσο και στην υποδοχή, τη συστηματική και σφαιρική ενημέρωση των προσώπων (εκπαιδευτικών και γονέων) που υποστηρίζουν τον/τη μαθητή/μαθήτριά καθώς και την κατάλληλη προετοιμασία του/της. Θα κατατεθούν βασικές κατευθύνσεις προκειμένου να αποτελέσουν τη βάση για ανάπτυξη συζήτησης. Θα επιχειρηματολογήσουμε για τον χαρακτηρισμό διαδικασιών ομαλής μετάβασης ως βασικής ενέργειας στη λειτουργία των σχολικών μονάδων και εξασφάλισης της κάλυψης των αναγκών όλων των παιδιών, παραθέτοντας παραδείγματα εφαρμοσμένων πρακτικών. Με τον τρόπο αυτό κρίνουμε πως μπορούμε να οδηγηθούμε σε τροποποιήσεις του περιβάλλοντος και την προετοιμασία των εκπαιδευτικών ώστε να εξασφαλιστεί η υποστήριξη που κάθε φορά πρέπει. Η σταθερότητα, η συστηματοποίηση και η στόχευση των ενεργειών μετάβασης, κρίνουμε ότι αποτελούν βασικά χαρακτηριστικά των διαδικασιών και μπορούν να επιφέρουν θετικά αποτελέσματα σε όλες τις ομάδες του μαθητικού πληθυσμού.

Λέξεις κλειδιά: μετάβαση, συμπεριληπτικές πρακτικές, πρωτοβάθμια, δευτεροβάθμια, υποστηρικτικές δομές

Θ.Ε. Συνεργασία σχολείου-οικογένειας. Συμβουλευτικές παρεμβάσεις

Η συνεργασία σχολείου - οικογένειας ως καταλυτικός πυλώνας της υγιούς ανάπτυξης του παιδιού

Αριστόβουλος Ραχιώτης

Εκπαιδευτικός ΠΕ70

Η παρουσίαση έχει ως θέμα τη Συμπεριληπτική Εκπαίδευση και εστιάζει στη σημασία της συνεργασίας ανάμεσα στο σχολείο και στην οικογένεια, με στόχο τα καλύτερα δυνατά αποτελέσματα. Η σύγχρονη παγκοσμιοποιημένη εποχή, με τις ραγδαίες εξελίξεις στον επιστημονικό και τεχνολογικό χώρο, επηρέασε καταλυτικά την ομοιογένεια των ανθρώπινων κοινωνιών και, ειδικότερα, τον τομέα της Εκπαίδευσης, που αντανακλά, ούτως ή άλλως την κοινωνική πραγματικότητα. Βασικό στοιχείο του σημερινού σχολείου είναι πως απαρτίζεται από μαθητές με διαφορετικά χαρακτηριστικά. Όμως, με δεδομένο ότι ο καθένας έχει το αναφαίρετο δικαίωμα της πρόσβασης στην Παιδεία και ότι δικαιούται ίσες ευκαιρίες, προκειμένου να κοινωνικοποιηθεί σωστά, να καλλιεργήσει πολύπλευρα την προσωπικότητά του και να μορφωθεί, το εκπαιδευτικό σύστημα καλείται να ανταποκριθεί με επιτυχία στον ρόλο του και να παρέχει το έργο του ολοκληρωμένα και ισότιμα σε όλα τα παιδιά. Για τον λόγο αυτόν, με την εισαγωγή της Συμπεριληπτικής Εκπαίδευσης, στηρίζεται η άποψη πως κάθε παιδί αξίζει και πρέπει να αποτελεί μέλος της κοινής σχολικής ζωής απολαμβάνοντας κατάλληλες διδακτικές και μορφωτικές εμπειρίες. Ωστόσο, για να μπορέσει το συγκεκριμένο μεταρρυθμιστικό σχέδιο να επιφέρει καρπούς, επιβάλλεται η ενεργής συμμετοχή όλων των εμπλεκόμενων και, κυρίως, η ανάπτυξη μιας βαθιάς σύμπραξης γονιών - εκπαιδευτικών, καθώς αμφότεροι ασκούν τεράστια επίδραση στη σκέψη και στη συμπεριφορά των παιδιών, επηρεάζοντας σε σημαντικό βαθμό όχι μόνο το παρόν αλλά και το μέλλον τους, συνεπώς και το μέλλον ολόκληρου του πλανήτη. Επομένως, στο πλαίσιο της Συμπερίληψης και μέσα από μια ειλικρινή και εποικοδομητική σχέση, μπορούν να συμβάλουν στη γενικότερη αναβάθμιση του σύγχρονου σχολείου και στην προσωπική εξέλιξη του κάθε μαθητή.

Λέξεις κλειδιά: συμπεριληπτική εκπαίδευση, συνεργασία σχολείου-οικογένειας

Θ.Ε. Συνεργασία σχολείου-οικογένειας. Συμβουλευτικές παρεμβάσεις

Τρόποι επίτευξης της γονεϊκής εμπλοκής: ο ρόλος των Νέων Τεχνολογιών

Ξανθίππη Φουλίδη

Post Doc, PhD, M.ed, Υπεύθυνη Πολιτιστικών Θεμάτων, Διεύθυνση Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Δυτικής Αττικής

Η συγκεκριμένη προφορική ανακοίνωση διασαφηνίζει τους όρους «γονεϊκή εμπλοκή» και «γονεϊκές πρακτικές». Εστιάζει στη γονεϊκή εμπλοκή που αφορά γονείς με διαφορετικά πολιτισμικά χαρακτηριστικά. Παρουσιάζει συνοπτικά τις κυριότερες θεωρίες για τη σχέση σχολείου-οικογένειας, όπως το Σταδιακό Μοντέλο, το Οργανισμικό Μοντέλο, το Οικοσυστημικό Μοντέλο, το Σφαιρικό Μοντέλο ή το Μοντέλο των Επικαλυπτόμενων Σφαιρών, το Κοινωνικό Μοντέλο, το Πολιτικό Μοντέλο. Αποδεικνύει τα θετικά αποτελέσματα της, αφού αποτελεί στοιχείο καθοριστικής σημασίας στη βελτίωση της σχολικής επίδοσης και στην επίτευξη της σχολικής επιτυχίας. Στα συμπεράσματα επισημαίνονται τεχνολογικές εφαρμογές που μπορούν οι αλλοδαποί γονείς να αξιοποιήσουν, για να υπερβούν τα εμπόδια που αντιμετωπίζουν στην επικοινωνία τους με τη σχολική μονάδα ακόμα και σε εποχές πανδημίας.

Λέξεις κλειδιά: γονεϊκή εμπλοκή, νέες τεχνολογίες, αλλοδαποί

Θ.Ε. Συνεργασία σχολείου-οικογένειας. Συμβουλευτικές παρεμβάσεις

Συνεργασία Σχολείου-Οικογένειας: δημιουργία ενός νέου θεσμού

Αθανασία Χρονοπούλου

Σ.Ε.Ε. ΠΕ70, ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Πελοποννήσου

Ιωάννης Σολάρης

Σ.Ε.Ε. ΠΕ02, ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Πελοποννήσου

Το επίπεδο της ακαδημαϊκής, κοινωνικής, συναισθηματικής και συμπεριφοριστικής ικανότητας των παιδιών μπορεί να ενθαρρυνθεί μέσω της εστίασης στη δυναμική επιρροή των σχέσεων μεταξύ των συστημάτων οικογένειας-σχολείου. Η δημιουργική συνεργασία γονέων-εκπαιδευτικών συνιστά στάση και όχι απλώς επιδιωκόμενη δραστηριότητα, όπου όλοι αλληλοεπιδρούν συντονισμένα στη βάση μιας μαθητοκεντρικής φιλοσοφίας με σκοπό να ενισχύσουν τις ευκαιρίες μάθησης, την εκπαιδευτική πρόοδο και τη σχολική επιτυχία των μαθητών. Ειδικότερα, στη συγκεκριμένη εισήγηση θα παρουσιαστούν περιληπτικά τα βασικά, θεωρητικά μοντέλα που περιγράφουν τη συνεργασία σχολείου-οικογένειας και θα προταθούν, κυρίως, πρακτικές ενίσχυσης της συνεργασίας σχολείου-οικογένειας τόσο σε προληπτικό επίπεδο όσο και παρεμβατικά ως προς την αντιμετώπιση δυσκολιών.

Λέξεις κλειδιά: μοντέλα, γονεϊκή εμπλοκή, πρακτικές, δράσεις

Θ.Ε. Υγεία και ποιότητα ζωής των μαθητών στο πλαίσιο της συμπερίληψης

Γνώσεις και στάσεις εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης για την αντιμετώπιση του Σακχαρώδη Διαβήτη τύπου 1 στο σχολείο

Αγλαΐα Σταμπολτζή

Ε.ΔΙ.Π. Παιδαγωγικού τμήματος Α.Σ.ΠΑΙ.Τ.Ε.

Μαγιούλα Παλαιογιάννη

Σχολική Νοσηλεύτρια

Σοφία Συρίγου

Σχολική Νοσηλεύτρια

Ο παιδικός διαβήτης είναι μια από τις συχνότερες χρόνιες νόσους των παιδιών. Τα παιδιά με Σακχαρώδη Διαβήτη τύπου 1 χρειάζονται φροντίδα και στήριξη κατά τη διάρκεια της σχολικής ημέρας ώστε να ελαχιστοποιούνται οι πιθανότητες εμφάνισης επιπλοκών. Η παρούσα έρευνα είναι πιλοτική και έγινε με αφορμή τον αυξανόμενο αριθμό μαθητών με ΣΔ1 στα δημοτικά σχολεία τα τελευταία χρόνια. Η έρευνα εξετάζει τις γνώσεις και τις αντιλήψεις των εκπαιδευτικών που εργάζονται στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση για την αντιμετώπιση του Σακχαρώδη Διαβήτη τύπου 1 στο σχολείο. Το δείγμα αποτέλεσαν 51 εκπαιδευτικοί, εκ των οποίων το 78.4% ήταν γυναίκες και το 21.6% άντρες. Για το σχεδιασμό του ερωτηματολογίου της έρευνας, μελετήθηκαν αντίστοιχα εργαλεία που έχουν χρησιμοποιηθεί σε έρευνες του εξωτερικού. Ο δείκτης αξιοπιστίας του ερωτηματολογίου ήταν 0.695. Οι συμμετέχοντες σε αρκετές περιπτώσεις δήλωσαν πως νιώθουν άγνοια για την αντιμετώπιση των έκτακτων αναγκών που προκύπτουν από τον ΣΔ1. Αυτό προκύπτει κι από το ποσοστό των εκπαιδευτικών που επέλεξαν την απάντηση: 'Δε γνωρίζω' σε ερωτήσεις του ερωτηματολογίου ή δήλωσαν (σε ποσοστό 29,4%) πως δεν επιθυμούν να έχουν μαθητή με ΣΔ1 στην τάξη τους. Η παρούσα έρευνα, υπογραμμίζει την ανάγκη εκπαίδευσης των δασκάλων για το Σακχαρώδη διαβήτη για να εξαλειφθούν λανθασμένες πεποιθήσεις και φόβοι. Επιπλέον, ένα ξεκάθαρο εύρημα είναι η σημασία ύπαρξης σχολικού νοσηλευτή στο γενικό σχολείο και η θετική συνεργασία του με τους εκπαιδευτικούς για θέματα υποστήριξης του παιδιού με ΣΔ1 και της οικογένειάς του.

Λέξεις κλειδιά: Διαβήτης 1, γνώσεις, αντιλήψεις, εκπαιδευτικοί

Θ.Ε. Υγεία και ποιότητα ζωής των μαθητών στο πλαίσιο της συμπερίληψης

Αντιλήψεις Εκπαιδευτικών για τα σχολικά ατυχήματα και το ρόλο του Σχολικού Νοσηλευτή

Αναστασία Στατήρη

Νοσηλεύτρια ΠΕ, MSc

Αγλαΐα Σταμπολτζή

Εργαστηριακό Διδακτικό Προσωπικό (Ε.ΔΙ.Π), Α.Σ.ΠΑΙ.Τ.Ε.

Η πρώτη αιτία θανάτου και αναπηρίας σε παιδιά στη χώρα μας είναι τα ατυχήματα. Ως σχολικά ορίζονται τα ατυχήματα που συμβαίνουν κατά τη μετάβαση, την παραμονή και την

αποχώρηση των μαθητών από τα σχολεία. Παράλληλα, ο ρόλος του σχολικού νοσηλευτή περιλαμβάνει τη φροντίδα για τη διατήρηση του ευ ζην των μαθητών, αλλά και την αντιμετώπιση των σχολικών ατυχημάτων. Η παρούσα έρευνα διερευνά τις απόψεις των εκπαιδευτικών σχετικά με το ρόλο και τις αρμοδιότητες ενός σχολικού νοσηλευτή. Παράλληλα, συγκεντρώθηκαν δεδομένα αναφορικά με τη συχνότητα, τα είδη και τους τρόπους αντιμετώπισης ατυχημάτων στο χώρο του σχολείου. Η μεθοδολογία που χρησιμοποιήθηκε περιλαμβάνει βιβλιογραφική ανασκόπηση, συλλογή και ανάλυση δεδομένων που συγκεντρώθηκαν έπειτα από διανομή ερωτηματολογίων με χρήση της πλατφόρμας Google Drive. Το δείγμα αποτέλεσαν 100 εκπαιδευτικοί πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης (85% γυναίκες και 15% άντρες), με το 39% εξ αυτών να έχουν εκπαιδευτική προϋπηρεσία άνω των 16 ετών. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα, τα σχολικά ατυχήματα, απασχολούν την καθημερινότητα των εκπαιδευτικών με τα περισσότερα να συμβαίνουν στον προαύλιο χώρο της σχολικής μονάδας. Οι εκπαιδευτικοί παραπέμπουν (σε ποσοστό 34%) στο σχολική νοσηλευτή για κοιλιακούς πόνους, ενώ ακολουθούν οι κακώσεις (27,7%) και οι αιμορραγίες (24,5%). Ως προς το ρόλο του σχολικού νοσηλευτή, οι εκπαιδευτικοί θεωρούν ότι οι πρώτες βοήθειες είναι ο βασικός ρόλος, αλλά και η στήριξη μαθητών που χρήζουν ατομικής βοήθειας λόγω χρόνιων νοσημάτων. Οι εκπαιδευτικοί νιώθουν ασφάλεια σε ποσοστό 88% με την παρουσία του νοσηλευτή. Η ανάγκη συνεργασίας όλων των ειδικοτήτων στο σχολείο είναι αναγκαία για την προαγωγή της υγείας των μαθητών.

Λέξεις κλειδιά: εκπαιδευτικός, σχολικός νοσηλευτής, ατυχήματα

Θ.Ε. Υγεία και ποιότητα ζωής των μαθητών στο πλαίσιο της συμπερίληψης

Διαστάσεις του σχολικού εκφοβισμού στο πλαίσιο του σχολείου της συμπερίληψης -

Η πρόσληψη των εκπαιδευτικών

Μαρίνος Παρασκευόπουλος

Σ.Ε.Ε. ΠΕ70, 3^ο ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Αττικής

Αγγελική Μπίλια

ΠΕ70, Διευθύντρια 22^{ου} Δ.Σ Περιστερίου

Πηνελόπη Παρασκευοπούλου

ΠΕ60, Ιδιωτική Εκπαίδευση

Άννα Παρασκευοπούλου

ΠΕ04

Είναι παγκόσμιο το ενδιαφέρον των ερευνητών για τη μελέτη του φαινομένου του σχολικού εκφοβισμού, ιδιαίτερα μετά το 1990, καθώς οι συνέπειες για τους συμμετέχοντες, –θύματα, δράστες αλλά και παρατηρητές- δεν είναι συνήθως θετικές για τους ίδιους και επηρεάζουν αρνητικά την ποιότητα ζωής στο σχολείο και τη συμπεριληπτική διάσταση της λειτουργίας του. Οι εκπαιδευτικοί κυρίως, επωμίζονται το βάρος και την υποχρέωση της έγκαιρης και αποτελεσματικής παρέμβασης, σε περιπτώσεις που εκδηλώνονται περιστατικά σχολικού εκ-

φοβισμού στις σχολικές μονάδες. Στο πλαίσιο της παρούσας έρευνας, διερευνάμε πως από τη δική τους πλευρά αξιολογούν το φαινόμενο, αλλά και πως αντιλαμβάνονται τα χαρακτηριστικά των συμμετεχόντων, θυτών και θυμάτων. Στο πλαίσιο ευρύτερης έρευνας, με ερωτήσεις κλειστού τύπου, ελέγχουμε τη θέση των εκπαιδευτικών για τη σημαντικότητα που αποδίδουν στο φαινόμενο του bullying για την Εκπαίδευση, όπως επίσης τα χαρακτηριστικά που αποδίδουν στους θύτες και τα θύματα του σχολικού εκφοβισμού. Από την ανάλυση των αποτελεσμάτων γίνεται σαφές ότι οι εκπαιδευτικοί αντιλαμβάνονται τον σχολικό εκφοβισμό ως ιδιαίτερα σημαντικό ζήτημα για την Εκπαίδευση. Αναφορικά με την πρόσληψή τους για τα κύρια/γενικά χαρακτηριστικά της προσωπικότητας των θυτών – δραστών και των θυμάτων του σχολικού εκφοβισμού, φαίνεται ότι αυτή ταυτίζεται με τα δεδομένα που αναφέρονται σε άλλες ελληνικές και διεθνείς έρευνες και στη βιβλιογραφία. Στους θύτες ως κυρίαρχα χαρακτηριστικά αποδίδονται, η σωματική δύναμη, ο ευερέθιστος χαρακτήρας, η χαμηλή σχολική επίδοση και η έλλειψη κοινωνικών δεξιοτήτων. Αντίστοιχα τα θύματα προσλαμβάνονται ως άτομα με χαμηλή αυτοεκτίμηση, με παθητική συμπεριφορά, με κάποια φυσική αδυναμία και λίγους φίλους.

Λέξεις κλειδιά: σχολικός εκφοβισμός, θύτης – θύμα, bullying, συμπερίληψη, εκπαίδευση

Θ.Ε. Ευάλωτες κοινωνικές ομάδες (Ρομά, παλιννοστούντες, πρόσφυγες κ.ά.) και παιδαγωγική της συμπερίληψης

Παρεμβάσεις συμπερίληψης στην αγωγή σταδιοδρομίας για την Κοινωνικά Ευάλωτη Ομάδα των μαθητών ΑμεΑ με νοητική υστέρηση

Ελένη Αντωνίου

Εκπαιδευτικός, Φιλολόγος, 3^ο ΓΕ.Λ. Αγίας Παρασκευής

Εξετάζεται η ύπαρξη παρεμβάσεων συμπερίληψης στην αγωγή σταδιοδρομίας των μαθητών με ελαφριά και μέτρια νοητική υστέρηση. Αρχικά διερευνάται η έννοια της συμπερίληψης στα προγράμματα αγωγής σταδιοδρομίας στους έφηβους μαθητές με ελαφριά και μέτρια νοητική υστέρηση με στόχο την ανάδειξη της σημασίας της για τα νεαρά άτομα. Με βάση τα αποτελέσματα των ερευνών που περιλαμβάνονται στην ελληνική και στη διεθνή βιβλιογραφία, επιχειρείται μία καταγραφή των δομών προσφοράς προγραμμάτων επαγγελματικής απασχόλησης στα άτομα με ειδικές ανάγκες από το σχολικό τους περιβάλλον και τους κοινωνικούς φορείς. Παρουσιάζονται, επίσης, συνοπτικά οι νομοθετικές ρυθμίσεις για ΑμεΑ, προγράμματα παρεμβάσεων και παραδείγματα ασκήσεων παρέμβασης, με σκοπό την ανάδειξη της αναγκαιότητας ενσωμάτωσης των ατόμων στην αγορά εργασίας καθώς και τη διευκόλυνση της διαμόρφωσης ενός πλαισίου αποδοχής και υποστήριξης της ετερότητας με τη συνεργασία των μελών της εκπαιδευτικής κοινότητας. Επισημαίνεται, τέλος, η ανάγκη συστηματικού σχεδιασμού κατάλληλων παρεμβάσεων που θα αφορούν το συγκεκριμένο μαθητικό πληθυσμό καθώς και η ανάγκη παροχής συμβουλευτικής επαγγελματικού προσανατολισμού με προσαρμοσμένα προγράμματα για ΑμεΑ με εξειδικευμένη υποστήριξη συμβούλων, για τη βελτίωση των επαγγελματικών και κυρίως των κοινωνικών τους δεξιοτήτων. Προτείνονται ασκήσεις συμβουλευτικής παρέμβασης για μαθητές γ' γυμνασίου προκειμένου να επιλέξουν τον κατάλληλο τύπο εκπαιδευτικής βαθμίδας που θα ακολουθήσουν ώστε να βοηθηθούν στην ενσωμάτωσή τους στην απασχόληση και τον εργασιακό τομέα.

Λέξεις κλειδιά: ΑμεΑ, υστέρηση, προγράμματα παρέμβασης σταδιοδρομίας

Θ.Ε. Ευάλωτες κοινωνικές ομάδες (Ρομά, παλιννοστούντες, πρόσφυγες κ.ά.) και παιδαγωγική της συμπερίληψης

Δ-ROM-ολογώντας τη συμπερίληψη στο 2^ο Γυμνάσιο Αγίας Βαρβάρας:

Οδηγός καλών πρακτικών

Διονύσιος Βυθούλκας

Φιλολόγος, Διευθυντής 2^{ου} Λυκείου Αγίας Βαρβάρας

Σκοπός της παρούσας ανακοίνωσης είναι η μελέτη περίπτωσης καλών πρακτικών που αναπτύχθηκαν στο 2ο Γυμνάσιο Αγίας Βαρβάρας με στόχο την διαπολιτισμική προσέγγιση των Roma μαθητών, οι οποίοι παρουσιάζουν πολύ υψηλό ποσοστό (περί το 50 %) επί του συνολικού μαθητικού πληθυσμού. Ο εισηγητής έχοντας υπηρετήσει επί είκοσι έτη ως εκπαιδευτικός και τα τελευταία έξι από αυτά ως Δ/ντής της σχολικής μονάδας αναφέρεται στην περιγραφή πρακτικών που σχεδιάστηκαν και εφαρμόστηκαν και είχαν ως γνώμονα την απομάκρυνση από την «παραδοσιακή» λογική της αφομοίωσης και την μετάβαση με σταδιακό και ουσιαστικό τρόπο στη λογική της συμπερίληψης. Οι πρακτικές αυτές δεν ήταν πάντα και μόνο παραδοσιακά σχολικές αλλά και εξωσχολικές για την μεγιστοποίηση του επιδιωκόμενου αποτελέσματος. Καταγράφονται και αξιολογούνται τα αποτελέσματα που προέκυψαν και οι παράγοντες που επιδρούν θετικά ή αρνητικά στην ενταξιακή διαδικασία των Roma μαθητών.

Λέξεις κλειδιά: μελέτη περίπτωσης, καλές πρακτικές, αφομοίωση, διαπολιτισμικότητα

Θ.Ε. Ευάλωτες κοινωνικές ομάδες (Ρομά, παλιννοστούντες, πρόσφυγες κ.ά.) και παιδαγωγική της συμπερίληψης

Η αξιοποίηση του μύθου στη συμπερίληψη των παιδιών Ρομά στην εκπαίδευση.

Μελέτη περίπτωσης

Λαμπρινή Γκουτρομίχου

Νηπιαγωγός

Παγώνα Ξανθή Ψαθοπούλου

Παιδαγωγός προσχολικής ηλικίας

Η σύγχρονη εκπαιδευτική πραγματικότητα επιτάσσει την άρση αποκλεισμών και ωθεί στην ισότιμη συμμετοχή όλων στην εκπαίδευση. Ωστόσο, το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα συχνά, δεν ευνοεί την ισότιμη συμμετοχή παιδιών μειονοτικών ομάδων, όπως οι Ρομά. Στην παρούσα έρευνα αποτυπώνεται ο σχεδιασμός και η ανάπτυξη εκπαιδευτικού υλικού συμπερίληψης παιδιών Ρομά σε τάξη δημοτικής εκπαίδευσης. Ειδικότερα, επιχειρείται μέσω της αξιοποίησης μύθων και άλλου εποπτικού υλικού (ήχοι-μουσικές, υλικό δραματοποίησης, υλικό κατασκευών κ.ά.), η γνωριμία του συνόλου των μαθητών με την προφορική γλώσσα και την κουλτούρα των Ρομά και η σύνδεσή της με την καθημερινότητα των παιδιών της τάξης. Επιπλέον, καταγράφονται οι στάσεις, οι απόψεις και τα συναισθήματα των εμπλεκόμενων

(γονέων, συναδέλφων εκπαιδευτικών και παιδιών) στη διαδικασία, αναφορικά με την εφαρμογή του υλικού συμπερίληψης. Για τη διεξαγωγή της έρευνάς μας, επιλέχθηκε ως η καταλληλότερη μέθοδος η τριγωνοποίηση σε μια παράλληλη προσέγγιση: της παρατήρησης και των συνεντεύξεων. Τα αποτελέσματα της έρευνας υποδεικνύουν ότι τα παιδιά Ρομά εμφανίζονται περιθωριοποιημένα στο σχολικό περιβάλλον. Τόσο οι μαθησιακές, όσο και οι κοινωνικές τους επιδόσεις, τίθενται στο επίκεντρο κριτικής, από τους γονείς και από κάποιους εκπαιδευτικούς. Η επιθυμία παιδιών και γονέων Ρομά, να διατηρήσουν στοιχεία της πολιτισμικής τους ταυτότητα, φαίνεται να αποτελεί τροχοπέδη για μερίδα γονέων και εκπαιδευτικών. Έτσι, η παρούσα μελέτη περίπτωσης καλείται να συνεισφέρει στην κριτική μελέτη του εκπαιδευτικού συστήματος, ως προς τις πρακτικές, τις στάσεις και τις απόψεις που καταγράφονται από το σύνολο των εμπλεκομένων, σχετικά με την συμπερίληψη των παιδιών Ρομά στη σύγχρονη συμπεριληπτική εκπαίδευση.

Λέξεις κλειδιά: Ρομά, εκπαίδευση, μύθοι, συμπερίληψη

Θ.Ε. Ευάλωτες κοινωνικές ομάδες (Ρομά, παλιννοστούντες, πρόσφυγες κ.ά.) και παιδαγωγική της συμπερίληψης

Μετανάστευση και πολιτικές συμπερίληψης: από την ανοχή στον αποκλεισμό;

Παρασκευή Ελευθερίου

Υποψήφια Διδάκτορας, Φιλοσοφική Σχολή Αθηνών

Από τις αρχές της δεκαετίας του 2000, οι αλλαγές στη φυσιογνωμία και το μέγεθος των μεταναστευτικών ροών συμπίπτουν με την αλλαγή στάσης πολλών χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η οποία καθορίζεται από περιοριστικές πολιτικές ένταξης. Η τάση αυτή, που εκφράζει την «κρίση» των πολιτικών ένταξης, ενισχύθηκε από την αυξανόμενη ξеноφοβία, όπως αυτή εκδηλώθηκε σε συνδυασμό με την οικονομική κρίση στην Ευρωπαϊκή ήπειρο και τη σύνδεση μετανάστευσης-τρομοκρατίας, μετά από ένα αριθμό τρομοκρατικών επιθέσεων σε ευρωπαϊκές πόλεις. Τα γεγονότα αυτά μετέτρεψαν τις παραδοσιακές χώρες εισόδου μεταναστών σε φοβικές κοινωνίες απέναντι στο «ξένο», με αποτέλεσμα κατακτήσεις και δικαιώματα που είχαν αναγνωριστεί σε άτομα διαφορετικής εθνικότητας εντός της χώρας υποδοχής να απειλούνται από την ανάπτυξη ενός νέου εθνικισμού και την αμφισβήτηση της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης και των πολιτικών συμπερίληψης εν γένει. Στην παρούσα εργασία εξετάζεται η πορεία από την υιοθέτηση και εφαρμογή θεσμικών μέτρων συμπερίληψης στις ευρωπαϊκές χώρες μέχρι τα πρόσφατα μέτρα για την αντιμετώπιση της μετανάστευσης στην Ευρωπαϊκή Ένωση, τα οποία υιοθετούν μέτρα «ασφαλειοποίησης», και συνιστούν αντιμεταναστευτική πολιτική. Ταυτόχρονα επιχειρείται η ερμηνεία για αυτή τη μεταβολή του θεσμικού πλαισίου και προτείνεται αυτό που κατά τη γνώμη μας θα αποτελέσει απάντηση στην «κρίση» των πολιτικών ένταξης, η διεύρυνση των ορίων στα οποία εξετάζονται οι διαστάσεις της συμπερίληψης και της διαπολιτισμικότητας. Αυτό που διαπιστώνεται είναι πως η διαδικασία ένταξης, η οποία συχνά καθορίζει την επιτυχία της συμπερίληψης, περιλαμβάνει τέσσερις βασικές πλευρές: την οικονομική διάσταση, τη νομική – πολιτική διάσταση, το βαθμό κοινωνικής κινητικότητας, την αίσθηση του «ανήκειν» και τη δυνατότητα δημιουργίας συναισθηματικών δεσμών.

Λέξεις κλειδιά: μετανάστευση, συμπερίληψη, θεσμοί, διαπολιτισμικότητα

Θ. Ε. Ευάλωτες κοινωνικές ομάδες (Ρομά, παλιννοστούντες, πρόσφυγες κ.ά.) και παιδαγωγική της συμπερίληψης

Η συμπερίληψη των Ευάλωτων Κοινωνικών Ομάδων σε σχολικές μονάδες της Π.Δ.Ε. Δυτικής Μακεδονίας

Γεώργιος Καδιγιαννόπουλος

Δρ Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, Σ.Ε.Π. Δυτικής Μακεδονίας

Συνιστά κοινή παραδοχή, σε εκπαιδευτικό και όχι μόνο επίπεδο, η αναγκαιότητα της συμπερίληψης ευάλωτων κοινωνικών ομάδων όπως: ρομά, παλιννοστούντες, πρόσφυγες κ.ά. στην εκπαιδευτική και παιδαγωγική διαδικασία. Στο πλαίσιο της επίτευξης της συμπερίληψης των προαναφερόμενων ευάλωτων κοινωνικών ομάδων προσφέρονται από τη νομοθεσία συγκεκριμένες δυνατότητες και εργαλεία. Σκοπός της εργασίας είναι να παρουσιάσει τις προσπάθειες συμπερίληψης των ευάλωτων κοινωνικών ομάδων, οι οποίες έλαβαν χώρα στις σχολικές μονάδες των τεσσάρων Περιφερειακών Ενοτήτων που ανήκουν στην περιοχή ευθύνης της Π.Δ.Ε. Δυτικής Μακεδονίας από το σχολικό έτος 2018-2019 έως και σήμερα. Προς εκπλήρωση του σκοπού της εργασίας διερευνήθηκαν πρωτογενή δεδομένα, τα οποία αντλήθηκαν από δημοσιευμένα Φ.Ε.Κ. και αποφάσεις για το υπό μελέτη χρονικό διάστημα, καθώς και το υλικό από τη διενέργεια συνεντεύξεων σε διευθυντές σχολικών μονάδων της Π.Δ.Ε. Δυτικής Μακεδονίας, οι οποίες αιτήθηκαν τη δημιουργία υποστηρικτικών δομών για την ενίσχυση των μαθητών τους που προέρχονταν από ευάλωτες κοινωνικές ομάδες. Από τη συνολική διεξαχθείσα έρευνα προκύπτουν δύο βασικά συμπεράσματα. Πρώτο συμπέρασμα αποτελεί ότι στις σχολικές μονάδες ευθύνης της Π.Δ.Ε. Δυτικής Μακεδονίας δημιουργήθηκε ένας ικανός αριθμός υποστηρικτικών δομών για τις ευάλωτες κοινωνικές ομάδες, αλλά όχι ο αιτούμενος - απαιτούμενος αριθμός. Ως δεύτερο συμπέρασμα προέκυψε ότι κύρια αιτία για τη μη εκπλήρωση του συνόλου των αιτημάτων για τη δημιουργία υποστηρικτικών δομών αποτελούν οι περιορισμένες παρεχόμενες οικονομικές πιστώσεις από το Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων. Επιπροσθέτως, σημαντικό ανασταλτικό παράγοντα αποτέλεσε η συχνή μετακίνηση ορισμένων ευάλωτων κοινωνικών ομάδων όπως: οι Ρομά και οι πρόσφυγες, καθώς και η πανδημία της νόσου Covid 19 για το σχολικό έτος 2019-2020.

Λέξεις κλειδιά: συμπερίληψη, πρόσφυγες, μετανάστες, Ρομά, Δυτική Μακεδονία

Θ. Ε. Ευάλωτες κοινωνικές ομάδες (Ρομά, παλιννοστούντες, πρόσφυγες κ.ά.) και παιδαγωγική της συμπερίληψης

Διδακτικές προσεγγίσεις πολυτροπικών Μαθηματικών σε πολυπολιτισμικές τάξεις της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης με μαθητές πρόσφυγες/μετανάστες

Γεώργιος Κόσσυβας

Μαθηματικός-Δάσκαλος, Π.Δ.Ε. Αττικής

Τα Μαθηματικά είναι ένα απαιτητικό μάθημα για τους μαθητές της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, ιδιαίτερα για μαθητές με προσφυγικό υπόβαθρο, στους οποίους η γλώσσα και ο πολιτισμός της χώρας υποδοχής μπορεί να ορθώνει εμπόδια τη μάθηση. Το ευρωπαϊκό πρόγραμμα Erasmus + QuaMMELOT συμβάλλει στην ομαλή ένταξη μαθητών προσφύγων/μετα-

ναστών στις πολυπολιτισμικές τάξεις και στη μάθηση μέσω κατάλληλων πρακτικών συμπερίληψης. Ειδικότερα, προσπαθεί να προσαρμόσει τη διδασκαλία των Μαθηματικών στις ιδιαίτερες ανάγκες και δυνατότητες των μαθητών υποστηρίζοντας μια μαθηματική εκπαίδευση με κοινωνική δικαιοσύνη. Στην εργασία εκτίθενται πολυτροπικές μαθηματικές δραστηριότητες και διδακτικές στρατηγικές που παραπέμπουν σε πολλαπλές μαθηματικές αναπαραστάσεις, τις οποίες σχεδίασαν και εφάρμοσαν εκπαιδευτικοί της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης σε τέσσερες ευρωπαϊκές χώρες, καθώς και τα υλικά που χρησιμοποίησαν, για να ανταποκριθούν στον διάλογο των πολιτισμών και στη γλωσσική ετερογένεια των τάξεων. Επιπλέον, αξιοποιούνται παραδείγματα από την καθημερινή ζωή, την ιστορία των Μαθηματικών και κατάλληλο υλικό, που βοηθά τους ευάλωτους μαθητές να αλληλεπιδράσουν μεταξύ τους και ξεπεράσουν τις μαθηματικές παρανοήσεις και να αναπτύξουν πλήρως δυναμικό τους. Μερικά από τα συμπεράσματα των πολυποίκιλων διδακτικών εφαρμογών και μεθοδολογικών προσεγγίσεων είναι τα ακόλουθα: Η επιτυχία των προσφύγων/μεταναστών σχετίζεται με τις πρότερες μαθηματικές εμπειρίες μάθησης, την πολιτιστική ταυτότητα και τη μητρική γλώσσα των μαθητών. Οι πολιτισμικές διαφορές των μαθητών επηρέασαν τη μαθηματική συζήτηση στις πολυπολιτισμικές τάξεις και την πρόοδο στη μάθηση. Το εκπαιδευτικό υπόβαθρο των εκπαιδευτικών καθόρισε τον τρόπο διδασκαλίας τους. Οι διαφοροποιημένες και εξατομικευμένες στρατηγικές και προσεγγίσεις διευκόλυναν την κατανόηση των μαθηματικών εννοιών. Οι μαθητές, αντί να εφαρμόζουν τυποποιημένους αλγόριθμους, είχαν την ευκαιρία να μάθουν Μαθηματικά σε ένα διαπολιτισμικό πλαίσιο.

Λέξεις κλειδιά: πολυτροπικά Μαθηματικά, μαθητές πρόσφυγες/μετανάστες, δραστηριότητες

Θ.Ε. Ευάλωτες κοινωνικές ομάδες (Ρομά, παλιννοστούντες, πρόσφυγες κ.ά.) και παιδαγωγική της συμπερίληψης

Οι θετικές διακρίσεις και η συμπερίληψη στο σχολείο

Νικόλαος Μποζίνης

Σ.Ε.Ε. ΠΕ02, 3^ο ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Αττικής

Οι έννοιες της συμπερίληψης και των Ευάλωτων Κοινωνικών Ομάδων προκύπτουν από την αρχή της ισότητας, της οποίας όμως το περιεχόμενο και η εφαρμογή είναι αποτέλεσμα πολλαπλών επιδιώξεων και διαπραγματεύσεων. Θεμελιώδη οδηγό στο ζήτημα αυτό αποτελεί η νομική αρχή: όμοια για τα όμοια και ανόμοια για τα ανόμοια. Εφαρμογή αυτής της αρχής αποτελεί η έννοια των θετικών διακρίσεων, η οποία αποσκοπεί στην επανόρθωση προηγούμενων ανισοτήτων και διακρίσεων. Η προσέγγιση αυτή ωστόσο συναντά ισχυρές αντιρρήσεις με κυριότερες ότι η ανομοιότητα είναι αποτέλεσμα προσωπικής προσπάθειας, ότι ο κόσμος είναι αδύνατο να αλλάξει, ότι οι διαφορές μπορούν να εξισοροποιηθούν από την ελεύθερη δράση των ανθρώπων ή ότι οι κοινωνικές παρεμβάσεις είναι δύσκολες ίσως και ανέφικτες πρακτικά. Η επιχειρηματολογία αυτή φθάνει και στο χώρο της εκπαίδευσης και επηρεάζει τις εκπαιδευτικές μας παραδοχές. Πόσο δικαίωμα έχουμε και πόσο μπορούμε να καθυστερήσουμε την ύλη για χάρη ενός ποσοστού παιδιών Ρομά; Πόσο θα συνυπολογίσουμε τις δυσκολίες συμμετοχής στη σχολική κοινότητα όταν κρίνουμε τη συμπεριφορά των ιδίων παιδιών; Δυστυχώς πολύ συχνά κλίνουμε προς την τυπική ισότητα, παραμελώντας αυτά τα παιδιά και θεωρώντας ταυτόχρονα ότι τα ευνοούμε επειδή τα ανεχόμαστε. Δεν ισχυρίζομαι

ότι υπάρχουν εύκολες λύσεις. Υποστηρίζω ωστόσο ότι έννοια των θετικών διακρίσεων μπορεί να οριοθετηθεί το πεδίο των θεσμικών μας υποχρεώσεων και από εκεί και μετά θα πρέπει να αναζητήσουμε τις εκπαιδευτικές μας λύσεις. Λύσεις προς ένας σχολείο δημιουργικό, ομαδικό και συμμετοχικό, από το οποίο όλοι έχουν να ωφεληθούνε.

Λέξεις κλειδιά: θετικές διακρίσεις, συμπερίληψη, παιδιά Ρομά

Θ.Ε. Ευάλωτες κοινωνικές ομάδες (Ρομά, παλιννοστούντες, πρόσφυγες κ.ά.) και παιδαγωγική της συμπερίληψης

Η υλοποίηση εργαστηρίων διαπολιτισμικής συμβουλευτικής σε παιδιά της κυρίαρχης ομάδας, στο πλαίσιο της συμπερίληψης παιδιών προσφύγων

Τριανταφυλλιά Νικολούδη
Σ.Ε.Ε. ΠΕ60, 4^ο ΠΕ.Κ.Ε.Σ. ΑΤΤΙΚΗΣ

Μία νέα πραγματικότητα έχει διαμορφωθεί σε παγκόσμιο επίπεδο, λόγω πολιτικών, κοινωνικών, οικονομικών, θρησκευτικών, περιβαλλοντικών συνθηκών. Σε πολλές χώρες χιλιάδες συνάνθρωποί μας έχουν αναγκαστεί να εγκαταλείψουν τη χώρα καταγωγής τους και να αναζητήσουν για να μείνουν μία καινούρια χώρα, στην οποία να μην κινδυνεύουν. Στην Ελλάδα ήρθαν προσωρινά, πρόσφυγες που εκδιώχθηκαν από τη χώρα τους και που επιθυμούν να εγκατασταθούν σε χώρες της Κεντρικής ή της Βόρειας Ευρώπης. Αναγκαστικά πολλοί από αυτούς, ανάμεσα τους και αρκετά παιδιά σχολικής ηλικίας, εγκλωβίστηκαν στη χώρα μας. Το δικαίωμα στην εκπαίδευση είναι αναφαίρετο για όλα τα παιδιά του κόσμου. Η ελληνική πολιτεία, σεβόμενη τα άρθρα 28 και 29 της Διεθνούς Σύμβασης του Παιδιού, εφάρμοσε μία σειρά από σχετικά μέτρα, ώστε τα παιδιά πρόσφυγες σχολικής ηλικίας να φοιτήσουν στα ελληνικά σχολεία. Δημιουργείται το ερώτημα, αν και πόσο η ελληνική εκπαιδευτική κοινότητα (εκπαιδευτικοί, μαθητές, γονείς), είναι έτοιμη να διαχειριστεί τη νέα πραγματικότητα. Προς αυτή την κατεύθυνση, το σχολείο, οφείλει να κάνει προσπάθειες καλλιέργειας διαπολιτισμικής κουλτούρας στην κυρίαρχη ομάδα. Στο πλαίσιο μιας τέτοιας προσπάθειας, υλοποιήσαμε μία σειρά βιωματικών εργαστηρίων διαπολιτισμικής ευαισθητοποίησης σε μια τάξη παιδιών νηπιαγωγείου, στην οποία θα φοιτούσαν παιδιά πρόσφυγες. Μέρος αυτών των εργαστηρίων θα παρουσιάσουμε στην παρούσα εργασία. Με τη χρήση τεχνικών της διαπολιτισμικής συμβουλευτικής, καθώς και ποικίλων τεχνικών της βιωματικής μάθησης, επιδιώξαμε να επεξεργαστούμε με τα παιδιά του νηπιαγωγείου διαπολιτισμικές έννοιες, όπως η ενσυναίσθηση, ο σεβασμός και η αποδοχή της διαφορετικότητας, οι προκαταλήψεις, τα στερεότυπα, με απώτερο στόχο τη μετάβαση από την πολυπολιτισμικότητα στη διαπολιτισμικότητα.

Λέξεις κλειδιά: ενσυναίσθηση, αποδοχή-σεβασμός, πρόσφυγες, διαπολιτισμική συμβουλευτική.

Θ.Ε. Ευάλωτες κοινωνικές ομάδες (Ρομά, παλιννοστούντες, πρόσφυγες κ.ά.) και παιδαγωγική της συμπερίληψης

Από τη συνεργασία στη συμπερίληψη: η εκπαίδευση των προσφυγόπουλων

Ασημίνα Ροκκά

Εκπαιδευτικός ΠΕ03, 2^ο Γ.Ε.Λ. Μοσχάτου

Παναγιώτα Αμανατίδου

Εκπαιδευτικός ΠΕ02, 2^ο Γυμνάσιο Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης Ελληνικού

Στην παρούσα εργασία παρουσιάζεται μια απόπειρα διδασκαλίας στα Μαθηματικά και τη Γλώσσα με στόχο την ένταξη των προσφυγόπουλων στο σχολείο. Λαμβάνοντας υπόψη τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι εκπαιδευτικοί που διδάσκουν, τόσο Γλώσσα όσο και Μαθηματικά, σε μαθητές που η ελληνική δεν είναι η μητρική τους γλώσσα, επιχειρείται μια συνεργατική διδασκαλία Φιλολόγου και Μαθηματικού με στόχο την ένταξή τους στις τάξεις. Τα δεδομένα αντλήθηκαν από δειγματικές μικροδιδασκαλίες και επιμορφώσεις εκπαιδευτικών. Η έρευνα αναδεικνύει τη πολυπλοκότητα της τάξης και την αναγκαιότητα για τον εκπαιδευτικό να ανταποκριθεί στο ρόλο του σχεδιαστή του αναλυτικού προγράμματος προσαρμόζοντας τις γενικές οδηγίες στις ειδικές συνθήκες της τάξης του. Αυτό συχνά προϋποθέτει διεπιστημονικές συνεργασίες και κουλτούρα συνεργασίας, που στο σημερινό σχολείο θεωρείται ότι δεν είναι ούτε κατακτημένες, ούτε απαραίτητα ευπρόσδεκτες.

Λέξεις κλειδιά: Μαθηματικά, Γλώσσα, C.L.I.L., συνεργασία, συμπερίληψη

Θ.Ε. Ευάλωτες κοινωνικές ομάδες (Ρομά, παλιννοστούντες, πρόσφυγες κ.ά.) και παιδαγωγική της συμπερίληψης

Συμπερίληψη και τεχνολογία

Ισμήνη Σακελλαροπούλου

Θεατρολόγος

Η βασική σύνθεση των μαθητών των σχολείων του κέντρου της Αθήνας αποτελείται από παιδιά οικογενειών άλλων χωρών. Η γλωσσική επικοινωνία μπαίνει σε δεύτερη μοίρα και η χρήση οπτικών και τεχνολογικών μέσων είναι οι τρόποι που βοηθούν στο να έρθουν τα παιδιά κοντά όχι μόνο με τη Θεατρική Αγωγή, αλλά μέσω αυτής να προσεγγίσουν και άλλα μαθήματα (Ιστορία, Μαθηματικά, κλπ). Πώς λοιπόν μια κάμερα και ένας υπολογιστής στη Θεατρική αγωγή μπορούν να γίνουν βασικοί συντελεστές στο μάθημα που επιδιώκει να συμπεριλάβει τόσες διαφορετικές κουλτούρες και γλώσσες σε ένα σχέδιο;

Λέξεις κλειδιά: αλλοεθνή, κινηματογράφος

Θ.Ε. Ευάλωτες κοινωνικές ομάδες (Ρομά, παλιννοστούντες, πρόσφυγες κ.ά.)
και παιδαγωγική της συμπερίληψης

**Διερεύνηση των Στάσεων και των Αντιλήψεων των Εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας
Εκπαίδευσης σχετικά με την Εκπαίδευση και την Κοινωνική Ένταξη των Παιδιών Προσφύγων**

Ιωσήφ Φραγκούλης
Καθηγητής Α.Σ.ΠΑΙ.Τ.Ε.

Μυρτώ Γεωργία Γραμμένου
Φοιτήτρια

Η Ελλάδα, λόγω της γεωγραφικής της θέσης, βρέθηκε στο επίκεντρο της προσφυγικής κρίσης. Ο μεγάλος αριθμός προσφύγων, ανάμεσά τους πολλά παιδιά, που κατέφθασε στη χώρα, δημιούργησε την ανάγκη για το σχεδιασμό μιας εκπαιδευτικής πολιτικής που θα εντάξει τα παιδιά αυτά στο εκπαιδευτικό σύστημα και κατ' επέκταση στην Ελληνική κοινωνία. Στο πλαίσιο αυτό, δημιουργήθηκαν οι Δ.Υ.Ε.Π. (Δομές Υποδοχής και Εκπαίδευσης Προσφύγων) ως μία πρώτη προσπάθεια να έρθουν σε επαφή τα παιδιά πρόσφυγες με το σχολείο και στη συνέχεια να ενταχθούν στον πρωινό κύκλο των σχολείων. Η παρούσα εργασία ερευνά τις αντιλήψεις και τις στάσεις των εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης σχετικά με την εκπαίδευση των παιδιών προσφύγων, καθώς οι προσωπικές τους στάσεις μπορούν να επηρεάσουν τη διδασκαλία τους και την αντιμετώπιση των παιδιών αυτών εντός και εκτός της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Για το σκοπό αυτό, πραγματοποιήθηκε ποιοτική έρευνα με τη χρήση ημιδομημένης συνέντευξης σε οκτώ εκπαιδευτικούς που κατά το σχολικό έτος 2019-2020 εργάστηκαν σε Δ.Υ.Ε.Π. Από τα ευρήματα προέκυψε ότι οι εκπαιδευτικοί πιστεύουν πως η κοινωνική ένταξη είναι μία πολυεπίπεδη διαδικασία που δεν έχει επιτευχθεί σε μεγάλο βαθμό. Επιπλέον, εκφράζουν ενστάσεις σχετικά με τον τρόπο λειτουργίας των Δ.Υ.Ε.Π. και με την εκπαιδευτική πολιτική με την οποία γίνεται προσπάθεια από την Πολιτεία για την ένταξη των παιδιών προσφύγων. Τέλος, επισημαίνουν την ανάγκη ύπαρξης επιμορφώσεων σχετικά με τη διαπολιτισμική εκπαίδευση σε εκπαιδευτικούς που εργάζονται στις ΔΥΕΠ, ενώ εμφανίζονται ανέτοιμοι να ανταποκριθούν στις εκπαιδευτικές απαιτήσεις μιας διαπολιτισμικής τάξης.

Λέξεις κλειδιά: παιδιά πρόσφυγες, κοινωνική ένταξη

Θ.Ε. Ευάλωτες κοινωνικές ομάδες (Ρομά, παλιννοστούντες, πρόσφυγες κ.ά.)
και παιδαγωγική της συμπερίληψης

Ένα σχολείο ... μια αγκαλιά για όλους

Παρασκευή Φώτη
Σ.Ε.Ε. ΠΕ60, 3^ο ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Αττικής

Την τελευταία δεκαετία η Ελλάδα είναι χώρα υποδοχής μεταναστών η οποία όμως αντιμετωπίζει πολλές δυσκολίες στον εκπαιδευτικό χώρο καθώς το σύνολο των μαθητών που προέρχονται από διαφορετικό πολιτισμικό πλαίσιο μεγαλώνει διαρκώς. Η χώρα μας αναγνωρίζεται ως πολυπολιτισμική, καθώς περιλαμβάνει διαφορετικά εθνικά, φυλετικά, θρησκευτικά

και κοινωνικά σύνολα ανθρώπων που ζουν και αλληλεπιδρούν μεταξύ τους, διατηρώντας ωστόσο το καθένα από αυτά, τα δικά του ξεχωριστά χαρακτηριστικά. Σε μια τέτοια κοινωνία είναι σημαντικό να δίνονται ισότιμες ευκαιρίες σε όλους και να αξιοποιούνται οι γλωσσικές και πολιτισμικές διαφορές. Στο πλαίσιο της επιμορφωτικής δράσης “Teacher4intergration” και μετά από την εκπαίδευση σε θέματα που αφορούν το προσφυγικό ζήτημα και την παιδαγωγική και γλωσσική διαχείριση σε πολυπολιτισμικές και πολύγλωσσες τάξεις, πραγματοποιήθηκαν δράσεις στο Νηπιαγωγείο των Δομών Σκαραμαγκά, το οποίο αποτελεί παράρτημα του 11^{ου} Νηπιαγωγείου Χαϊδαρίου, με μεθοδολογικό εργαλείο την έρευνα δράσης κατά την οποία η ερευνήτρια έδρασε και παρατήρησε ταυτόχρονα, καταγράφοντας εκ των υστέρων τις αντιδράσεις των παιδιών και τροποποιώντας τη δράση όταν εκείνη έκρινε ότι είναι επιθυμητό και απαραίτητο.

Λέξεις κλειδιά: προσφυγόπουλα, Δομές Σκαραμαγκά, έρευνα δράσης

Θ.Ε. Αριστεία και συμπερίληψη: Συμβατότητες και α-συμβατότητες

Χαρισματικότητα και Συνεκπαίδευση στην πρώτη σχολική ηλικία

Ιωάννα- Σταματίνα Παναγιωτακοπούλου

Ψυχολόγος, Εργασιακός Σύμβουλος Ανέργων

Άρτεμις Γιώτσα

Καθηγήτρια Κοινωνικής Ψυχολογίας, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Η εκπαίδευση αποτελεί βασικό ανθρώπινο δικαίωμα, που αναγνωρίζεται από διάφορες πράξεις των Ηνωμένων Εθνών με σπουδαιότερες την Παγκόσμια Διακήρυξη των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (1948) και τις αποφάσεις της Συνόδου των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού (1989). Ο 20ος αιώνας θεωρείται ο αιώνας της τεχνολογικής επανάστασης, υπήρξε η αρχή καινοτόμων ιδεών για την παιδαγωγική επιστήμη και νέα συστήματα μάθησης σε βαθμίδες της εκπαίδευσης. Η UNESCO σε κείμενό της αναφέρει: «η συνεκπαίδευση είναι μια διαδικασία ενδυνάμωσης της ικανότητας του εκπαιδευτικού συστήματος να απευθύνεται σε όλους τους μαθητές [...] ένα «συνεκπαιδευτικό» σύστημα μπορεί να δημιουργηθεί μόνο αν τα σχολεία γίνουν πιο συνεκπαιδευτικά [...] με άλλα λόγια αν γίνουν καλύτερα στην εκπαίδευση όλων των παιδιών στις κοινότητές τους». Τα χαρισματικά παιδιά αποτελούν το 1% του πληθυσμού και είναι μια ειδική ομάδα που χρήζει ιδιαίτερης προσοχής καθώς πολλές φορές τα ονομάζουν λανθασμένα υπερκινητικά, με διάσπαση προσοχής ή τεμπέλικα. Στις ηλικίες μηνών μέχρι τα 4 έτη το παιδί μπορεί να κατακτά κάποιες αναπτυξιακές ικανότητες όπως λόγο και αντίληψη, γρηγορότερα από τους συνομηλικούς του. Από το Δημοτικό και μετά, παρατηρούμε μια σταθερή ευκολία στην απορρόφηση γνώσεων και μια δίψα για πληροφορίες η οποία αν δεν ικανοποιηθεί θα αντικατασταθεί σύντομα από ανία. Η κοινωνική στάση απέναντί τους βασίζεται κυρίως σε διάφορους μύθους όπως αυτόν της δημιουργίας μιας ομάδας «ελίτ» και των συνεπειών της (αν τα παιδιά αυτά ομαδοποιηθούν και αντιμετωπισθούν διαφορετικά στον εκπαιδευτικό χώρο), καθώς και αυτόν της βεβαιότητας ότι τα παιδιά αυτά «ότι και να γίνει θα βρουν τον δρόμο τους και θα τα καταφέρουν».

Λέξεις κλειδιά: χαρισματικότητα, συμπερίληψη, συνεκπαίδευση, Νηπιαγωγείο, Δημοτικό

Διαδικτυακό
Επιστημονικό
Συνέδριο

6 & 7 Νοεμβρίου 2020

ΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΤΗΣ ΣΥΜΠΕΡΙΛΗΨΗΣ

Πραγματικότητα και Προοπτικές

ΔΙΟΡΓΑΝΩΣΗ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ:

3^ο ΠΕΚΕΣ ΑΤΤΙΚΗΣ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ

<https://3pekes-edutech.uniwa.gr/>

